

François André Baudouin

Eduardus
Gabrielius ~~et~~ *versicoloribus*

~~Ferdinandi Kath. Petros
Regii Mont. Patroni.~~

~~Schemnizii dies 26~~ 12 1838.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMI

Bőr- és Nemibetegklinika

POÓR IMRE KÖNYVTARA

Lelt napló: VII/a sz. 72

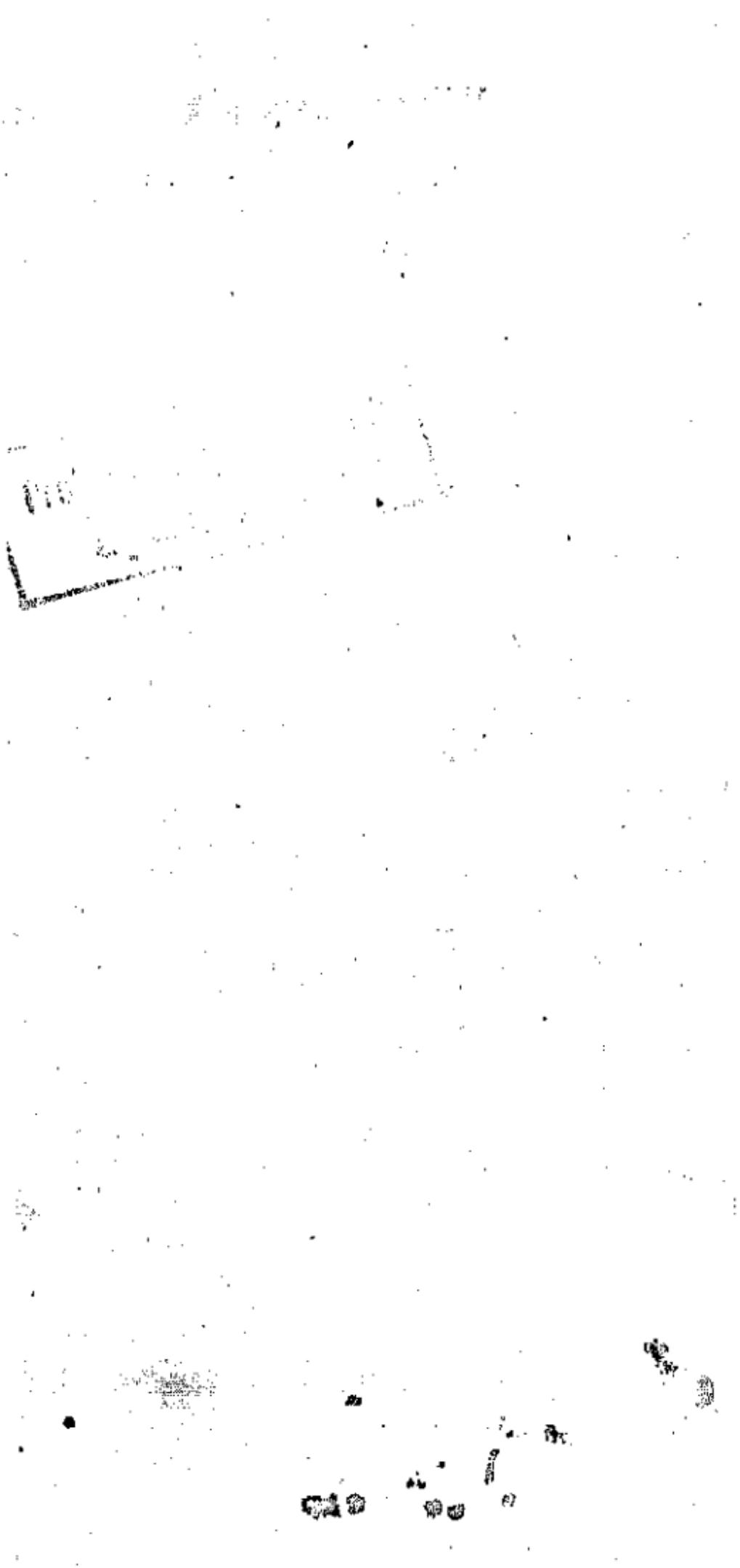
T. S. csoport: Szám:

J. D. J.

GLISSONIUS
De
RACHITIDE

LUGD. BATAV. Ex Officina FELICIS LOPEZ de HARO
CORNELII DRIEHUYSEN, 1671

DE
RACHITIDE,
SIVE
MORBO PUE RILI,
TRACTATUS,

Opera primo ac Potissimum

FRANCISCI GLISSONII, Doctoris,
& publici Professoris Medicinæ in Alma Cantabrigia Academia, & Socii Collegii Medicorum
Londinensium, conscriptus :

Adscitis in operis Societatem

G E O R G I O B A T E ,

E T

A H A S U E R O R E G E M O R T E R O ,
Medicinæ quoque Doctoribus, & pariter Sociis
Collegii Medicorum Londinensium.

Editio tertia, priori adcuratior longe, & emendatior.

E U G D U N E A.D. 1671.

CORNELIUS DE HUYSEN,
Ex Officina { &
FELICIS LOPEZ. 1671.

AD LECTOREM

P R A E F A T T I O.

Nte quinquennium, (Lector benevole) nonnulla, hunc affectum spectantia, in privatis conventibus (quos aliquot Medici, exercitationis in Artis operibus gratia, interdum habere solemus) mutuo invicem scriptis chartis communicavimus. Quum ea viam ad ulteriorem conditionis, tum curationis hujus morbi indaginem, quoddammodo stravissent; operæ pretium postea visum fuit chartas illas ad incudem denuo revocare, & (excerptis ex iis, quæ huic usui essent accommodata) integrum de hoc affectu Tractatum concinnare. Cura ista communi suffragio concredita fuit Doctori *Glissonio*, Doctori *Bate*, & Doctori *Regemortero*; quibus primo placuit negotium hoc, secundum futuri Tractatus partes, inter se dividere, si-

*

gulisque

P R A E F A T I O

gulisque proprium suum pensum assignare. Sed cum Doctor *Glissonius* suam partem (quæ investigationem Essentiæ hujus Morbi comprehendebat) accurate utriusque judicio contexisset, atque in ea multa à communibus Medicorum placitis (licet sorte minus à veritate) aliena in medium attulisset; mutavimus consilium, primaque totius operis stamina ipsi soli pertexenda commisimus, ne partes nimium heterogeneæ, sibique difformes, tandem exsurgerent. Accepit conditionem ea tamen lege, ut, dum in hac *Sparta* ornanda occupatus esset, cæteri duo saepius cum ipso convenirent, & symbola sua, ex propriis circa hunc affectum observationibus, in subtægmen conferrent, quæque illius studio delineata & constructa proferrentur, horum examen, tum judicium, mox ut sub manibus nascebantur, subiarent. Atque ita tandem hoc, qualecumque, opus ad umbilicum perductum est; idque jam in publicum producimus, nequaquam impulsi scribendi prurigine: (quod *Epidemicum* hujus ævi est

P R A E F A T I O:

est Cacoëthes) sed eo tantum fine; ut, cum nobis solis nati non simus, hæc qualiacunque, quæcum ad tenellæ ætatis (in qua magna ex parte præsens, totum vero futurum genus humanum conclusum est) salutem, tum Reipublicæ literariæ incrementum utcunque facere possent, communia redderemus; quo etiam aliorum doctissimorum ingenia ad similes in Essentias morborum eorumque causas inquisitiones facendas, & nostras hasce Lucubrationes examinandas perfectioresque aliquando reddendas invitaremus. Cæterum obscura hujus Affectus essentia, & nostrum in hoc novo stadio percurrendo ausum, veniam (vel tacentibus nobis) apud te postulant, & ut defectus, lapsus, errores que horum conatum mitiori perstringantur censura, jure meritoque efflagitant. Denique noli à nobis hic expectare pictum sermonem, & Rhetorum flosculis confpersum;

*Nobis non licet esse tam disertis,
Qui Musas colimus severiores.*

P R Æ F A T I O.

Neque etiam materiae conditio patitur eismodi fucum : isto modo

Ornari res ipsa negat , contenta doceri.

Vale , (Amice Lector) atque eo animo hæc evolve , quo Tibi damus ; hoc est , candido & benevolo .

F. G.

G. B.

A. R.

Nomina eorum Doctorum , qui scriptis chartis Observationes suas in prima nostra super hoc affectu Exercitatione contulerunt .

Dr. F. Glisson, Dr. T. Sheaf, Dr. G. Bate, Dr. A Regemorter, Dr. J. Wright, defunctus, Dr. N. Paget, Dr. J. Goddard, Dr. E. Trench: Collegii Medicorum Londinensium Socii.

Elen-

Elenchus Capitum , brevisque Synopsis Articulorum præcipuorum in sin- gulis contentorum.

C A P . I.

A ntiquitas & prima origo hujus morbi, nomen ejusdem, hujusque derivatio.	Pag. 1.
Morbium hunc esse novum.	ibid.
Primitus ejus locus natalis.	3
Nomen vulgare.	ibid.
Nomen huic morbo apposite quadrans.	5

C A P . II.

Anatomicæ Observationes, collectæ ex inspectione & dissectione corporum hoc morbo extictorum.	7, 8
Observata, quæ citra dissectionem , denudato defuncto, exterius occurunt.	10
Quæ aperto Abdomine.	11, 12
Quæ aperto Thorace.	13
Quæ aperto Capite observantur.	15

C A P . III.

Ad faciliorem inventionem Essentia morbi , supposita quedam proponuntur. Primum, de Essentia sanitatis.	
Secundum, de Essentia morbi. Tertium. de triplici divisione sanitatis & morbi. Explicatio tertiae divisionis, ususque ejusdem. Descriptio constitutionis naturalis , ejusdem exaltatio. Quartum suppositum de combinatione trium constitutionum in iisdem partibus. 16.&seq.	
Divisio constitutionis, in qua consistit Essentia sanitatis & morbi, in naturalem, vitalem, & animalem, hujusque divisionis explicatio.	17. & seq.
Descriptio constitutionis naturalis.	23

C A P . IV.

Essentiam hujus morbi non confondere in constitutione Animali, nec Vitali: sed Naturali; non qua Organica, sed qua Similari.	26
Limitationes tres proponuntur.	35

Elenchus Capitum.

Primam, ac radicalem hujus morbi essentiam, consisteret in frigida ac humida intemperie, cum defectu ac torpore spirituum insitorum concurrentibus, in constitutione insita partim primo affectarum. 35

C A P. V.

Examinatio sententiae propositae per partes. 1. *Morbum esse intemperiem frigidam* Object. & Resp. 2. *Ere humidam.* 3. *Consistere in spirituum inopia.* Object. & Resp. 4. *In spirituum torpore,* 37

Plura concurrere ad temperamentum calidum insitum constituendum, quam solum spiritum insitum. 43

C A P. VI.

Pars primo in hoc morbo affecta. 47

Non Cor, aut Cerebrum. 48

An Hepar sit subiectum primæ Essentiae hujus morbi? ibid.

Argumentorum quæ Affirmativ. suadeant, solutio. 49

Negativa assertur. 53

An Pulmones sint subiectum primæ Essentiae hujus morbi? 56

Negativa assertur. 57

Partes primo affectas esse spinalem medullam, calvariam egressam; Nervos omnes ab eadem productos; denique omnes partes membranosas, ac fibrosas, ad quas nervi isti deferuntur. 58

An ossa inter eas accensenda? 59

Negatur. ibid.

C A P. VII.

Secundaria hujus morbi Essentia. 62

Tonus Partium in quo consistat. 63

Tonus Partium in hoc affectu esse vitiatum: & esse quidem

1. Nimis laxum. 64

2. Nimis flaccidum. 65

3. Nimis molle. ibid.

4. Nimis lubricum interne. 66

Dari internam, & similarem quandam in corporibus natu-

Elenchus Capitum.

naturalibus lubricitatem, et si ea è Philosophis prætermissa fit.	66
Eam lubricitatem esse vel <i>Oleosam</i> , seu <i>pinguem</i> , <i>Aquosam</i> , <i>Spirituosam</i> , <i>Salinam</i> , & forte <i>Terrestrem</i> .	68
Partes primo affectas interna lubricitate aquoia, præter naturam, esse affectas.	69
Tonum partium, in hoc affectu vitiatum, non esse caussam morbificam.	71
Neque esse merum symptomam.	72
Sed morbum esse.	73
Et quidem partem totius affectū.	74, 75.
Quæ à primaria affectū <i>Essentia</i> dependet, adeoque esse partem <i>Essentiae secundariæ</i> .	<i>ibid.</i>
Magnam esse dependentiam toni vitiati à prima hujus morbi <i>Essentia</i> .	77

C A P. VIII.

<i>Essentia secundaria hujus morbi in constitutione vitali.</i>	80
Divisio Constitutionis vitalis, in Originalem, & Participatam.	<i>ibid.</i>
Subjectum Constitutionis vitalis originalis non Cor esse:	81
Sed spiritum vitalem.	<i>ibid.</i>

C A P. IX.

Vitiata generatio spirituum vitalium in hoc morbo; &c, An id vitium sit pars ejus <i>Essentiae secundariæ?</i>	84
--	----

C A P. X.

Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu; Et an sit pars ejentiae ejus secundariæ.	89
Vicia distributionis tria.	<i>ibid.</i>
Circuitum sanguinis non esse difficilem in hoc morbo.	<i>ibid.</i>
Nrae caussæ præcipue celeritatis circuitus sanguinis.	94
Quatuor caussæ impellentes sanguinem, & qualiter haec habeant in praetenti affectu.	<i>ibid.</i>
De irritatione Atteriarum, ejusque caussis.	100
De renixu pattium contra pulsum.	102
Ejus species, & caussæ.	103

Elenchus Capitum.

Deficere irritationem pulsūs in hoc Affectu.	104
C A P. XI.	
Inæqualitas distributionis in hoc affectu.	106
Ea probatur.	107
Et Phænomenis quibusdam ulterius confirmatur.	108
C A P. XII.	
Vitia Constitutionis vitalis participatae in hoc affectu.	112
In quibus consistat constitutio vitæ participatae.	113
Explicatio primæ ejus partis, quæ est unio sanguinis arteriosi cum substantia partium solidarum.	ibid.
Explicatio secundæ ejus partis, quæ est calor vitalis in partibus solidis excitatus.	116
Conditionis caloris vitalis secundum naturam se habentis.	118
Explicatio tertiae partis constitutionis vitæ participatae, quæ est vivificatio, & exaltatio constitutionis naturalis.	121
Quænam sit adæquata cauſſa, & ſubjectum omnium naturalium facultatum.	122
Vitia facultatum naturalium in hoc affectu.	ibid. & 123
C A P. XIII.	
Vitia Organica constitutionis inſitæ in hoc affectu.	124
Quinque ſumma capita vitiorum Organicorum in hoc morbo.	ibid.
Communem eorum omnium cauſſam fere esse ἀλογοτροφίας, ſeu improportionatam nutritionem partium.	125
Duæ cauſſæ hujus Alogotrophiæ designantur.	ibid.
Cur partes primario affectæ hic extenuentur.	126
Cur Caput, præſertim cerebrum, & Hepar nimium in hoc affectu augeantur.	127
Protuberantiæ oſſium in hoc affectu cauſſæ.	129
Oſſa in multis cum Parench. viſcerum conuenire.	ib.
Oſſa non omnino Arteriis deſtitui.	130
Medullam non eſſe oſſium alimentum; ſed quoddam eorum excrementum, ſeu ſecrementum.	131. & 132
Vitiatorum Dentium in hoc affectu cauſſæ.	137
Curyi-	

Elenchus Capitum.

Curvitatis ossium caussæ.	139
Inflexionis Articulorum caussæ.	144
Inflexionis Spinæ caussæ.	147
Angustiæ & Acuminationis Pectoris caussæ.	148

C A P. XIV.

<i>Essentia secundaria hujus morbi in constitutione Animali.</i>	165
--	-----

Descriptio constitutionis animalis, magis conformis opinioni veterum de facultate animali.	166
--	-----

Descriptio ejusdem secundum aliquorum Neotericum opinionem de facultate animali.	ibid.
--	-------

Vitia constitutionis animalis in hoc affectu.	169
---	-----

Cur sensus non æque hic lædatur, ac motus.	172
--	-----

C A P. XV.

<i>Rachitidis Caussæ : &c i, quæ ad Parentes attinet.</i>	174
---	-----

Duo summa caussarum hujus morbi genera.	ibid.
---	-------

An, & quatenus, morbus hic dici possit hæreditar.	175
---	-----

Morbum hæreditarium esse propter, vel improprie, sic dictum.	ibid.
--	-------

Utrumque rursum duplicum esse.	ibid.
--------------------------------	-------

Cur infantes rarissime hunc affectum ante partum incurant.	178
--	-----

Cur ii, qui ante partum hoc morbo correpti fuerunt, gravius, ac periculosius laborent.	180
--	-----

Enumeratio caussarum, quæ, ex parte Parentum, hunc morbum producunt.	181
--	-----

I. Quæ, ante conceptionem, à vitio totius corporis Parentum, procedunt, ad 4 Classes reducuntur: ibid.
--

1. Ad intemperiem frigidam & humidam materiæ, ex qua semen generatur, ejusque caussæ.	ibid.
---	-------

2. Ad inopiam spirituum insitorum in ista materia, ejusque caussæ.	182
--	-----

3. Ad Torporem materiæ istius.	183
--------------------------------	-----

Hujus Caussæ.	184
---------------	-----

4. Ad vitiosas dispositiones Parentum, qui ipsi forte in sua pueritia hoc morbo laboraverint.	185
---	-----

II. Vitia, in ipsis partibus genitalibus Parentum resi-

Elenchus Capitum.

dentia, quatenus possint esse caussæ, ante conceptionem. 186

Caussæ, ex parte Matri, hunc morbum, post conceptionem, producentes. ibid.

C A P. XVI.

Caussæ hujus morbi Pueris post partum incidentes. 189

An morbus hic sit contagiosus? 190

Negativa asseritur. ibid.

Quid potissimum requiratur ad inorbum propriæ contagiosum constituendum. ibid.

Caussæ, post Partum hunc morbum invehentes, ad duas Classes redactæ. 192

De Aëre, & extrinsecus occurrentibus, quatenus possint esse caussæ hujus morbi. 193

De Cibo, & Potu, intusque assumptis. 196

De Motu, Quietæ, Actionibus, & Exercitiis. 198

De Somno, & Vigiliis. 199

De Excretis, & retentis, præter naturam 200

Plures dari species Excretorum, quam vulgo statui solet. 201

Singulas tamen Excretorum species nondum nobis esse satis notas. 202

Caussæ internæ hujus morbi. 203

Quomodo Bilis possit esse hujus morbi caussa. 185

Quomodo Melanch. hujus morbi caussa esse possit. 205

Quomodo Pituita hujus morbi caussa esse possit. 207

Quomodo Sudor exceedens, vel deficiens, ut & indebita transpiratio, hujus morbi caussa esse possit. 208

C A P. XVII.

Morbi antecedanei, qui hujus morbi caussæ esse possunt. 209

Tria horum morborum genera. ibid.

Qui morbi huic sint affines, & congeneres. 210

Quomodo morbi emaciantes, corpusque quovis modo extenuantes, possint esse hujus morbi caussa. 212

Tria genera morborum corpus extenuantium. 213

Pueros rarissime à soporosis affectibus in hunc morbum incidere: & cur? 215

Qui

Elenchus Capitum.

Qui morbi sint, qui frequentius solent torporem huic
morbo proprium invehere. 216

C A P. XVIII.

*Cur ætate grandiores, non æque ac pueri, huic morbo sine
obnoxii?* 218

Juniores pueros frigidiori temperamento esse prædi-
tos, quam seniores: & cur? 219

Plura requiri ad constitutionem temperamenti calidi,
quam spiritum insitum, & calorem insitum. *ibid.*

Differre revera intemperiem humidam, quæ pueris,
ab illa, quæ senibus contingit; & quomodo. 220

Quæ ætas juniorum rarius, quæ frequentius huic af-
feciit sit obnoxia 223

Cur Infantes recens nati rarissime afficiantur. 225

Lac muliebre saluberrimum Infantibus alimentū. 226

Exceptis certis casibus. *ibid.*

*Cur Infantes à nono mense ad sesquiannum ætatis in-
dies hoc morbo frequentius infestentur.* 227

Error Nutricium, quæ debiliores Infantes præmature
vestibus induunt, notatur. Et, quando Fasciae In-
fantibus sint exuendæ, ostenditur. 228

*Cur morbus hic frequentissime pueros post sesquiannum
ætatis usque ad secundum cum dimidio affi-
gat.* 229

An ætate grandiores unquam in hunc affectum inci-
dant? 230

Affirmativa assertur sub certis limitationibus. *ibid.*

Historia morbi, adultis apud nos interdum contingen-
tis, huic puerili morbo multum adsimilis. 232

Observatio Trigeharii morbo huic perquam simili la-
borantis. 233. C A P. XIX.

*Cur in Anglia frequentius hic morbus occurrat, quam in
alii regionibus: G, An sit anglus vernaculus?* 237

Quatuor conditiones, ut morbi dicantur proprie ver-
naculi. 238

Qui morbi improprie dicantur vernaculi. 239

Morbus proprie dictus vernaculus quotuplex. 241

An-

Elenchus Capitum.

Angliae temperies frigida & humida.	244
Anglia regio admodum prolifera.	246
Diuturna pax occasio est effeminationis corporum Incolarum.	248
Morbus hic longius latiusque extenditur, quam vulgo credi solet.	249
Mollior vitæ ratio tractu temporis familias encrypare solet.	250
Morbus hic non proprie dici potest. <i>Anglis vernacu-</i> <i>lus.</i>	251

C A P. XX.

<i>Differentiae morbi Rachitidis.</i>	253
1. Differentiae, ratione plurium, vel pauciorum par- tium essentiaæ secundariæ hujus morbi.	<i>ibid.</i>
Quæ partes essentiaæ secundariæ sint inseparabiles à primaria essentia hujus morbi.	255
Quo ordine Organica vitia hæc morbo superveniant.	<i>ibid.</i> & 256
2. Differentiae à magnitudine.	258
3. Differentiae à vehementia morbi.	<i>ibid.</i>
4. Differentiae à viribus ægrotantis.	259
5. Differentiae à Temporibus morbi.	<i>ibid.</i>
Approbatio divisionis Temporum morbi secundum <i>Galenum</i> , & ejusdem defectus notatus.	260
Nova Augmenti divisio.	261
Duplex declinatio morbi.	<i>ibid.</i>
Differentiae hujus morbi secundum tempora propo- sita.	262
Differentiae respectu caussarum.	264
Differentiae à morbis complicatis.	265
Qui morbi quandam dependentiam ab hoc morbo eiusve caussis, habeant.	<i>ibid.</i>
Morborum horum caussæ.	266, 267. & seq.
<i>C A P. XXI.</i>	
<i>Signa morbi Rachitidis: &c. I. Diagnostica.</i>	269
Signum Pathognomonicum latius extenditur, quam vulgo solet.	<i>ibid.</i> <i>Eius</i>

Elenchus Capituli.

Etus in hoc sensu definitio.	270, 271.
Quinque Fontes signorum Diagnost. hujus Morbi.	273
Signa ad actiones Animales spectantia.	<i>ibid.</i>
Signa, quæ spectant ad irregularem partium nutritiōnem.	276
Signa, quæ respiciunt Respirationem.	281
Signa, quæ spectant ad vitalem influxum.	282
Signa quædam vaga.	283

C A P. XXII.

<i>Signa differentiarum Rachitidis, sive Diacritica.</i>	284
Signa præsentis Rachitidis in principio adhuc existentis.	286
Signa reliquorum Temporum hujus morbi.	287
Signa morbi nativi improprie sic dicti.	289
Signa hujus morbi ex integro post partū contracti.	293
Signa morborum, qui cum hoc affectu complicari solent, & quandam dependentiam ab eo, ejusve causis, habent.	291
Aliorum morborum complicatorum signa.	<i>ibid.</i> & 292

C A P. XXIII.

<i>Signa Prognostica in morbo Rachitide.</i>	295
--	-----

C A P. XXIV.

<i>Methodus ad Praxin, tum Indicationes in genere.</i>	302
Quid Experientia, quid Ratio?	<i>ibid.</i>
Quid Indicatio?	303
Quid Indicans?	304
Quid Indicatum?	306
Cognatio officii medici cum actione Indicata.	308
Collatio utriusque cum Scopis medicis.	309
Ad quam intellectus operationem Indicatio pertineat.	316. & 317.

Differentiae Indicationum.

Duo Indicata abstracta generalissima: viz. Conservatio, & Correctio.	311. & seq.
--	-------------

Tria generalia Indicantia.

C A P. XXV.

Curativae Indicationes.

<i>Curativae Indicationes.</i>	318
--------------------------------	-----

C A P.

Klenchus Capitum.

C A P. XXVI.

Indicationes Præservativæ.

332

C A P. XXVII.

Indicatio Conservativa, seu Vitalis.

336

Indicationē Vital. esse in plures species divisibilē. 338

Esse quoque divisibilem in partes 339

C A P. XXVIII.

Usus, rectaq; administratio Indicationum prædictarū 343

Quæ comprehendantur sub usu Indicationum. 344

De Consentu, & Dissensu, Indicationum. ibid.

Circumstantiarum actionum Indicatae in ventio, 346

An morbus, vel ejus caussa, prius à Medico invadi debet? 349. & 350.

C A P. XXIX.

Materia Medica, propositis Indicationibus respondens.

Et primo xnegezyn. 353

De Aurium scarificatione. ibid.

Conjectura nostra, cur concha Auris, præ cæteris ejus partibus, in hoc affectu scarificeetur. 355

Utilitas scarificationis Aurium in hoc affectu. 356

Fonticuli utilitas in hoc affectu. 357

Ad hoc remedium non adscendendum, nisi necessitas urgeat. ibid. & 358

Modus commodus Fontic. ad nucham excitandi. 358

Hirudinū usus plus nocere, quam prodeesse videtur. 359

Cucurbitulæ cum scarificatione improbantur, ut noxiæ sine scarificatione, ut inutiles. ibid.

Nisi alterutras efflagitet alius aliquis complicatus affectus. 360

Vesicatoria interdum utiliter hic adhibentur. ibid.

Horum commoda in hoc casu. 361

Et incomoda. 362

Locus commodissimus applicationis Vesicatoriæ in hoc affectu. ibid.

Ligaturarum usus in hoc morbo curando. 363

Cautiones observandæ in harum usu. ibid.

Ad quid eæ conferant. ibid.

Fascia-

Elenchus Capitum.

Fasciarum usus, & modus eas concinnandi.	<i>ibid.</i>
Ocťearum fibulatarum cum Ferulis Construccióne.	
C A P. XXX.	365, 366, 367.
<i>Materia φαρμακωπή, Et i. Eluentia primas vias.</i>	368
Remediorum Pharmaceuticorum divisio.	<i>ibid.</i>
Enematum usus, eorumque Formulæ quædam.	369
Cautio in eorum præscriptione observanda.	<i>ibid.</i>
Emeticorum utilitas.	370
Cautiones circa horum usum observandæ.	372
Qualia Vomitoria illuc convenient.	<i>ibid.</i>
Formulæ quædam Emeticorum.	373
Cathartica Lenitiva, & cautiones circa corū usum.	374
Eorum divisio.	375

C A P. XXXI.

<i>Præparantia, eorumque usus.</i>	377
Horum genera.	<i>ibid.</i>
Quæ evacuatio magis, quæ minus præparat. exigat.	<i>ib.</i>
Quæ præparatio quibus humoribus debeatur.	<i>ibid.</i>
Viarum præparatio.	378
Præparatio respectu Partium.	378
Conditiones Præparantium in hoc affectu.	<i>ibid.</i>
Per Epicrasin humores esse in hoc affectu exigend.	379
Simplicia Præparantia.	380, 381
Composita.	<i>ibid.</i>

C A P. XXXII.

<i>Evacuantia Electiva.</i>	383
Quæ sint rejicienda.	<i>ibid.</i>
Rhabarbari in hoc affectu excellens utilitas.	384
Purgantia electiva Simplicia.	385
Composita quædam.	<i>ibid.</i>

C A P. XXXIII.

<i>Alterantia Specifica.</i>	388
Eorum Definitio, & Divisio.	<i>ibid.</i>
Oppositio inter mortorum & hæc Specifica.	389
Quæ ex Specificis sint nobiliora	392
Apozemata Specifica, & Cerevisiae Medicatæ.	393
Juseula & Panatellæ.	395
	Pul-

Elenchus Capitum.

Pulveres & Electuaria.

C A P. XXXIV.

396

Corrigentia Symptomata.

398

Fluxus Alvi curatio.

399

Sudor immōdicus.

401

Cautio in ejus restrictione.

ibid.

Sudoris immodici curatio.

402, 403

Cautiones circa Chalybis usum in hoc affectu.

404

Dentitionis laboriosæ, & Dentium doloris, curatio.

406

C A P. XXXV.

Remedia externa.

408

Exercitii modi, seu genera.

ibid.

Eorum divisio.

409

Varii Decubitus mores, & in quibus casibus singuli
noxii, vel utiles sint.

ibid. & 410

Decubitus, præ cæteris exercitiis, in certis casibus
prærogativa.

410, 411

Cunarum agitationis usus.

412

Gestationis in ulnis; & simillimum, usus.

412

Lusuum sedentiariorum usus.

413

Exercitia mascula.

414

Incessus usus.

ibid.

Artificialis corporis suspensionis usus.

415

Friktionis usus.

416

Contrectationis Abdominis usus.

417, 418

Frequentis Adnascentiae Hepatis in hoc affectu Causa.
fa.

418

C A P. XXXVI.

Extrinsecus applicanda.

419

Horum divisio, & variae Formæ.

ibid.

Liquores.

ibid.

Oleæ.

420

Unguent. in hoc affectu componendi ratio, & Form.

421

Remedia externa Hypochondriis appropriata.

423

Remedia externa Pulmonibus dicata.

425

Spinae remedia externa.

426

C A P.

C A P. I.

Antiquitas & prima origo hujus morbi, nomen ejusdem hujusque derivatio.

Novos nonnullos morbos veteribus plane ignotos, varios Europæ tractus paucis abhinc retro seculis invasisse certissimum est ; (sive id vicissitudini rerum, sive peccatis hominum & corruptis moribus tribuamus) ut Luem Venercam, scorbutum, Plicam Polonicam & similes ; quorum numero hunc ipsum , de quo acturi sumus, affectum accensere licet. Etenim si omnes Infantium & Puerorum morbos cum a Veteribus tum Neotericis in libris suis de infantium Morbis descriptos examinare libeat, nullum inveniemus qui hujus idæam & conditionem satis exæcte exprimat. Licet enim aliquid commercii & affinitatis habere videatur cum sebre lenta, cum tabe , cum imacie Infantium , & hydrocephalo , revera tamen plane diversus specie est ab his affe-

A.

ctus

Morburi
hunc esse
novum.

Etus. Multos quippe reperias hoc morbo
 graviter afflictos absque febrili intemperie,
 aut ulla causa suspicionis ejusdem : similiter
 et si tabes frequenter ante obitum huic mor-
 bo superveniat , rarissime tamen primam e-
 jus invasionem comitatur. Quod ad inaciem
 attinet , licet partes nonnullae in hoc affectu
extenuatae perpetuo observentur , non ta-
 men id omnibus ex æquo , perinde , ut in ve-
 ra inacie accidit , sed partes circa caput & fa-
 ciem floridæ , & bene pastæ ad extremum
 fere vitæ diem cernuntur. Denique hydro-
 cephalus sæpe quidem cum hoc affectu com-
 plicatur ; nonnullos tamen ab hoc morbo
extinctos dissecuimus , quibus cerebrum sa-
 tis firmum fuit , neque superfluo sero irri-
 guum. Conjectarunt aliqui morbum hunc
 propaginem quandam esse seu fructum Luis
 Venereæ aut scorbuti à parentibus ad liberos
 propagatum. Non equidem negamus quin
 parentes Lue Venerea aut scorbuto laboran-
 tes , possint prolem non modo Lue Venerea
 aut scorbuto , sed & hoc etiam morbo simul
 affectam edere , atque hoc nonnunquam
 contigisse observatum est ; ut plurimum ta-
 men morbus hic nihil habet in propria sua
 essentia cognationis aut familiaritatis cum
 ipsis morbis , neque similem curationem po-
 stulat , strumosam quoque affectionem cum
 hac aliquoties complicatam observavimus :

sed

sed & hanc quoque ab illa & illam ab hac frequentius bene distinctam vidimus.

Sed quorsum huic inquisitioni diutius immoriamur & cum qui velit attentius signa hujus affectionis suo loco proponenda contemplari, facilime sibi persuadeat, morbum esse plane novum, neque unquam fuisse à veteribus aut neotericis in libris suis practicis de morbis Infantium hactenus divulgatis descriptum.

Innotuit autem primum hic morbus (quantum quidem ex aliorum relatione, diligentia facta examine, colligere potuimus) in occidentalibus Angliae tractibus, in Comitatu scil. Dorset & Somerset, triginta circa retro ab hinc annis. Ab eo tempore paulatim ejus notitia ad alia quoque loca derivata est, *Londinum* puta, *Cantabrigiam*, *Oxoniam* immo omnes penes Australes & Occidentales Angliae partes: In Septentrionalibus autem Comitatibus multo rarius hic morbus occurrit, & vixdum vulgo communiter innotuit.

Cæterum nomen morbi vulgo receptum apud eos, quibus is familiaris, est, *the Hicketts*: Quis vero primus morbum hoc nomine donaverit valde est incertum, ut & qua occasione id factum, casuve an consilio:

Ucunque nomen impositum sit, apud omnes obtinuit, ut in tanta varietate locorum,

rum, nondum alio nomine appellatum sive
se, aut etiam nūm appellari intellexerimus.

Admiratione autem dignum est, quod
cum morbus recens sit, & non ita pridem no-
mine donatus, neque in locis adeo diffitis
aut inaccessis vigens, nemo hactenus inve-
niri potuerit, qui sciret aut ostenderet, vel
primum nominis autorem, vel ægrotum eui
primum nomen morbi accommodatum fuit
vel locum peculiarem, ubi id factum vel mo-
dum etiam quo inde in vulgus dispersum
fuit. Populus nomen morbi nactus quasi re-
naviter gesta acquiescit, neque ulterius se
solicitum vult de nominis autore aut recipia.

Quandoquidem autem Latinæ Græcæ
que Linguae periti exspectant forte à nobis
nomen, cuius aliqualis ratio reddi possit,
varia nos huic morbo coaptavimus, quæ ta-
men singula recensere non erit forsitan operæ

Regule obser- tæ in no- denomi- naione. pretium; regulas tamen quas in nomine de-
signando nobis ipsis proposuimus, comine-
va hujus morare non erit forte inutile. Prima ergo e-
rat ut nomen morbi notabilem aliquam ejus
conditionem comprehenderet. Secunda, ut
id satis esset distinctum ab aliorum morbo-
rum & symptomatum nominibus. Tertia,
ut esset satis familiare, pronunciatur facile,
memorie quoque accommodatum, non ni-
mis longum, neque operosius decomposi-
tum.

Dum hisce regulis satisfacere sat agimus, aliquis nostrum casu quodam in nomen incidit quod sibi & cæteris quoque postmodum atrisit. Fuit autem *vōσ* & *paxīns*, vel etiam *paxīms* (siquidem illa terminatio non plane abhorret à communī genere) morbus spinalis, item *vōσ* & *mīs pāχēwē*, morbus spinæ dorsi. Est enim spina dorsi inter partes primo hoc morbo affectas princeps. Deinde nullus aliis morbus aut symptomata nomen hoc ei præripuit: Præterea nomen hoc familiare est ac facile. Denique videmur hoc nomine Anglicum nomen tanto populi consensu receptum, viz. *the Stickets* / à barbarie liberare. Absque enim torsione vocis nomen *Stickets* à voce *paxīns* *paxīms* deduci prompte potest, modo habeatur ratio mutationis quæ propter vulgarem pronunciationem accidere solet vocabulis quando ab una ad aliam linguam transferuntur.

Objec^{ta},

Dicas eos qui primo nomen Anglicum (*the Stickets*) imposuerunt suisse forte plane rudes & Linguae Græcæ imperitos, aut ne cogitassem quidem de Græca voce *paxīns* aut saltem non intellexisse spinam dorsi esse partem priuipem inter primo affectas in hoc morbo. Respondemus nostra nihil interessesse siue rñdes fuerint, siue de Græca voce non cogitarint, siue non intellexerint quæ

Respon^s.

sit pars princeps inter primo affectas aut secundas : gratis tamen haec assertuntur. Multos enim novimus tunc temporis, cum morbus hic primo affulgit nomenque accepit, doctos fame Græcaeque Linguae peritos in illis locis extitisse quibus etiam non adeo difficile erat observare insignem spinæ in hoc affectu debilitatem, indeque nomen ei assignare, licet forte vulgus nomen id datum non nihil errore pronunciationis, ut solet, perverteret, idque voce jam recepta, the Greekes exprimeret. Verum hoc nos non sollicitos habet, sive hoc ita sit, sive secundus, perinde esto. Si ita se res habeat, nomen propositum omnino (ut pater) congruum erit, si aliter fortasse non minus apposite quadrabit. Etenim finge te incidere in nomen quoddam, non tam consilio quam casu receptum, ita tamen aptum ut vix excogitari possit ipso consilio aliud nomen commodius, aut rationi magis consonum.

Quid ageres ? vocem receptam extirparés, ut novam nihilo meliorem substitueres? Injurjus certe fores erga morem loquendi ; verba usu valent, neque temere sunt innovanda quin potius nomen receptum confirmares, sed tanquam novum, & ab eo tempore à nova origine deducendum. Id enim foret saltem quasi surculus affectuus novæ stirpi insertus, qui ob affinitatem cum radice

haud

haud difficulter coalesceret. Vel si hoc non placeat, suppone, si libet, nos jam de nova fingere Anglicum hujus morbi nomen, idq : deducere à voce Graeca *pæχίτης* vel *pæχίνης*: Nomen sane Anglicum hinc resultans foret, *the Rachites*. Quantillum jam interest inter hoc nomen & prius receptum, *the Rickets*? certe tantillum, ut vulgaris pronunciatio de tam exigua differentia non multum soleat esse solicita. Sed tædet diutius immorari in hisce trivialibus. Esto ergo Graecum morbi nomen *ρωσοὶ παχίτης* vel *παχίτης* (si modo vox hæc admittatur, esse communis generis) vel *τῆς πάχεως*; Latinum, Morbus Spinalis, vel Spinae Dorsi: item fiæta voce Latina Substantiva ex Graeca Adjectiva Rachitis — idis Anglicum usitatum, *the Rickets*, refineatur, vel ejus loco in curiosorum gratiam substituatur, si libet, *the Rachites*. Atque hæc de nomine.

C A P. II.

*Anatomicæ observationes collectæ
ex inspectione & dissectione cor-
porum hoc morbo extinctorum.*

PRiusquam auspicamur indaginem de na-
tura hujus morbi ejusque causis, vi-
sum

sum est nonnulla certa & indubia, utpote sensibus obvia, præmittere, quæ tum reali existentiam ipsius morbi demonstrent, tum fundamenti loco esse possint, cui sententia nostra & judicium nostrum de novo hoc morbo superstruatur. Neque enim queritam existimare volumus, nos de morbo aliquo imaginatio seu fictio hic tractare, multo minus expectare ut opinio nostra gratis & absque examine recipiatur. Quin potius id agimus ut materia discursus nostri sit, quantum quidem fieri potest, in ipso limine nota & comperta, ut illa quæ proposuerimus per hæc quæ sensui obvia sunt, prout occasio tulerit, confirmemus, lectorque his instructus fiat competens nostri ratlocinii arbiter, suumque de singulis judicium interponere valeat facilius. Testamur itaque plures nostrum variis corporum hoc morbo occurrentium dissectionibus interfuisse, eaque quæ longa experientia frequen- tique dissectione haec tenus observavimus, quæ nempe propriis oculis vidimus, manibusque tractavimus summatim ac fideliter hoc capite narratueros.

Interea tamen duo hic præmonenda sunt.

2. Præmonita. Prius est, ut in memoria habeat lector, defunctos quos dissecuimus gravissime ante obitum hoc morbo afflictos fuisse, siquidem ipsi magnitudini morbi maxima ex parte suc-

cubuisse supponuntur : ne igitur exspectet in aliis corporibus ad huc vivis sive recens affectis sive saltem ad *άκυήν* nondum provec-tis, eam morbi magnitudinem aut symptomatum quæ hic depingitur. Morbus enim om-nis ad statum usque intenditur & tum quoq; succumbente derum natura in deteriorius in-dies ruit. Posterior est ut animadverteat lector, in morbos fere omnes tractu temporis alios di-versigeneris sibi adsciscere, ideoque in morbos chronicos plerumque ante obitum esse com-plicatos. Ne ergo paret quicquid in defunctis corporibus etiam ab hoc morbo extinctis præternaturale reperitur, ad hunc affectum necessario pertinere; sorte etiam magis id alium morbum huic ante mortem superveni-entem quam hunc ipsum respiciat. Et profec-tio Anatomici frequenter ad hanc cautionem non satis attenti, graviter in suis observatio-nibus lapsi sunt, dum quæ ad alium morbum spectant, alteri cum quo ante obitum compli-catus erat adscripserunt. Hunc ergo errorēm quo præcaveamus non temere ex unius aut alterius corporis inspectione pronuncian-dum est, at multipli seduloque facto expe-riamento distinguendum prius est, quæ perpe-tuo, quæ plerumq; quæ frequenter, quæ raro in dissectis ab eodem morbo occumbentibus occurant. Enimvero sciendum est quicquid non perpetuo adest in corporibus apertis co-

dem morbo extinctis, ad primam id, intin-
minque ejus essentiam spectare non posse,
uti etiam neque illud quod in variis corpori-
bus reperitur, quibus morbus abest. Neque
enim morbus ipse exsistere potest separatus
à sua essentia, neque essentia à morbo. Ve-
rum de his satis. Progrediamur jam ad ipsas
observationes.

Observationum Anatomicarum hunc morbum spectanti- um duo genera.

Observata hæc nostra Anatomica distin-
guantur in ea quæ extrinsecus, nondum a-
perto corpore occurunt; & ea quæ non ni-
si dissecto prius corpore se offerunt.

1. Prioris generis sunt hæc, quæ statim denun-
ciata de functo exterius occurunt.

1. Irregularis seu irrationalis partium propor-
tio. Caput nempe justo majus, faci-
esque habitior respectu reliquarum partium;
Atque hoc quidem in omnibus hoc morbo
extinctis quos hactenus vidimus apparuit,
unico tantum excepto, qui simul cum hoc af-
fectu suppuratos habuit pulmones, Phthisi-
que confessus est. Hic vero habuit etiam
per totum ferme morbi decursum caput ma-
jusculum, faciemque pleniorem; atqui per
quatuordecim circiter dies ante obitum subi-
to collapsæ sunt partes carnosæ circa caput,
faciesque Hippocratica reddita est, non sine
omnium assidentium propter subitam muta-
tionem admiratione.

2. Membra externa, musculique totius

cor-

corporis graciles & emaciati, quasi atrophia vel tabe absunti cermuntur. Atque hoc (quantum quidem scimus) perpetuo observatur in iis qui ab hoc affectu intereunt.

3. Cutis universa, tum vera, tum membrana carnosa & adiposa, flaccida & quasi pendula, laxaque instar chirothecæ appetit, ita ut multo plus caruium eas continere posse putas.

4. Circa articulos, praesertim in carpis & talis protuberantiae quædam existant, quæ si aperiantur, non in partibus carnosis aut in membranosis sed in ipsis ossium extremis, præcipue in corum epiphysibus radicari deprehenduntur. Quod si forte has ossium prominentias lima radas, facile percipies eas esse ejusdem similaris substantiæ cum cæteris ossium partibus.

5. Articuli, artus habitusque omnium externalium partium minus firmi ac rigidi, minus inflexibilis sunt, quam alias solent observari in defunctis, & speciatim collum post mortem vix riget à frigore, aut saltem multo minus quam in aliis cadaveribus.

6. Pectus exterius macrum, & valde angustum, praesertim sub alis, & à lateribus quasi compressum conspicitur, sternum vero nonnihil acuminatum, instar carinæ navis, aut pectoris gallinæ.

7. Costarum extrema quibus cum cartilagin

Iaginibus sterni committuntur nodosa sunt, quemadmodum de articulis carpi & tali diximus.

8. Abdomen exterius quidem respectu nempe partium continentium macrum est, interius vero respectu contentarum nonnihil prominens, tumidiusculum sentitur. Atque haec observavimus nondum referatis ventribus.

I I. Aperto abdome haec porro notavimus.

1. Hepar in omnibus à nobis dissecatis justo majus, alias autem non male coloratum, neque valde induratum aliove aliquo vitio notabili contaminatum. Excipienda hic volumus nonnulla corpora in quibus ante obitum alii morbi cum hoc implicati fuerunt, quemadmodum in hydropico & extreme tabido meinimetus.

2. Lienem ut plurimum (quantum nempe hactenus nobis vidisse licuit) non contendum, sive magnitudinem, sive colorem & substantiam ejus species, quamvis propter complicationem cum aliis morbis aliter accidere posse non negemus.

3. Aquam serosam in cavitatem abdominis elapsam aliquoties vidiimus, sed neque frequenter neque eam valde copiosam.

4. Ventriculum & intestina nonnihil ultra morem sanorum flatibus repleta, quæ ex parte caussa esse potest tensionis hypochondriorum supra memoratae.

5. Me-

5. Mesenterium aliquando inculpatum aliquando glandibus justo majoribus, si non struviis affectum. Cæterum de pancreate nihil certi hic pronunciamus; suspicamur tantummodo posse hic nonnunquam obstructions, si non scirrum, accidere. Sed aliis hoc relinquimus inquirendum.

6. Renes, ureteres, vesicam, nisi aliud adfuerit morbus, satis sanos. Notamus in genere de visceribus omnibus in hoc ventre contentis, quod licet partes ea continent, ut supra monuimus, multum extenuatae & emaciatae occurant, ipsa tamen æque magna ac plena, si non majora & pleniora, ut de hepate dictum, quam in fariis deprehenduntur.

III. Detracto sterno in thorace hac se se ostentavit.

1. Adnascentia quædam pulmonum cum pleura quæ in omnibus quos hactenus dissecurimus plus minusve adfuit. Arbitramur tamen contingere posse hunc affectum sine hujusmodi coalescentia, licet ea in progressu morbi plerumque ante obitum superveniat.

2. Pulmonum infarctus non minus frequentes, præsertim in ipsis partibus adnascentibus : Tumores item eorum duri & sanguine crassiori, viscidiori, & nonnihil nigricantem, modo in uno, modo pluribus pulmonum lobis, non tamen hi semper

con-

conspiciuntur, frequenter quoque abscessus, & empyemata.

3. Aliquis noltrum testatur se semel vidisse glandulas strumosas, tam numerosas, ut viderentur æquare, si non superare magnitudinem ipsorum pulmonum: sitæ autem fuerunt utrinque inter pulmones & mediastinum, & à thymo usque ad diaphragma protensæ.

4. In cavitate thoracis vidimus aliquando aquas serosas collectas & frequentius quidem quam in cavitate abdominis, non tamen in omnibus.

5. Vedit & aliquis nostrum affectum hunc complicatum cum magno empyemate, simulque phthisi: Amoto sterno, pulmones sinistri lateris toti abscessu occupati sunt, atque unidique pleuræ adnati compresso leviter tumore, pus copiosum, subflavum, crassum, & fœtidum per tracheam arteriam in ipsum os effluxit. Eorum membrana exterior qua firmiter pleuræ adnati sunt, crassior apparuit solito, eaque mediante lobi istius lateris ita coaluerunt, ut vix in lobos distinguere potuisses: eadem etiam membrana tum pulmones, tum ipsum abscessum involvit, qua aperta in conspectum venit magnitudo abscessus, qui adstantium æstimatione continuit ad minimum lb. ii. puris: tantum abscessum in tantillo corpore merito

merito quis miretur ? sed is totum ferme si-
nistrum latus occupavit , parenchyma pul-
monum istius lateris corruptum erat , seini-
putridum , & pure quasi intertextum .

6. Thymus in puerili ætate semper mag-
nus solet deprehendi , & forte adhuc ma-
jor in iis qui ex hoc morbo intereunt .

I V. *Cranio orbiculatum serra circumscisso ,*
eiusque operculo sublato , hac observavi-
mus .

1. Duram matrem firmius , atque in
pluribus locis quam solet in adultis , cranio
adhæsse : forte idem observari potest in
aliis pueris hoc morbo non affectis , licet ,
ut opinamur , non tantopere ; siquidem
certum est in recens-natis multas esse , &
arctas connexiones pericranii cum dura ma-
tre , quæ , postea abruimpuntur vix que no-
tari possunt .

2. Inter duram & piam matrem , atque
in ipsis ventriculis cerebri , serosas aquas in-
nonnullis à nobis dissectis reperimus ; unde
patet affectum hunc cum hydrocephalo
complicari posse .

3. Cerebrum in aliis à nobis dissectis fa-
tis firmum & inculpabile neque illuvie sero-
sa inundatum deprehendimus .

4. Et ultimo observavimus jam aliquo-
ties in corporibus novissime à nobis apertis .
carotides justa proportione ampliores fuisse ,
simi-

similiter quoque venas jugulares & arterias
vero venasque ad exteriore parts delatas
multo exiliores debito existitisse.

An vero hoc perpetuum sit in hoc affectu
nondum, ut nculati testes asserere possumus:
suspiciatur quidem ita se rem habere perpe-
tuo, sed non venerat nobis in mentem id
antea ab initio nostræ Anatomicæ circa hoc
subjectum indaginis scrutari.

His jam præmissis ad morbi hujus essen-
tiam investigandam properamus.

C A P . III.

*Ad faciliorem inventionem essentiae
morbi, supposita quædam propo-
nuntur. Primum de essentia san-
nitatis. Secundum de essentia
morbi. Tertium de triplici di-
visione sanitatis & morborum. Ex-
plicatio tertiae divisionis ususque
ejusdem. Descriptio constitutio-
onis naturalis, ejusdem exaltatio.
Quartum suppositum de com-
binatione trium constitutionum in
iisdem partibus.*

QUO clarius in hujus affectus essentia
investiganda procedamus, supposita
se-

sequentia utiliter præmitti posse duximus.

I. *Essentiam sanitatis consistere in aliqua constitutione corporis secundum naturam.*

Hæc autem cum duplex sit genere, altera *essentialis* & *necessaria*, respiciens τὸ *esse* simpliciter, quæ durante vita sub variis affectionibus immobilis & immutabilis permanet, consistens in indivisibili ; altera *accidentalis*, respiciens τὸ *bene esse*, quæ respectu totius animalis mobilis & mutabilis est, magnamque latitudinem habet, & adesse atque abesse potest sine totius interitu ; non constitit sanitas in priori, sed posteriori constitutione.

II. *Essentiam morbi similiter non consistere in constitutione essentiali.* Sic enim mox se.

queretur interitus totius ; sed in *accidentalī* constitutione, tali videlicet, que respectu totius adesse vel abesse potest sine ejus interitu. Diximus (non sine ratione) hanc constitutionem, in qua sanitas & morbus fundantur, esse mobilem & accidentalem respectu totius ; potest enim hæc ipsa esse *essentialis* respectu alicujus partis, verbi gratia ; abscisso digito oritur morbus in numero deficiente partium, qui quidem respectu totius fundatur in constitutione *accidentalī*, nam potest vel adesse ille digitus vel abesse sine totius interitu ; at vero respectu ipsius membra amissi fundatur in constitutione es-

Primum.
De essen-
tia sani-
tatis.

Secun-
dum. De
essenia
morbi.

sentiali; posito quippe hoc mōrbo interit
essentia istius dīgiti.

Tertium. III. Constitutionem, in qua consistit essentia
De tripli- tum sanitatis tum morbi, triplicem modum divi-
-ei divisi-
-one sani- fissionis seu distinctionis in disciplinæ methodo ad-
-tatis &
-morbo- missere. Primus est paulo crassior & resolvi-
-rum.
- tur in partes plane concretas, procedit
nēmpe κατὰ τοπίας secundum partium divi-
-sionem à capite ad calcem. Secundus pure
abstractus est & rimatur omnia elementa
constitutionis mobilis, unde morbi dividun-
-tur in similares, organicas & communes;
deinde varie subdividuntur in intemperies,
vitia figuræ, superficie, cavitatum & mea-
tuim, magnitudinis, numeri, situs & conti-
nuitatis. Tertius modus quasi medius est, &
licet hactenus neglegtus sit, suum tamen us-
sum non contempnendum habere posse in
Explica- morborum tractatione; causarumque mor-
-tio tertia- bificariū investigatione spondere audeamus;
-divisio- nis. estque in constitutionem naturalem, vitalem
& animalem.

Eius pri- Prima est propria & insita cuiusvis partis, ei-
-num mem- competentis absolute & sine dependentia ab aliis
-brum. partibus quoad esse simpliciter: Hac post mor-
tem aliquandiu adhuc superest donec per
putredinem, ambustionem, simplicem ex-
siccationem, immummificationem, petrifi-
cationem, similesque violentas caussas dis-
solvitur. Constitutio hæc quoad suum esse
sim-

simpliciter, non dependet à membris influ-
xum præstantibus; at quoad suum tum *con- servari* tum *operari* ab iis dependet: Nam
post mortem cessante influxu vitali (qui ejus
quasi sal & condimentum est) brevi périt,
& dum vivit animal, varie hæc ab influxi-
bus afficitur, unde ejus actiones vel promo-
ventur vel impediuntur.

Secunda est constitutio vitalis, quæ per con-
tinuum illum influxum à corde per arterias in-
universi corporis partes producitur. Hæc etsi
gradus adinittat & secundum magis & mi-
nus sæpen numero variet, & interdum quo-
que quandam eclipsin pati videatur, ut in
hipothýnia, syncope, &c. à primo tamen
ad ultimum vitæ terminum (saltem in suo
fonte & aliis nonnullis partibus) perseve-
rat.

Tertia est constitutio animalis qua à cerebro Tertium
mem-
brum.
per nervos in organa sensus & motus derivatur.
Hæc sæpe in variis partibus plane deest su-
perstite illarum vita; qui nimo possit simul
in omnibus partibus diu deficere, nisi re-
spiratio, quæ ad vitam absolute necessaria
est, ab ea dependeret. Hæc ergo constituti-
ones eam connexiōem inter se servant, ut
secunda prioris, & tertia secundæ exis-
tiam semper & continue in parte præsup-
ponat, non autem viceversa ita absolute in-
ter se dependent; quin (ut modo diximus)

prior aliquandiu sine secunda , & secunda fere omnino sine tertia subsistere queat. Atque hæ tres constitutiones in plerisque corporis partibus manifeste percipi possunt ; non tamen in omnibus eas inveniri dicimus. *Naturalis* quidem & *vitalis* nulli parti deest ; *Animalis* autem in ossibus (licet de dentibus ambigi possit) cartilaginibus , forte ligamentis , & nonnullis parenchymatis , ut *Hepatis* , *Lienis* , &c. deficit. Quibus ergo facultas *naturalis* , *vitalis* , *animalis* communicatur , iis omnibus triplicem hanc constitutionem inesse asserimus. Etenim quamvis dictæ facultates quo ad actum primum dicantur ab anima dependere (quæ relatio non spectat ad artem medicam) quo ad actum tamen secundum necessario radicantur in aliqua materiali constitutione partiuni ad quas pertinent. Nam quod dicunt aliqui facultatem vitalem à corde , animalem à cerebro ad cæteras partes deriyari , non id ita accipiendum est , quasi ipsæ facultates vago inodo transeant à parte ad partes (à nullo quippe intellectu concipi potest accidentis de subiecto in subiectum migratio) sed quod cum & in spiritu vitali facultas vitalis à corde ad partes derivetur , aut saltem ex aliquo motu cordis & arteriarum in partibus ipsis excitetur , & similiter facultas animalis vel in , & cum spiritu animali per nervos

nervos descendat, vel motu aliquo nervorum in cerebro in partibus producatur. Utrovis modo id fiat, necesse est fateamur aliquam alterationem sive ex spiritibus dictis, sive ex motibus in ipsam partem recipientem imprimi. Quae alteratio ut hic conceditur esse radix facultatis, seu vitalis, seu animalis in respectivis partibus, ita est constitutio mobilis; siquidem varie immutari, intendi & remitti potest sine totius interitu; & est constitutio in qua consistere potest vel sanitas vel morbus, quandoquidem ubi illa alteratio partibus quibus debetur defecerit, aut alio modo quam oportet administrata fuerit, actio exinde læsa necessario sequitur; sin recte persiciatur, integra sanitas ex parte istius constitutionis adesse dicitur. Cum ergo præter constitutionem naturalem & insitum duo genera alterationum, alterum ab influxu cordis, alterum ab influxu cerebri in plurimis partibus inveniantur; & cum dictæ alterationes, quatenus ipsæ vel perfectiores vel imperfectiores sunt, facultates in respectivis partibus (saltē ad actum secundum) constituant perfectiores vel imperfectiores, adeoque actiones exinde læsæ vel integræ edantur, necesse est triplicem hanc constitutionem plurimis partibus inesse, dictaque genera alterationum esse constitutiones medicas.

in quibus *sanitas* & *morbis* fundari possit;

*Usus di-
cta divi-
sionis.*

Quod dicta divisio seu distinctio non sit plane inutilis ex eo liquet quod Practici in suis methodis recte moneant, in morbis obscurioribus diligentius observandas esse facultates quarum actiones læsæ deprehenduntur, ut inde quasi manu ducamur ad originem morbi inveniendam; si vero tanti momenti sit impeditas in morbis facultates annotasse, certe non minoris erit ipsas constitutiones à quibus dictæ facultates immediate dependent, accurate considerasse.

*Non co-
incidit
cum pri-
oribus.*

Sed ne quis putet hanc tertiam divisionem propemodum coincidentem cum secunda, observare poterit, si diligenter rei perpendere velit, quodvis membrum hujus divisionis quodam modo includere omnia membra proxime præcedentis: nempe constitutionem naturalem continere primario quidem constitutionem similarem, secundario autem & in ordine ad totum animal comprehendere quodam modo conformatiōnem & continuatatem; similiter constitutionem vitalem & animalem suo modo partipare de omnibus membris divisionis dictæ clarius est quam ut egeat probatione. Monendum tantum (quod & modo innuimus) naturalem constitutionem primario & præcipue respicere temperamentum qualitates communes (quas aliqui vocant modos ma-

teriarum)

teriae) & spirituum copiam peculiaremque eorum dispositionem (quæ ad formam totamque substantiam à nonnullis referuntur) organizationem vero & continuitatem quasi secundario & in ordine ad totum animal respicere, vixque aliter ab his lœdi. Non dissimilandum tamen vitiari interdum constitutionem naturalem, quatenus mere organica est, ut in obstructionibus meatus naturalium; exempli gratia, ubi calculus in meatu ureteris aut urethræ impactus est, similibusque casibus. Atqui hoc accidit ei, maxime quatenus meatus ordinatur in usum totius; ut plurimum autem vicia organica in constitutione naturali minoris notæ sunt quam vicia similaria.

Atque hæc de triplici hac constitutione in genere considerata sufficient. Paucæ nunc & paucis in specie de iis dicamus.

Constitutio naturalis quæ propria & insita, cuiusque partis est, describi potest quod sit modus quidem essendi naturalis, partibus insitus, iis competens, quatenus suis temperamento & qualitatibus communibus, sua sufficienti portione ac convenienti dispositione spirituum insitorum, siveque justa conformatione & continuitate constituuntur aptæ ad actiones naturales concurrente una influxu vitali (& forte animali) perfectas edendas. Itaque ubi adfuit in parte aliqua

justum temperamentum, convenientes qualitates communes, justa proportio ac dispositio spirituum insitorum, demum iusta ejus conformatio & unitas, atque naturalis ejus actio, nihilominus laeditur, concludere licet eam non laedi ex parte constitutionis naturalis, sed ratione caussæ concurrentis, scilicet influxus seu vitalis, seu animalis seu utriusque. Enimvero naturales actiones in animalibus propter vitæ conjugium ad eminentiorem conditionem (quam alias per solam naturalem constitutionem attingerent) eveniuntur. Atque hinc contingit, quod etsi constitutio naturalis in intactis animalibus aliquando post mortem illæsa permanet, attractio tamen, retentio, coctio alimenti, & expulsio excrementi plane cessent. Et in morbis quoque saepe illæsa primo constitutione naturali, actio tamen naturalis laesa editur ob solum defectum concursus influxus vitalis debiti : similiter aliquando constitutione naturali & vitali integris, laeditur tamen actio aliqua naturalis ob defectum concursus alicujus animalis debiti ; sed hoc fere accidit in solis partibus nervosis, fibrosis & membranosis, praesertim ubi cavitatem formant, non vero in partium parenchymatis. Ut in paralyysi frequenter excrements indebite retinentur cæteris constitutionibus sanis ex sola stupore

intestinorum Itaq; in hisce casibus non statim, quod actio aliqua naturalis læsa sit, concludendum est constitutionem naturalem esse vitalem primo, sed diligenter investiganda est ipsa constitutio primo læsa, quæ mali radix seu prima essentia aestimanda est; similiter læsa actione aliqua vitali non statim inferendum, constitutionem vitalem primari oportet; siquidem interdum à constitutione naturali, aut forte animali prima origo ratius deducetur. Exempli gratia, Digitus aliquis ex intenso frigore sphacelo correptus esto: in hoc casu quidem verum est vitalis sanguinis influxum plane intercipi; origo tamen interceptionis in naturali constitutione ipsius partis ita refrigeratae querenda est; similiter in convulsione forte nonnihil impeditur aut turbatur circuitus sanguinis: ac prima læsio adscribenda est constitutioni animali non vitali. E contra in febre caput petitur, sed fons mali forte in constitutione vitali repertetur: Item eliquantur forte carnes omnesque vires naturales dejiciuntur; sed radix mali in constitutione vitali non in naturali invenietur: Adeo ut quælibet constitu-

Quælibet
tribus
constitu-
tio-
num

IV. Non modo plurimas alias corporis partes (imo simpliciter omnes sensibiles) in-

que influxum non præstant ; neque ei deferendo inserviunt , sed præterea & cor ipsum & arterias omnes & cerebrum & nervos omnes triplicem hanc constitutionem naturaliter admittere , ita ut cerebrum (præter vitium in naturali sua constitutione) à Spiritu vitali qui per arterias venas que defertur , bene affecto juvari , male affecto lædi possit : Cor similiter ab influxu animali per nervum recurrentem sexti paris ; arteriæ quoque ab influxu animali per nervos modo forte hactenus in comperto ; deinde nervi à Spiritu vitali per arterias deducto.

C A R. IV.

Essentiam hujus morbi non consistere in constitutione Animali nec Vitali , sed Naturali , non qua Organica , sed qua similiari : limitationes tres proponuntur.

Prima
conclusio.
Essentiam hu-
jus mor-
bi non
consiste-
re in con-
stitutione ani-
mali.

His iam presuppositis inquirendum est in qua constitutione partium prima radix seu essentia hujus affectus statuenda sit. Sit ergo prima conclusio.

*Prima radix hujus affectus non est in consti-
tutione animali , seu illa que à cerebri influxu in-*

pam

partes dependet. Evidem fateimur nervos omnes qui extra calvariam à spinali medulla procedunt, laxos & debiles in hoc affectu reperiri; non tamen id videtur hic primario à defectu influxus cerebri oriri; quod sic probamus, 1. Laxitas & debilitas nervorum primario à cerebro proveniens, semper fere somnolentiam comitem secum trahit; Atqui in hoc affectu symptomata hoc non solet observari nisi raro & per accidens contingens. 2. Nunquam quod meminimus, Paralysin, aut Apoplexiām huic affectui supervenisse novimus; deberet autem necessario, sèpius (saltem in morbo confirmato) evenire, si laxitas & debilitas hæc nervorum à defectu influxus cerebri originem duceret. 3. In multis post mortem dissectis cerebrum satis firmum, & inculpabile deprehendimus. 4. Ut plurimum hoc affectu laborantes ingeniosi sunt pro ratione ætatis, quod Cerebri vim & vigorem luculenter attestatur.

Secunda conclusio. *Prima radix hujus affectus non est in constitutione vitali, seu illa* Secunda.
Non in vitali.
qua à cordis influxu in partes dependet. Inæqualis quidem distributio sanguinis fere (si non omnino) perpetua in hoc affectu observari potest; at prima tamen ratio hujus inæqualitatis non inæqualitati influxus cordis vel arteriarum, sed inæquali receptione & apti-

& aptitudini ad recipiendum in partibus ipsis adscribenda est : Etenim Cor & Arteriae ex parte sui indiscriminitatim sanguinem cum spiritibus in partes quaquaversum diffundunt. Quod si contingat arteriam aliquius partis ob torporem istius partis , aut partium vicinarum impediri in actione sua, necessum est eo diminute sanguinem transmittat , adeoque inaequaliter respectu cœterarum partium expedite sanguinem recipientem . Itaque in hoc casu inæqualitas hæc distributionis primo & per se dependet à præexistente vitio extra arteriam ad naturalem constitutionem partium pertinere.

Objec^{to}to. Sed objiciat aliquis : Licet forte inæqualitas prædicta non dependeat à Corde , accidere tamen posse ut debilis pultus sufficiat distributioni sanguinis per circulos minores in partibus interioribus , dum non æque sufficiat isti minori obeundo per circulos majores in partibus exterioribus longius à corde caloris fonte remotis.

Respon^so. Respondemus , tanti momenti penes aliquem è nobis fuisse olim hanc objectionem ut talem inæqualitatem influxus vitalis ad primam hujus morbi essentiam pertinere, existimaverit, primorumque adeo symptomatum rationem ab ea conatus fuerit deducere. Post secundas yero cogitationes , re peni-

penitus examinata, visum est ipsi, hanc inæqualitatem influxus vitalis non ad primariam, sed secundariam morbi essentiam referre. Sed ad *Argumentum solvendum* redemus. Et primo quidem concedimus in hoc affectu distributionem sanguinis vitalis esse inæqualem; atque in partibus interioribus, & capite esse liberaliorem, in exterioribus parcioram. Concedimus secundo posse circulationem sanguinis in interioribus partibus servari, nullo etiam apparente pulsu in partibus exterioribus; sed hoc contingit solum in extrema virium vitalium vel debilitate vel oppressione, ut in lipothymia, & validiori paroxysmo hysterico, in quo affectu nonnullæ pro mortuis habita revixisse denuo visæ sunt. Concedimus tertio circulationem sanguinis liberaliorem esse posse in internis quam externis partibus, quin & in una aliqua externa parte præ cæteris, ut in inflammatione alicujus externi membra accidit.

His jam concessis, asserimus, in casu primo inæqualitatem distributionis sanguinis, non primo dependere à debilitate virtutis pulsificæ quatenus cor spectat: Atque in promptu ratio est. Cor quippe, ut supra diximus, ex se indiscriminatim unoque tenore sanguinem in Aortam protrudit, etiam tum quando ejus pulsus maxime debilis est. Aorta quæ recepit exonerat sc̄ qua potest expedi-

cissime, atq; hinc sit quod sanguinis diffusio
inæqualiter peragatur, prout facilius sanguis
ex uno ramo & difficilius ex alio impellitur.
Inæqualitas tamen hæc non cordi primo, &
per se, sed partibus recipientibus, arteriis
que particulatis transmittentibus adscri-
benda est. Affectus enim quivis in corde
primarius necessario universalis est, & o-
mnibus corporis partibus communicatus:
qua propter etsi hanc inæqualitatem circula-
tionis sanguinis in secundaria hujus morbi
essentia concedamus, à primaria tamen ex-
cludimus.

Porro in *casu secundo* præposito dicimus
magnum esse disparitatem inter casus extre-
mæ necessitatis, & casus ordinarios; neque
profecto scimus an in dictis casibus circui-
tus in interioribus, ut ut detur, sit alicujus
momenti. Et quod ad præsens negotium at-
tinget, negamus in hoc affectu eam esse cor-
dis debilitatem, ut pulsus in externis defici-
at; imo nondum observavimus quenquam
hoc morbo laborantem facile in ecstasim aut
lipothymiam incidisse, quod promte con-
tingeret, si radix morbi in ipsis cordis de-
bilitate stabiliretur. Præterea cum videri-
mus ægros in tenella aetate, sine lapsu vi-
tiuum ferre interdum liberalem sanguinis è
septis aurium venulis educationem, imo &
nonnunquam repetitis vicibus id actum

cum

cum emolumento : Denique cum & purgationes, pro ratione ætatis, optimè tolent, non nobis liquet qui prima morbi radix vitalis constitutionis debilitati attribui possit.

Tandem in *casu tertio* evidenter patet primam radicem inæqualis circuitus sanguinis esse dispositionem aliquam partis exter-
næ, ut in membro inflammato, laborante nimis privato morbo, plenior & impe-
tuosior accidit pulsus ob calorem arteriæ ad-
ventitium, à parte scilicet externa plus æ-
quo calefacta impressum.

Quandoquidem ergo essentia hujus affec-
tus neque in animali neque in vitali consti-
tutione partium primario fundetur (ut mo-
do ostendimus) sequitur (quæ *Tertia Con-
clusio* esto) *Essentiam primariam sive primam
radicem hujus affectus consistere in constitutions
propria, sive infra partium.* Cum vero con-
stitutio naturalis (ut supra diximus) partim
in communibus qualitatibus & tempera-
mento, partim in justa copia & disposicio-
ne spirituum insitorum, partim in organica
construccióne & continuitate consistat,
proximum est, ut in qua, è dictis, consti-
tutione, & an in una aliqua, an pluribus vel
simil omnibus fundetur, investigemus. Sit
ergo *Quarta conclusio.*

Affectus hic non radicatur in organica par-

*Non in
constitu-
tione na-
turali
qua or-
ganica,*

rium constitutione: Quamvis enim tractu temporis ipsa organa secundum suam confirmationem, quantitatem & situm variis modis afficiantur, ut satis liquet ex aucta capitis hepatis, &c. mole, ex tumoribus ossium ad carpos, talos & extremitatis costarum; ex obstructionibus variis, externarumque partium extenuatione; cum tamen hæc omnia ab altiori adhuc origine dependeant, ut ut in morbo confirmato varique jam decomposito necessario hæc etiam admittamus; in originali tamen essentia, ob sequentes rationes, censimus recipienda.

Primo, quod predictæ lassiones organicae non statim in initio morbi appareant, sed postea paulatim succrescant; & licet forte horum nonnulla ab initio radicem in corpore posuisse dicantur, nondum tamen vel sensu immediate percipi possunt, vel illas actiones manifeste lœdunt; adeoque ad primam morbi essentiam nequeunt pertinere.

Secundo, quod predicta vitia organica non sint præcipuorum symptomatum quæ ab initio in hoc affectu eluescunt causæ sed effectus potius. Etenim aucta moles capitis, hepatis, &c. protuberantiæ ossium, maciesque partium externalium, rectius ad inæqualitatem nutritionis, ut earum causam referuntur, quam ut è contra inæqualitates nutritionis illis

illis adscribi possit. Nam ubi pars aliqua nimio opere excrescit, aliaque debito incremento defraudatur, necesse est ut non modo adsit, sed & præexistat inæqualis atque improportionata nutritio, qua illa plus, hæc minus justo alatur. Cum autem inæqualis nutritio sit actio lœsa, adeoque symptoma præsupponens morbum aliquem præexistentem, ipsa tamen (quemadmodum jam diximus) præcedat, ut causa, dicta vitia organica, manifestum est dicta vitia organica non esse primam radicem hujus morbi. Quod attinet ad obstructiones, quæ revera plerumque cum hoc morbo conjunguntur, illas nihilominus à prima essentia morbi excludere par est, quod neque morbum specificent, nec ab illis ratio symptomatum reddi possit, neque certam aliquam determinatamque partem nobilem perpetuo obsideant. Conjectat forte aliquis, qui ad auctoriam magnitudinem jecoris respexerit, id perpetuo in hoc affectu esse obstructum, indeque vitiata sanguificatione cætera mala derivari; sed si tumor hic hepatis ex obstructione ejus semper contingere, necessario affectum hunc comitaretur perpetuo pallor faciei, cachexia, & tractu temporis ipse hydrops, quinetiam color hepatis semper vitiatus deprehenderetur, tumoresque duri & nodi in ejus substantia, præsertim in morbo

bo inveterato, illoque qui ægrum interemit per dissectionem obserarentur; at cum hæc non ita frequenter (nedum semper) in defunctis occurrant, aucta ejus moles ad irregularē nutritionē potius referenda est. Porro non dissimulamus in iis quos affectus hic ē medio sustulit, ut plurimum, nos per anatomen observasse obstructiones, tumores varios, nodosque in pulmonibus; sed attestamur quoque infantes aliquos puerisque nos vidisse levius hoc morbo affectos, in quibus nulla suspicio fuit vitiatorum pulmonum; nulla quippe tussis adfuit, nulla respirationis læsio, quæ necessario individua obstructionis in pulmonibus comes est.

Tertio quod sufficiens ratio omnium symptomatum huic morbo priorum, ex aliis fontibus clarius faciliusque derivari possit; ut mox videbimus.

Atque ita satis probavimus affectum hunc quoad primam sui essentiam non consistere in organica partium naturalium constitutione. Eadem argumenta efficacius evincant (pluraque accumulare liceret, si necesse id foret) affectum hunc non fundari in naturalium partium continuitate, ut pluribus verbis non opus sit id comprobare.

Conclusio quinta. *Affectus hic fundatur primario in similari constitutione partium naturalium,*

valium, adeoque quoad radicalem essentiam
morbus est similaris. Cum autem morbus
similaris, *quatalis*, non perpetuo simplex
sit, sed aliquando varie compositus (*intem-
peries nempe vel simplex vel composta*, &
*haec quidem talis sit non solum ex primis
qualitatibus inter se, sed forte adjunctis una
qualitatibus occultis, aut, quod nobis ma-
gis arridet præsertim in præsenti negotio,
certa quadam proportione & modificatione
spirituum insitorum) compositum hunc el-
se morbum judicamus, priuamque ac radi-
calem ejus essentiam consistere aliterimus in
frigida ac humida intemperie cum defectu &
corpore spirituum insitorum in constitutione
insita partium primo affectarum concurren-
tibus. Sed priusquam ad ulteriorem hujus
sententiae explicationem procedamus, præ-
mittendæ sunt aliquot ejus limitationes.*

Sit prima. *Ess: quasdam corporis partes ab
hoc morbo primario, esse alias secundario affe-
ctus: & videntur quidem nobis partes ex-
teriores prius affici quam cerebrum & visce-
ra, ut fusius diducemus ubi de partibus affe-
ctis acturi sumus.*

Sit secunda. *Solas partes primario affectis
laborare notabili frigida intemperie cum morbi
ac corpore spirituum: Nam cerebrum & vis-
cera moderate sorte caleant, satisque spiri-
tibus abundant ob copiosum vitalem influ-*

xum; atque excedere in iis possit humiditas ob nimium alimentum affusum: reliquæ autem externæ frigida ac humida intemperie ac torpore spiritus naturalis, &c. semper afficiuntur, unde eas primario hic affici solaque esse sedem primæ hujus morbi essentiae asserimus.

Sit tertia. Non omnes partes externæ ex primo affectas ex aequo laborare intemperie frigida & humida, vel inopia ac torpore spirituum, &c. Etenim ligamenta, tendines & nervi, ex natura sua frigidiora sunt minusque humida, partes musculosæ sive carnosæ humidiiores potius sunt, at minus frigidæ; partes cutaneæ fere medio modo se habent, omnes tamen dictæ partes plus minus à naturali temperie versus frigidam & humidam recedunt. Et similiter licet aliæ partes è dictis majorem spirituum copiam & activitatem postulent quam aliæ, omnes tamen, habita justa proportione ad copiam & activitatem singulis respective debitam deficiunt, justaque proportione destituuntur.

C A P. V.

Examinatio sententiaæ propositæ per partes, I. Morbus esse intem-

pe-

*periem frigidam. Object. & Re-
spons. 2. Esse humidam. 3. Con-
sistere in Spirituum inopia : Ob-
ject, Resp. 4. In spirituum tor-
pore.*

Sed proprius jam examinemus essentiam Morbum
propositam, & per partes afferamus.

1. Laborate partes primo affectas in-
temperie frigida probatur : 1. Ex imminu- elle in-
temperi-
em frigi-
dam.
t.
ta partium dictarum nutritione. Ut enim
calor insitus ad justitiam intensus plurimum
conducit ad promovendam coctionem &
appositionem alimenti ; ita si is remissior
& quo sit, eandem facile remoratur ac im-
minuit. 2. Evincitur eadem intemperies
ex tarditate & ineptitudine ad motum : tum
ex aversatione motus quietisque affectatio-
ne. Nam quemadmodum activitas agilitas-
que corporis calori ita tarditas ejus ac igna-
via frigori magna ex parte adscribitur ; sup-
posito nimis, ut prius, non ab animalis
influxus vitio hanc ignaviam dependere. 3.
Confirmatur ulterius quod hic morbus sæ-
pe morbos acutos sequatur, qui non raro
(post absursum caloris insiti subjectum)
in intemperiem frigidam terminantur : præ-
terea & morbos chronicos corpus extenu-
antes sæpius excipiat, & ejusmodi qui quo-

vis modo intemperiem frigidam post se relinquere proni sunt, ut obstrunctiones pertinaces, cachexiam, scorbutum, &c. Adhæc quod intempestivam impetiginis aut scabici suppressionem sequatur, ut frequenter observavimus, quando rursus erumpente scabie atque pruritu excitato, indeque aucto in externis membris calore tales pucros facile restitutos vidimus; quod denique saepe eveniat, post assiduum usum ciborum frigidorum, crassorum, viscidorum, crapulam, otium, similesque causas evidentes, calorem insitum seu imminuentes seu obruentes. 4. Confirmatur quod auxilia quæ calorem in externis partibus excitant augent & fovent, ut variae corporis agitationes, frictiones, illitiones, &c. non minimam partem curationis hujus affectus praestent. Hisce omnibus in cunulum conjectis satis conspicuum fit, in morbi hujus primaria essentia frigidam intemperiem constitutionis insitæ partium primo affectarum contineri.

Obiectio. Objectio hic speciosa occurrit. Febriculam, presertim lentam aut erraticam frequenter conjungi cum hoc affectu que non videtur consistere posse simul tempore cum intemperie frigida: Censetur enim ab omnibus febris omnis calida intemperies ē diametro essentia dicta opposita.

Re-

Respondemus (ne quid hic de essentia febris interponamus) largimur, quantum ad praesente in quaestione spectat, febrem esse intemperiem calidam: non tamen consistit hæc primo in constitutione partium insita, sed in constitutione vitali, nempe in calore influente præternaturaliter affecto. Febris enim non privatus aliquis morbus est, sed universalis & à corde per arterias in & cum spiritu vitali sive nimium accenso si-
ve aliter vitiato diffunditur. Neque respicit præternaturalis hic calor intemperiem insitam aliter, quam ut caussa potens eam varie immutare, sed sensim & paullatim. Nam primo calor influens manifeste est calor a-
ctualis, at vero calor constitutionis insitæ tantum potentialis: quare asserimus intemperiem frigidam respectu caloris insiti & potentialis consistere simul posse cum intemperie calida respectu caloris actualis & influentis. Enimvero calor actualis non ita directe adversatur frigidæ intemperiei, quæ talis dicitur ob defectum caloris potentialis, quin satis diu cum ea consistere possit permanente caussa. Exempli gratia, calor a-
ctualis consistit in calfacta aqua simplici, a-
qua hordei, in Julapiis variis & similibus, licet tum etiam potentia, frigidis. Adeo ut calida actu, & calida potentia non gradu, sed specie inter se differant, neque sint ita
respens.

directo contraria ut statim se mutuo è subjecto exterminent. Porro secundo intemperies influens calida non tam corrigit insitam intemperiem frigidam , quam per accidens auget , dissipando scilicet ac absumendo spiritus insitos , in quibus potissimum calor insitus & potentialis residet : Ad eum plane modum quo calor actualis ab igne profectus potentiam vivi calorem imminuit. Unde febris cuiusvis generis huic morbo superveniens plus danni quam emolumenti ægris adferre solet.

2. Afferimus in partibus primario affectis simul adesse intemperiem humidam ; hoc patet ex laxitate & inollitie dictarum partium : atque signum hoc eo fortius rem evincit quod dictæ partes extenuatae sint , ut nisi redundaret in iis humiditas , rigiditas quædem & asperitas tactum ferrent ; deinde rarissime intemperies frigida sive humida diu persistit : demum juvantia & lædentia idem attestantur , siccantibus quippe juvantur , hinnecstantibus læduntur.

3. Afferimus partibus primo affectis inesse spirituum insitorum inopiam. Probatur hoc primo iisdem ferme argumentis quibus supra intemperiem frigidam adstruximus. Nam primo inæqualis & imminuta

nutritio in partibus primo affectis non modo temperamenti frigiditatem, sed & una inopia spirituum insitorum arguit; aliter enim defectus hic nutritionis facile corrigeretur. Etenim frigiditas cum qua non conjungitur spirituum defectus, aut humor peccans impactus, ejus causa facile excutitur, citiusque quam in praesenti solet affectu, ut videre est in partibus hyberno tempore perfrigeratis; verbi gratia, ex nivium contrectatione; partes quippe sic perfrigeratae, modo rite tractentur, intra aliquot horas ad pristinum redeunt temperamentum; Ubi vero adest intemperies cum materia ejus causa coniuncta, aut simul adest defectus spirituum insitorum, taliis sanc intemperies haud ita facile aut cito removetur. Verum in praesenti affectu non semper saltem caussari possumus materiam coniunctam aut impactam alicujus notae in partibus primo affectis, cum ex flaccidiores, inaniores & plus aequo extenuatae observentur, cumque hic affectus longe distet à morbo virginico, & cachexia, in quibus ut plurimum, non inopia spirituum, sed coniuncta materia frigidam intemperiem fovet: quare recte inferre licet pertinaciam hujus mali maxime dependere à spirituum insitorum defectu. 2. Idem eodem modo

probatur secundo argumento supra allato pro intemperie frigida, nempe ab ignavia & aversatione motus. Activitas enim non tantum à temperie, sed vel maxime à copia spirituum dependet : Ut videre licet in vi-
ris robustis & sanis, spiritibus refertis, qui hyberno tempore rigente gelu promptiores longe & alacriores ad violenta exercitia conspicuntur, quam aestate, quando spiri-
tus insiti nonnihil exsoluti esse solent. 3.
Febres morbiique longi & extenuantes, ut intemperiem frigidam sæpe inferunt, ita &
evidenter minuunt dissipantque spiritus in-
stos. Hisce mediis addimus illud argumen-
tum à constitutione parentum deductum.
Firmiores (experiencia teste) ac solidiores
parentes laboribusque assueti raro proferunt
liberos huic morbo obnoxios : debiliores è
contra, cachectici, aut aliter valetudinarii,
otiosi, molles, delicati, Veneri nimiae,
præmaturæ aut decrepitæ indulgentes, go-
norrhæa laborantes, &c. plerumque libe-
ros in hoc malum propensos generant : ni-
mirum, quod seminalia principia minus ju-
sta spirituum copia imbuta sint. Proceden-
dum jam foret ad assertionem quartam, nisi
quod hic occurrat remora reinvenda.

Objec. Objiciat quippe aliquis insitam intempe-
rie in frigidam subordinari spirituum inopiam,
non vero contradistingui, ut hic supponi-
tur.

tar. Nam paucitas spirituum ipsa causa videtur frigidæ intemperiei, insitumque calor sive intensior, sive remissior sequi videtur respective proportionem spirituum insitum; quippe qui in iisdem ut primo subjecto radicari creditur.

Respondemus primo, Calorem insitum revera fundari atque primo subjectari in spiritibus insitis. Porro ut calor insitus in duas partes distinguitur, calorem scilicet nativum & acquisitum; ita & spiritus insitus duplex est concipiendus, primogenius sive seminalis in spermate à parentibus derivatus, & acquisitus ex perfecte assimilato alimento contractus. Prior spiritus, caloris insiti nativi est basis, posterior, caloris insiti acquisitii. Non hosce calores spiritusve inter se esse specie plane distinctos volumus; sed origine tantum ac perfectionis gradu, quod, ut variam fortiantur appellacionem, sufficit. nam in nutritione assimilatio alimenti procedit usque ad identitatem specificam, non individualem, quamquam alias quoque gradum perfectionis originaliter non attingat. Propterea nobis hic satis sufficiente visum est nominasse calorem insitum & spiritum insitum sine ulteriore distinctione; ideoque concedimus calorem insitum fundari & subjectari primo in spiritibus, cumdemque nihil aliud esse quam modificatio-

nem quandam dictorum spirituum quia à calore vitali irradiati placide nituntur se diffundere atque ampliare ditiones suas attrahendo, retinendo, assimilando similia sibi alimenta, excernendo excrementa, disponendo denique acquisita in sedes debitas. Dicimus quoque nixum hunc (in quo caloris essentiam ponimus) cum sit diffusivus, non nihil dissipare atque absimere spiritus insitos, qui hujus effectus caussa vulgo nomine humidi radicalis à calore continue depasti appellantur.

Atque hoc usque argumento cedimus. Verum 2 loco afferimus calorem insitum à calido temperamento insito differre; quod nimirum calor insitus sit tantum una pars calidi temperamenti insiti. Non enim solus spiritus, sed & sulphur & sal aut bilis forte, suum calorem contribuunt ad constitutionem totius calidi temperamenti insiti, cuius calor insitus est una tantum pars. Quapropter falso in argumento proposito suggeritur solam caussam calidæ intemperiei esse copiam spirituum, frigidæ eorundem paucitatem. Nam lb j. carnium infantis plures continent spiritus insitos quam lb. j. carnium juvenis: notissimum tamen est temperamentum juvenis longe calidius esse quam infantuli. Calidum ergo temperamentum non dependere potest à sola copia spirituum, nec fri-

frigidum à sola eorum inopia. Quin etiam
in multis morbis calida intemperies consi-
stere potest cum paucitate spirituum , ut in
Hectica tertii gradus ; similiter frigida cum
competenti alias spirituum copia , ut in
morbo Virginico.

Dicimus tertio ut copia vel inopia spiri-
tuum non perpetuo sufficiens caussa est de-
terminationis temperamenti ad calidum aut
frigidum ; ita vicissim , neque calidum , ne-
que frigidum temperamentum certo & ne-
cessario demonstrat copiam vel inopiam
spirituum quemadmodum ex instantiis datis
liquet : ita ut nec temperamentum certum
sit signum quantitatis spirituum , nec quan-
titas spirituum certum signum tempera-
menti ; & propterea de industria non sine
justa caussa separatim hæc ut contradistincta
consideranda & examinanda veniant , si
certam & inconfusam horum notitiam alle-
qui libet.

Respondemus quarto quod et si , ut con-
cessum ; calor insitus in spiritibus insitis sub-
jectetur , non tamen secundum solam copi-
am vel inopiam spirituum intenditur is vel
remititur : Spiritus enim ut ut satis copiosi ,
si tamen nimis fixi sint , torpidi , & quasi ge-
lu quodam constricti , nullum calorem insi-
tum alicujus notæ proferunt . Exempli gra-
tia , albumen ovi spiritibus copiosis turget ,
ter-

torpore illi tamen, adeoque ejus insitus calor inde tam exiguus est, ut non aggrediatur pulli formationem, priusquam vel per incubationem vel aliun confinilem calorem excitetur. Licet ergo certo concludere considerationem inopia spirituum satis distinctam esse à temperamenti frigidi insiti consideratione, contra quam videtur ab objecto Argumento insinuatum. Porro ex hoc quarto responsi articulo resultat quarta assertio de essentia proposita, videlicet,

Præter intemperiem & inopiam spirituum addendum esse torporem quendam eorum ut distinctam quoque partem essentiae morbi. Torpor hic insitorum spirituum maxime elucecit ex immunita nutritione & aversatione motus non proveniente primo ex defectu influxus cerebri; ut supra probatum est. Item ex eo manifeste cernitur, quod ea omnia quæ torporem spirituum insitorum excutiunt, nec tamen eos plane discutiunt, plurimum conferunt ad hujus morbi curationem: Ut exercitia cuiusvis generis gradatim aucta, frictiones, inunctiones, &c. Et interius calefacentia, purgantia, incidentia, aperientia benigna. Quod autem torpor hic satis sit distinctus ab inopia spirituum, præter id quod supra tertio responsi Articulo diximus, satis ex colligit, quod sæpe cum inopia spirituum

con-

conjugatur nimia excitatio torpori contraria : ut frequenter accidit in febre hectica, in fluxibus colliquantibus & similibus morbis, in quibus ut ut adsit spirituum penuria, torpor tamen nullus comitatur, quin contra nimia illa excitatio & propensitas ad motum coercenda est.

E contra copiosi spiritus cum torpore consistere possunt, ut in tritico aut farina ejus. Nam etsi parum spirituosum videatur, quod ejus spiritus adhuc in sua fixatione ac torpore delitescant, re ipsa tamen abundant in eo spiritus & simplici fermentatione evocari, atque ad suam manifestandam activitatem excitari possint : quemadmodum cerevisiae fortiores ex co concoctæ declarant. Similiter ex uvis immaturis succus recenter expressus satis mitis & blandus est, continens interim spiritus copiosos, qui postea, facta debita fermentatione, in vino generoso se produnt.

Concludamus ergo torporem quoque spirituum in hoc affectu distinctam considerationem demercri.

C A P. IV.

Pars prima in hoc morbo affecta.

Proposuimus supra primam hujus morbi essentiam ; inquirendum jam restat

in primum subjectum in quo ea radicatur.

Non Cor & Cerebrum.

Cor & Cerebrum videntur hic recte excludi ob rationes supra adductas, quas brevitas studio repetere omittimus.

Hepar & Pulmones nondum ab omni suspitione hujus vitii exempti sunt. Examina-
bimus ergo seorsim haec viscera, & primo quidem quærimus.

An hepar sit subjectum prima essentia hujus morbi?

**An hepar sit subjectum prima essentia hujus morbi? Rationes quæ affirmati-
vam sua-
deant.**

Præcipuum pro affirmativa argumentum est, quod morbus hic videatur provenire ex laesa sanguificatione, cuius officina (saltem probabiliter) jecur existimat, laesam autem sanguificationem esse primam hujus morbi originem multis indiciis manifestum reddi videtur. 1. quod hic morbus plerumque subsequatur ejusmodi alias morbos magnos, sive acutos sive chronicos, qui utcunque vim sanguificam hepatis multum prius labe-
factarunt. 2. quod morbus hic non modo ab externis, sed & ab internis caussis depen-
deat, ab humoribus nempe vitiosis. Cum autem vitiosi humores in & cum massa san-
guinis in hepate generentur, videtur prima morbi essentia huc referenda. 3. Observa-
tur hepar perpetuo in hoc affectu majus de-
bito, quod manifeste hepar esse affectum te-
statur. 4. Medicamenta interna quæ san-
gui-

guinem depurare apta nata sunt, ad curationem requiruntur, & exhibita multum juvant. 5. Missio sanguinis è venis aurium (non infirmum ad morbum hunc debellandum auxilium) satis superque arguit vitium aliquod sanguinis adesse, quod hepatis constitutioni, qua sanguificat, videtur esse tribuendum. Argumenta hæc tanti sunt momenti penes nonnullos celeberrimos medicos, ut primam essentiam hujus morbi soli hepatis adscripserint.

Nos vero satis ad hæc responderi posse existimamus, si prius quidem quæ recte dicta ab ultius in hanc rem dici possunt, concesserimus, deinde quæ invalida consequentia inferuntur, restrinxerimus.

1. Ergo concedimus in hoc affectu massani sanguinis vitiatum esse, indeque continuum somitem huic morbo subministrari. Concedimus quoque in praesentiatum hepatis esse officinam sanguificationis: negamus vero omnia vitia sanguinis à vitiosa constitutione hepatis sanguifica dependere. Nam primo sanguis vitiari potest à vitiosis ingens alimentis, jecore alias integro; similiter si coctio prima in ventriculo ex qua vis causa extiterit imperfecta, non plene ea per secundam coctionem corrigi potest in hepate etiam quam maxime sano. Præterea, etiamsi generatio vitiosi sanguinis soli hepatis

adscribenda esset, ad ejusdem tamen generati conservationem aliae partes necessario concurrerent, puta Renes, Lien, Pancreas, Uterus, &c. Imo & videtur negari non posse omnes partes, quas sanguis suo circuitu perfluit cum varie alterare, dum qualitates suas ei pro capacitate subjecti imprimum nam ea agentia naturalia sunt, quae agunt ex necessitate & continue sine interveniente otio, quantum quidem possunt: si ergo haec male sint affectae, sanguinem eas permeantem magis vel minus inquinant, ut videtur licet in contagio ex contactu externo ad partes internas communicato. Quinetiam magna pollutio interdum a partibus ceteris morbos insinuat sanguini, hepate interiori salvo, ut nonnunquam in hydropicis post mortem dissectis observatum est, in quibus hepar fatis sanguini integrumque deprehensum est. Porro concedimus vitia sanguinis frequenter a laesa constitutione sanguifica hepatis originem ducere, illamque laesam constitutionem esse morbum hepatis; negamus vero hunc esse morbum de quo agimus, cum tota specie ab ea differat. Eadem enim laesa constitutione hepatis aequo adultis ac pueris & infantibus communis est; hic vero morbus solis infantibus & pueris proprius est. Tandem concedimus vitiosam constitutionem hepatis generando vitiosum

sanguinem posse caussam communem & somitem huic morbo aliquando subministrale: negamus vero eam esse morbum ipsum de quo verba facimus, aut ullam partem primae essentiae ejusdem. Alind enim est producere caussam morbi communem, aliud esse de prima morbi essentia: negamus etiam eam esse continentem caussam hujus morbi, aut esse catissimam sufficientem per se solum, aut esse semper caussam: Nam vitiosa constitutio hepatis, qualiscunque ea supponatur, non produceit hunc affectum in adultis, neque forte semper in puerulis. Atque haec in genere ad argumentum responderemus: ad confirmationes ejusdem simili methodo iam procedimus.

1. Ergo concedimus hunc morbum sequi alios morbos, sive acutos, sive chronicos. Sed non tam quod constitutionem sanguificam hepatis laessent, quam quod partes externas, spiritibus insitis exhaustis, frigidas & torpidas reliquissent: quanvis facile quoque admittamus laesum hepar somitem mali ex vitiosa sanguificatione praestare posse.

2. Concedimus hunc affectum non tantum dependere a causis externis, sed & ab internis, vitiis nempe ipsius sanguinis: quod vero vicia illa omnia in hepate origi-

nem ducant, plane negamus ob ratione modo allatas.

3. Concedimus in hoc morbo auctam esse molem hepatis; atqui eam esse primam morbi essentiam negamus ob rationes supra notatas, ubi vitia organica à prima hujus morbi essentia rejecimus. Admittimus tamen hunc similesque morbos in secundaria hujus affectus essentia, ut postea videbimus.

4. Concedimus medicamenta interna tum alterare tum depurare posse sanguinem, verum in praesenti affectu eo nomine potissimum ad curationem conducunt, quod faciliter distributionem sanguinis ad membra externa, attenuando ejus partes crassiores & incidendo viscidiores, quodque simul copiose & benigno spiritu sanguinem impraginent, unde fit, ut insiti partium prius languentium spiritus foveantur, augeantur, & exsuscitentur. Interim agnoscimus generale beneficium, quod toti corpori accedit ex depuratione sanguinis sive per secessum, vomitum; mictionem, siue aliquos qualescumque evacuationis modos. Tantum id est quod asserimus, niagis specificam partem curationis à medicamentis praedictis, præstari per viam alterationis; quemadmodum dictum est.

5. Et ultimo concedimus sectionem venarum

natum in auribus sanguinem non nihil attenuare & ad ejusdem renovationem conducere, nec non ad ejus distributionem ad partes externas, & avocationem à partibus internis ejus copia oppressis, adeoque ad totam curationem multum facere: Negamus tamen recte ex eo inferri primam morbi essentiam in hepate radicari. Atque ita factum putamus rationibus in confirmationem hujus sententiae adductis. Argumenta jam nonnulla quæ contrarium suadent in medium proferamus.

1. Prima essentia morbi morbum specificat; atqui læsa constitutio sanguifica (qualis qualis ea concipiatur) morbum hunc non specificat. Enīvero cùm morbus hic ad solos infantes & pueros pertineat, oportet eos, qui contrariam sententiam amplectuntur, certum aliquem modum læse constitutionis sanguificæ hepatis designare, qui soli teneræ ætati sit proprius: Atqui nulla læsio sanguificæ constitutionis hepatis singi potest, quæ non sit quoque communis adultis; quare si in ea consisteret prima hujus morbi essentia, observaretur saltem aliquando hic morbus in adultis, quod tamen nunquam à quopiam factum.

2. Subjectum primæ essentiae morbi afficitur, tamdiu illa essentia quamdiu affectus durat. Neque enim morbus existere potest

Negative
afficitur.

absque sua prima essentia, neque potest illa essentia de parte in partem migrare. Si ergo hepar sit subjectum primæ essentiæ hujus morbi, per totum ejus decursum afficeretur; quod tamen non credibile videretur, cum in defunctis ex hoc morbo & dissectis, jecur excepta ejus aucta mole, saepe secundum cæteras conditiones inculpabile deprehendatur.

3. Si hepar sit subjectum primæ essentiæ hujus morbi, necesse est, ut indies aucto morbo gravius & evidentius affligatur, & certe ante obitum manifestis stigmatibus notetur. Quandoquidem enim omniis moribus naturæ partis, quam obsidet, contrarius sit, eam quotidie magis magisque attenit damnisque novis auget: & licet principia morborum saepe satis sint obscura, progressu tamen temporis, (& maxime si ad extremum vitæ diem perennant) evidentissima vestigia partibus primario obseffis impri- munt; adeo ut vix fieri possit quin in dissectis primo intuitu deprehendantur: Quamvis etiam ubi in morbum aliquem chronicum per dissectionem corporis ex eo defuncti inquisitio instituitur, saepe ejus investigatio difficultis reddatur ob alios morbos ante obitum spervenientes vel alias complicatos; pars tamen primo affecta nunquam non graviter & manifeste læsa observari solet,

let. Cum ergo in iis, quos hic morbus è medio sustulit, sæpe satis firmum, excepta mole aucta, vel certe non insigniter laxum deprehendatur, facile erit inferre, non id esse subjectum primæ cœlentia hujus morbi.

4. Si hepar esset subjectum primæ cœlentia hujus morbi, laboraret intemperie frigida & humidæ, tum inopia & torpore spirituum insitorum ut ex supra-dictis satis liquet. Atqui in præsenti affectu hepar non semper laborat intemperie frigida, ut nec inopia ac torpore spirituum insitorum. Et enim in hoc affectu cum sanguis vitalis parcius ad membra externa distribuatur, sit, ut uberioris, quam par est, ad viscera, præseruum cerebrum, & hepar, affundatur; & cum hic sanguis, qui per viscera tam propinquæ Cordi circulatur, sit valde calidus & spirituofus, utpote è foco & fonte spirituum vitallium jam jam profectus, fieri non potest ut frigidam intemperiem aut defectum spirituum in partibus, quas tam copioso affluxu alluit, permittat.

5. In hoc affectu sæpe videmus colore in faciei satis floridum genasque rubentes, quod in frigida hepatis intemperie aliquantum durante contingere vix potest.

6. A lœsa constitutione hepatis sanguifica reddi non potest sufficiens ratio sympto-

matum huic morbo proprietum. Cacotrophia quidem, seu vitiosa nutritio, & atrophia seu diminuta nutritio forte non injuria hepatis culpæ sœpius attribuuntur; alogotrophia vero, seu improportionata nutritio, ad hepar immoderata referri non potest. Hepar etenim universis partibus æqualiter & sine discrimine sanguinem conficit, neque uni parti uberior, alteri parcius eum dispensat. Porro debilitas omnium musculorum, aversatio motus, affectatio quietis, cum hepate nihil commercii habere videntur; quare neque hepar primam hujus morbi sedem agnoscimus.

7. Hic morbus in robustioribus pueris curatur aliquando solo exercitio, lusu, jactatione & frictione corporis; quibus excitatur in externis partibus calor, spiritus novi suscitantur, excutitur eorum torpor, & alimentum uberior ad membra externa attrahitur, quæ certe beneficia magis proprie ad partes externas quam ad hepar accommodantur.

*A apul-
mones
sint sub-
jectum
prima
essentia
hujus
morbi.*

Atque hac quæstione sic soluta, pergiimus ad alteram; *Utrum* viz. *Pulmones sint subjectum prima essentiae hujus morbi?*

Symptomata, quæ affirmativam suadere videntur, sunt angustia pectoris frequens,

diffi-

difficultas spirandi, asthma, tussis, inflammatio pulmonum, eorum tubercula, tumores duri, apostemata, denique phthisis. Verum primo angustia pectoris non statim ab initio morbi oritur, & propterea nequit de prima essentia hujus morbi testari. Similiter difficultas spirandi & asthma non perpetuo hunc affectum comitantur, idcoque ab iis indicium partis primo affectae defumi non potest.

3. Tussis modo adest, modo abest, saepiusq; varie intenditur & remittitur, dum essentia morbi in eodem statu persistit; quod & plurimi ex predictis quoque symptomatibus contingit.

4. Inflammatio pulmonum non frequenter hic adest; atq; ubi accidit, morbus is acutus est, non chronicus, quemadmodum hic, de quo agimus; ut à symptomate tam raro & tam fugaci nihil certi de parte primo affecta concludere licet.

5. Tumores duri pulmonum, tubercula, apostemata, ut & struimæ possunt præcedere, concomitari & subsequi hunc affectum; sed morbi hi plane diversi sunt generis ab eo, de quo sermo est; quin & adultis æque ac puerulis communies sunt.

Tandem phthisis non nisi post diuturnam morbi hujus durationem supervenire solet, remota esse manifeste appareat, adeoque parum aut nihil conferre possit ad partem primo affectam detegendam. Ad hæc inseparabilia illa & cunctis notissima

Syriptomata hujus morbi, puta impotentia partium externalium ad motum, & inaequitas nutritionis, nulla ratione à pulmonibus affectis deduci possunt: quare viscus hoc pro prima hujus morbi sede adiudicere non possumus. Atque ita tandem ad partes primo affectas indigitandas devenimus.

Partes
primo
affecta
quæ.

Primum locum mereri videtur spinalis medulla calvariam egressa: secundum, nervi omnes ab eadem producti; tertium, omnes partes membranose ac fibroste ad quas nervi isti deferuntur. Et in hisce partibus primam hujus morbi essentiam radicari statuimus, neque alias partes his associare opus esse existimamus. Enimvero molles, laxitas, atque atonia totius spinae extra calvariam, omnium nervorum inde ortorum, omnium fibrarum universi corporis, adeoque impotentia ad motum, segnities quietisque affectatio, quæ à primis etiam hujus morbi initii se produnt, satis superque evincunt partes hasce frigiditate, defecitu actorpore spirituum esse affectas; atque hinc contingit extenuari eas inminusque quam par est, ali. Etenim torporem suum extremitatibus arteriarum non nihil communicaunt, unde affluxus sanguinis qui ad eas distribuitur, imminuitur; & quia frigidiores sunt defectuque spirituum laborant, affusum sanguinem imperfectius coquunt, ut eas mi-

nus

nus debito, minusque cæteris partibus nutritri adeoque extenuari necesse sit. Primiā ergo hujus morbi essentiam jure meritoquo partibus hisce solis adscribimus.

Dubitari tamen hic potest, annon ossa etiam inter partes primo affectas numerari debeant, cum tumores ossium variis in locis præsertim in epiphysibus ossium ad carpos & in extremitatibus costarum, ubi cum sterni cartilaginibus committuntur, statim à prima invasione morbi obseruentur? Respondemus negari quidem non posse dictos ossium tumores cum ratione auctæ magnitudinis, tum ratione figuræ vitiæ revera morbos esse, adeoque ossa vel ad cœlētiam morbi primariam vel secundariam referenda esse concedimus: At vero ea non pertinere ad essentiam morbi primariam ex eo liquet, quod dicti ossium tumores à prima hujus morbi essentia dependeant, cunctæ præexistere supponant. Oriuntur enim ab inæquali partium nutritione quæ symptomata est primæ essentiæ hujus morbi. Quomodo autem inæqualis nutritio ab essentia prima hujus morbi dependeat, suo loco plenius explicandum; ubi nempe ratio essentiæ secundariae reddenda est. Hic tantum ostendemus illos ossium tumores recte deduci ab inæqualitate nutritionis, quando videlicet ea nimium est aucta in partibus tumentibus.

*An ossa
intercas
accen-
tenda.*

respectu cæterarum. Id hoc argumento probatur, quod partes ossium protuberantes qua similares ejusdem plane sint speciei cum cæteris ossium partibus; quare necesse est, ut per eandem viam generationis proveniant, qua cæteræ augentur & crescunt. Quandoquidem ergo reliqua ossa augeantur nutritione, id est, per intus assumptum alimentum sibique assimilatum, pari certe quoque ratione & hæc ossa incrementum suum (et si $\alpha\lambda\omega\gamma$ & præter modum mensuramque) acquirere judicandum est. Dicas tumores fere ex vitioso succo non alimentario & legitimo solere generari. Fatemur quidem id plerumque verum esse, sed plerumque tantum. Nam & quidam tumores ex legitimo & alimentario succo proveniunt, ut carunculæ, fungi & strumæ forte non nullæ; sed & hi quoque tumores multum differunt à præsenti ossium protuberantia. Etenim tumores isti, quos excrescentias appellare consuevimus, aliquid extra habitum partis, & quid toto genere præter naturam præ se ferunt: ast hi tumores non excrescent extra habitum partis, neque aliud præter naturam includunt quam solam magnitudinem impropionate auctam, vitiatamque inde figuram affectarum partium. Nam alias non essent hæ protuberantiae ejusdem

dem speciei cum reliquo osse , cui continuantur , quod sensuum experientiae repugnat.

Si igitur dentur tumores nonnulli (etiam inter istos qui plane præter naturam sunt & extra habitum partium consistunt) ex succis alimentariis geniti , certe multo minus intellectu difficile est , protuberantias hasce ossium è legitima ossium materia à facultate insita nutritiva generari formarique. Atquè hoc clare eo confirmatur quod ossa secundum naturam similarem legitime nequaquam producantur ex materia illegitima , hoc est , indisposita & dissimili materiae aliorum ossium similarium. Ex quolibet ligno non fit Mercurius. Agens naturale disponit materiam priusquam formam introducere potest. Materia sic disposita legitima quoque necessario est. Materia autem ossium protuberantium manifeste est disposita ; aliter enim non recipiet actu formam ossis specificam. Porro quod à facultate nutritiva hi ossum tumores generentur , etiam evidens est , quod nulla alia in corpore nostro detur vis ossifica præter illam nutritivam facultatem ossibus ipsis insitam , & quod tumores hi generentur & augeantur per intus assumptum alimentum , & ab ipsis ossibus assimilatum ; licet forte respectu totius ossis

Hac alimenti receptio sit inæqualis , causa
saque sufficiens erroris nutritivæ facultati-
tis , quo ex una parte plenius atque in-
tumorem , ex alia parcus ista ossa auge-
antur.

CAP. VII.

*Secundaria hujus morbi
essentia.*

ABsolutis tunc prima ac radicali hujus morbi essentia , tunc partibus primo affectis , examinanda jam porro venit essentia , si quæ sit secundaria , quæ neihpē morbum hunc immediate consequitur. Atque hic in memoriam revocanda est triplex constitutio superius asserta , *Naturalis* , *Vitalis* , *Animalis* , & per se hafce singulas constitutiones procedet examen. Et primo quidem considereinus naturalem constitutionem: Hanc supra consistere docuimus in Temperamento , qualitatibus communibus , copia & dispositione spirituum insitorum , in organizatione , & continuitate: Et quidem in temperamento & copia ac dispositione spirituum insitorum primam morbi essentiam fundari adstruximus : reliquæ autem partes hujus constitutionis , puta , qualita-

tates communes, organizatio, & continuitas supersunt adhuc percurrentae.

Per *qualitates communes* easdem prope intelligimus quas alii nonnulli modos materiae, alii qualitates secundas appellare consueverunt. Vocamus autem has *communes*, quod nulli soli elemento aut formæ adstringantur, sed quodammodo expandentur per omnia corpora eaque fere plus minusve afficiant. Eiusmodi sunt, Densitas, raritas; consistentia, fluiditas, tenacitas, friabilitas; laxitas, tensio; (seu potius tensitas, ut distinguatur habitus ab actione) flacciditas, turgescencia & rigiditas; mollities, duties; laevitas, asperitas. Sed animus non est singulas qualitates communes exakte enumerare, neque etiam jam citatas ulterius prosequi, nisi quatenus praesens occasio postulaverit.

E qualitatibus nonnullis communibus inter se complexis videtur *Tonus partium* resultare. Tonus enim partium proprius consistit in debito tenore sive mediocritate inter certas communes qualitates oppositas, ut inter densitatem & raritatem, &c. Quod si recessus fiat à justa mediocritate versus alterutrum extremorum, tonum plus minus viari necesse est. Duo ergo hic circa *Tonus partium* inquirenda videntur: primum, An in hoc affectu tonus partium sit ullo modo

Qualita-
tes com-
munes.

Tonus
partium
in quo
consi-
stat.

viciatus: deinde an Toni vitia pertineant ad secundariam hujus morbi essentiam.

Quod ad primum attinet, non opus erit singulas partes toni sigillatim percurrere; satis erit eas saltē examinasse, quae criminis suspectæ videntur.

*Laxitas
Toni.*

I. Ergo occurrit evidens *Laxitas* Toni in hoc affectu, differt autem hæc Laxitas tum ab infirma cohærentia partium, tum à Paralytica resolutione. Nam infirma cohærentia sive labefactata tenacitas partis facile quidem sit *occasio laxitatis*, cuin partem tendi vix ferat, at vero potest pars simul & laxa & satis esse tenax, ut in fidium chordis videre est, quæ remissæ laxantur, servata interim tenacitate suæ substantiæ. Et frequenter in dissectis observavimus partes ipsas laxas satis fuisse tenaces, idque aliquoties in hoc ipso morbo. Quare distincta qualitas est hæc laxitas à vitiata partis tenacitate. Neque etiam minus differt ab illa resolutione partium quæ occurrit in membris Paralyticis. Etenim Paralysis consistit primo in læsa constitutione animali: hæc vero Laxitas radicatur in constitutione naturali. Neque enim hic adest vera Paralysis sive respectu motus, sive respectu sensus partium; neque etiam cerebrum primario hic affectum est, ut supra demonstravimus. Porro quod in hoc affectu adsit laxitas nimia par-

tium primo affectarum adeo manifestum est, ut supervacaneum ducamus id ulterius comprobare. Nam & ipsis sensibus obvia occurrit, & propterea eam infra inter morbi signa retulimus. Sive enim sit pars essentiæ sive secus, modo in sensum manifeste occurrat, rationem signi induit respectu aliarum partium essentiæ à sensu remotionum.

II. In hoc affectu non tantum *Laxitas* in *Placido* Tono adest sed & *flacciditas*. Qualitas autem hæc aliquid amplius comprehendit ultra meram & simplicem laxitatem: connotat enim insuper inanitionem quandam unde partes in se quasi subsidunt. I' alis autem inanitio & subsidentia partium primo affectarum in hoc morbo sensu quoque dignoscuntur, ut ulteriori probatione non sit opus.

III. *Mollities* quoque in Tono partium primo affectarum in hoc morbo nominari potest. Evidem contingit interdum ut mollities cum prædictis qualitatibus non coincidat; sed quid aliud includat aut excludat, ut in Tumore suppurato adest mollities, sed absque laxitate toni, inanitione aut subsidentia. In dato etenim casu mollities dependet maxime à terminationis modo & læsa tenacitate partium. Ast in hoc affectu fere coincidit cum laxitate ac

flacciditate ante memoratis , ut non opus sit
eam accuratius quam nomine tenus distin-
guere.

Lubri-
tas inter-
na.

IV. Accidit insuper & aliud vitium in
Tono partium primo hoc morbo affecta-
rum , & est nimia Lubricitas interna . Mire-
tur forte aliquis quid sibi velint illa verba,
Lubricitas interna. Fateimur equideum nos
defectu vocabulorum coactos esse hanc ap-
pellationem fingere. Enimvero cum in na-
tura ejusmodi qualitas re vera existat qua-
hactenus & à Philosophis & à Grammati-
cis neglecta nomine caruit , eam nos nobis
libertatem sumpsimus , ut propter magnam
affinitatem , quam cum superficiali corpo-
rum lubricitate habet , nomen idem cum
distinctivo *interna* Epitheto adscriberemus.
Duplicem ergo in corporibus naturalibus ,
agnoscimus lubricitatem ; Alteram *externam*
& *superficialem* , quæ quidem consistit in
lævore & æqualitate superficie , cuius rati-
one subjectum ejus alia corpora , quæ con-
tingit facile , sine multa attritione ac reni-
tentia præterlabitur. Atque huic lubricitati
contraria est asperitas superficialis. Sed ha-
duæ qualitates huc non spectant , cum sint
organicæ , neque ullo modo ad Tonum
partium pertineant. Altera Lubricitas , cu-
jus mentionem facere occœpimus , consistit
in *interno* illo , profundo , & similari lævore

& æqualitate corporis, cujus ratione tota subjecti ejus substantia facile alia corpora intro-lubeuntia sine multa attritione ac renitentia præterlabuntur. Et huic quoque lubricitati datur interna asperitas contraria. Quod autem detur talis lubricitas interna & similaris, ut & asperitas ei opposita innimeris fere instantijs facile monstrari potest. Etenim mucilaginiæ pene omnes lubricæ sunt, idque non tantum quoad extimam superficiem, sed & intus & universam substantiam in qualibet earundem particulis adeo ut, secundum definitionem corporis similaris, quælibet particula ratione hujus qualitatis sit similis toti, ideoque qualitas hæc interna est & similaris, perque totam intimam subjecti substantiam diffusa. Similiter asperitas ejusmodi similaris & interna observari potest in fructibus immaturis, per totam nempe eorum substantiam carnemque internam protensa. Adepta vero iusta maturitate in locum jam dictæ asperitatis plerumque succedere solet lubricitas talis qualem modo descripsimus. Notandum hic venit, corpora hæc interne seu similariter lubrica, si forte illinantur superficiebus corporum alias asperis, lubricitatis quendam gradum, quandiu adhaerent, iis catenus conciliare; similiter eadem intus assumta ut succos, lubricos, mucilagineum althææ, &c.

Lubricitatem quandam internis corporis meatus communicare; quin non tantum meatus cavitates internas spectantibus, sed plus minusve ipsi substantiae partium corporis similari, quam ipsam quoque sanguis lubrico isto succo imprægnatus perluit.

Ea multimplex est. Est autem hæc interna lubricitas multiplex. *Oleosa* seu *pinguis*, *Aquosa*, *Spirituosa*, *Salina* & forte *terrestris*. *Oleosa* maxime conspicua est in pinguedine animalium, imprimis juniorum, & in oleis multis expressis, præsertim humidioribus & frigidioribus, ut & temperatis; quemadmodum cernere licet in oleis *semin.* *papav.* *semin.* *pepon.* *semin.* *frigid.* *maj.* *amygd.* *dulc.* *lini.* & *milium*. *Aquosa* non nihil reperitur in ipsa & quæ simplici, licet ob fluiditatem minus emineat: item evidentissime observatur hæc lubricitas in mucilaginibus, &c. *Spirituosa* forte nunquam sola occurrit, atqui cum aquosa mixta frequentissime, ut in spermatibus omnium fere animalium, & fructibus maturis. *Salina* quoque simplex rara est, quamvis eam sali tartari inesse quis contendat. Salina autem mixta frequens obvia est, ut in sapore & sale tartari cum aqueis & oleosis soluto. *Terrestris* (etiam mixta) vix observatu digna est, nisi quatenus concurrit ad aliqualem fluidorum inspissationem, ut in luto.

luto argillaceo & terra fullonum soluta. Verum nos hic maxime respicimus ad lubricitatem aquosam ut quæ sola in affectu, de quo agimus, criminis rea esse potest.

Talem
lubrici-
tatem in
hoc affe-
ctu ac-
curete.

Atque hæc in genere de lubricitate interna seu similari sufficient. Inquirendum jam porro restat, utrum partes primo in hoc morbo affectæ interna seu similari lubricitate aquosa ultra debitam proportionem afficiantur. Et primo quidem videtur omnino verisimile adesse talen nimiam lubricitatem in partibus dictis, quod humiditas in iis nimium abundet, que lubricitati dictæ semper favet, sive cum calore sive cum frigore conjugatur. Norunt omnes spermata animalium quanto magis humida sunt quam animalia ex iis producta, tanto quoque magis esse lubrica: similiter carnes animalium juniorum quam seniorum magis esse lubricas. Cum itaque adeo intimè connectantur humiditas atque hujus generis lubricitas, cum etiam in partibus primo affectis manifestum sit nimiam adesse humiditatem, facile certe concedi potest in iisdem partibus lubricitatem una nimium abundare. Atque ad hoc non parum facit torpor spirituum in hisce partibus. Etenim spiritus ubi exaltantur nonnihil acrimonie & asperitatis contrahunt, ut cernere licet, ex collatione musti cum vino vinofo veteri aut cum spiritu vi-

nivel aqua vitæ. Musti quippe spiritus vere dici possunt torpidi ac sopiti, si conferantur cum spiritibus vini veteris; & quanto sunt torpidiores, tanto quoque plus lubricitatis, tantoque minus acrimonie ac asperitatis in se continent. Unde patet torporeni illum spirituum in partibus primo affectis favere etiam nimia lubricitati: Torpor enim spirituum in dictis partibus ejusdem sere gradus est cum torpore spirituum in musto. Et quia in partibus primo affectis spiritus deficiunt, patet hanc lubricitatem esse nimis aquatim lubricitatem. Porro laxitas, flacciditas, & mollietas, huc insuper conspirare videntur. Nam fructus immaturi ut duri sunt, ita dum maturescunt, molliores evadunt, simulque lubricitatem internam acquirunt, similiter relaxantibus balneis laxantur partes, & una magis lubricæ evadunt. Item lubrica intus assumta, ut mucilago althææ, &c. non laxant modo partes, sed & meatus lubricant, unde in calculo cum successu propinantur. Præterea hæc partium primo affectarum lubricitas inultum confirmari videtur eo quod in hisce post mortem dissectis manifesta lubricitas intus tactu deprehendatur, atque ex iis compressis mucilagineus quidam crux intus eas oblinens digitis emungatur. Tacemus quod cutis externa ut plurimum in hoc affectu lubrica, raro aspe-

ra ad tactum occurrat. Notatu saltem dignum est, nimis lubrica medicamenta seu exterius admoveantur, seu interius assumantur plus damni quam emolumenti in hoc affectu adferre solere. Atque ita absolvimus priorem quæstionem de modo, quo tonus partium in hoc affectu vitiatur. Sequitur altera ventilanda.

An Tonus e modo quo dictum fuit vitiatus sit pars essentia hujus morbi?

Supponimus hic quod quicquid in corpore vitiatum reperitur, sit vel caussa morbifica, vel symptoma, vel morbus ipse; adeoque hic morbus vel simplex, vel compositus, vel compositi pars aliqua, eaque vel primaria vel secundaria.

I. Dicimus tonum vitiatum supra propo- Non
situm non esse proprie morbi caussam. At- caussam.
que hoc vix indiget probatione. Tonus e-
nim dictus est constitutio præter naturam in
ipsis partibus radicata, qua ratione eviden-
tissime à caussa morbifica proprie dicta di-
stinguitur. Licet enim morbus aliis alterius
caussa esse possit, non tamen vel tunc,
proprie appellatur caussa morbifica, sed
morbus primarius, alterque, quem producit,
secundarius. At vero ubi uterque in u-
num morbum totalem coalescit, prior erit
pars essentiae primaria, posterior vero pars
essentiae secundaria.

Eam esse
panem
essentia
hujus
morbis.

Non
sympto-
ma.

II. Afferimus tōnum partium descri-
ptum non esse merum symptomā. Neque
enī is sub excretis & retentis , neque sub
actione lœsa , neque sub qualitate aliqua
mutata non lœdente actionem comprehendī
potest. I. Tonum vitiatum non continet
sub excretis & retentis , vel sub actione lœ-
sa , eadem opera probari potest hac ratione,
quod illa symptomatum genera ne constitu-
tiones quidem corporis sint ; at dictus tonus
vitiatus extra controversiam est constitutio
præter naturam mutata , quemadmodum su-
pra liquido demonstravimus. 2. Quod to-
nus dicto modo vitiatus non contineatur sub
qualitate mutata non lœdente actionem ad-
eo evidens est , ut probatione non egeat.
Nam laxitas & flacciditas motum partium
lœdit , & lubricitas nimia debitæ irritationi
vitalium spirituum impedimento cît , ut
postea patebit.

Objici potest quasdam nudas qualita-
tes mutatas , quæ in genere symptomati-
tum continentur , posse etiam actiones lœ-
dere ; ut color mutatus in cuticula ingra-
tum aspectum intuenti præbet , adeoque de-
formitatem & defectum debitæ pulchritu-
dinis parit.

Respondemus , coloreni mutatum cuti-
culæ quatenus pulchritudinem ejus (quæ
propria cuticulae actio est) vitiat , in rigore
sub

sub notione morbi (in lata acceptione) cædere. Verum cum actio hæc cuticulæ sit tantum objectiva & ad extra , & cum is color mutatus nullam actionem internam ictiusque individui lædat , medici , qui in morbi definitione ad actiones internas ejusdemque individui tantum respiciunt , eum è classe morborum solent excludere. Vei si contingat colorem partis vitiatum alicubi lædere actionem internam (quod in sola cornæ evenire compertum) omnino eum pro morbo cordatores habent , licet forte secundario. Quare ut in viam , à qua paullum digressi sumus , redeamus , cum tonus vitiatus lædat , ut diximus , actiones internas , non pertinet proprio ad istam speciem symptomatis , quæ qualitatis mutatæ nomine appellari solet.

III. Dicitur tonum hunc vitiatum , cum nec causa sit morbifica , nec symptomata , & tamen sit quid præter naturam , necessario esse morbum ipsum. Porro idem confirmatur manifeste ex ipsa morbi definitione. Est enim tonus hic vitiatus constitutio præter naturam , actionem internam lædens primo seu immediate est ergo morbus. Cui enim competit definitio ei & competit definitum. Quod sit constitutio præter naturam , liquet eo quod solidis corporis partibus inhæret. Quod idem quoque actionem internam

lædat, ex eo patet, quod datis sola laxitate, flacciditate, & lubricitate partium ultra modum, mox nulla alia accedente caussa debilitetur agilis, vigorque corporis respectu motus, segnitiesque quædam in spirituum vitalium irritatione emergat. In agilitate res est manifesta, cum corpora firma atque tensa cæteris paribus agiliora sint & è contra; in segnitie quoq; irritationis idem evniere, postea suo loco videbitur, si quidem impresentiarum nihil aliud allaboratus probare, quam tonum vitiatum in hoc affectu esse morbum.

IV. Dicimus Tonum hunc vitiatum in præsenti affectu non esse morbum quendam simplicem, seorsim & per se existentem, sed ita esse cum essentia primaria in iisdem partibus conjunctum atque compositum, ut tota essentia morbi (de quo agimus) ex pluribus morbis (in se quidem si separati considerentur, simplicibus) unitis dicatur conflari, adeoque tonum vitiatum esse tantum partem totius affectus. Atque hoc non alia indiget probatione, quam quod in iisdem plane partibus essentia prima superius proposita, dictusque tonus vitiatus conperiantur. Morbus enim compitus proprius dicitur, qui ex pluribus simplicibus in eadem parte conjunctis conflatur.

V. Asserimus Tonum vitiatum non modo esse

esse partē totius essentiæ, sed tale*xi* esse partem quæ non nihil depēdet à primaria essentia, adeoque esse partem essentiæ secundariæ.

Priusquam procedamus ad hujus propositionis probationem duo concessa p̄iæmittenda sunt.

Concedimus *i* Tonum dictum in aliis forte casibus ab aliis etiam caussis & in immediate vitiari posse, licet id non eveniat in præsenti morbo. Nam tonus partium insitū laxari potest primario in constitutione animali, idque subito, ut in Paralyſi videre licet. Tensitas enim naturalis (& non tantum animalis) membra paralyticū laxatur, & quidem subito citraque notabilem alicuius partis primariæ essentiæ prædictæ interventionem. Similiter in Lipothymia laxitas omnibus partibus & languor subito contingit. In neutrō casu possimus laxitatis cauſam referre ad frigidam ac humidam intemperiem constitutionis insitæ, cum illa non adeo subito tam insigniter immutari possit. Quod illi (ut hoc obiter moneamus) considerent, qui qualitates hasce communes semper secundas & à solis primis dependentes esse volunt. Immo è contra in isto casu obseruent frigidam ac humidam intemperiem laxitatem eam subito introductam paullatim postea consequit. Porro quod ad flacciditatem partium attinet (quæ subsidentiam re-

spicit qua differt flacciditas à laxitate , ut latius supra ostendimus) ea immedieate produci potest à largis evacuationibus , ut fluxu alvi , sudoribus , similibusque supra modum profusis , nondum insigniter immutato temperamento , quamvis non difficileamur hoc facile & ut plurimum consequi . Tandem lubricitas interna manifesta frigiditate separari potest , licet difficulter ab humiditate.

Concedimus II in praesenti morbo ne quedem somniode Tonum vitiatum dependere ab essentia prima data , neque omni ex parte eidem subordinari . Nam I. qualitates toni hic vitiati nonnihil etiam debent communibus caussis , scilicet tum sibi , tum primæ essentiæ datae communibus . Nam humectantia nimium , una eademque opera & humiditatem nimiam , & laxitatem producere apta nata sunt . Similiter ab evacuationibus nimis inopia spirituum & simul flacciditas emergunt . Item à nimium lubricis seu extra applicatis seu intro assuntis . aut utrisque , interna lubricitas simul cum intemperie humida intenditur . Tanta enim concatenatio est totius essentiæ hactenus propositæ cum communibus causis , ut vix quidquam intendat primam essentiam morbi , quin simul plus minus influat in tonum vitiatum .

His concessis , dicimus nihilominus in præsenti affectu maximam esse dependentiam toni vitiati ab essentia prima hujus morbi superius data ; quo solo respectu , tonum vitiatum ad essentiam secundariam hic retulimus . Si , cui placeat contendere tonum dictum alio respectu clarius ad essentiam secundariam esse rejiciendum , quod putet primariam essentiam cujusvis morbi similarem necessario & semper fundari in solis primis qualitatibus ; aut quod opinetur qualitates in quibus tonus consistit esse perpetuo secundas , easque primas solas (ut umbra solet solem) consequi ; sciat is nos hic de industria questiones hasc declinasse , ne in enormem digressionem devolveremur .

Restat igitur solum probandum magnam depend. esse dependentiam toni vitiati à prima hujus dentia morbi essentia ; Idque per partes sat agemus . Incipiemus à laxitate . Concessimus equi- toni vi- dem laxitatem interdum subito posse pro- prietas primaria depen- denter à tempe- duci , atque in eo casu humidam intempe- riem sæpius eam consequi , nempe ubi laxitas primario dependet à virtute constitutio- nis aut animalis aut vitalis ; in præsenti tamen affectu cum nec constitutio animalis nec vitalis primo afficiantur , necesse est eam ab aliis caussis promanare . Porro , ea quidem est conditio laxitatis ac tenacitatis , ut

ut subitis alterationibus obnoxiae sint. Fili
enim barbiti in momento fere tendi , ite.
rumque laxari possunt ; idem quoque fibras
partium à nonnullis caussis accidit. Verum
in hoc morbo laxitas gradatim ac sensim
obrepit ; oportet itaque hic eam à causa ali.
qua sensim ac gradatim aucta oriri , regi , ac
modificari. Etsi ergo modo concessum fue.
rit laxitatem nonnihil debere communibus
morbi causis ; regitur tamen ac modificatur
ejus augmentum potissimum à primaria hu.
jus affectus essentia. Nam humectantia li.
cet una laxent , vix tamen amplius laxant
quam humectant , siquidem maxima ex par.
te humectando laxant. Cum itaque com.
munes caussæ hujus morbi potissimum me.
diante essentia morbi prima in Tonum in.
fluant , & cum neque constitutio animalis
neque vitalis hic causæ vicem sustineant , re.
cte inferre licet laxitatem toni maxime de.
pendere a prima essentia hujus morbi. Id
ulterius confirmatur , quod in humida in.
temperie ex se insit tendentia quædam cor.
poris ad disfluendum , adeoque ab ea necesse
est laxari fibras partium ; præterea defectus
spirituum eorundemque torpor vigorem
partis minuendo ejus tonum remissiorem ef.
ficiunt. Concludamus ergo in hoc affectu
laxitatem morbosam maxime dependere à
primaria morbi essentia. Quod ad flaccidi.
tatem

tatem attinet, quatenus comprehendit laxitatem, ab iisdem causis oritur quibus laxitas: quatenus vero ulterius subsidentiam quandam & inanitionem includit, evidenter dependet à defectu & torpore spirituum infitorum; quorum copia & vigore auctis flaccidescens membrum facile redditur turgidulum. Interim non negamus quin simul ista subsidentia ex parte dependeat ab extenuatione & atrophia partium.

Denique quomodo lubricitas à caussis hisce proveniat satis ex superius dictis manifestum redditur.

Ut tandem huic rei finem imponamus, observare licet in ulcriore confirmacionem eorum quae jam diximus, eam esse toni morbos dependentiam ab essentia prima data, ut pati fere passu per totum morbi decursum simul intendantur ac remittantur. Etenim in principio Pueri hoc morbo laborantes, tantum tardius incedunt dum parum adhuc laxatus est partium tonus; in progressu vix pedibus aut segniter admodum se committant; deinde sedentes solum aut gestati ludunt; postea vix erecti sedent, dum in morbo jam ad summum gradum pertingente debile collum vix sustinet capitis onus, ut sape ante obitum cernere licet; quae omnia ut essentiam morbi primariam gradatim auctam, ita & una toni vitia pari passu

passu intensa attestantur. Atque ita hisci omnibus recte perpensis , referimus tonum vitiatum ad essentiam hujus morbi, non primariam sed secundariam , & per consequens concludimus , quod quidem erat in quæstione , tonum illum morbosum esse partem essentie hujus morbi secundariam.

C A P. VIII.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione vitali.

SUPRA proposuimus illam pattem essentie secundariae hujus morbi quæ fundatur in constitutione naturali insita, quatenus comprehendit qualitates communes : adhuc restant ejusdem vitia organica , ut & continuitatis , si quæ talia reperiantur , examinanda. Verum cum nulla vitia continuitatis propria in hoc affectu occurrant , & cum vitia organica partim ab essentia supra data , partim à vitali constitutione læsa dependeant , videtur jam proximo loco accedendum ad ipsa vitia constitutionis vitalis.

Constitutio vitalis commode dirimitur in originalem seu illam quæ influit , & participatam seu illam quæ influxu producitur,

consti-
tutionis
vitalis
divisio.

Con-

Constitutionis vitalis originalis subiectum sunt ipsi spiritus in sanguine arterioso excitati. Dices cor potius videri esse subiectum hujus constitutionis. Atqui aliter se res habet. Ipsum enim cor per arterias coronarias recipit vitales spiritus cum sanguine arterioso e sinistro suo ventriculo delatos, absurdum autem est statuere cordis parietes esse primum subiectum caloris vitalis, & interiori illas eundem ab arteriis accipere. Dicendum ergo solidam substantiam cordis esse quidem primum praecipuumque subiectum suæ constitutionis naturalis & insitæ; sed cum ipsa recipiat vitales spiritus (ut dictum) non potest censeri subiectum primum constitutionis vitalis, quæ per istos spiritus ei imprimitur, dintiusque non permanet quam cordis substantia spiritibus vitalibus perfunditur. Neque enim ullibi absque spiritu vitali subsistere potest vita. Quare substantia cordis eatenus de vitali constitutione participat, quatenus alluitur spiritibus vitalibus; & per consequens constitutio illa in cordis substantia non est originalis & influens, sed participata seu ex influxu producta. Hoc etiam eo confirmatur, quod vitalis calor sanguinis in cavitatibus seu ventriculis cordis (qui calor pars saltem est constitutionis vitalis, longe intensior ac major est quam in ipsis parietibus cordis; ut quivis in

Prima
eius spe-
cie ha-
bitique
subje-
ctum.

vivis animalium dissectionibus vulnerato cordis ventriculo immissoque mox digito obserbare potest. Longe enim auctiorem calorem sentiet in sanguine , quam in ipsa ventriculi substantia quomodo cunque tractata. Adhæc constitutio vitalis quid transiens est , & in ipso motu ac fieri consistit ; in spiritibus ergo mobilibus & evanescentibus (quales sunt vitales in sanguine arterioso contenti) radicatur. Etenim abscisso aliquo membro in momento fere extinguitur vita , & per consequens vitalis constitutio ; naturalis autem (ut supra monuimus) aliquandiu (licet non ita exaltata quemadmodum ubi vitalis supereft) post mortem permanet. Et tollitur quidem subito vita vitalisque constitutio in prædicto casu non à causa aliqua positiva contraria sed à pura privatione causæ conservantis ac continentis. Hoc confirmatur evidentissime , quod subito intendatur , remittatur , & alteretur constitutio vitalis in omnibus partibus pro modulo constitutionis vitalis excitatae in ventriculis cordis. Sic in Lypothymia , deficiente corde , subito vita partium languet ; ast ubi per spiritum aliquem cardiacum ventriculi cordis spiritibus aliquantum refecti sunt , mox vitalem constitutionem in omnibus partibus subito nonnihil reparari cernimus. In suppressione aphelitus subita

mors

mors sequitur intercepto torrente vitalis sanguinis à dextro ad sinistrum ventriculum. In ventre sectione aut alia aliqua sanguinis nimia profusione ex solo defectu spirituum vitalium Lipothymia contingit. Cum itaque constitutio vitalis in quibusvis partibus solidis sit transiens & fugitiva, & cum ea dependeat à proportione spirituum vitalium in eas è ventriculis cordis inservientium, recte inferre licet eam in solidis partibus non esse originalem sed participatam. Verum in ipsis spiritibus vitalibus, quorum ministerio vitalis constitutio universis partibus impertitur, oportet sit originalis : nullum enim aliud originale ejus subjectum in corpore invenire est.

Concedimus tamen solidam substantiam cordis per suam constitutionem naturalem (vitali praesertim irrigatam) esse adjuvantem causam excitationis vitalium spirituum in sanguine ventriculis suis concluso, licet non sit primum subjectum ejusdem vitalis constitutionis, quemadmodum modo abunde probavimus. Atq; hęc impræsentiarū in genere sufficiant de utraq; vitali constitutione, originali & participata, & ad probandum illam proprie spiritibus vitalibus, hęc solidis partibus ut immediatis subjectis inhärentię esse attribuendam. Examinanda iam restant tria vitiorū genera ad hanc constitutionē pertinentia: quo-

rum duo priora spectant originalem, tertium spectat participatam. Primum vitium ad generationem vitalium spirituum; secundum ad eorum distributionem; tertium ad participationem constitutionis vitalis pertinet. De quibus ordine proposito inquiremus.

C A P. IX.

Vitiata generatio spirituum vitalium in hoc morbo; & an id vitium sit pars ejus essentiae secundaria?

Vitales spiritus primo excitantur seu generantur intra ventriculos cordis, neinpe in ipsa massa sanguinis, & proprie sanguinem arteriosum à venoso discriminant. Foventur autem & conservantur jam geniti intra cavitates arteriarum, dum in habitum partium distribuuntur. Immo non tantum in arteriis foventur, verum & in illis recte dispositis forte nonnulli novi (quamvis minus efficaciter quam in corde ipso) excitantur.

Hoc Præmonito.

Statuimus primo in ipsa substantia cordis nullum occurrere vitium generationi spirituum

tuum vitalium repugnans quod proprie pars sit essentiae vel secundariae hujus morbi. Nam cor ipsum ex parte sui recte in hoc morbo suo officio fungitur, & si quid imperfectum accidat in generatione spirituum vitalium, non cordi proprie, sed ineptitudini materiae ad formam spirituum vitalium subeundam adscribendum est. Quemadmodum nempe ingestus cibus, si crudior sit quam pars est, frustrare potest perfectionem coctionis, sano alioquin existente ventriculo, ita & ineptus sanguis ad cordis ventriculos delatus actionem cordis ut ut ex se integrum, quoad effectum tamen & opus imperfectam reddere potest; in quo casu vitium non cordi ipsi, at materiae indispositioni jure meritoque attribuere solemus. Dicas, Febrim cum hoc morbo aliquando complicari; & tuum quidem ipsum cor inepte vitales spiritus generare. Verum febris illa morbus est diversi generis, nulloque modo aut totum aut pars essentiae hujus.

II. Dicimus Arterias minores in partes primario affectas insertas, re ipsa nonnihil ex vicinia & contactu ab iis refrigerari & torpore affici, adeoque spiritus vitales in se contentos inepte conservare, unde eorum constitutio vitalis nonnihil imperfecta redditur priusquam in partes ipsas effunduntur. Atque hoc Arteriarum vitium bono jure

ad vitalium spirituum generationem adscribi videtur. Etsi enim non sit arteriarum munus spiritus vitales secundum primariam vocis sensum generare; eo ipso tamen quod iam genitos conservare teneantur, tali nimiriū conservatione quæ continuatam quādām eorundem generationem quodammodo includit, earum vitia hoc respectu ad vitalium spirituum generationem recte referri possunt. Nam vitalis constitutio (ut supra ostendimus) affectio quædam transiens est, quæ, dum durat, est quodammodo in continuo fieri, quæque instar flammæ, ubi continua ejus reparatio suppressa est, subito extinguitur. Propterea sunt Arteriæ quasi cor continuatum omnibus corporis partibus, quibus spiritus contentos effundunt; & quæcunque spirituum vitia ante eorum in habitum partium effusionem accidunt, cum ea necessario ad originalem constitutionem vitalem spectent, neque aliquin ad spirituum distributionem adscribi possint, ad ipsam eorundem generationem referenda sunt, generationem scilicet quasi continuatam in arteriis, qua continue à momentanea extinctione præservantur.

Porro hoc vitium vitalium spirituum est constitutio vitalis & originalis læsa, & cum sit quid præter naturam, actionem primo lædens, à quo empanat constitutio participata

ta similiter læsa, cumque dependeat mere ab essentia primaria superius dicta & in iisdem partibus complicetur, pars erit essentiæ secundariæ hujus morbi.

III. Dicimus materiam vitalium spirituum, viz. sanguinem venosum suis spiritibus naturalibus imprægnatum in circuitu reduntem à partibus primo affectis versus cor, nonnihil ab iis ineptum reddi ad formam vitalis spiritus admittendam. Etenim necesse est sanguinem dum partes intemperie frigida, penuria ac torpore spirituum insitorum laborantes transit, afficiatur quoque inde aliquali frigiditate, torpore, & forte crassitatem ac viscidity ultra debitum naturæ gradum. Nam quemadmodum sanguis suas qualitates partibus, quas permeat, nonnihil imprimit; ita vice versa partes ipse suas quoque sanguini transfluent quantum possunt impertirent. Sed & hic una concedendum est impressam hanc à partibus primo affectis indispositionem (præsertim ubi levior est) in reditu ad partes internas, priusquam cordis ventriculos attingat, à calore earum multum corrigi, & interdum omnino superari; vel si quid supersit istiusmodi contracti vitii, aboletur id sere semper in totum longitudine itineris ante sanguinis redditum ad sinistrum cordis ventriculū, dum per dextrum & parenchyma Pulmonum delabitur.

Hoc etiam vel hinc confirmatur, quod si perillteret indispositio ista donec sanguis ad ministerium ventriculum rediret, tota massa sanguinis arteriosi crudior & imperfectior foret; & cum ab Aorta ad omnes partes sanguis hic imperfectis spiritibus vitalibus refertus transmittetur, omnes partes corporis plus minus afficeret, quod rarissime in hoc morbo observatum. Caput enim, multaque viscera, utcunque ex his aliqua solito majora reperiantur spiritui tamen vitali integrō irrigari videntur. Sed etsi, ut diximus, levior sanguinis indispositio corrigatur ante redditum in dextram ventriculum, ubi tamen gravius vitium ei muritur, non plene ex omni parte superari potest, unde Pulmones in hoc morbo saepius gravissimis maliis affliguntur: Enimvero, cum sanguis minus spirituosis adeoque minus permeabilis, frigidiorque ac crassior aut viscidior continue per Pulmones trajicitur, vix fieri potest, quin is tractu temporis debiliores Pulmonum partes plus minus inficiant & obstruant, unde deficilis respiratio, ruffis pertinax, tumores duri, inflammationes, abscessus, phthisis, proventrunt; febres quoque tantum terticeae tuin hecticeae hinc ortum suum ducent possunt. Verum cum labes ista a partibus primo affectis repente introducatur, credibile est eam (etsi pulmones saepe ut di-

ximus ab ea afficiantur) antequam sanguis ad ventriculum sinistrum pertingat plerumque superari. Atque hinc ratio redi potest cur caput partesque vicinæ satis floridæ conspiciantur , quod nempe in illis neque naturalis neque vitalis constitutio sensibiliter laxa sit , cum spiritus vitales perfecti in sinistro ventriculo geniti & ab eo distributi floridum istum colorem in facie excitent ; cum è contra pulmones sàpè supradictis vitiis laborent nondum superato sanguinis vitio quod antequam dextrum ventriculum & venam arteriosam subeat , secum attulit.

Potro imperfecta hæc produc̄tio vitalium spirituum in dextro ventriculo cordis ob sanguinis venosi affluentis crudelitatem pertinet omnino ad essentiam secundariam hujus morbi ; ejusque pars est censenda. Nam est constitutio vitalis vitiata , à qua in Pulmonibus actiones laeduntur , & dependet plane ac omnimodo ab essentia primaaria data , neque interim subsistit in solida cordis substantia , ut eo nomine novi morbi nomine mereatur.

Hic obiter notamus , Practicos in curatiōne hujus affectus semper remediis suis admiscere illa quæ Pulmonibus pròspiciant ; nec præter rationem ; cum è modo dictis liqueat quanto in periculo continue id virus versetur. Atque hæc sufficiat de vitalis

in generatione vitalium spirituum; sequuntur jam vitia distributionis eorundem.

CAP. X.

Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu; & an sit pars essentiae ejus secundaria?

Vitiata hoc distributio videtur in tribus consistere; nempe in ejus Imminutione, tarditate, & inæqualitate. Distributio sanguinis & spirituum imminuta, ut & tarda, in una aliqua parte (& forte in omnibus primo affectis) deprehendi potest; inæqualitas vero in una aliqua observari minime potest, cum ea resultet ex collatione variæ velocitatis ac tarditatis, magnitudinis ac parvitatis torrentis sanguinis respectu aliarum atque alliarum partium. *Imminutio ac tarditas distributionis*, cum ab iisdem fere caussis in praesenti morbo dependeant, simul tractari possunt, & cum istæ differentiæ simpliciores sunt inæqualitate, carum tractatio merito præmittenda videtur.

Primo autem concedendum est transi-
tum sanguinis per partes primo affectas non
admodum difficilem esse in hoc affectu.

Licet enim frigida intemperies , inopia ac torpor spirituum , videantur difficulter admittere sanguinis transitum per partes istis qualitatibus affectas ; revera tamen aliæ qualitates conjunctæ ; puta humiditas, laxitas , flacciditas , mollities ac interna lubricitas , tantum ad minimum possunt ad facilitandam quantum prædictæ ad impediri endam ejus permeationem. Immō , si justa instituatur æstimatio , forte plus possunt. Verum id hic non asserimus , maiorem solū transitus difficultatem pernegamus. Enīmvero , si libeat componere corpora mollia cum duris , laxa cum strictis , humida cum siccis , lubrica cum asperis , facile in illis percipere licet circulationem sanguinis longe esse expeditiorem quam in istis. Atquē hoc manifestum est in junioribus animalibus in quib[us] priores dominantur qualitates. In recens-natis licet cor tenellum sit , arteriæ minus firmæ , virtus pulsifica adhuc imbecillis , circuitus nihilominus sanguinis prompte & facile exercetur ; quæ in senioribus non sine validiori pulsu nixuque cordis & arteriarum peragitur. Deinde Hippocratis & Galeni sententia , puerorum corpora maxime sunt permicabilia , ob humiditatem scilicet , laxitatem & mollitatem. Præterea , si attendamus ad formationem pulli intra ovi , res reddetur oppido manifesta.

Post paucos ab incubatione dies, cor pul-
sus evidenter pulsare cernitur, sanguinisque su-
i circuitum inchoare. Quod si tunc temporis
consideremus fragilitatem ipsius cordis, &
quam infirme ejus partes inter se cohærent
dum interim circulationem sanguinis su-
modo peragit, necesse est concedamus in
ista informi massa humiditatem, mollitem,
internamque lubricitatem motum istum fa-
cilitare. Objiciat forte aliquis in modo ci-
tatis casibus libertatem & promptitudinem
circulationis sanguinis non tam ab humidi-
tate, mollitię & lubricitate, quam à spiri-
tuum insitorum copia dependere. Nam in
cachexia, morbo virgineo, hydropē, car-
nes satis molles sunt, humidæ & forte lubri-
cæ, cum interium circuitus sanguinis satis
difficilis sit. Respondeamus, revera illa cor-
pora quæ ex copia spirituum insitorum te-
pera & mollia redduntur, aptius cæteris pa-
ribus circulationem sanguinis admittere.
Verum non simpliciter verum est, corpora
magis spirituosa semper faciliorem circu-
tum sanguinis obtinere. In Piscibus enim
sanguis longe facilius circuitum suum obit
quam in animalibus terrestribus, ut liquet
ex tenera & fragili constitutione eorum cor-
dis & arteriarum; si tamen minori copia
spirituum insitorum gaudent. At quia per-
petuo in aquis degunt, humidiores ac ma-
gis

gis lubricæ sunt eorum carnes. Unde evidenter patet quanti momenti ad circuitum sanguinis facilitandum sit interna lubricitas & humiditas. Porro quod attinet ad cachexia & morbo virginico laborantes, concedimus quidem in iis circuitum esse difficultem; non tamen solum ob defectum spirituum insitorum, sed & ob pertinaces obstructions in universo corpore existentes. Quare concludendum videtur non obstante frigida intemperie, inopia, ac torpore spirituum, quæ ad difficultatem circuitus faciunt, modum tamen ei ab humiditate, molilitie ac lubricitate interna adeo imponi, ut ad iustam, si non nimiam, facilitatem circulatio sanguinis reducatur. Sed si tanti momenti sint humiditas, interna lubricitas & molilities ad facilitandum sanguinis circuitum, videtur certe distributio ejus per partes affectas celerior non tardior exspectanda. Respondetur facilitatem transitus sanguinis non opponi tarditati motus, aut parvitati ductus: Potest enim motus facilis simul tardus esse, & in ductu quoque parvo. Verum facilitas hic directe opponitur difficultati, sive luctæ & labori qui in hoc casu, si circuitus esset difficilis, accideret arteriæ, dum sanguis permeat. Quod autem arteriæ in partes primo affectas parum laboris in sui sanguinis circuitu exequendo subeant, Pan-

Duae
causæ
celerita-
tis circu-
itus san-
guinis.

Io post demonstrabitur ; hic tantum afferimus facilitatem transitus sanguinis non satis arguere vel motus celeritatem , vel ductus amplitudinem. Enimvero duæ potissimum causæ concurrunt ad accelerandum decursum sanguinis per habitum partium. Altera est aptitudo partis recipientis , sive ejus per quam sanguis permeare debet , atque hæc causa mere passiva est & ignavia ; altera est impulsus tum cordis & arteriæ , tum ipsius sanguinis arteriosi se expandere annitentis. Hæc causa activa est ac vegeta ; cessante quippe hoc impulsu , distributio sanguinis mox omnino cessaverit , utcunque alias supponatur transitus facillimus. Patet ergo impulsum hunc esse principem atque activam causam tum celeritatis ac tarditatis ; tum quantitatis distributionis sanguinis. Quapropter causæ illæ que impulsum hunc quovis modo aut promovere aut retundere queunt , accuratius hic veniunt examinandæ : ab his enim dignoscere licebit utrum recipia distributio sanguinis in partibus primo affectis sit parcior aut tardior debito.

Quatuor
causæ
impel-
lentes
sangu-
inem.

Ad incitationem impulsus dicti hæ causæ potissimum concurrunt. 1. Copia & actitas vitalium spirituum in sanguine contentorum. 2. Cordis integra virtus. 3. Arteriarum robur , calor , & magnitudo debita. 4. Irritatum cordis tum arteriarum sive extrinsecus sive in-

intrinsecu facta. Has ordine percurremus, ut qualiter se in præsenti affectu habeant innotescat.

I. Quod ad copiam & activitatem vitalium ^{Prima.} spirituum, attinet, supra monstravimus in hoc morbo frequenter excitari spiritus vitales imperfectos in dextro ventriculo cordis : cum ergo sanguis hisce imperfectis spiritibus imbutus in pulmones impellendus sit, necesse est distributio illic ob defectum activitatis spirituum aliquantū ignavior ac parcior sit. Deinde cum sanguis vitalis, ut supra quoque monstravimus, in arteriis, quæ in partibus primo affectis terminantur, nonnihil refrigeretur, necesse est transitum ejus per dictas partes segniore quoq; esse & diminutiorem.

II. *Virtus cordis*, nisi forte per accidens ex ^{Secund.} complicatione alijs morbi, vix solet in hoc ^{tertia.} morbo observari læsa.

III. *Arterias* quod attinet, non possumus ^{Tertius.} defectum notabilem in earum robore accusare. Atqui in calore tum magnitudine earum manifeste occurrit vitium. I in calore. Arteriæ in partes primo affectas insertæ, necessario ab illarum intemperie frigida, simili quoque intemperie nonnihil afficiuntur. Nam cum intemperies partium primo affectarum activa sit diuque permanens, fieri non potest quin plus minus conformem qualitatem in partes adeo vicine connexas in-

introducat. Etenim agentia naturalia corpora, quæque intra sphæram suæ activitatis posita maximeque illa quæ proxima sunt, assimilare sat agunt. Si quis autem ambigat an ista arteriarum frigiditas retardare ac minuere possit sanguinis per partes primo affectas decursum, consideret frigiditatem ex se inimicam esse cuivis motui. Frigoris quippe sua natura est sedare impetus, denfare, ignaviam, somnolentiam, stuporem, ac immobilitatem inferre, atque ubi intensior est, congelare ac mortificare partes. Necesse est ergo remor appijiciat torrentis sanguinis per partes ea qualitate affectas transmutari. Præterea observavimus, sæpius in venæ sectione frigente membro sanguinem tardius ac parcus effluxisse; calefactio vero eo, aut frictione alioque in otu aut medio excitato pulsu sanguinem liberalius egressum esse. Adhæc frigida admota manifeste conferunt ad sistendum sanguinem è quacunque parte præternaturaliter erumpentem, ut è contra calida eundem proritant.

Objici potest ab externo frigore sæpe intendi pulsus; ut ex contrectatione nivium videmus non modo pulsus, sed & calorem auctum in manibus tractantium.

Respondemus frigida per se semper morari transitum sanguinis per habitum parti-

um;

um; ex accidente vero si quæ tandem provocent (quod indicto calu contingit) arteriarum pulsus ad fortiores ictus instituendos, posse circuitum sanguinis eatènus intendere. Verum in præsenti morbo id nullatenus contingit. Quippe, (ut supra ostendimus) circuitus sanguinis in hoc affectu, utcunque imminuat aut retardetur, manet satis facilis & expedita, neque inde ulla irritatio pulsus exsurgit, aut paullo post clarus videbimus. II. In magnitudine arteriarum defecctus quidam notatur. Nam cum ex modo dictis liqueat arterias ad partes affectas delatas nonnihil frigidiores fieri debito, facile credere licet eas simul graciliores reddi; sic in membro quovis refrigerato cernimus venas & arterias solito esse exiliores: & negari non potest actuale frigus semper coarctare vasa. Sed & plus quam probabile est potentiale in quoque frigiditatem (qualis forte prius dicatur esse illa quæ est intemperiei infitiae venas & arterias exiliores reddere. Sic videmus frigidas complexiones, tum frigidas & humidas, minores venas ac arterias obtinere quam calidas. Obesa corpora, sc̄eminæ, pueri strictiora vasa quam macilenta, viri, adulti, possident. Præterea calor ipse expansiva qualitas est, ut ampliora, frigus contractiva est, ut angustiora vasa præstat. Denique observavit

è nobis aliquis in hoc ipso affectu se aliquo-
 ties deprehendisse , in dissectis post mor-
 tem , venas ac arterias ad partes quidem pri-
 mo affectas tendentes graciliores debito ;
 verum arterias carotides & venas jugulares
 impropionate amplias : & credibile est
 hoc perpetuo observari potuisse , si in men-
 tem dissecantium hoc ipsum attentius con-
 templari venisset . Sed hoc non præfracte
 asserimus , ast ulteriori inquisitioni relinqui-
 mus . Interim cum ex dictis satis pateat cir-
 cuitum sanguinis in partibus primo affectis
 esse immunitum , consentaneum quoque ra-
 tioni est vasa quoque earum esse angustiora .
 Et cum sinister ventriculus cordis in Aor-
 tam tantam effundat quantitatem quæ om-
 nibus partibus sufficiat , cumque tot partes
 primo affectæ diminute istum sanguinem
 absorbeant , credibile est per alias partes &
 nominatim per caput ac hepar liberalius so-
 lito eum distribui , adeoque vasa harum par-
 tum nonnihil dilatari & ampliari : Circa
 sanguinis in hoc affectu immunitum circui-
 tum , hoc unicum experimentum addimus .
 Injecta ligatura sive in brachio , sive in cru-
 ribus puelli hoc morbo graviter afflicti , non
 ita expedite venæ ultra ligaturam intumue-
 runt , neque habitus partis sanguine satur ita
 turgidulus & coloratus illic apparuit ac in
 sanis solet fieri . Unde manifeste liquet in-
 fe-

ferendum esse sanguinis transitum per istas partes esse ignaviorem ac minorem debito. Ut fluvius aggere stipatus citius aut serius inundat ripam provaria velocitate ac magnitudine torrentis ; ita hic quoq; contingit. Reditus sanguinis per venas ad interiora vi ligaturæ sistitur ; quod si is rapidus esset, brevi repleret venas & habitum partium ultra ligaturam, quemadmodum alias in sanis accidere videimus : cum autem segniter admundum ac tarde eas replete in hoc affectu , statuendum est omnino circulationem sanguinis in ipsis partibus imminutam esse ac tardam , arteriasque in dictas partes insertas tum frigidiores cum graciliores esse debito, ut satis superque evicerimus arterias partium primario affectarum laborare vitio in defici- entem magnitudine.

IV. Quod tandem attinet ad *irritationem* Quarta,
cordis & arteriarum (quæ forte præcipua caussa est multarum in pulsibus differentiarum) manifeste hæc languida & inefficax in arteriis partium primo affectarum deprehenditur. Non animus est impræsentiarum dif cursum instituere de natura , caussis , agentiis , & effectis irritationis in pulsibus : in genere tantum notamus eam esse posse vel naturalem , vel violentam ; & utriusque esse vel universalem vel particolare simul que oriri posse vel ab extra vel ab int. de-

De ini-
tatione
pulsuum.

nique esse vel nimiam vel deficientem. In præsentis affectus tractatione satis erit si nonnulla delibeimus de irritatione particula-ri arteriarum, eaque deinde ad præsens na-gotium accommodemus. Afferimus itaque i Arterias cum nixu quodam sanguinem protrudere in substantiam seu habitum par-tium; partes vero istum sanguinem recipi-entes nonnihil contraniti; propter hunc au-tem renixum arterias ad fortiores nixus seu pulsus instituendos proritari: tantique mo-menti esse istum renixum ad fortiori red-dendum pulsum, ut ubi renixus languidus est, vix fieri possit ut pulsus sit fortis; ubi vero renixus plusculum intenditur, ita ta-men ut nixum arteriarum non plane vincat, pulsus robustior reddatur, modo aliunde non intervenerit impedimentum. Atque hoc variis instantiis illustrare possemus; pau-cas annotabimus. Hyberno tempore pulsus pleniores, duriores, robustiores, & constan-tiores sunt quam æstate. Certum autem est tum temporis partes corporis externas fri-gore constrictas firmiores & minus permea-biles esse, adeoque sanguini in sua circulati-one earum substantiam permeare contendenti, fortius quam alias eas reniti; unde arteriæ, ubi nihil aliud interveniens prohi-bet, necesse habent fortius se movere, fortiusque sanguinem impellere, si suo officio in-

circuitu sanguinis perficiendo defunetur
 sint. Hinc tum irritantur arteriae istae nisi
 plane supprimantur, aut aliunde sopiantur,
 indeque paullatim fortiores ictus instituunt;
 simulque à spirituoso sanguine coarctato &
 pro ampliore loco colluctante plusculum
 incalescunt, atque aliquantum ampliantur,
 & nonnūquam vista nonnihil renitentia san-
 guinem in partes uberiore ac rapidiore tor-
 rente quam prius effundunt. Hoc amplius
 confirmatur adacto. Licet enim initio
 mox frigeant manus, paullo post tamen
 plus satis incalescunt, simulque sanguine,
 quem intensus rubor indicat, suffunduntur.
 Nam ex contactu nivis primo partes densan-
 tur, ac fortius circuitui sanguinis resistunt, ar-
 teriae quoq; tunc in illis partibus contrahun-
 tur. Atqui, nisi prævaleat frigus usque ad o-
 mitnodam spirituum in ictis arteriis conten-
 torum suppressionem, & ad ipsarum arteri-
 arum stuporem, aut saltē torporem, ar-
 teriae istae paullatim irritantur, sanguisque
 cohitus fortius luctatur pro majori lo-
 co, adeoque denuo ex lucta utriusque in-
 calescunt arteriae simulque ampliantur, &
 aucto pulsu sanguinem copiosius in par-
 tem prius perfrigeratam extrudunt. E
 contra, æstate, ubi minor occurrit in
 sanguinis transitu renitentia, pulsus flac-
 cidior, languidior, ac mollior contingit.
 Unde

Unde patet defectum debitæ irritationis à languida partium sanguinem ab arteriis recipientium renitentia profectum , pulsuum vigorem immiruere.

II. Idem adhuc evidenter cernitur in aucto pulsu à motu corporis ; nam in motu violentiore omnes fere musculi tensi sunt, unde transitui sanguinis plusculum renituntur ; hinc arteriæ ad luctam irritantur , ea- rum calor intenditur , adeoque pulsus frequentiores , fortiores ac pleniores eduntur.

III. Inflammatio alicujus partis ut manifeste irritat ejus arterias , ita & vehementiorem pulsationem & liberaliorem sanguinis affluxum in eadem promovet. Idem quoque de dolore dicendum.

IV. Huc etiam referenda contusio alicujus partis. Nam pars contusa difficulter affluentem sanguinem admittit : hinc irritantur arteriæ , fortius pulsant, parte inque contusam iis contranitentem in tumorem attollunt. Plurimis aliis exemplis idem demonstrari posset , nisi haec abunde viderentur sufficere.

*De reni-
xu con-
tra pul-
sum.*

Notandum porro est renixum partium in sanguinis ab arteriis receptione factum , satis magnum esse posse, neque tamen satis efficaciter arterias irritare : in quo casu retundit ac remittit potius impetum torrentis

san-

sanguinis quam intendit. Etenim renixus iste per se retundit aut impedit decursum sanguinis per substantiam partium ; quatenus vero una proritat arterias ad fortiores ictus instituendos , per accidens torrentem ejusdem promovet. Quare cogimur hic in aliam digressionem vel inviti delabi , distinguendo inter renixum partium qui irritat , & eum qui non , vel parum irritat. De priori sufficient instantiae modo allatae , de posteriori paucas in medium adducemus.

Ergo , datur *renixus plane suppressus* tor- ^{Species}
rentem sanguinis. Talem efficit ligatura for- ^{renixus}
tis , quæ plane intercipit pulsum in partibus ^{Plane.}
ultra consistentibus , neque tamen arterias
citra se irritat , quod omnem vim arteriæ ul-
traligaturam supereret , actionemque ejus pe-
nitus abrumpat. Idem cernitur in partibus
ex frigore demortuis , aliisve de caussis spha-
celo corruptis ; quin forre in contracturis &
schirris nonnullisque cicatricibus confir-
matis.

II. Occurrit *renixus comprimens arterias* vel ^{Secunda.}
ex compressione arteriarum. Hic accidit in li-
gatura mediocri. Item in compressione ar-
teriæ à tumore in partibus vicinis aut proxi-
mis ut à tuberculo crudo ; item in compres-
sione à qualicunque externa caussa. Multa
quæ spectant ad morem decubitus dextri-

præsertim & sinistri hic referantur ; sic in tumoribus dextrum latus spectantibus sinistri decubitus sœpe ægrius toleraturob compressionem partium sanarum à tumentibus, &c. Atque hæc compressio , ut ut circuitu sanguinis resistit , non tamen videtur magnopere arterias irritare , quod non minus vim ipsam pulsificam intercipiat quam ejusdem actionem minuat. Quamvis forte in pulmonibus nonnunquam irritet ob calorem eorum alias eminentem, non secus ac fieri solet in partibus doleptibus aut inflammatis.

Tertia.

III. Datur *renixus ex parte reprimens circuitum sanguinis*, sed absque compressione arteriarum , neque tamen in totum cum suppressivis, neque admodum arteriam irritans. Talis occurrit in obstructionibus ab humoribus lentis, frigidis, crassis, humidis, qui , et si non nihil liberum sanguinis transitum impedire possint, parum tamen arterias irritant, quod una torporem quandam, aut saltem frigidam intemperiem iis inferant, ut & sanguini in iis contento. Idem fere dicendum est de membris paralyticis, nisi quod in his evidenter torpor arteriis eorum introducatur, sanguinisque transitus minus in iis retardetur.

*Defectus
irritatio-
nis in
hoc
morbo.*

Porro asserimus II. Partes primo affectas non satis in hoc morbo irritare arterias, quibus sanguis per eas distribuitur. Nam et si in hisce partibus , cum ob earum soliditatem,

tum

tum ob frigiditatem, concedamus aliqualem renixum, debilis tamen admodum est is segnissq; atque parum irritans. 1. Quod in istis partibus cum frigida conjungatur intemperies humida, quæ per se temperat ac lenit qualicunq; irritationem. 2. Quod adsit inopia insitorum spirituum, qui alioquin, ubi suppetunt, dare & fovere solent arteriarum sanguinisque in illis contenti vigorem. 3. Quod istæ partes torpeant, ut hac ratione ineptæ sint quæ arterias excitet. 4. Quod laxæ, flaccidæ, ac molles sint, adeoq; magis pronæ sint facile recipere quod arteriæ immittunt, quam eas obnitendo laceſſere. Atque arterias non fortiter & cum notabili robore sanguinem in hasce partes protrudere, vel hoc indicio manifesto est, quod eæ post influxum spirituum & sanguinis, permatieant adhuc laxæ, molles & flaccidæ, cum è contra pulsus fortes soleant partes alias flaccidas subito plenas, turgidulas ac rigidiusculas reddere. 5. Quod partes primo affectæ lubricitatem similarem possideant. Quemadmodum enim externa seu superficia ria lubricitas quodvis præterlabi sinit sine attritione; ita quoque interna seu similaris lubricitas per meationem sanguinis facilitat, ut cum iniuncta lucta ejus circuitus obeatur. Concludendum ergo est arteriarum irritationem in hoc affecta esse

esse deficientem, adeoque segniter admodum & inefficaciter excitari arterias ad pulsus validum efficiendum.

Tandem perpensis omnibus quæ adduximus de caussis activis & impellantibus sanguinem in circuitu suo, satis elucescit sanguinis circuitum in hoc affectu, licet satis facilis & expeditus sit, esse tamen diminutum & segnem per partes primo affectas, tum ob ignaviam sanguini, arteriosi in dictarum partium arteriis contenti, tum ob deficiente calorem atque exilitatem istarum arteriarum, tum denique ob earundem inefficacem irritationem. Atque hæc dicta sunt de duobus prioribus vitiis pertinentibus ad distributionem sanguinis in hoc affectu, diminutione scilicet ac tarditate distributionis; restat jam ut breviter expendamus inæqualitatem ejusdem.

CAP. XI.

Inæqualitas distributionis sanguinis in hoc affectu.

Inæqualitas hæc æstimanda est ex collatione magnitudinis ac velocitatis torrentis sanguinis facta in diversis partibus. Si enim circuitus sanguinis secundum geometri-

cam proportionem sit vel æque diminutus & tardus, vel æque magius & velox, æqualis ille ex scopo præsentis inquisitionis reputandus est: E contra, si in aliis partibus minor & tardior, in aliis major & velocior sit, inæqualis & improprioportionatus censendus est. Atque hic esto status præsentis disquisitionis.

Ex supra dictis liquet distributionem sanguinis per partes primo affectas esse admundum parcum & tardam. Tantum ergo restat considerandum an per cæteras partes ubiore ac concitatiore motu feratur.

Afferuimus ante radicem hujus mali non fundari in ipso corde, neque cor ipsum præsertim quo ad sinistrum suum ventriculum ex se primo male affici. Credibile est ergo cor ipsum (nisi forte alias morbus vel conjugatur vel superveniat) recte suo officio defungi, sufficientemque sanguinis quantitate pro una vice per quemlibet ictum in Aortam expellere. Cum ergo diminute (ut supra probatum est) sanguis ad partes primo affectas ab Aorta dispensetur, necesse est superflua portio ad alias partes non sic affectas distribuatur. Nam alias Aorta non satis se expediret, nec sanguinem à corde receptum satis exoneraret, sed à copia ejus infarciretur, & opprimeretur, hæcque repletio levij occasione ad sinistrum usque ven-

In ques-
titas di-
stribu-
onis pro-
batur.

ventriculum cordis redundaret, febrisque accenderet: & agnoscimus quidem ob hanc ipsam causam, inter alias, febris in hoc affectu, frequenter, ac facile accendi. Verum cum illa febris sit aliis morbus coniunctus, & ab hoc diversus ac separabilis, & cum, saepius morbus hic sine febre occurrat; necessario concedendum est sanguinem, quo diminutius ad partes primo affectas distribuitur, eo copiosius ad partes cæteras affundi, saltem tunc, ubi febris abest. Nam cum ea quantitatis sanguinis, ut modo diximus, in Aortam excludatur quæ toti corpori sufficiat; & cum tota ea in varias partes distribuenda sit; sequitur planissime, quo minus in unam partem eo uberior in aliam dispensari.

Atque ita ex dictis perciperelicit inqualitatem distributionis sanguinis ex sola ejusdem diminutione in partibus primo affectis supra asserta (saltem probabiliter inferri). Ex diminuto nempe ac tardo decursu sanguinis per partes primo affectas, afflumxum ejusdem tum ubiorem & concitatem ad partes interiores non sic affectas reete colligi. Videamus jam an cætera phænomena hoc spectantia huic ratiocinio respondeant.

i. Manifestum videtur ex supra-allatis, Caput, Cerebrum, Hepar, cæteraque viscera, non ista frigida intemperie, neque illo-

tor.

torpore ac inopia spirituum insitorum labores, quibus premuntur partes primo affectae. Nam viscera & partes dictæ non recipiunt nervos suos à spinali medulla extra calvariam, ut in eadem conditione cum ceteris partibus involvantur. Porro istæ partes, quantum ex tactu judicare licet, moderate exterius saltem calent; & quantum ex visu, colore naturali ac florido conspicuntur. Præterea pleniores ac habitiores occurunt quam partes primo affectæ.

Adhæc, Pueri hoc morbo afflicti moderate appetunt, ingesta alimenta non male coquunt, & circa caput sensus obtinent satis acutos; vident, audiunt, gustant, olfactunt, non hebetius quam alii, & quoad ingenium, saepè coetaneos superant, nisi aliunde quid obstat. Quæ omnia collecta satis superq; attestantur in istis partibus, aut non, aut saltem parù admodum dominari vel frigidā intemperiem, vel torporem & inopiam spirituum insitorum. His jam concessis necesse est liberaliorem sanguinis ad dictas partes distributionem una concedamus. Quod n. ad calorem attinet, supra monstravimus eum tum ampliare, tum proritare arterias ad fortioriem pulsationem edendam; & copiam spirituum supra quoque mouimus non modo fovere vim pulsificam arteriarum, vigoremque sanguinis in iis contenti conservare,

sed

sed & nonnihil concitare ac irritare utrumque, idque co-efficacius, quo minus spiritus insiti torpore affecti sunt.

2. Nisi istae partes pleniore circuitu sanguinis irrigarentur, molliores, laxiores, ac flaccidiores quam re ipsa sunt, occurrerent, non secus ac partes primo affectae observantur. Etenim deficiente aut languente in quavis parte pulsu, pars statim redditur laxa ac flaccida, ut omnibus partibus in Lipothymia contingit. E contra, ubi pulsus fortis est, pars, ad quam pertinet, rigidiuscula ac turgidula deprehenditur. Pulsus enim plenior, statim partes prius praæ inanitione coincidentes replet ac infarcit, ut soluta Lipothymia restitutoque pulsu, partes corporis prius languidae laxæque, non modo bene coloratae, sed & vegetæ ac turgidulæ redundantur. Cum ergo istae partes, illa molilitie, laxitate & flacciditate non affectae sint, dicendum est eas pleniori pulsu perfundi.

3. Ipsa magnitudo harum partium aucta præ partibus primo in hoc morbo affectis testatur eas liberalius aliimento suo, nempe sanguine (qui commune ac ultimum partium alimentum censetur) irrigari. Etenim vix alias ulla ratio sufficiens singi potest, cur, cum partes primo affectae emaciatae sint, hæ pleniusculæ & habitiores (præsertim cere-

brum & hepar) inveniantur. Idem & confirmat floridus harum partium color. Pulsu enim in quavis parte languente, non-nihil de nitore coloris in ista parte mox decedit.

4. Observatæ sunt in hoc affectu Arteria Carotides, tum venæ jugulares quæ ad cerebrum & partes circa caput pertinent, ampliores; quæ autem vasa ad partes primo affectas feruntur, exiliores debito: unde liquido inferre licet sanguinem inæqualiter ad istas partes dispensari. Atque hic oramus atque obtestamur eos quibus occurrit opportunitas dissecandi corpora ex hoc morbo defuncta, ut accuratius velint explorare an arteriæ in partes ossium protuberantes insertæ liberalius quoque & commodius effundant sanguinem in istas, quam in cæteras ossium partes parcus nutritas, & annon istarum partium arteriæ paulo ampliores sint quam harum. Licet equidem hoc scrutinum, cum ob exilitatem dictarum arteriarum, tum earum insertionis obscuritatem, ut & ossium duritiem, difficillimum esse agnoscamus.

5. Juvantia & lædentia huc quoque spectant. Nam frictionibus motu & agitatione varia corporis, atque exercitiis, corroborantibus illitionibus, similibusque mediis quæ calorem in dextris membris cæterisque par-

partibus primo affectis suscitant, pulsusque irritant ac quocunque modo augent, unde distributio sanguinis proprius ad æqualitatem reducatur, manifeste juyantur pueri hoc morbo afficti; contrariis leduntur. Similiter medicamenta intus assumpta quæ distributionem sanguinis ad partes primo affectas promovent (qualia sunt moderate calida, benigna & naturæ familiaria, atque ita attenuantia, incidentia & deobstruentia, ut simul spiritus nequaquam dissipent sed fovent augmentantque) conferunt multum ad hujus morbi curationem; contraria vero eundem aut gignunt aut genitum intendunt. Hisce omnibus consideratis, concludendum est distributionem sanguinis in hoc affectu esse irregularem & inæqualem. Atque ita tandem absolvimus disquisitionem de vitiis in distributione vitalis sanguinis: restant jam si quæ sint vitia constitutionis vitalis participatae in hoc morbo examinanda.

C A P. XII.

Vitia constitutionis vitalis participatae in hoc affectu.

Diximus supra originem constitutionis vitalis in sanguine arterioso, & præser-

fertim in spirituosa ejusdem parte sundari : sed quoniam partes solidæ quoque non nihil de natura vitæ vere participant, iis vitam participatam, sive constitutionem vitalem participata in merito adscribimus.

Constitit autem hæc *constitutio vita participata* in tribus.

1. In *Unione quadam sanguinis arteriosi* cum substantia solidarum partium quas permeat.

2. In calore vitali in istis partibus excitato.

3. In vivificatione & exaltatione constitutionis naturalis, omniumque facultatum naturalium istarum partium.

I. Quod ad *Unionem illam sanguinis arteriosi* attinet, jure ea prima pars vitæ participatæ reputanda est. Ideo enim partes solidæ de natura vitæ, sive de constitutione vitali participare dicuntur, quod in se vitales spiritus contineant. Neque etenim absque spiritu vitali consistere potest vita. Quando ergo vitalis spiritus in & cum sanguine arterioso ad partes solidas per arterias distribuitur, atque hæc partes istum sanguinem in suam substantiam imbibunt, fit, ut partes dictæ cum spiritibus vitalibus uniantur, sicque eæ de natura vitæ participant.

Porro cum hæc unio non sit permanens sed transiens & in motu consistat, videtur ea in ipso congressu & mutuo amplexu spiritus insiti naturalis & influentis vitalis con-

In quibus constitutio
vita participata.

Eius pri-
ma pars.

sistere. Conditiones autem quæ requiruntur ut hic congressus sit naturalis, sunt,

1. Ut sit utrinque moderatus, non imputosus.

2. Ut sit utrinque validus, non languidus aut torpidus.

3. Ut sit utrinque amicus & gratus, non hostilis & insensus; ut sit tranquillus, non tumultuarius; nec nimis sit lubricus, neque nimis asper.

4. Ut non desinat in dissipationem omnimodam spirituum, quin magis in eorum dein sedationem aptamque dispositionem pro reditu per venas. Forte plures istiusmodi conditiones addi possunt; sed cum ad hunc affectum maxima ex parte parum pertinent, ab ulteriori earum examine hic supercedemus. Notamus tantum in hoc affectu congressum mutuum & unionem vitalis & insitæ constitutionis per spiritus suos non contingere cum eo vigore, activitate, & oblectamento utrinque, quibus alias perfici solet in sanis. Atque hoc vix eget ulla probatione, cum ex supra dictis pateat non tantum constitutionem insitam partium primo affectarum laborare frigida & humida intemperie, inopia & torpore spirituum, sed & sanguinem ipsum vitalem nonnihil refrigerari ac torpidorem reddi in extremitatibus arteriarum, priusquam in partes primo-

affe-

affectas effundatur ; ut necessum sit unionem
 illam cum sufficienti neque vigore , neque
 voluptate peragi . Enim vero , ubi spiritus vi-
 tales vigorosi cum spiritibus insitis pariter vi-
 gorosis congreguntur , non sine lucta qua-
 dam blanda & delectante uniuntur . Sive , ut
 exemplo hoc rem illustremus , spiritus insiti ,
 tanquam sponsa , simul & allicitur & quo-
 dammodo repellunt spiritus vitales qui hic
 quasi sponsi personam agunt : verum vita-
 les spiritus calore suo stimulati & pulsuum
 vigore impulsi , audacius confidentius paulo
 insitos invadunt , eorumque fines ac ter-
 minos penetrant subeuntque , dum interiu-
 spiritus insiti (ut ut modello quasi renitentes
 ac reluctantantes) non sine voluptate quadam
 eos excipiunt . Ipsa enim voluptas corporea
 in lucta quadam amatoria fundatur , prin-
 cepsque pars ipsius vitae in istiusmodi con-
 certatione de unione mutua utriusque spiri-
 tus consistit . Eo enim fine tum generantur ,
 tum distribuuntur vitales spiritus , ut demum
 pervadant constitutionem insitam solidarum
 partium easque sua vitali virtute profunde
 imbuant : atqui cum non possint huiusmaius pene-
 trare sine nixu & renixu , necessario accidit ,
 ut vigor istus luctae sive nixus & renixus
 major minorve sit pro copia , calore , &
 activitate spirituum inter se concertantium .
 Quoniam igitur spiritus naturales , tum vi-

tales in hoc affectu non nihil frigidiores, pauciores, minusque activi sunt, necesse est eorum congressum & unionem ignaviorem, minusque debito esse delectantem. Ad hæc notandum est in hoc affectu (quod & supra latius ostendimus) transitum sanguinis arteriosi per partes primario affectas nimis facillem esse & lubricum, unde hac etiam ratione congressus iste & unio spirituum in ipsis partibus ignavior redditur, minusque jucundus. Præterea exhalationes calidæ, licet revera parcus ut plurimum in hoc affectu excitentur, excitatae tamen, ob mollitatem, laxitatem, internamque lubricitatem partium primo affectarum citius quam par est exspirant, unde istas partes magis frigidas & flaccidas relinquunt.

Secunda pars vitaæ **II.** Quod attinet ad *calorem vitalem* *solidis partibus* *communicatum* (qui secunda pars participatrix est constitutionis vitalis participatae) partim dependet is ab unione prædicta sive incorporatione sanguinis arteriosi cum solidis partibus, partim vero consistit in motu seu nixu quodam expansivo (consimili isti nixui expansivo qui est ipsius sanguinis arteriosi) excitato in ipsis solidis partibus. Primum adinodium manifestum est, necesse enim est sanguinem arteriosum calore vitali imprægnatum, ubi intra solidas partes recipitur, ut cum substantia suum calorem quoque imperti-

pertire. Secundum etiam non difficulter evincitur. Etenim si calor vitalis in sanguine arterioso radicatus consistat in motu quodam seu nixu istius sanguinis uniformiter diffuso simulque nonnihil cohibito, fieri non potest quin consimilem nixum in solidis partibus, quas pervadit, excitet, cum causæ naturales semper agant ad extremum suarum virium, & quantum fieri potest, per viam assimilationis. Si quis dubitet an essentia vitalis caloris consistat in tali nixu uniformi diffusivo, moderate cohibito & intrinsecus proveniente, sciat essentiam caloris in genere consistere in motu vel nixu rarefactivo nonnihil cohibito, ut clare demonstrat *Vice-Comes Verulamius* in novo suo Organo. Hoc autem dato, calor vitalis, cum in se veram naturam caloris contineat, necessario quoque erit talis, nixus rarefactivus nonnihil cohibitus. Verum ut hic calor in genere restringatur ad vitalem, plures conditiones addendæ sunt; quas tamen hic, ne in enormem digressionem provehamur, neque enumerare neque prosequi accuratius possumus. Interim ut materiam & modum habeamus inquirendi, utrum calor vitalis in hoc affectu sit secundum naturam modificatus; necne? vi-
sum est sequentes conditiones paucis propo-
nere.

Condi-
tio nes
caloris
vitalis se-
cundum
naturam
se haben-
tis.

1. Quo calor vitalis dicatur naturalis seu secundum naturam, requiritur ut ejus origo sit interna, nempe in ipso sanguine arterioso, & per implantationem ac unionem eiusdem, ut superius dictum, ad partes solidas derivetur. Ut enim quid dicatur naturale, necesse est id sit ab interno principio: licet quoque quæcunque fovent, augent, vel excitant moderate internum principium posse eo respectu hanc appellationem subire concedamus.

2. Requiritur, ut calor iste sit moderatus, non remissior aut intensior æquo, sed gradu apto partibus dispensatus.

3. Requiritur, ut sit quodammodo uniformis siue similis in partibus eadem constitutione similari gaudentibus, modo æque distent à fonte caloris, pariterque ab aliis caussis concurrentibus & vicinis affectæ sint. Verum in partibus longius à fonte caloris distantibus, pariter tamen alias, quemadmodum dictum, affectis, ut uniformiter diminutior sit: similiter in partibus quoad constitutionem insitam frigidioribus, ut sit proportionaliter quoque remissior. Denique in partibus ab aliis caussis diversimode affectis, ita ut una multo intensius caleat quam altera, requiritur, ut inter partem calidiorem & frigidorem calor paullatim seu gradatim, & quasi uniformiter remissior (si

à par-

à parte calidiore versus frigidiorē palpan-
do procedas) deprehendatur : & eo usque
etiam uniformitas quædam vel in hac dif-
formitate seu disparitate caloris , dummodo
intra naturæ limites manserit , observari po-
test . Partes enim proximæ sive immediate
se mutuo tangentes , non naturaliter se ha-
bent , ubi altera præ altera impense calet .
Enī invero cum calor hic vitalis consistat in
nixu raresfactivo nonnihil cohibito , si is mul-
tum inæqualis & difformis sit in partibus
juxta se se positis , siet , ut pars illa qnæ vio-
lentius nititur , conetur una se divellere ab
ista quæ minus nititur , critque adeo nixus
iste præter naturalis dolorem inferens . Con-
sistit enim dolor in solutione continuitatis
nondum facta , sed in fieri .

4. Ut hic calor non actuet aut promo-
veat actionem aliis cuiusvis qualitatis noxiæ
conjunctæ . Quamvis enim in hoc causa no-
xia qualitas conjuncta præcipue peccet , po-
tioremque partem culpæ mereatur , calor ta-
men in totum excusari non potest . Nam
calor acris & malignus connotant alias qua-
litates conjunctas præter nudum calorem ,
ipse tamen calor vitalis quantenus intendit
ac stimulat activitatem istarum qualitatum
conjunctarum quo potentius lœdant , ex
parte reus est censendus corundem noxiæ
actionis ,

5. Ex parte renixus requiritur quoque moderamen, tum ratione sedationis spirituum vitalium exuscitatorum, tum ratione permeationis sanguinis arteriosi cum ratione transpirationis exhalationum non sedatarum.

6. Est proportio quædam observanda inter nixum vitalis caloris expansivum & renixum eum coercentem. Non modo igitur excessus alterutrius in se vitium est, sed & si alter alteri sit improportionatus, eo ipso quoque vitiosus est censendus.

7. Rhythmus & ordo quidam tum in nixu tum in renixu est observabilis. Neque enim eodem continuo tenore procedunt; at micando quasi modo intenduntur, modo remittuntur: & intenduntur quidem maxime in diastole arteriarum, ubi sanguis suis cancellis angustioribus non contentus, de ampliore loco luctatur, adeoque arterias distendit donec competens ejus portio in habitum partium excidat & inibi digeratur, tunc quippe locus non adeo in angustias sanguinem cogit, quin per tantillam temporis morulam ab impetuoso suo motu supersedeat. Atque inter caussas pulsationis hæc indicatio sanguinis arteriosi non infimæ est notæ. Ut hæc jam ad præfens negotium applicemus, è conditionibus modo propositis secunda sola in præsenti affectu videtur

manifeste desiderari. Calor enim vitalis non moderatus hic, sed deficiens, remissiorque gradu naturali & justo deprehenditur. Nam cum partes primo affectæ frigida ac humida intemperie, inopia ac torpore spirituum laborent, necesse est eas (ut supra quoque ostendimus) calorem sanguinis arteriosi prius quam in earum substantiam effunditur, nonnihil retundere; unde partes istæ remissiorem vitalis caloris gradum, quam iis debetur, participant. Atque hæc dixisse sufficiat de calore vitali partibus communicato.

III. Quod ad ultimam partem vitæ participatæ attinet, quæ quidem dependet à duabus prioribus, quæque prima est intentione nature, licet ultima executione, dicimus eam finem quodammodo esse tum constitutionis vitalis, tum distributionis ejusdem, ut & unionis prædictæ calorisque partibus communicati. Non enim sua sola gratia excitantur in sanguine arterioso vitales spiritus, neq; suo tantum commodo in partes distribuuntur, iisque uniuntur; ast maxime, ut vivificant & nobilitent insicam solidarū partium constitutionem earumq; adeo facultates actuent & exaltent. Quemadmodum enim color per se tantum potentia est visibilis, nisi lumine irradietur; ita & facultates illæ insitæ attrahendi, retinendi, coquendi excernendi, & formandi, quasi mortua sunt &

mere potentiales, quando affluxu vitali non actuantur & vivificantur. Hoc clarissime videri est in lipothyinia; nam deficiente vitali influxu, subito labascunt ac languent omnes istae facultates.

Verum cum facultates omnes fundentur in aliqua constitutione, quæ earum & causa & subjectum est, quæri posset, in qua constitutione partium prædictarum facultates fundentur; Respondemus quoad potentialem naturam eas radicari in constitutione insita quam prius descripsimus; verum quoad actuam & jam vivam factam essentiam dependere eas quoque ab influxu vitali. Atque in genere pronunciamus constitutionem vitalem participatam, quam prius in tribus consistere asseruimus, cum constitutione insita conjunctam, esse integrum & adæquatam tum causam tum subjectum omnium istarum facultatum. Operosior autem digressio foret, quam nostrum institutum patitur, inquire in speciale modum, quo istæ constitutiones hanc vel illam facultatem in specie determinatam producant. Impræsentiarum tantum breviter percurremus vitia prædictarum facultatum quæ in hoc affectu occurunt.

I. Vis Formatrix hic errat ob inæqualem affusionem vitalis sanguinis in diversis partibus, de qua supra differuimus. Hinc caput

put & Hepar in nimiam molem excrescunt; partes primo affecte extenuantur; ossium extrema protuberant, quin etiam aliquando, quæ alias recta forent, ossa incurvantur.

2. Coctrice debilis est in hoc morbo in partibus primo affectis, ob insitam intemperiem frigidam, ob inopiam & torporem spirituum, ob lubricam unionem spirituum vitalium cum constitutione insita, & ob debilem calorem vitalem impressum.

3. Attractrix, retentrix, & expultrix videntur haud inultum à naturali conditione recedere: attractrix tamen aliquanto segnior est debito; retentrix ob internam lubricitatem nonnihil infirmior; expultrix vero concitator justo ob eandem caussam.

Atque ita tandem absolvimus examen vitorum constitutionis vitalis in hoc affectu. *Constitutio animalis* jam proxime consideranda foret, nisi quod nonnulla vitia constitutionis insitæ, nempe ejus vitia organica, quæ nonnihil dependent à vitiis quibusdam recipitatis constitutionis vitalis, hunc locum, ut sibi magis proprium, vindicarent.

C A P. XIII.

Vitia Organica constitutionis insitae in hoc affectu.

Quinq;
capita vi-
tiorum
organi-
corum in
hoc mor-
bo.

CUM vitia organica in hoc affectu pertineant ad constitutionem partium insitam, immediate quidem ea post vitia similiaria ejusdem constitutionis justa methodo tractanda forent: verum, ut supra monimus, quod eorum ratio & causa maxime à vitiis constitutionis vitalis modo notatis pertaina sit, eoacti sumus præmittere horum tractatum, illorumque adeo considerationem in hunc locum reservare.

Vitia Organica in hoc morbo reducuntur commode ad hæc capita.

1. Ad certarum partium extenuationem & maciem, videlicet partium primo affectarum.
2. Ad aliarum partium magnitudinem præter rationem auctam, ut cerebri, totius capitis, & Hepatis.
3. Ad protuberancias sive tumores certorum ossium, ut ossium ad carpos, ad talos, & extremitates costarum.
4. Ad certorum ossium incurvationem, ut frequentius accidit ossibus cubiti & tibiae, non nunquam ossibus femoris & humeri.

5. Ad

5. Ad pectoris accumulationem & angustiam.

Atque hæc vitia infra inter symptomata & signa hujus morbi memorantur, non quidem quod re ipsa mera sint symptomata, sed quod in sensus incurant, adeoque signorum vicem commode suppleant; tum ratione partium essentiæ morbi altius latentium, tum ratione caussarum ejus abditarum. Quicquid enim ipsum sensu percipitur, & praeter se aliquid obscuri menti representat, rationem habet signi. Revera enim hæc vitia sunt partes essentiæ ipsius morbi & quidem secundariæ, cum sint vitiosæ constitutiones organorum actionem lœdentes, & dependant ab aliis partibus essentiæ morbi.

Communis caufa fere omnium modo ^{communis co-}
recitatorum affectum videtur esse *inæqualis* ^{rum caufa-}
& *improportionata nutritio*, sive *ἀλογολεφία* ^{ia.}
partium. Hæc autem in hoc morbo à duabus
præsentim caussis dependet. Prior est dispar
& inæqualis constitutio insita partium irrita-
tionaliter nutritorum. Disparitas inter con-
stitutiones insitas partium primo affecta-
rum, & capitis ac viscerum ex supra-dictis
nullo negotio colligi potest, ut non increatur
ulteriore inculcationem. Posterior caufa,
quæ certe non minoris est momenti, est
ipsa inæqualis distributio sanguinis arteriosi
ad partes, ut dictum, inæqualiter nutritas.

Quod

Quod sanguis in hoc affectu inaequaliter distribuatur supra monstravimus : hic tantum inferimus inde sequi necessario inaequalem nutritionem partium. Omnia animalia quo pleniore vietu utuntur (nisi aliud interveniat impedimentum) eo habitiora & pinguiora cernuntur : subtracta vero debiti alimenti quantitate decrescunt, atque indies extenuantur. Cur non idem animalium partibus accidere judicemus ? Sanguis, aut saltem a liquid in sanguine contentum pro ultimo alimento partium omnium agnoscitur. Ubi ergo id liberalius uni parti & alteri parcus dispensatur, minime certe mirum est, si una pars in justo majorem molem excrescat, dum altera interim extenuatur. Sed haec in genere dixisse sufficiat. In specie,

I. Afferimus in hoc affectu partes primo affectas indies macrescere & emaciari. Neque exspectanda est hujus assertionis probatio, cum quotidiana experientia idem oculis attestetur. Verum cur ita extenuentur istae partes, rationes exigamus.

Cur extenuantur partes in hoc affectu?

1. Dicitur à primaria essentia morbi, ab intemperie frigida nempe, à penuria & ignates in hoc via spirituum insitorum in predictis partibus. Hinc enim attractrix, retentrix, & contractrix suo munere parum efficaciter in illis defunguntur.

2. Dicitur à laxitate, mollitie, & inter-

na lubricitate earundem partium: hinc enim earum expultrix concitator est debito, transpiratio nimis facilis ac dissipativa, circuitus sanguinis nimis lubricus, retentrix debilis alimentum citius & facilius elabi patitur quam pars est; atque hic idem pene hisce partibus accidit quod intestinis in Lienteria. Ut ut sit, impensa excedunt vestigalia, & per consequens istae partes extenuantur.

3. Dicitur ab inæquali distributione, & quidem diminuta in partibus primo affectis, de qua satis superque supra dictum est.

II. Afferimus in hoc affectu magnitudinem capitis & præsertim cerebri, ut & magnitudinem Hepatis esse præter rationem auctam. Aliquando coniungitur Hydrocephalus, quem tamen nullam hujus morbi partem, ast diversi generis existimamus: licet nonnunquam hunc affectum posse occasionem ministrare hydrocephalo supervenienti concedamus. Porro vidimus aliquando, supervenienti huic morbo tabe, eaque diu continuata, faciem partesque circa caput nonnihil ante obitum fuisse extenuatas. Non tamen id evenisse à morbo de quo agimus; ast à Tabo huic accidente. Interim ut ratio reddatur magnitudinis supra modum auctæ in prædictis partibus, notemus.

4. Partes ad caput & viscera fere omnia pertinentes, nervos ab illa parte spinali

médullæ quæ intra calyam concluditur, recipere, & propterea non necesse esse hanc partes infelici conditioni partium primo affectarum subjici. Quare nulla ratio nos cogit asserere, hasce auctas partes vel intemperie frigida vel penuria & torpore spirituum affici, vel attractricem, retentricem, aut coëtricem facultatem inde vitiatam obtainere; & per consequens, partes hæ eximuntur omnino à prima caussâ modo recitata extenuationis in reliquis partibus primo affectis.

2. Notemus neque laxitatem, flacciditatem, mollitiem aut internam lubricitatem in dictis partibus supra modum auctis dominari, neque has qualitates (quemadmodum accidit partibus primo affectis) expultricem debito concitatiorem præstare, adeoque mentendum esse exportationem superare importationem, quod in partibus extenuatis contingere docuimus.

3. Notemus sanguinem in circuitu suo quo parcus ad partes primo affectas distribuitur, eo liberalius hasce auctas partes rigare. Hoc superius probavimus, neque pluribus hic in eam rem opus. His ergo notatis, evidens occurrit ratio, cur prædictæ partes irregulariter augeantur: Etenim si in iis attractrix, retentrix & coëtrix non debilitentur secundum primam annotationem, & expultrix non sit justo concitatiior sec. se-

cundam, atque interim copiosius alimen-
tum iis affundatur sec. tertiam, necesse est
earum molem impropionate excrescere.
Nam ubi abundat alimentum, neque suo of-
ficio defunt facultates, fieri non potest quin
plenior partium nutritio subsequatur.

III. Afferimus, protuberantias sive tu-
mores ossium in carpis, talis, & extremitati-
bus costarum duplice nomine vitiatum orga-
num efficere, ratione scilicet tum magnitu-
dinis, tum figuræ. Partes utroque modo
vitiatae oculis obviæ sunt, ut frustra alia sit
exspectanda probatio. Sed cur ossa ad istum
modum, in ipsis locis, sic protuberant? Ar-
duum certe est hujus rationem reddere, ne-
que forte audemus polliceri nos omni ex
parte curiosis satisfacturos. Itaque loco re-
sponsionis sequentes observationes non pla-
ne inutiles in medium proferimus.

I. Ossa in multis cum Parenchymatis
viscerum convenient. Nam I. constant ex
materia quadam similari à sanguine perla-
bente secreta, nec laboriosa assimilatione o-
pus habente, & omnino facilem nutritio-
nem, donec ad æxpiñ incrementi pervene-
nerit, videntur admittere ; nutriri porto
usque dum ad extremam forte siccitatem
per ætatem perducantur, & extenuationi
notabili vix videntur esse obnoxia : ita &c pa-
renchymata similaria sunt per secretionem à

Protube-
rantium
ossum in
hoc affer-
etu caus-
e.

sanguine sere solam congesta, facile crescent, ægre raroque extenuantur. 2. Ossa simili fere modo, quo parenchymata, aluntur. Per arterias recipiunt sanguinem, per venas superfluam portionem amandant, ac loco vasorum tertii generis, quibus extinnantur excrementa; cavitatibus & cellulis donantur. Dubitet forte aliquis de arte. tiis ossium, cum tam dura & rigida pars inepita videatur intra quam pulsent arteriæ. Concedimus quidem minus apta esse ossa pro arteriarum pulsatione ob duritatem suam & rigitatem, adeoque agnoscimus ea non aliam notabilem arteriarum ramificationem in se admittere; verum si quis inde inferre velit nullas plane introadmitii arterias, natus sibi nos omnino repugnantes habebit.

Ossa non
omnino
Arteriis
destitui.

Sunt etenim partes vivæ, nutriuntur, crescunt, facultatibus attractrice, retentrice, contractrice gaudent. Deinde sanguinem ea intra se recipere quem non possunt nisi per arterias, patet ex eorum cruentatione sive fracta sint, sive rasa, aut alio quovis modo divisa in vivis adhuc animalibus. In junioribus animalibus, spongiosa ossium substantia ipsaque medulla, sanguine suffusa cernitur, & maxima pars cavitatum earum non tam medulla, quam sanguine referta est. In majoribus animalibus observare licet venas & arterias per membranas ipsam medullam invol-

ven-

ventes distributas : quæ omnia satis argunt distributionem sanguinis ad ipsa ossa. Verum natura sagax (quæ in omnium partium formatione commodissime omnia concinnat) prospiciens hic arterias venasque propter duritatem ossium non posse convenienter longiori ramificatione per substantiam ossium disseminari, numerosas eas, at valde exiguae & plerumque capillates mediante periostio hinc inde sparsim in foraminula ossium vix conspicua ejaculatur. Immo in majorum animalium diuelixatis ossibus foraminula hæc insertionis vasorum satis facile in extima superficie detraæto periostio cerni queunt. Sed hæc sufficient dicta de venis arteriisque ossium , cum res hæc minus pertineat ad nostrum scopum. Quod ad vasa tertii generis attinet, quandoquidem ossium excrementa non plane inutilia erant futura , neque commode extra corpus exterrinari poterant , natura , loco vasis tertii generis conceptacula quædam (cavitates nempe, & cellulas) construxit , in quæ ossium excrementsa , partem scilicet pingueum quæ plane inutilis est ad ossa nutrienda , reponeret. Aliqui quidem medullam esse proximum ossium alimentum existimant ; sed perperam, cum hæc , ut modo diximus , plane inepta sit ad ossium generationem & nutritionem. Ossa enim non tantum durissima & solidissima

Medullam non esse ossium aliumentum.

ma atque ex se albioris coloris sunt, sed & constant ex substantia quadam terrestri satis tenaciter cohærente; quæ conditiones longe absunt à medulla. Hæc quippe in igne tota conflagrat & in flammas abit; ossa vero, nisi ratione medullæ, vix flammam concipiunt, sed in terrestrem substantiam fere tota calcinantur. Deinde nulla arte ad illam firmitudinem, quam in ossibus cernimus, perduci potest medulla. Porro medulla ad moderatum ignis calorem liqueficit & dissolvitur; ossa vero ardentissimas ignis flammas sine ulla eliquatione sustinent. Præterea ossa per diurnam elixationem non in medullarein substantiam, sed gelatinam quandam resolvuntur. Tandem ossa in pulverein communui possunt: non sic medulla; Certum ergo est medullam non esse ossium alimento, sed quoddam eorum excrementum, sive potius secrementum, utile id quidem, suisque adeo conceptaculis asservandum. Ossa enim natura sua alioquin sicciora, frigidiora, & asperiora, minus apta solvent motui, nisi medullæ seu exudationibus seu exhalationibus humectarentur & lubrica redderentur, blandoque ejus calore solverentur. Hæc omnia uno fere sequenti experimento confirmantur. In animalibus junioribus æstimata magnitudine ossium, minus medullæ inest ossibus, plus sanguinis,

Sed
quod-
dam eo-
rum ex-
cremen-
tum seu
secre-
mentum.

quam

quam in grandioribus. In fœtu nondum edito. vix dum vestigia medullæ à sanguine distinctæ observantur, post partum vero indies medullaris substantia augetur, & minus minusque sanguine suffusa cique permista conspicitur : in ætate deumum consistente ossa medulla fere pura & sincera, sanguine vix conspersa, replentur ; in senectutis vero progressu credibile est ossa indies minus minusque irrigari sanguinis circuitu, & forte ipsam medullam tandem cessant fere nutritione ossium potius imminui quam augeri : quo respectu limitandum forte est experimentum propositum. 3. Ossa (exceptis forte dentibus) nervis carere & vel non, vel parum certe, neque aliter quam ratione periodi aut fibrarum ejus in ossium foramina immissarum sentire creduntur. Similiter Parenchymata viscerum videntur potius per suas membranas & vasa quam per suam substantiam sensum illum, quem obtusum habent obtinere.

Ex his colligimus ossa in hoc affectu non multum aliter affici respectu nutritionis quam parenchymata viscerum. Supra monstravimus ossa non esse numeranda inter partes primo affectas, ut neque parenchymata dicta : hic modo ulterius asserimus ossium genus sive ossa universa simul sumpta non parcius forte in hoc morbo ali, quam alias in

sanis solent. Si enim per modum congesti-
 oni similem ut parenchymata, atque adeo
 facile alantur si possideant arterias & venas
 ad ea deductas, & cellulas ac cavitates ad
 sanguinem recipiendam, si non sint in nu-
 mero & conditione partium primo affecta-
 rum, neque nervos à spinali medulla re-
 cipient; credibile omnino est non male ea
 posse alimentum suum recipere, retinere,
 ac coquere. Porro si consulere libet expe-
 rientiam, Pueri hoc morbo laborantes habi-
 ta ratione ætatis ac magnitudinis partium
 aliis fere ponderosiores sunt; ut aliquoties
 observavimus, quod certe ex parte adscri-
 bendum videtur ossium magnitudini. Quam-
 vis hic magis frequentes, certas, & dili-
 gentius expensas optemus observationes,
 quas alii occasione nauci sibi poterunt sub-
 ministrare: interim opinamur ossa in genere
 non admodum parce in hoc morbo nutriti.
 Dicat quis, quæ hactenus dicta sunt spe-
 ctare ossium nutritionem in genere, non
 vero ex iis reddi rationem eorum protube-
 rantia. Non id dissimularimus: atqui, cum
 virtus hæc ossium dependeat ab eorum inæ-
 quali nutritione, ut supra probavimus, non
 inutile hic proponere duximus aliqualem ra-
 tionem nutritionis eorum in genere. Per-
 gimus iam proprius ad prædictos ossium tu-
 morem. Atque observamus.

II. Tumores istos ossium non esse heterogenei generis respectu cæterarum partium ejusdem ossis, sed esse partes plane similares & cum cæteris homogeneas, neque ex parte constitutionis similaris, sed tantum ex parte magnitudinis & figuræ esse vitiosas.

Hinc sequitur III. Has protuberantias non ex materia ossium illegitima, aut per virtutem aliam, quam è qua & per quam alia ossa, generari.

IV. Tumores dicti producuntur ex inæquali nutritione ossium, puta ex liberaliore nutritione protuberantium partium & parciore cæterarum partium ejusdem ossis. Atque has tres ultimas observationes satis superque probavimus supra, ubi de partibus affectis actum.

V. Observamus Epiphyses ossium in talis & carpis, forte etiam in nonnullis aliis locis, molliores ac spongiosiores esse reliquias partibus eorundem ossium. Quin forte majores arterias & venas in se recipiunt, licet hoc nondum satis exploratum habemus. Extremitates etiam costarum multo magis spongiosæ sunt & molles quam cæteræ earum partes. Unde inferre licet molliores istas & spongiosiores ossium partes posse facilius ac liberalius sanguinis circuitum admittere, adeoque pleniulus nutriti

quam cæteras earum partes. Dicas, istarum partium molitatem & spongiositatem non minus in pueris sanis quam hoc morbo afflatis reperiri. Concedimus id quidem, sed necesse interim est partes, quarum substantia compactior est, quæque difficilius sanguinis circuitum admittunt, leviori de causa affici atque obstrui, quam eas partes quæ facilius recipiunt & apertiores sunt. Sanguis autem in hoc affectu frigidior, viscidior, paulloque crassior debito, externis partibus affunditur; quæ ergo partes ineptiores sunt ad ejus transitum admittendum, ex proprie non nihil obstrui parcusque nutritri possunt. Sed cur in sanis dictæ partes molliores spongiosiores non item liberalius nutriantur cum largius quoque vel in sanis, ut dictum est, sanguinem recipient? Respondeamus, quia in sanitate ut istæ partes liberalius per arterias sanguinem percipiunt, ita & liberalius per venas eundem remittunt, quod certe modum ponit nimio earum alioquin futuro incremento. In hoc affectu vero eadem partes, ob frigiditatem, crassitatem, ac visciditatem affusi sanguinis, parcus forte aut tardius eum remittunt quam iis affunditur, adeoque ex sanguinis copia plusculum ex crescunt istæ partes, dum cæteræ ossium partes ob angustiam cavitatis arteriæ, forte vix satis copiose sanguine rigantur quo ex æquo

æquo debitoque nutriantur & crescant. Atque hinc (saltem probabiliter) deducimus inæqualitatem nutritionis ossium in hoc morbo. Condicio autem sanguinis qua in hoc morbo apta est illas partes per quas transit obstruere, videtur peculiariter osseum genus respicere. Nam in visceribus, exceptis pulmonibus, rarius sanguis obstructiones parit, ut neque in partibus primo affectis; cuius rei forte interna lubricitas est causa: Ut ut sit, osseum genus; sive quod incapax sit internæ lubricitatis; sive quod succus nutritius in massa sanguinea peculiariter aptus sit in partibus tantoperc fixis concrescere; sive quod idem sit natura sua ossibus affinis; osseum (dicimus) genus obstructi-
nibus facile in hoc affectu infestatur, indeq;
id inæqualiter nutriti contingit.

Dentitionis via huc etiam referenda sunt, Vitiato-
cum ea quoque maxime dependere videntur
ab hac inæquali ossium nutritione. Etenim
si æqualiter dentes nutrimentur, uniformes
essent substantiae, neque frustulatim, ut fre-
quenter hic accedit, exciderent. Partes quippe
similares, quando æqualiter nutriuntur,
non adeo interruptam atque inæqualem
consistentiam acquirunt, ut facile frustulatim
comminuantur. Quare cum dentes sint
partes substantia similari naturaliter gauden-
tes, si æqualiter nutrimentur, uniformes
& æ-

& aequalim consistentiam haberent, & vel integri in alveolis suis persisterent vel integri exciderent; vixque alia ratio sufficiens videtur reddi posse; quamobrem ex una parte magis quam ex alia frangerentur & per frusta exciderent. Concedimus quidem friabilitatem huc multum conduceare, sed & istam friabilitatem magna ex parte à predicta inæquali nutritione dependere arbitramur. Solent enim alias dentes satis firmam, solidam, ac sibi cohærentem consistentiam obtinere; & certe ex materia satis viscidâ præsertim in hoc affectu videntur confici; siquidem hæc massa sanguinis justo viscidior & crassior fere deprehenditur, ut facile non sit hanc friabilitatem dentium defectui visciditatis materiæ, at multo probabilius inæqualitati nutritionis adscribere. Concludimus ergo, protuberantias ossium, tum via dentium oriri ab inæquali nutritione istarum partium, proveniente à peculiari dispositione sanguinis obstructiva, ossa præsertim respiciente. Procedimus jam ad ossium incurvationem in hoc morbo.

IV. In hoc affectu frequenter solent ossa nonnihil incurvari, præsertim Tibiæ & Fibulæ; Item ossa Humeri & Femoris; Articuli etiam nonnulli inclinantur, nunc introrsum, nunc extrosum; tota spina etiam saepè inflectitur, interdum in modum lite-

ræ S. introquetur, partim scilicet antorsum, partim retrorsum, aut etiam partim dextorum, partim sinistrorum.

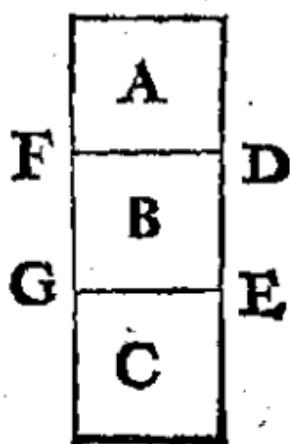
Curvitatem hanc ossium aliqui adscribunt eorum *flexibilitati*. *Aiunt enim in tam tenera ætate ossa ipsa ex se non esse adeo inflexilia rigidaque*, ut proiecta; itaque accedente hoc affectu forte plane flexilia gradu aliquo reddi: Inveniuntur ergo in nutrices, quæ infantes puerosque præmature suis pedibus committunt, existimantes eorum ossa ab onere sustentati corporis flecti. Alii similiter imperitum nutricum fasciandi modum accusant.

Verum his ex omni parte assentiri non possumus. Et primo quidem ossa in Pueris hoc modo afflictis magis flexilia minusque friabilia & rigida esse quam in aliis plane negamus. probavimus enim supra ossa in hoc affectu quo ad similarem naturam non differre ab ossibus sanorum. Præterea, nemo haec tenus fide dignus testatus est se vidisse in hoc morbo ossa flexilia. Adhæc, si daremus in tam tenera ætate ossa forte non nihil inflecti posse, non tamen manerent flexa ut plumbum aut cera, sed suæ libertati permissa redirent denuo ad propriam partium positionem. Non enim constant ex materia ductili, adeoque vel inter flectendum frangerentur, vel certe niterentur repetere pri-

Curvita-
tis olli-
um cau-
fx.

pristinum partium situtæ. Quod ad nutrictum vel imperitiam vel incuriam attinet, licet eam ex omni parte non excusemus, vix tamen merito hanc curvitatem iis imputare possumus. Videmus pauperum liberos minori cura tractari, pedibusque citius committi quam generosorum; illorum tamen liberi rarius hoc vitio infestantur quam horum. Præterea nutrices novimus, quæ, summa etiam adhibita diligentia, tum in fasciandis, tum in alio quo vis modo tractandis infantulis quos lactarent, non tamen potuerunt hanc ossium curvitatem præcavere. Nobis igitur alia hujus curvitatis caussa exquirenda est.

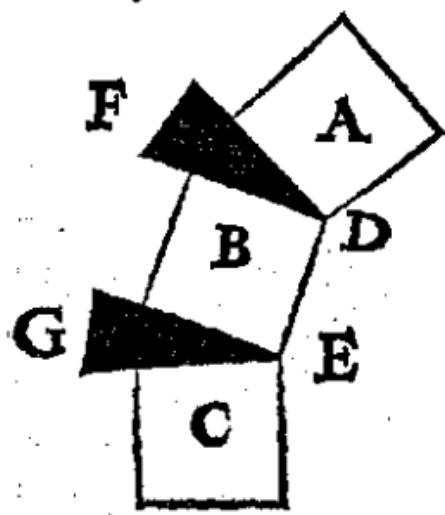
Comparemus ergo ossa, quibus curvitas accidere solet, *columnæ*; & certe satis apposite, cum, si erigantur, columnam quodammodo referant: atque inde demonstrationem rem hanc explicantem & illustrantem deducimus. Esto ergo columna ex tribus lapidibus A B C sibi invicem impositis exstructa. Supponimus talem quæ ob omni latere perpendiculariter sic erecta, ejusdemque altitudinis. Si ergo à dextro latere immiseris cuneum inter lapides A B per-

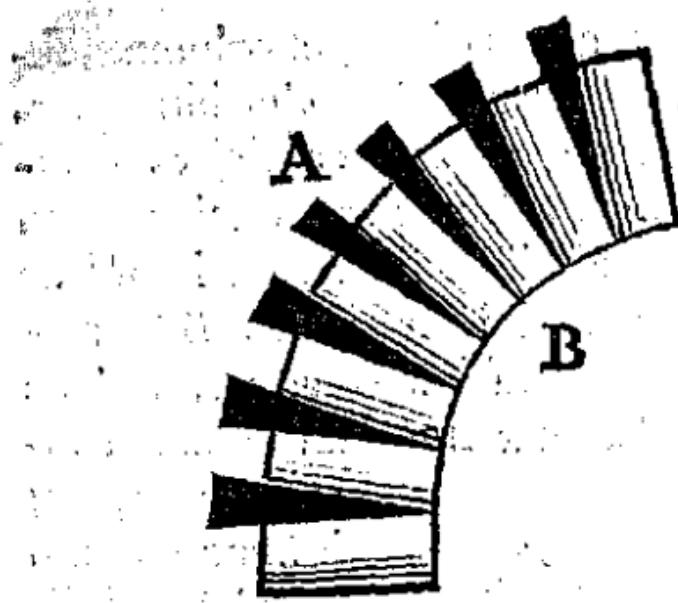
line-

lineam FD necessario caput columnæ, superius nempe lapis A inclinabitur versus D angulumque in D conficiet, & altitudo columnæ à dextris erit elatior quam à sinistris. Similiter si alterum impuleris cuneum per GE inter lapides BC amplius adhuc incutvabitur columna, fietque angulus in E. Stat ergo jam columna inclinata ad levam in hunc modum ABC FG DE.

Quo autem ex pluribus lapidi- bus columna ex- struitur, si inter quosvis duos, ut dictum, cuneus ab uno solo late- re interponatur, non columnæ

speciem, at portionem arcus referet; quemadmodum in seq. figura AB fit conspicuum.

Ut ergo hæc ad præsens negotium accommodemus; si ossa prædicta ab altero latere plenius alantur, adeoque secundum oppositum; necesse fit illa eò ipso incurvari. Nam hic eodem modo se habet plenior istius lateris nutritio ad incurvandum os, quo se habet cuneus ita immissus ad columnam incurvandam, nisi quod cuneus certis tantum locis lateris columnæ insigatur, plenior vero nutritio lateris ossis fiat ex æquo fere secundum totam ejus longitudinem. Etenim alimentum intra os assumtum qua parte liberalius admittitur, ea id sufficiendo, ad modum cunei columnæ intrusi in longitudine auctiorem protendit; qua parte vero parcus, ea id minus protendit, unde necessario accidit os incurvari versus latus quod pari passu cum altero non elongatur.

Por-

Porro si productio unius lateris columnæ non accidat tantum in uno vel duobis locis ejusdem, ast in pluribus, ut in tertia figura, tum eo proprius ejus inclinatio accedit ad figuram portionis circuli, seu arcus. At vero si secundum totam longitudinem dictum latus ex æquo ultra oppositum producetur, ex æquo certe versus oppositum latus inflesteretur, atque exacte segmentum circuli seu arcus sine ullis angulis effingeret; simili plane modo incurvatio ossium in hoc affectu oritur; à majore nempe elongatione lateris plenius nutriti: cum enim illa elongatio per intus assumpta alimentū secundum omnes partes istius lateris accidat, non exspectanda est angulosa figura, aut ex multis rectis angulatum connexis composita, ast arcuata, in qua convexa pars constituitur à latere plenius, concava à latere parcius nutrita. Quando autem contingit una cum aliquam partem lateris convexi ossis curvi magis improportionate nutriti respectu lateris oppositi, ex illa certe parte os convexum magis quam ex cæteris prominebit. Atque ita ex inæqualitate nutritionis, rationem curvitatis ossium in hoc affectu reddidimus. Addamus, coronidis loco, in hujus refulteriore confirmationem observationem & curationem hujus curvitatis ossium deduciamus. Solent medicastræ nostræ fricare quotidie late-

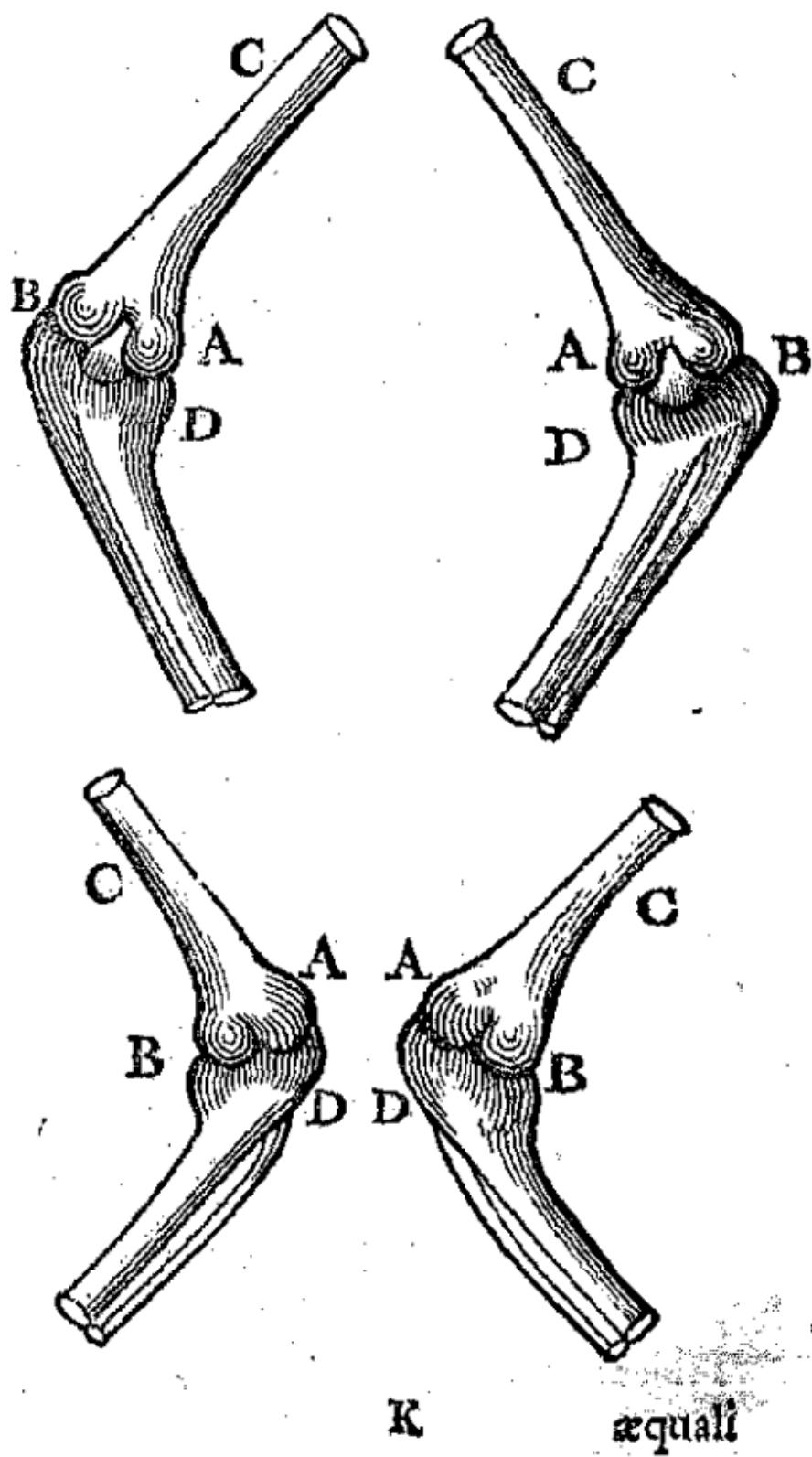
Iatera ossium cava, non convexa, illamque frictionem multum conducere ajunt ad curationem, hanc verò potius nocere. Certum autem est frictionem liberalius evocare succum in massa sanguinea nutritum ad partem sic fricatam. Quando ergo partem cavam, quæ parcius debito alitur, fricueris, non mirum est si id profuerit, cum eo alimentum copiosius afficiatur, & calor partis quoque excitetur atque aug eatur; neque è contra mirum si ossis pars gibba frictione amplius lædatur, cum ea alimentum ad partem, prius nimiopere nutritam, plenius attrahatur. Præterea unguenta quæ possunt foyere calorem insitum & nutritias facultates roborare post frictionem, parti ossis cavæ adhibita magis convenient, parti vero convexæ ligatura strictior & reprimens non nihil ossis prominentiam utiliter solet adaptari: ea nempe potissimum ratione, quod à tali ligatura arteriæ capillares, quæ ad illud ossis latus sanguineum seu succum nutritum advehunt, constringantur, ejusque adeo nutritio imminuatur. Atque hæc sufficientia dicta de ossium, in hoc affectu, curitate.

Inflexionis
Articulorum cau-
sa.

Huic insuper Titulo adjicimus opportune *Infexionem articulorum nonnullarum*, ut genuum & talorum, quæ frequenter in hoc affectu occurrit, modo introrsum modo ex-

trorsum

trorsum facta. Atque haec inflexio quoque
videtur interdum non incommode referri ad
inæqualitatem nutritionis. Etenim si ex in-

quali nutritione accidat, ut alterum latus Tibiae, puta exterius, præ altero ita elongetur ut non nihil attollat exteriorem sūm epiphyseos ossis Tibiae præ sinu interiore, necesse est articulum genu exteriū flecti; & è contra elato sinu interiore & depresso exteriore, etiundem articulum, interius flecti: Ut per sequentes figurās redditur conspicuum.

In articulo genu A B, sinus appendicis tibiae B, in priori figurarum pari, elatiō est sinu altero ejusdem appendicis; unde os femoris C interius nutat, & similiter os tibiae D; articulus vero A B exteriū non nihil truditur. In secundo vero figurarum pari omnia contraria observantur. Articulus A B interius flectetur, quod sinus appendicis tibiae A elatiō sit sinu ejusdem B; unde necessario attollit interius & inferius capitulum ossis femoris, adeoque os femoris exteriū, articulus vero interius inclinatur.

Idem in Talis quoque, necnon in vertebris dorſi contingere potest, si ossa articulo connexa ab altero latere altiora sint quam ex adverso. In Talis vero, cum illic præter os Tibiae Fibula quoque per Articulum committatur, fieri potest, ut Fibula inferius longior extet Tibia, siveque articulum Tali exteriū flectat; & è contra si accidat Tibiam Fibula esse longiorem, interius fle-

Eti articulum necesse est. Quamvis hic concedamus non adeo frequenter ejusmodi inæqualitatem longitudinis inter Tibiam & Fibulam evenire.

Porro existimamus præter naturalem spinæ inflexionem rarius accidere ab inæquali altitudine laterum ossium vertebrarum, frequentius vero ab alia causa, quam iam prosequemor. Diximus supra totam spinam in hoc affectu esse debiliorem, puerosque hoc malo afflitos non modo ad motum, sed & ad insistendum pedibus, immo & ad erigendam spinam ob debilitatem esse ineptiores. Quando ergo corpus ipsis quomodo cunque crigitur, querunt sustentaculum, spinamque modo antrorsum, modo retrorsum, modo dextrorsum, modo sinistrorsum flecti permittunt, quo onus corporis rebus ambientibus pro levamine incumbat. Hinc sæpe fit, ut ligamenta vertebrarum spinæ à parte lateris frequentius prominentis laxentur atque elongentur, à parte vero opposita contrahantur; ita ut tractu temporis secundum rectam & naturalem lineam spina erigi non possit. Atque hinc incuria nutricum negligentiam & incuriam minime excusare possumus, quod non satis attente observent in quam potius partem infantes, quos lactant, corpus suum inclinare proni sint, quo in oppositam id sedulo dirige-

reflexio-
nis spinæ
causa.

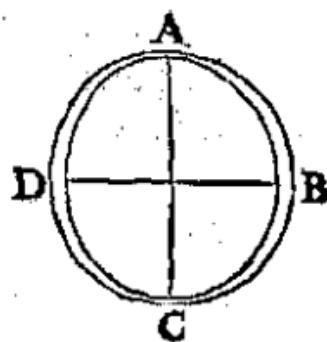
incuria
nutricum
notatur.

gere satagant. Similiter etiam quando matrises præmature infantes debiliores, & sine debita cura pedibus committunt, fieri potest, ut, cum motus tonicus musculorum sit impar sustentationi corporis, pueri sive genu sive talum ad alterutrum latus inflecti nant; unde ligamenta articuli ab externa aut interna ejusdem parte extenduntur, & per consequens ligamenta lateris adversi contrahuntur, quo necesse est articulum aut extrorsum aut introrsum flecti. Quamvis ergo supra negavimus curvitatem ossium hinc dependere, concedimus tamen articulorum distortionem in infantibus debilitibus ex tali nutricum incuria accidere posse. Concedimus insuper ex constanti inepta fasciacione ossa, quæ alias forent recta, posse incurvari: hanc tamen causam raro rem in præsenti affectu esse existimamus, ut fuisse supra declaravimus. Procedimus jam ad angustiam & acuminatem pectoris in hoc morbo.

Angustia & Acuminatio pectoris & *causa.* Notamus hanc angustiam & acuminatem pectoris non statim ab initio morbi appearere, sed confirmato deinceps morbo supervenire, paullatimque intendi, donec diu perseverante morbo evidens ea & insignis observetur, quando pectus antrorsum refert carinam navis, aut pectus Gallinæ. Hujus yitiatae figuræ pectoris, quod alias secundum

dum naturam latum, non à lateribus coarctatum, & antrorsum planum non acuminatum foret, ad 4 causas reducimus; quarum tres priores minus efficaciam huc contribuere, ultimam vero totum fere negotium absolvere agnoscimus. Cum tamen tres priores aliquid saltem huc contribuant, eas quoque hic ordine recitabimus.

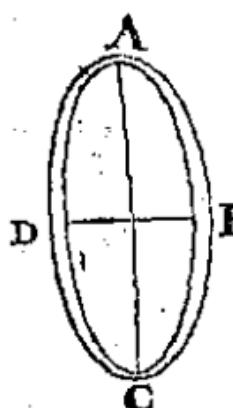
Sit 1. In hoc affectu os sterni ex *aucta mole Hepatis* nonnihil elevatur sine antrorsum truditur, unde nonnulla portio dictæ vitiatae figuræ constituitur; atque insuper ex eadem elevatione ossis sterni nonnulla contractio costarum versus spinam inferatur, qua altara pars confit istius vitiosæ figuræ. Hanc contractionem constarum sic demonstramus. Sit circulus A B C D. Supponitur is confici ex materia flexili, sed non æque extensibili, verbi gratia, ex osse Ceti. Quando ergo distenduntur latera A C ab invicem, ita ut

linea distantia inter A C producatur in longum, pari tunc fere passu latera D B istius circuli necessario contrahuntur, & eadem opera linea lateralis distantia à D ad B abbreviatur; ex circulo enim formatur si-

gura ovalis, ut qui experiri velit deprehendet. Mutabitur quippe figura in eum fere modum quem sequens figura exprimit, in qua linea distantia inter A & C protensa representatur, simulque linea D B abbreviata apparet, circulusque redditur ovalis; neque pluribus ad hoc probandum est opus. Scendum jam est costarum pars opposita, praesertim superio-
ra quæ maxime pectus efformant, median-
te, à parte postica, spina; à parte anterio-
re, sterno, rudem quandam figuram circu-
larem exprimere. Neque lque inquam mo-
vere debet, quod non constituant circulum
exactum & perfectum, cum demonstratio
nostra non minus procedat in circulari figu-
ra ut imperfecta quam in perfectissima, mo-
do ejus partes undique cohærent, non sint
intortæ, sint flexiles, sed non facile exten-
siles; quæ conditiones abunde conspiciun-
tur in figura modo proposita costarum.

Si ergo in hoc affectuoso sterni antrorsæ non nihil elevetur, quo cedat hepatis mo-
li, necesse est costas proprius ad se invicem
versus spinam adduci, quo necesse est pe-
ctus lateraliter coarctetur, minuta ejus la-
titudine.

Dicat aliquis; si elevatio ossis sterni condit objectum, ceret ad coarctandam latitudinem pectoris, id potissimum prestaret circa costas inferiores, quandoquidem ab inferiore parte elevatio hæc sterni incipiat; verum contra evenire omnipotum est, si quidem coarctatio pectoris maxime accidit circa alias & mox infra clavicularis, inferiores vero costa videntur ad latera expandi potius quam constringi.

Respondemus inferiores & costas non articulari cum sterno, neque integrum circumfum confidere, adeoque nullo modo spectare ad demonstrationem propositam: illarum vero distensionem aliunde, nempe à plenitudine hypochondriorum, de qua proxime dicemus, dependere. Notandum quoque est nos hanc non præcipuam causam vitiæ figuræ statuere, immo tantillum solummodo eo conferre existimamus. Atque sic procedimus ad secundam causam hujus figuræ vitiæ, quam etiam leviusculam censemus.

Sit II Causa. In hoc affectu hypochondria plena & tensa perpetuo fere deprehenduntur, nimirum tum ob magnitudinem Hepatis, tum quod omnia fere viscera in infimo ventre contenta satis ampla sint, quandoquidem in iis, ut ante dictum, prima essentia hujus morbi non radicatur; tum denique quod intestina & ventriculus plus

minus fere flatibus distendantur. Jam vero ex illa plenitudine & tensitate hypochondriorum colligere æquum est costas in hoc affectu plusculum quam par est, deorsum trahi. Nam maxima tensitas hic observatur in musculis obliquis qui hypochondriis subtenduntur: Musculus autem oblique descendens habet capita dentata 6 7 8 & 9 costis affixa, & pars quoque tendinis lati obliqui ascendentis implantatur cartilaginibus costæ 9 10 & 11. Quare cum dicti musculi perpetuo fere nimium tensi in hoc affectu deprehendantur, necesse est eos nonnihil deorsum trahere dictas costas; & cum omnes costæ firmiter inter se per musculos intercostales connectantur, accidit omnes costas in hoc affectu plusculum deorsum trahi. Jam vero quod costæ ita detractæ nonnihil coarctent pectus ex seq. figura demonstratur.

Fig. 1.

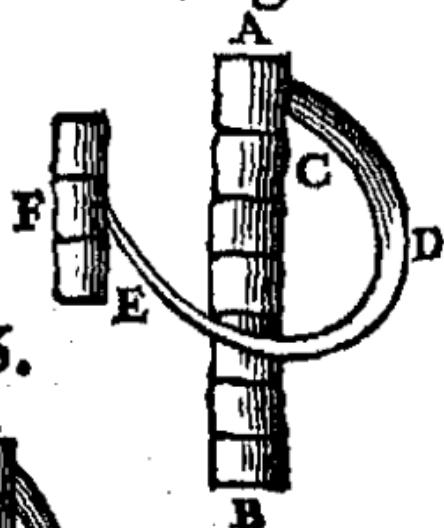

Fig. 3.

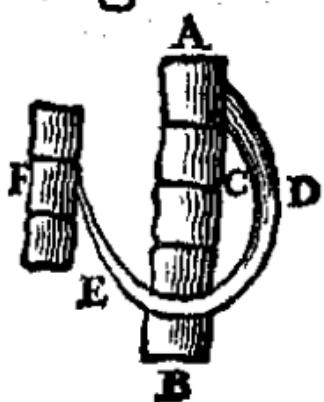
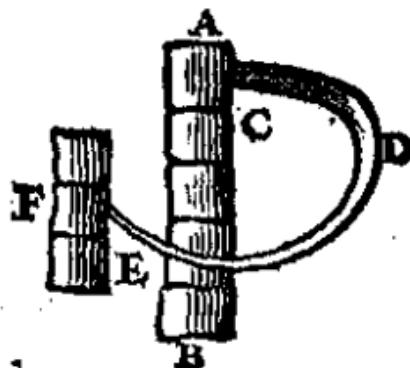

Fig. 2.

Sit A B spina dorsi. C D E costa. F os sterni: supponimus hic quod cuilibet in sceleto cernere datum est, Costas non committi cum spina secundum angulum rectum, sed angulum infra costam esse paullo recto minorem, adeo ut si costa paullulum sursum trahatur, ejus articulatio cum spina proprius ad lineam rectam accedat, Suppo-

nimus etiam articulationem costæ ipsius sive cum spina, sive cum sterno manere stabili, & non trahi fursum (ne quis erret) sed medias tantum costæ partes inter articulationes dictas. Dicimus ergo è contra, quo magis deorsum trahitur costa, eo acutiorem cum spina angulum confidere. Quapropter pars costæ maximæ à spina dorsi A B distans (nempe D in singulis figuris) ut deorsum tracta acutiorem angulum cum spina constituit, ita quoque minus quam antea à spina distat, & latitudinem Pectoris angustiorem reddit. Nam latera pectoris tunc quideam latissima erunt, quando costæ maxime eriguntur super spinam secundum lineam rectam. Nam pars costæ D tunc maxime distabit à spina dorsi A B, quemadmodum cernere licet, si conferantur 1 & 2 figura cum tertia, siquidem in figura 3 exprimitur costa erecta ad angulum rectum cum spina, & tunc pars costæ D evidenter magis distat à spina dorsi A B, quam in prima vel secunda figura; ut intuiti sit conspicuum: in 2 vero figura costa cum spina supponitur valde acutum angulum confidere, & pro proportione pars ejus D (ut videris) minus distat à spina, quam eadem pars D in prima figura, cuius angulus minus acutus supponitur: & adhuc multo minus ea distat à spina quam in

tertia

tertia figura, cuius articulatio ad angulum rectum erigitur. Inferimus ergo costas, quando sursum trahuntur, ampliare non-nihil pectus lateraliter; quando vero deorsum trahuntur, idem à lateribus coactare.

Hoc ipsum ulterius confirmatur eo, quod quo tempore pectus dilatatur, nempe ubi inspiratio peragitur, costæ nonnihil sursum, vi muscularum intercostalium, trahuntur; & quo tempore pectus contrahitur, nempe ubi exspiratio peragitur, eadem costæ nonnihil deorsum, ope muscularum obliquorum abdominis, retrahuntur. Id qui vis in se ipso aliove experiri potest præsertim in magnis inspirationibus & exspirantibus. Percipiet enim liquido in magna inspiratione costas simul elevari nonnihil sursum, unaque ampliare latitudinem pectoris; in magna vero exspiratione costas nonnihil deorsum, eademque opera introrsum contrahi. Neutrum horum contingere posset, nisi talis esset costarum positus, ut cæ inferias respectu spinæ conficerent acutum angulum, magnisque depressæ adhuc acutiorrem, & per consequens magis tunc coactarent pectus; & è contra sursum motæ propius accederent ad angulum rectum cum spinu, adeoque pectoris latera extenderent. Concludimus ergo ex plenitudine & tensitate hypocondriorum in hoc affectu costas non-

non nihil deorsum trahi, pectusque à lateribus coarctare; licet coiccidamus, ut supra monuimus, causam hanc non tantum valere, ut ei in quaam hujus vitii partem tribuamus.

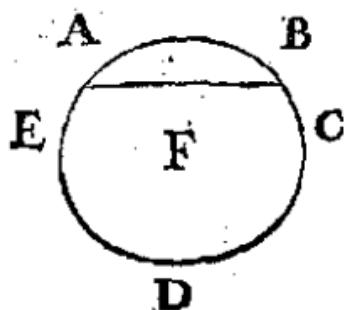
Sit III Causa hujus vitatæ figuræ pectoris *Adnascensia lateralis Pulmonum cum Pleura*, quæ in hoc morbo confirmato frequentissime observatur.¹ Certe ejusmodi Adnascensia non nihil restringit atque impedit motum costarum extorsum, quo pectus lateraliter dilataretur. Etenim si costa, ubi adnascensia subest, conaretur se à centro Pectoris fortius dimovere, periculum esset ne quodammodo aut adnascentes Pulmones, aut Pleuram ipsam à costis dolorifice divelleret. Quamvis autem Pulmones ad ingressum aëris facilem secundum omnes sui partes extensionem admittant, ubi tamen ii subsidunt vel crassis humoribus infaciuntur (quod frequentissime in hoc casu accedit) vix notabilem distensionem sine aut vasis alicujus, aut membranæ, aut ipsius parenchymatis soluta unitate admittunt. Porro dum consideramus pulmones in sanis rarissime Pleuræ lateraliter adnecti; & non nisi in istis partibus Thoracis quæ minus erant motui ad considerabilem distantiam exponendæ, nempe dorso, sterno, mediastino, & forte media parte diaphragmati,

tis, &c. existimamus sane id non inconsulto à provida natura factum, ne scilicet eorum connexiones vel dilatationi Pectoris office-rent, vel pulmones ipsos istiusmodi cala-mitatibus obnoxios redderent. Ut sit, con-cipi vix potest, quin præternaturalis illa Pulmonum coalescentia cum pleura plus minus impedit ac remoretur veram costarum expansionem versus latera, adeoque aliquantillum saltem conducat ad angustiam Pectoris pronoyendam.

Sit IV. Causa figuræ vitiæ prædictæ, *Inæqualis nutritio certarum partium costarum præ alii.* Atque hanc quidem causam longe cæteris tribus efficaciorem ad hoc symptomæ efficiendum dicimus. Quod ut monstramus, Afferimus i septem costas superiores po-tissimum, si non solas, hanc Pectoris figu-ram constituere. Etenim quinque inferio-res, ut non immediate cum sternio commit-tuntur, ita neque possunt sternum ullo mo-do acuminare aut elevare. Addc quod, cum in integros circulos (ut supra monuimus) non coëant, facile mobilis est carum figura ut plus minus cedat plenitudini hypochondriorum. At vero septem costæ superiores per suas cartilagines cum ossibus sterni ar-ticulantur, unde fieri forte potest, eas ossa sterni, quæ tangunt, nonnihil antrorsum attollere, quando quinque inferiores con-tactu

tactu sterni privatæ id efficere non possint.
 2 Afferimus costas omnes & non tantum
 in feriores, sed & in superiores inæqualem
 in hoc affectu nutritionem admittere, atque
 ab una parte uberiori ali, adeoque ab illa
 magis sec. longitudinem produci quam ab
 altera parcitus nutrita: & quidem amplius
 crescere ea parte qua cum sterni cartilagini-
 bus committuntur altera vero parte nempe
 versus capitulum, quo sinibus dorsi con-
 junguntur, minus tardiusque elongari. Ra-
 tio est, quod anterior pars cuiusvis costæ
 mollior ac spongiosior sit quam ejusdem po-
 sterior, ut in quovis animali cuilibet lici-
 tum est experiri. Cum ergo (ut è supra-
 dictis elucescit) partes ossium molliores in
 hoc affectu faciliter recipiant alimentum &
 augeantur quam partes duriores & solidio-
 res, sequitur anteriores costarum partes
 quod molliores sint, magis produci, quam
 posteriores. 3 Afferimus in corpore figura
 circulari sive annulari donato (qualem paria
 costarum in superiorum sibi mutuo opposi-
 tarum mediante osse sterni & spina dorsi,
 suo modo, licet imperfecte, constituant).
 si una pars annuli magis prolongetur quam
 altera, necesse est vel reliquias partes ejus-
 dem hinc incremento cedere, vel illam par-
 tem sic inæqualiter elongatam aut exterius
 prominere, vel interitus plicari, aut sur-
 sum

sum vel deorsum , & sive aliquo , sive pluribus ex his modis inflecti . Hoc sic demon-

stramus . Sit circulus vel annulus A B . Supponantur partes ejus anteriores ab A ad B elongari , reliqua autem ejusdem partes nempe C D E manere in situ suo

neque omnino cedere elongationi dicte . His positis , necesse est portionem circuli elongatam , nempe A B vel antrorsum elevari , vel introrsum deprimi , vel sursum , vel deorsum , vel varie inflecti . Nam alias distantia inter terminos chordae F non sufficeret ad istam portionem circuli iam elongatam immutata arcus figura continendam . Etenim termini isti tantum sufficiebant prius , elongato ergo arcu , & non elongata chorda , aut terminis & extremitatibus chordae , fieri non potest , ut arcus eodem modo se habeat ad chordam quo prius . Mutabitur itaque facta flexione vel antrorsum , vel introrsum , vel sursum , vel deorsum , vel pluribus ex his modis , quemadmodum per figur as seqq . videre licet . Prima figura Arcum extrorsum prominentem refert . 2 introrsum . 3 varie inflexum sive plicatum & intortum . Et prima quidem admodum

modum apposite figura in Pectoris in hoc affectu vitiatam exprimit. Etenim monuimus supra costas cum sterno & spina articulatas annulum quendam imperfetum consicere, easdemque in hoc affectu celerius ali & elongari à parte anteriori quam à posteriori; ergo quoad causam plane & plene convenit hoc symptomatum figura illa primo descripta. Praeterea, supposuimus partes circuli CD E manere stabiles, id quoque in hoc affectu accommodari potest laterilibus & posterioribus partibus costarum. Cum enim hæ multo minus crescant quam anteriores, certe plane stabiles aestimandæ sunt, habito respectu ad inerum excessum incrementi in parte anteriori. Nisi quis forte dicat, vel costarum latera & partes posteriores expandendo se, vel articulos earum, quibus cum vertebris dorsi committun-

mittuntur; permittendo costas retrorsum flecti, augmentationi isti excedenti non nihil cedere. Verum neutrum horum vere dici potest. 1. Enim laterales & posteriores partes cuiusvis costæ ut duriores ac solidiores ac robustiores sunt anterioribus; absurdum autem est existimare partes debiliores ejusdem costæ posse flectere partes firmiores, aut partes minus flexiles cedere partibus facilius flexilibus. Quare partes laterales & posteriores costarum non ita flecti possunt ut cedant partibus earundem anterioribus elongatis. 2. Quod ad articulos costarum attinet, certe ille articulus, quo committitur costa cum vertebra thoracis, nullo modo pati potest costam sic retrorsum flecti, quo cedat ejusdem elongationi; idque non tantum quod is duplex sit, nempe cum sinu vertebræ & processu ejusdem transverso, adeoque ad motum retrorsum permittendum maxime ineptus; sed vel maxime quod decuplo fortior sit anteriore articulo, quo eadem costa cum osse sterni committitur. Articulus autem decuplo robustior, simulque duplex, atque ita duplex formatus, ut plane ineptus redditus sit ad motum retrorsum patiendum, nullo modo concipi potest retrorsum cedere, ne articulus decuplo debilior non nihil antrorsum flecteretur. Concludendum

ergo partes costarum laterales & posteriores non cedere earum inaequali productioni quæ anterius contingit, & per consequens eas hoc respectu stabiles esse habendas, adeoque necesse esse illam elongationem inaequalem immutare earum figuram à parte anteriore, idque eas illic inflectendo aut sursum vel deorsum, aut introrsum, vel extrorsum seu antrorsum, aut multifariam.

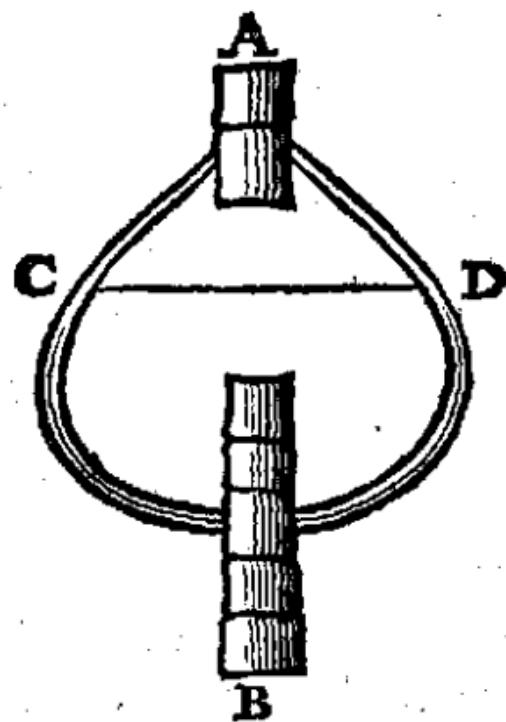
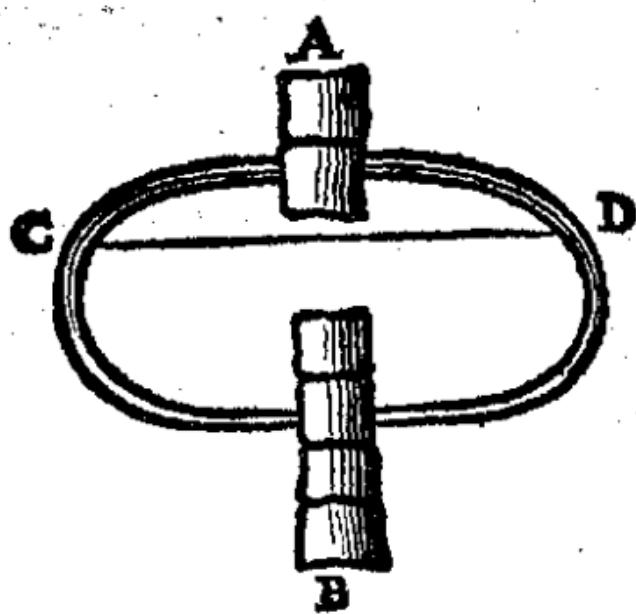
Non potest fieri hic flexio Costarum sursum vel deorsum, quod costæ propter suam latitudinem ineptæ sint ut alterutro modo inflectantur. Adde quod musculis intercostalibus firmiter in suo situ cohibeantur ut sine vi istis musculis illata vix aut ne vix quidem possint vel sursum vel deorsum incurvati.

Quod illa elongatio non possit vel certe ægerrime possit plicare costam introrsum, eo evincitur, quod magnitudo Hepatis tali motui repugnet. Probavimus enim supra ejus magnitudinem nonnihil attollere os sterni extrorsum seu antrorsum. Deinde ipsa figura costæ circularis plicationi introrsum faciendæ evidenter obluctatur. Denique quod ista elongatio non multifariam flectat costas, etiam hinc inferri potest, quod ejusmodi inflexio figuram compostam inferret, aliquanque simplicium figurum ante rejectarum necessario contineret.

Quapropter concludimus necesse esse in-
æqualem illam costarum à parte anteriori
elongationem immutare earum naturalem
figuram anteforsum seu extrorsum, os sterni
elevando & pectoris figuram (alioquin fere
planam) anterius acuminando. Modum ex-
primunt sequentia schemata.

Sit A os sterni: B vertebrae dorsi, C
& D binæ costæ oppositæ, quas annulum
quendam, ut hic cernitur, constituere dixi-
mus. Si ergo partes costarum anteriores,
nempe inter C & A & inter D & A elon-
gentur, neque tamen partes inter C B &
D B quidquam huius elongationi respon-
deant vel ei cedant, necesse est anterius fi-
guram annuli mutari. Cum ergo, ut supra
monstravimus, costa accepta sit ad flexio-
nem sursum, deorsum vel introrsum, ne-
cessè est eam prominere extrorsum seu an-
trorsum, ut exprimitur in 2 figura, ubi ster-
num A propter elongationem partis costæ
C A & D A antrorum propulsum & acu-
minatum exhibetur; quæ ipsa est figura vi-
tiata pectoris in hoc morbo.

Præter causas angustiæ pectoris hactenus
memoratas, addere hic possumus immuni-
tum incremenum costarum inter C & B tum
inter D & B. Debita enim Pectoris latitu-
do à justo istarum partium costarum incre-
mento & elongatione maxime dependet.

Si enim istae partes costarum ad justam longitudinem accrescantur, fieri non potest quia pectus ad latera iusta fere proportione dilatent,

latent, subducto tantum tantillo angustiæ quod priores causæ solæ ei poterant inducere. Nam quo magis istæ costarum partes elongantur, eo etiam magis pars lateralis costæ D & pars C distabit à spina dorsi B, pectusque adeo latius reddetur. E contra ubi reliquo corpore aucto istæ partes costarum vel parum vel non æque augentur, necesse est eas lateraliter minus distare à centro pectoris quam par est, ideoque pectus ad latera angustare. Siquidem latera costæ C & D eo minus distant à spina dorsi & centro pectoris, quo minus elongantur costarum partes inter C B & D B, ut cuiusvis attendenti patet. Atque hæc sufficiant dicta de causis Angustiæ pectoris & Accumulationis ejusdem in hoc affectu; quibus etiam tandem finem imponimus huic disquisitioni de vitijs Organicis in hoc affectu evenientibus.

C A P . X I V .

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione animali.

Finito jam examine *constitutionis naturæ & vitalis* in hoc affectu læsæ, restat ut inquiramus in *constitutionem animalium*.

Et supra quidem asseruimus nullum hic occurere vitium primarium, & quod pars sit essentiae primariae hujus morbi. An vero in ea adsit aliquod vitium secundarium, nunc venit dispiciendum.

Quandoquidem autem tum veteres tum neoterici qui de Facultate Animali scripserunt, ne mentionem quidem fecerunt constitutionis animalis, nedium ejusdem descriptionem tradere aggressi sunt; jure meritoque ea à nobis illam agnoscetibus expectabitur. Et cum aliqui viri cordati non nihil dissentiant ab ista descriptione quæ deduci potest à veterum & communī sententia de facultate animali, remque illam secus explicantes aliam descriptionem paullo diversam substituant, utramque hic in medium proferre visum est.

*Descrip-
tio con-
stitu-
tio-
nis ani-
malis
magis
confor-
mis opi-
nione-
terum.* Secundum priorem sive veterum vulgoque receptam opinionem & descriptionem facultatis animalis, constitutio animalis est *Affectio illa corporis quæ in generatione & motu debito spirituum animalium consistit.* Per motum autem debitum spirituum animalium intelligi volunt excursum eorum à cerebro per nervos instar fulminis, atque iterum eorum ad cerebrum recursum, quo ei renuncient quid ab externorum sensuum organis percipiatur.

Alii vero, ut diximus, rem hanc aliter ex-

explicit. Concedunt quidem constitutio- jusdem
constitutionis de-
scriptio
nem animalem includere generationem &
distributionem spirituum animalium ; ast
illum pernicem motum fluxus & refluxus
spirituum animalium , fulminis instar , in
nervis ajunt esse inconcepibilem , & si non
inutilem , saltem tamen esse minime neces-
sarium ad facultatem animalem stabilien-
dam. In ejus autem locum substituunt in-
ter vigilandum *motum quendam contractivum*
& *tonicum* , sive *nixum motivum ipsius substanciæ cerebri* , *spinalis medulla* , *nervorum inde*
ortorum , *partiumque in quas distribuuntur*. At-
que hunc motum sive *nixum tensitatem* quan-
dam in partibus prædictis producere dicunt ,
vi cuius alterationes ab objectis quibusvis
istis partibus impressæ communicant ce-
rebro. Quemadmodum enim in Cithara ,
ubi fides , sunt debito modo tensæ , si in al-
terutra extremitate quam levissime plectro
percutiantur , motus ille in momento , sal-
tem Physico , excurrit ad alteram extre-
mitatem ; ita quoque assertunt moto aliquo
nervo extra cerebrum debite tenso , motum
istum ob continuatatem & tensitatem dicta-
rum partium ad cerebrum ipsum extendi ,
ibidemque impressionem quandam suæ
causæ conformem signare. Inter dormien-
dum vero existimant cerebrum , spinalem
medullam , & plerosque nervos nonnihil

laxari. Et quidem, simpliciter semperque
 ajunt anteriores connexiones spinalis me-
 dullæ cum cerebro durante somno laxas
 manere; concedunt vero connexiones po-
 steriores cum cerebello aliquando tensas el-
 se, ut in Noctambulonibus, atque ita ex-
 terna objecta quodammodo percipere, sed
 non per sensum communem judicata, sed
 tanquam à memoria ad phantasiam reflexa.
 Neque etiam necesse esse arbitrantur infe-
 riores omnes partes spinalis medullæ adeo-
 que nervos inde ortos perpetuo inter dor-
 miendum laxari; cum aves plurimæ pedi-
 bus insistentes dormiant; cum respiratio per
 somnum aliquorum nervorum tensitatem
 supponat; denique, cum, ubi primum ob-
 repit somnus, superiores nervi ferme laxen-
 tur prius quam inferiores. *Insomnia* autem
 quod attinet, opinantur ea oriri ex varia &
 fortuita agitatione & mixtione diversorum
 sigillorum seu *impressionum* in memoria re-
 conditarum, quæ jam denuo percipiuntur
 ob retentam aliquam tensitatem in non-
 nullis cerebri partibus. Ubi vero in pro-
 fundiore somno nulla observantur insom-
 nia, totum quoque cerebrum laxari affir-
 mant.

Sive jam prior sententia, sive hæc poste-
 rior veritati magis consentanea sit, nihil
 nos impræsentiarum moramus; neque hanc
litem

litem suscipimus hic determinandam , cum utrovis modo facultas animalis functionem suam exerceat , ab iisdem causis , & fere similiter vitium secundarium in animali constitutione per hunc morbum eveniat . Nam I. Quod ad *generationem spirituum animalium* attinet , sive prior sive posterior sententia asseratur , perinde erit ; quod in cerebro , in quo utraque opinio supponit generari spiritus animales , nihil vitii (nisi forte alias conjugatur morbus) deprehendamus . Supradictum ostendimus ipsum caput non esse inter partes primo affectas annumerandum , neque ejus actiones internas & proprias in hoc affectu vitari . Deinde II. quod ad *distributionem spirituum animalium* attinet , sive ea perficiatur prorsum & retrorsum eoque rapido illo motu instar coruscationis fulminis , sive motu tantum prorsum facto , eoque paullatino & placida , idem vitium in hoc affectu occurrit .

Etenim I. cum suppositus ille rapidus motus spirituum animalium fiat transitu per partes primo affectas , viz. per spinalem medullam extra calvariam , per nervos inde ortos , & per partes in quas ii nervi distribuuntur ; & cum hæ omnes partes in hoc affectu laborent intemperie frigida , tum paucitate ac ignavia spirituum insitorum ; necesse est debitam istius motus velocitatem

nonnihil retardari. Frigida enim intemperies, ut & torpor ac inopia spirituum, cuius motui (excepto constrictivo) repugnant. Dicat aliquis sententiam priori loco propositam supponere eximiam activitatem & subtilitatem spirituum animalium, quibus hanc repugnantiam facile possunt superare. Verum, ut ita sit, cum partes, quas permeant, reagant, suamque frigiditatem & torporem iis communicare fatigant, necesse est eas activitatem illam spirituum nonnihil retundere, subtilitatem minuere, expeditumque illum transitum aliquantium tremorari. Quare supposita hac sententia ut vera, vitiabitur in hoc affectu constitutio animalis ex parte motus rapidi spirituum diminuti, idque secundario, cum motus hic non retardetur vitio primario spirituum animalium, ast vitio partium primo affectarum, quemadmodum dictum. Similiter in modo posterius propofito, in quo motus spirituum supponitur placidus & tranquillus, necesse est eas, dum tardiuscule per partes primo affectas transmittuntur, labent aliquam à vitiata constitutione insita istarum partium contrahant, ob easdem rationes proxime praecedenti articulo allatas. Erit ergo secundum hanc quoque opinionem vitium secundarium in distributione spirituum animalium.

Tandem quod ad tensitatem ipsius substantiae cerebri, spinalis medullæ nervorum & nervosarum partium intervigilandum attinet, quæ in posteriori sententia ante proposita supponitur, necesse est defectum aliquem debite tensitatis in spinali medulla extra calvam, in nervis inde ortis, tum in partibus ad quas distribuuntur in hoc morbo adesse. Etenim 1. Intemperies frigida & humida debitæ isti tensitati adversatur. Ita quoque & torpor ac inopia spirituum insitorum; quibus certe partes affectæ inertes redduntur minusque aptæ ad animales actiones obeundas; contra quam evenit, quando prædictæ partes debitam suam tensitatem obtinent. 2. Ex supra dictis liquet Tonum harum partium in hoc affectu nonnihil vitiari propter priuiam laxitatem, flacciditatem, molitatem, & internam lubricitatem, quæ qualitates justam earundem partium tensitatem evidenti labifacant. Quamvis ergo cerebrum in hoc affectu debitum forte influxum ex parte sua prebeat, vix tamen, & ne vix quidem fieri potest, ut sufficienti gradu tensitatem suam spinali medullæ extra calvam nervisque inde ortis, &c. ob intemperiem, torporem & inopiam spirituum insitorum, tum tonum earum partium vitiatum, ut dictum, communicet. 3. Symptoma in hoc morbo animaliæ facultatem spe-

spectantia idem luculentissime confirmant. Etenim pueri hoc morbo afflicti ab ipso ejus principio minus robuste (si cum aliis coetaneis conferantur) se movent exercent, minusque delectantur lusibus in asculis ; ast in progressu morbi motum fere omnem concitationem avertantur, pedibus insistentes vacillant, queruntque sustentaculo, vix aliter incedentes erecti, neque ludere delectantur nisi sedentes aut recumbentes, vel brachiis molliter gestati ; denique spina debilis emaciatio corpori erecto, vel oneri grandiusculi capitis vix sufficit sustentando. Quae omnia satis superque demonstrant tensitatem partium motui inservientium esse minus in hoc affectu rigidam quam inter vigilandum ex aequo requiritur. Si ergo ista debita inter vigilandum tensitas sit pars constitutionis animalis, quod hic supposuimus, eadem certe vitiata constituit necessario morbosam affectionem in constitutione animali : & cum hoc vitium non primario ab ipso cerebro, sed ab insita constitutione partium primo affectarum dependeat, secundarium vitium respectu animalis constitutionis jure merito censendum est.

Cut sensus non
zque hic
lædatur ac
motus. Occurrit tamen hic scrupulus : Quæret aliquis cur sensus quoque in hoc affectu non pariter lædantur ac vis motiva ? In promptu

vigor.

vigor nervorum ad facultatem motivam quam sensitivam exercendam requiritur. Ad sensationem enim levissimus fere motus tonicus nervorum sufficit, non item ad motum. Sic observare licet in motu cuiusvis articuli musculos eum moventes admodum duros, tensos, ac rigidos esse; verum remissa illa duritie, rigiditate ac tenacitate sensationem nihilominus facile peragi. Neque obstat, quod aliquando in Paralyysi sensus nonnihil stupeat permanente motu; Paralysis enim affectus est ab hoc plane diversus. In ea quippe vitium primarium in ipsa constitutione animali residet; fieri ergo potest, ut non minus sensum quam motum afficiat. Præterea quando forte nervus cutaneus debito cerebri influxu caret, is vero qui ad musculos istius partis fertur, eo fruiatur, fieri potest, ut hac etiam de causa tollatur sensus manente motu; licet casus hic non tam frequens sit, sæpiusque motus aboleatur constante sensu. Sed de hac re satis superque diximus. Atque ita tandem deprompsimus ea quæ de integra essentia hujus morbi tum primaria tum secundaria meditati sumus, idque qua potuimus perspicuitate in materia difficiili & ab aliis ante non tractata præstitimus. Proximum est ut ad causarum hujus affectus examen nos accingainus.

C A P. X.

*Paximð causa, & i. qua ad
Parentes attinet.*

Essentiam hujus morbi primariam atque etiam secundariam superius fuisse explicavimus: & quidem dependentiam *essentiae secundariae* à *primaria* ibidem satis demonstravimus. Non ergo hic exspectandum est, ut denuo ex professo & speciatione de causis *essentiae secundariae* quas nempe ante retulimus, tractemus. Sufficiet causas *essentiae primariae* investigasse. Si qua tamen occurrat causa quae una influat cum in primariam, tum secundariam morbi essentiam, eam hic quoque obiter annotare non gravabimur.

Duo summa causarum genera, ad duo solummodo capita discursum hunc nostrum contrahere visum est. Prius continet *infirmitates*, morbosque parentum dispositiones, quae forte eatem in liberos influunt, ut saltem proclivitatem aliquam & aptitudinem ad incidentium in hunc affectum (si non actu ab ipso ortu in eum delapsi sint) inferant. Posterior comprehendit causas hujus morbi accessoriass; eas nempe, quae pueris post partum accidunt.

De

De primi generis causis occurrit in ipso
limine quæstio, utrum & quatenus morbus
hic dici possit hæreditarius? Quo felius in
hujus quæstionis determinatione proceda-
mus, distinguendus est morbus hæreditarius
in *proprie* & *impropriæ* sic dictum. Et quidem
morbus hæreditarius propriæ sic dictus sem-
per supponitur præextitisse in utroque vel
alterutro parente, indeque in prolem esse
derivatus. Morbus vero hæreditarius im-
propriæ dictus non supponitur in *eadem spe-
cie* præextitisse in utroque vel alterutro pa-
rente; præcessisse tamen necesse est vitium
quoddam (forte diversi plane generis) in
altero saltem eorum, cuius virtute disposi-
tio quædam proli impressa est, qua in mor-
bum hunc *impropriæ* hæreditarium procli-
vis redditur.

Porto morbus hæreditarius propriæ di-
ctus adhuc duplex est: vel in *conformatione*,
ut quando niancus mancum, surdus surdum,
cæcus cæcum generat; vel in *constitutione*
similari, ut quando podagricus podagricum
gignit. Notandum est in priori genere à
primis effectis formationis staminibus actu
fœtui inesse vitium hæreditarium; in po-
steriori vero non necesse est actu inesse fœ-
tui à prima formatione morbum ejusdem
speciei cum morbo parentum; sed sufficit
ejusmodi dispositio à parente altero vel utrō-
que.

que impressa, quæ tractu temporis ex concursu aliorum incidentium causarum in eundem actuari possit. Adhæc morbus quoque impropriæ dictus hæreditarius similiter duplex esse potest, nempe vel in *conformatio-*
nē, vel in *constitutione similari*. In *formatione*, ut quando neuter parens cæcus, luscus, balbus, claudus, &c. prolem tamen cæcam, lusciam, balbam, aut claudam ex ipso vitio formationis in utero in lucem producit. Etenim in casibus propositis, id ipsum vitium quod in prole cernitur, ab aliquo vitio parentum, licet forte diversi generis, profluxit, adeoque morbus hæreditarius, etsi improprie, nuncupari potest. Similiter in *constitutione similari* prolis morbus impropriæ hæreditarius residere potest, ut quando melancholicus, & sedentarius, vel etiam intemperans prolem generant cachexiæ aut podagræ obnoxium, licet forte parens neque cachexia neque podagra unquam laboraverit.

*H*isce præmissis ad quæstionis solutionem proprius accedimus. Et dicimus i hunc morbum non contineri, sub priori specie morbi hæreditarii proprie dicti. Illa enim in *formatione* consistit; hic vero morbus secundum essentiam suam primariam est in morbis similaris, ut supra demonstravimus, & rarissime à primo ortu, ne dum ab ipsa prima

prima conceptione & formatione se prodit. Atque ob easdem rationes asserimus etiam hunc affectum non pertinere ad priorem speciem morborum hæreditariorum impro- prie dictorum, qui similiter in formatione partium consistunt, & mox à prima forma- tione inchoantur.

II. Dicimus fieri posse morbum hoc ca- dere sub secunda specie proposita morbi hæ- reditarii proprie dicti, nempe illa quæ in constitutione similari consistit. Hoc tamen ut certum & exploratum statuere nequi- imus, cum pueri quas hæc tenus hoc morbo afflictos novimus nondum ad eam aetatis maturitatem pervenerint qua liberos gene- rent, ideoque non aliter quam per proba- bilem conjecturam opinari nobis licet, an eorum progenies hæreditario jure quondam hoc morbo contaminata sit futura; necne.

III. Dicimus in multis pueris morbum hunc cadere directe sub secunda specie mor- bi hæreditarii improprie dicti superius pro- positi. Etenim secundum ejus primariam essentiam est morbus similaris, & licet non- dum satis diu nobis innotuerit, ut quid in secunda progenie efficiat definire valeamus, frequenter tamen in presenti progenie ru- dimenta quædam hujus morbi in multis ab altero vel utroque parente derivata fuisse de- prehendimus. Adeo ut licet noster paren-

hoc morbo in infantia vel pueritia laborat verit, apparatus tamen aliquis & pronitas in hunc affectum statim in eorum infantulis apparuerit, præsertim in iis quorum parentes ob vitium aliquod corporis, vel ex rores vitae dispositi ante coitum fuerunt ad hanc labem fœtui inurendam. Quæ autem affectiones, parentum eos ad liberos huic morbo facile obnoxios generandos disponant, mox ordine enumerauntur; ex quibus etiam ulterior confirmatio assertionis hujus liquebit.

IV. Dicimus, licet affectiones Parentum frequenter in fœtibus dispositionem quanquam ad hunc morbum incurendum impriment, adeoque in secunda acceptio morbi hæreditarii impropre dicti affectus hic censendus sit, ut modo dictum, rarissime tamen accidere ut hic morbus in actu erumpat ante fœtus partum. Testatur aliquis nostrum se semel, & semel tantum, vidisse puerum recens natum hoc morbo afflictum. Atque in eo spina dorsi & collum adeo erant debilia, ut nulla ratione valerent grandiusculum caput sustinere. Obiit hic intra tres menses post partum. Quibus patet cum gravissime fuisse affectum. Videtur ex modo dictis conspicuum, infantes, ut frequenter dispositionem ad hunc morbum à parentibus mutuentur, rarissime tamen in eum ante

tum incurrere, ubi vero in eum tam præmarare incurunt, gravissime affligi. Cujus utriusque eventus ratio quæri possit. Quod ad priorem attinet, dicimus hunc affectum ex parte consistere in intemperie frigida partium primo affectarum, & quidem inæquali, frigidiori scilicet in dictis partibus habito respectu ad temperiem capitis & viscerum; hancque inæqualem frigiditatem istarum partium magni esse momenti in hoc morbo, idque etiam ratione ipsius inæqualitatis: hæc enim mutum contribuit inæquali illi & imminutæ distributioni vitalis sanguinis ad partes primo affectas. Cum ergo eo tempore, quo fœtus in utero gestatur, inæqualitas hæc temperamenti partium primo affectarum plurimum corrigatur, & avertatur ab æquali calore, quo uterū corpus Embryonis undique atque amplectitur & fovet, sequitur gestationem non parum huc morbum arcere, atque ejus invasionem ad minimum retardare. Corpus enim uteri æquali calore undique perfusum omnesque partes Embryonis ex æquo complectens ac fovens haud facile permitit unam partem præ alia algere, adeoque imminuto sanguinis vitalis affluxu irrigari. Quapropter cum illa ipsa inæqualitas caloris ac irrigationis sint partes essentiae hujus morbi, & sine quibus morbus hic con-

sistere non potest, minime mirandum est uterum hasce morbi partes strenue impugnantem ejus invasionem, durante saltem imprægnatione pleruinque protrahere.

Quod ad posteriorem partem quæstionis Cur ii, qui ante propositæ attinet, cur nempe Infantes, qui partum ante partum hoc morbo correpti fuerunt, hoc morbo correpti fuerunt, gravius ac periculosius laborent, dicimus secundum illud Hippocr. scit. 2. aph 34. morbus, qui cum ægrotantis conditione minoribus ac periculosis cognatus fuerit, periculosiorum esse sius laborent. eo qui fecus; ut febris seni quam juveni majoris minatur periculum, hyemeque quam æstate. Morbus enim qui ægrotantis conditioni conformis est, leviorem postulat causam profui introductione; is vero qui illi contrarius est magnitudinem causæ arguit, quæ non obstante fræno effectum suum proferat. In præsenti ergo affectu si æqualis uteri calor non possit coercere propensitatem Embryonis ad hunc morbum, quin eum incurrat, necesse est causam à Parentibus impressam esse vehementem, ipsoque principia seminalia esse insigniter labefactata. Spes itaque in angusto est ubi fœtus hoc morbo laborans nascitur, neque prudens medicus curationem absque ingentis periculi prognostico aggredietur. Porro corollarii vice aliam regulam priori affinem, licet forte nondum certam & comprobata, subtexanius.

texamus. Pueros nempe, quo cito à partu
hoc morbo corripiuntur, eo difficilius (cæ-
teris daribus) ab eo liberari. Sed hæc suffi-
cient de proposita quæstione.

Jam nos accingamus ad divisionem & e-
numerationem causarum quæ ex parte Pa-
rentum hunc morbum producunt. Vitia
hæc parentum alia respiciunt generationem
ipsius spermatis, è quo fœtus constant; alia
respiciunt Embryonem jam conceptum & in u-
tero adhuc gestatum. Vitia generationis se-
minis sive in mare, sive in fœmina, vel à toto
corpore, vel à peribis generationi dicatis pro-
cedunt. Vitia parentum à toto corpore de-
pendentia eo maxime in fœtum influunt,
quod materiam generationi seminis animus
aptam ad partes huic muneri dicatas trans-
mittant. Non animus est singula materiae
seminis vitia hic recensere, ast ea solummo-
do quæ ad hoc malum proli inferendum
conspirant. Hæc ad 4 Clasēs reducimus.

I. Clasis continet intemperiem frigidam
humidam materiae, ex qua semen generatur. Hoc præcipue provenit ab intemperie frigida
& humida parentum, ad quam etiam referi-
mus cacoehymiam, præsertim pituitosam &
serosam; item cachexiam, hydropeum & forte
morbum virginium, quem febrim albain vo-
cant, non satis ante conceptionem eradi-
catum; qui omnes affectus manifeste fa-

Enume-
ratio
causarum
quæ ex
parte Pa-
rentum
hunc
morbum
prode-
cunt.

1. Ante
conce-
ptionem.
Vitia Pa-
rentum à
toto cor-
pore de-
penden-
ta.

II. Intem-
peries
frigida &
humida
materiae
ex qua
semen
genera-
tur, ejus-
que cas-
us.

ciunt ad materiam aquosam, frigidam, humidam partibus genitalibus suppeditandam; qualis non modo in genere minus apta est ad spermatis generationem, sed & specialiter inclinat ad conditionem hujus morbi, cuius pars essentiæ primariæ in ipsa intemperie frigida & humida consistit, ut supra monstravimus. Porro ad hunc titulum revocare forte licet scorbutum, strumosam affectionem, Luem venereum, Icterumque, in quibus sanguis quoque sordibus & excrementiis humoribus, ichoribusque malis inquinatur, ut non facile in semen probum & laudabile commutari possit.

2. Inopia spirituum insitorum in materia è qua semen generatur. Ex hujusmodi enim materia semen spirituosa dicta, sum confici non potest. Causæ quæ tales causæ sunt corpora generantium exsucca, extenuata, emaciata, sive à longa inedia, sive ab evacuatione aliquā nimia, ut à diu continuatis vomitu, diarrhoea, dysenteria, lientaria, fluxu hepatico, ab haemorrhagia profusore ex quacunque parte, à sudoribus nimis, à diurno aliquo morbo viribus needum ante coitum reparatio; à febre, aut alio gravi aliquo morbo presente; præcipue Tabe, febre hætica, atrophia ex quacunque causa, denique ab imminuta alimenti ulti, ob cujusvis partis vitium, concoctione.

ttione. Etenim in istiusmodi casibus, materia, quæ ad partes generationi inservientes amandatur, competente copia insitorum spirituum destituta est, unde partes semen præparantes ac coquentes defectum hunc nequeunt integre corrigere, semenque sati spirituosum ejaculari. Cum ergo non minima pars primæ essentiæ hujus morbi in penuria spirituum insitorum consistat, fieri non potest, quin fœtus ex tali semine parum scilicet spirituoso genitus, innatam quandam dispositionem ad hunc affectum in primis suis rudimentis impressam contineat, quæ postea, concurrentibus aliis causis, facile in actum ducatur.

III. Classis continet *Torporem seu stuporem materia transmissa ad partes genitales*, à qua semen producitur. Etenim non modo partes solidæ, sed & tota massa sanguinis, humoresque in ea contenti corporie ejusmodi sunt obnoxii. Atque hinc est quod Medici saepius dicant in morborum causis reddendis, humores, tum etiam sanguinem esse nimis fluxiles & mobiles, debitoque concitatores, interdum è contra esse ineptos ad motum, minus fluxiles esse, minusque a quo activos; atque hujus quoque rei respectu mediocritas quedam est saluberrima. Verum plura hac spectantia videantur supra. Proseguemur hic tantummodo *yitia paten-*

Eius
causa.

tum à quibus hic defectus vigoris & activitatis in seminis materia oritur. Sunt hæc ergo, 1 ipsa constitutio parentis alterutrius vel utriusque mollis, laxa, & effeminata, actiones robustiores ac viriles indisposita, 2 Diæta humidior, & plenior, Epicurea, frequentibus cruditatibus obnoxia. 3 Vita genus delicatum, mollitiei ac voluptatibus deditum, ignoratum, laboribus periculis & curis rariis assuetum. Huc referas quoque exercitii fortis omnimodum defectum, somnum immoderatum, præsertim mox post cibum, & somnolentiam qualemcumque, vicam sedentariam, speculativam, scientiæ, & mollioribus artibus, pia poëticæ, Musicæ, Cosmetica & similibus solum intentam. Huc etiam reducimus Comœdiarum & spectaculorum scenicorum quotidianam frequentationem, Fabularum & Historiarum Commentitarum assiduam Lectionem, locoque masculi exercitii lusus pictarum chartarum aut alearum frequentiores. Huc pertinent etiam Pax diuturnioris ac opulentia solemnes fructus, securitas, incuria, negligentia & similes. Omnia jam hæc enumerata vicia ad mollitem & torporis partibus inferendum manifeste faciunt. Cum ergo sanguis, una cum cum humoribus in eo contentis, in circuitu suo perluat omnes partes sic torpidas redditas, fieri non potest, quin in transitu suo aliquam alterationem eodem spectantem subeat; & cum portio-

portio sanguinis transeuntis torpore non-nullo, ut dictum, affecti, transmissa ad partes genitales evadat ipsa materia ex qua generatur semen, facile inferri potest foetum ex talibus principiis oriundum intra se contrahere proclivitatem saltem aliquam ad corporalem & ignaviam nativae suae materiae conformem, illamque proclivitatem post partum suminota præservatione ab æquali uteri fotu, à variis causis non difficulter in actum deduci: Quapropter cum torpor ejusmodi sit pars primæ essentiaæ hujus morbi, sequitur in talibus seminalibus principiis dispositionem quandam ad hunc affectum ab altero aut utroque parente derivataim delitescere.

IV. Classis continet *vitiæ dispositiones* (si qui tales occurruunt) Parentum qui ipsi in pueritia sua hoc morbo laboraverint. Hæ siquidem morbi hæreditarii propriæ dicti notam liberis insurerent. Verū, quia, ut supra dictum, nondum liquet an Parentes hoc morbo in Pueritia afflicti prolem eo affectam genituri sint; præterea, quæ Parentum vitiæ vel ad aliquam unam trium prædictarum classium, vel ad plures, vel simul omnes commode referri possint, non erit operæ-pretium iis hic pluribus insistere. Quare enumeratis iam vitiis à toto corpore parentum dependentibus, proximo loco accedimus ad ea vitiæ quæ in ipsis partibus genitalibus resident,

4. *Vitiæ dispositiones parentum qui ipsi sunt in sua pueritia hoc morbo laboraverint.*

Vitia in *Vitia hæc partium genitalium* sunt interdum *ipsis partibus* *intemperies frigida*; *interdum humida*, quando *nimalibus* *præ nimia humiditate laxantur & ener-*
residentia *vantur*, unde *sperma vel plane infœcundum*
vel in hunc morbum procliva excernunt.
Adhæc, *interdum istæ partes Gonorrhœa sive*
virulenta, *sive biliosa*, *sive aquæ infestantur*,
semenque minus elaboratum ejaculantur; *idem*
dicendum est de fluore albo & rubro in
mulieribus. *Tandem nonnulla extrinsecus*
partibus genitalibus admota *huc quoque spe-*
ctauit; *ut unguenta ex cicuta alijsve narcoti-*
cis præsertim frequentius iis illita; *similiter*
unguenta, *plumbum album*, *vel rubrum*, *ce-*
russam, *calcem plumbi*, *lithargyrum*, *saccharum*
saturni & similia recipientia, *assidue diuque*
istis partibus applicata. *Eiusmodi enim acti-*
vitatem spirituum insitorum in istis parti-
bus retundunt, *torporemque quendam iis*
inserunt, *qui feminæ in illis confecto com-*
municatus prolem ad hanc affectum dispo-
nunt.

xi. Causæ. Absolvimus demum institutam enumera-
 ex parte *tionem causarum*, si non omnium, saltem
 matris *præcipuarum*, majorisque notæ, que ante con-
 hunc *ceptionem circa generationem feminæ præfici ac-*
 morbum *post conceptionem* *accipiuntur*, & ad hunc affectum inveniendum fa-
 ceant. *ceptio-* Sequuntur jam *vitia & errores matris*
neum pro- *ducentes tempore gestationis fortius in utero*, quæ etiam in-
ducentes tempore gestationis fortius in utero, quæ etiam in-
 ter hujus affectus causas ante partum repu-
 tande sunt.

i. Oc-

1. Occurrit intemperies frigida & humida i. Intem-
ipius uteri , qua (ut cuivis , vel nobis ta- pries
centibus , facile manifestum est) ex assiduo frigida &
contactu Embryoni promptissime comau- humida
nicari potest. ipius u-
texi.

2. Loco se offerunt ex omnia quae succos 2. Qua-
crudos parumque defacatos , excrementiis hu- cunque
moribus aut ichoribus refertos , vice probi ali- faciente
menti , Embryoni suppeditant . Huc spectat im- ad im-
primis insalubris gravidarum dieta , praeser- probum
tim ad humiditatem & frigiditatem crudita- alimentū
tesque accumulandas inclinans . Porto idem embrio-
faciunt coctiones earundem seu prima seu secun- nūluppe-
da imperfecta & deficientes , maxime ubi ne- ditandū.
que vomitu , neque alia evacuatione crudita-
tes inde provenientes excernuntur , sed ex e-
cum sanguine materna ad foetum tandem
pro alimento derivantur . Præterea si gravi-
dam post conceptionem invadat morbus hu-
midus frigidusque , ut intemperies cum materia
frigida & humida , cachexia , hydrops , &c. fa-
cile inde eyenire potest , ut impurum quo-
que alimentum , quodque hujus morbi se-
minia tum serat tum foveat , Embryoni dis-
pensetur .

3. Loco censenda sunt ex omnia quae quo- 3. Qua-
cunque modo Embryonem debito alimento do- cunque
fraudant ; ut evacuatione quartu justo profusior , Embryo-
imprimis haemorrhagia longior ex illa parte , nem
item vena sectio vel temere , vel justa largior ad quovis
debito habita . modo

alimen-
to de-
fraudant. *hibita.* Huc etiam refertur nimis veneris usum
tempore gestationis. Alterius quoque Infans
lactatio divertere potest sufficientis alimenti
affluxum ab utero versus mammas. Huc spe-
Etat diuturna inedia, ut & atrophia quacunque
matris gravidæ, aut appetitus cibi plane deje-
ctus, vel defectus coctionis. Febris tandem acuta
prægnanti accidens, præter alia incommoda,
defraudare quoque potest fœtum sufficienti
alimento; febris ita hectica. Hæc omnia non
modo virium vitalium dejectionem & imminu-
tam nutritionem fœtui inserunt, verum & in-
super penuriam spirituum insitorum. Etenim
absque nutritione eliquantur ac dissipantur
spiritus insiti, tum necessaria etiam repara-
tione destituuntur. Cum ergo pars essentia
hujus morbi in defectu spirituum insitorum
consistat, necesse est à prædictis causis dis-
positionem aliquam ad hunc affectum fœtui
impertiri.

4. Ni-
mium
gravida-
rū otium.
4. Et ultimo, *Nimia gravidarum somno-*
lentia, ignavia, mollitas, aversatio laboris &
exercitii post conceptionem huc etiam nonnihil
contribuunt. Licet enim violentiores mo-
tus actionesque cuiusvis generis gravidis in-
terdicantur, moderati tamen labores, vi-
giliae, & exercitia quæ nullam vim utero in-
ferunt aut abortum provocant, non modo ad
sanitatem matris, faciunt, sed & nonnihil
corporem Embryonis excutiunt, ejusque ca-
lorem,

lorem, vigorem, & activitatem excitant atque adaugent. Atque ita finem imponimus huic capiti primo de causis hujus morbi ante partum Restant examinandæ ea quæ post partum incidentur.

C A P. X V I.

Causæ hujus morbi Pueris post partum incidentes.

Notavius præcedenti capite infantes ab ipso ortu rarius hoc morbo affligi, nativa vero dispositione ad eundem frequenter ob causas illie memoratas affici. Prosequimur jam causas qua vel nativam illam dispositionem post partum actuare apta sunt, vel de novo & integro hanc morbum producere. Sciendum autem est, easdem causas qua dispositionem nativam ad hunc morbum actucent, eundem posse de novo producere, si gradu satis intensæ sint. Ideoque fatemur pueros à nativitate in hunc affectum pronos, facilius, id est, à causis gradu remissioribus affici; alios vero ab omni nativa labe immunes non nisi à causis potentioribus in eundem incidere; interim causæ istæ ejusdem sunt generis & gradu solo distinctæ. Quare non opus fuerit de his distincte & separatim agere;

agere; sufficerit has sumul & indiscriminatim proposuisse.

An morbus hic sit contagiosus?

Negativa assertio.

In ipso lumine occurrit Quæstio discussienda; utrum nempe *Contagium* inter causas hujus morbi annumerandum sit, adeoque utrum morbus hic proprio sensu morbus sit *contagiosus*? Certe qui considerat morbum hunc veteribus incognitum hoc ultimo seculo occidentales Angliæ tractus primum invadentem, intra paucos annos per totam fere Angliam dispersum esse, facile prima fronte opinetur eum esse vere contagiosum, & per contagium tam longe latèque disseminari. Sed pressius attendenti alter se res habere videbitur. Licet enim morbus hic aliquo forsitan modo nitatur sibi similem affectionem aliis corporibus imprimeret; vix tamen eo usque procedit, ut morbum ejusdem speciei de integro producat. Forte equidem nonnullam leviusculam inclinationem alteri corpori possit imprimere, immo interdum ipsam forte morbi invasionem in corpore insigniter ad eum prædisposito acceleret aut promoveat, neque tamen propterea nomen morbi proprie *contagiosi* mereatur. Omnes enim morbi corpora sibi proxime immutare sibique assimilare satagent; non tamen id sufficit, ut omnes morbi contagiosi denominentur. Ad morbum enim contagiosum proprie sic dictum constituen-

Quid potissimum requiratur ad morbum proprium contagio-

stituendum requiritur ulterius, ut propaget
 à se fermentum quoddam seminale sui, quod
 se claim insinuans in alia corpora, paullatim
 morbum ejusdem speciei in ea introducat.
 Verum hic morbus nullum tale fermentum
 in sua essentia continet, neque clanculum
 propagatur emissio prius à se seminio quod
 vicinis corporibus morbum ejusdem speciei
 imprimat. Diximus enim supra, essentiam
 hujus morbi priuam consistere in frigida &
 humida intemperie, in torpore & inopia
 spirituum insitorum; quæ affectiones si quæ
 corpora propinqua assimilare conentur a-
 perto marte, cum vero ex infidiis & clan-
 destinis prius immisis id aggrediuntur. Si-
 militer si respicias ad essentiam ejus secun-
 dariam, neque tonus vitiatus, neque con-
 stitutio seu vitalis seu animalis læsa, neque
 organorum depravationes aptæ deprehen-
 dentur in alia corpora se insinuare, speciem-
 que suam propagare. Denique si velimus
 ipsam experientiam hic consulere, id extra
 dubium oppido statuetur. Etenim observa-
 mus frequenter pueros seu coetaneos, seu
 prope coetaneos in iisdem ædibus enutri-
 tos, quorum unus aut alter hoc morbo forte
 afflictus fuerit, dum aliis aut plures eorum
 minime laborent. Immo novimus pueros
 non tantum communibus ædibus, affiduo-
 que mutua societate gaudentes, sed & quo-
 fidie

tidiē communi mensa & lecto utentes, quorum alter hoc malo affectus socium conyicit & concubitus nullo modo infecerit: quod sane vix videtur contingere potuisse in morbo propriè contagioso. Quapropter excluso contagio è numero causarum hujus morbi, ad alias veriores investigandas nosmetipos accingamus. Causas post partum hanc morbum invehentes in duas classes distribuimus. Prior continet *errores hoc facientes in usu 6 rerum non-naturalium*: Posterior complectitur *morbos diversi generis præcedentes*, qui post se aptitudinem aliquam ad hunc affectum relinquere sapius solent.

Quod ad priorem classem attinet de abuso 6 rerum non naturalium, quatenus hunc affectum respiciunt, cum pueri rarius vehementioribus animi passionibus commoveantur, vixque inde hunc morbum incurant; deinde cum etiam *veneris usus* ad eos non pertineat; ad 5 capita sequentia causas has revocabimus. Ad Aerem, tum ea quacunque extrinsecus corpori occurruunt aut applicantur; ad Cibum & Potum seu quæ intus assumuntur; ad motum & quietum, vita genus, actiones & exercitia, ad somnum & vigiliam; denique ad ea quæ retinentur in corpore preter naturam, aut excernuntur. Quæ singula ordine proposito, qua possumus brevitate, examinabimus.

De Aëre & extrinsecus occurrentibus.

Aér humidus & frigidus multum *huc* *aér hu-*
contribuere *poteſt*. Etenim cum *is* *facilius* *midus &*
occurrat *partibus* *externis* & *in hoc morbo* *frigidus.*
primo affectis, *quam visceribus* *intus re-*
conditis, *direc̄te* *facit* *ad inaequalem* *illam*
intemperiem, *frigidam* *nempe & humi-*
dam (*quæ pars* *est* *primæ* *essentialiæ* *hujus*
morbii) *istis partibus* *imprimendam*. *Hujus-*
modi *Aëris* *constitutio* *circa veris* *princi-*
pium *maxime* *viget*, *quo idcirco tempore*
cautas *decet* *esse* *nutrices*, *ne* *infantes* *ad*
hunc *morbum* *propensos* *nimirum* *Aëri ex-*
ponant; *ut & ubi* *Aér* *nebulosus*, *crassus*, *plu-*
viosus, *vaporibusque* *scatens* *observatur*.
Hinc *loci maritimi*, *paludinosi & pluviis im-*
bribusque *frequentioribus* *obnoxii*, *immo*
vel *numerosis* *aquarum* *scaturiginibus* *irri-*
gui, *cæteris paribus*, *in hunc* *morbum* *foe-*
cundiores *esse* *solent*. *Similiter* *aedes* *juxta*
ripas *fluminum* *majorum*, *juxta* *stagna*,
piscinasque *exstructæ* *hoc* *nomine* *culpan-*
tur. *Præterea* *Balnea* *frequentia*, *ablutionesque* *Balnea*
cum aqua dulci, *licet* *actu calide* *adhibitæ*, *cum* *frequen-*
potentia *sint* *frigidæ ac humidæ*, *huc etiam* *ablutiones-*
referantur; *nam* *intemperiem* *suam* *partibus* *que* *cum*
adhibentur, *ex parte* *communicant*, *& manifeste* *toni* *mollitiem* *ac laxitatem*,
sanguinisque *circuitum* *nimirum* *lubricum* &

ignavum in istis partibus plus minus efficiunt.

Limenta frigida & humida aut laxantia & lubricantia.
Linteum molliora, item non probescata.

Huc etiam annuenterimus *linimenta frigida & humida*, ut & *laxantia & lubricantia* in tenella aetate diutius continuata, praesertim circa spinam aut origines nervorum. Denique *lintea molliora*, tum non probe secata hujus morbi radices fovent. Ob hanc causam, inter alias, accidit pauperum infantulos minus huic malo obnoxios esse, quod nempe plerumque asperioribus linteis, aut forte laneis integumentis involvantur. Quæ utraque tum fricando partes, tum eas titillando calorem insitum excitant & adaugent, vitalisque sanguinis affluxum copiofiorem ad habitum corporis irritant, adeoque magni sunt momenti ad hunc morbum arcendum. Linteum vero molliora neque irritant calorem in externis partibus, neque enim probe fovent. Etenim si forte per tantillum temporis spatium à partium contactu amoveantur, calorem suum protinus exuunt, proximoque contactu sensum frigiditatis partibus inferunt. Quare ejusmodi linteum cum sint inter ea quæ extrinsecus applicantur, & cum sola frigiditate ac mollicitate hic noxia sint, ad hanc primam causarum classem, ejusque partem primam quæ humida & frigida extrinsecus occurrentia complectitur, retulimus.

Aër nox-
iis inqui-
namentis
infelix.

2. Loco Aër speciali quodam inquinamento infectus, ut noxiis exhalationibus metalli- cisis, quæ ut plurimum, venenosa quadam malignitate spiritus insitos partium oppug- gnant, eosque vel extinguunt, vel fugant ac dissipant, tonumque partium simul ex- solvunt vimque pulsificam, in partibus præ- certim externis, quibus primum occurunt, saltem minuant, si non etiam languore af- ficiant & enervent. Huc imprimis faciunt exhalationes è plumbo, antimonio, argento vi- vo, similibusque elevatae. Porro unguenta ex iisdem confecta, si frequentius aut intempe- stive partibus primo affectis illinantur, idem præstant; quamvis hæc etiam non nihil ad quartum hujus classis titulum forte perti- neant. Observavimus autem pueros non nullos unguentis mercurialibus illitos ad ne- candam scabiem in hunc postea morbum in- cidiisse.

3. Loco Aër impense calidus, subtilis, ve- hementer attenuans ac dissolvens, quod spiri- tus insitos dissipet, evocet, ac absumat in- ter causas hujus morbi annumerari debet. Similiter linimenta calidiora & præcertim si- mul discussiva, olea chymice distillata & non satis correcta temperatorum admixtione: hæc enim in tam tenera constitutione par- tum facile eliquant & in tenues auras resol- vunt spiritus insitos, adeoque lioplam spi-

Lini-
menta ex
mercurio
simili-
busque
parata.

obser-
vata.

Aër im-
pense ca-
lidus.

Lini-
menta
calidiora

Balnea rituum insitorum inferunt. Huc etiam refecta calidiora, renda balnea acria, salina, calida & discutientia, immo & intempestive aut ultra modum justamque mensuram adhibita. Nam haec, similiter ut priora, spiritus eliquant atque absunt.

Aer narcoticis exhalationibus scatens tum balnea, fomentationes, & linimenta ex narcoticis confecta.

4. Et ultimo, Aer exhalationibus vaporibusve narcoticis refertus, & balnea, fomentationes & linimenta ex soporiferis, seu narcoticis, cicuta, hyoscyamo, opio, solano, ut & similibus confecta, atque extrinsecus adhibita, ad hanc classem etiam commode accidentur. Nam torpore in partibus primo affectis, in quas primum vim suam exerunt, facile inferunt; qui torpor non modo ipse pars est primae essentiae hujus morbi, sed & facile obtundit ac minuit vitalem inflexum in ipsis partibus, adeoque etiam causa est ipsis partis essentiae morbi secundariæ, quæ in constitutione vitali consistit, quam rem supra fuisse explicavimus. Atque haec de extrinsecus occurrentibus.

II. De Cibo & Potu, introque assumptis.

Alimenta nimis humida & frigida.

Ad hunc titulum pertinent primo Alimenta cuiusvis generis nimis humida & frigida. Quippe quæ fovent manifeste intemperiem, in qua pars essentiae hujus morbi consistit. Huc ergo referimus pisces plurimos, cibosque

crudos & coctione non satis preparatos: item ea omnia quaecunque faciunt ad defectum coctionis in ventriculo. Itaque novorum ciborum ingestio, priusquam alii ante assumpti concocti sint, in pueris ad hunc affectum dispositis, valde noxia est; & omnino diaeta paullo plenior potius quam parcior hoc respectu improbanda est; obruit enim calorem, crudosque humores accumulat. Et forte haec una inter causas speciales reputanda est, cur morbus hic frequentius generosorum quam rusticorum cunas infestet. Similiter medicamenta frigida & humida intus assumpta, item laxantia atque interna lubricitate donata, huc quoque manifeste spectant. Haec enim non modo consimilem intemperiem inferunt, sed & tonum partium relaxant, easque lubricitate interna afficiunt, sanguinisque decursum per partes primo affectas nimis lubricum ac facilem reddunt.

3. *Alimenta nimis crassa, viscida & obstruentia* huc etiam faciunt, maxime quod aequali distributioni sanguinis officiant. Huc referimus carnes fumo induratas, multaque sale conditas, similiter pisces salitos, caseum cuiusvis fere generis liberalius comedatum, panem & furno recenter extractum, adhucque calentem. Item dulcia fere omnia saccharo condita, nisi simul vinosa, aut incidentia & ate-

Similia medica- menta, nuantia fuerint. Medicamenta etiam cuiusvis generis obstrucentia huc pertinet, quibus ultimum enim ritus addere licet narcotica, & quæcunque corporis narcotica rem partibus inducent propinata.

Alimen- ta admo- dum ca- lida, & aëria. 3. *Alimenta admodum calida depravantia, aeria, corrosiva, ut vina vetera & fortiora, præsertim jejuno stomacho hausta, cibi multo pipere aliisve aromatibus conditi, inter assumpta hujus affectus causas annuleranda. Hæc enim in tam tenera partium consistencia facile eliquant aut depascuntur spiritus insitos. Idem faciunt & medicamenta immoderate calida & discussiva, immo hæc longe potentius nocere possunt, quod & citius & validius spiritus insitos depopulentur, quam alimenta prædicta.*

III. De Motu, quiete, Actionibus & Exercitiis.

Excessus in motu possibilis causa. *Motus & exercitia modum si excedant, corpus puelli in profusionum sudorem solled raffigunt, unaque spiritus insitos partum non nihil dissipant ac immunuunt, adeoque hacten ratione possunt ad hunc morbum inveniendum conspirare; licet rarissime contingere putemus, pueros hinc affectum, de defectus quo agimus, incurrere. At defectus motus & exercitiorum fréquentissime atque efficaciorum sive ciborum facit ad hunc morbum producendum.*

dum. Etenim spinalis medulla nervique in-
de orti, cæteræque partes primo affectæ,
motui atque exercitiis maxime inserviunt.
Torpor ergo & segnities istarum partium
facit, ut neque satis foveatur earum calor
insitus, neque is stimuletur; neque intem-
peries frigida obrepens arceatur, neque
humiditates excrementitiae & superfluæ per
debitam transpirationem excutiantur, quin
effeminata quadam mollitie, laxitate, &
interna lubricitate eas affici permittit, unde
arteriæ quoque ad eas distributæ parum ir-
ritantur, ignavos pulsus edunt, neque par-
tes turgidulas reddunt, ast flaccidas & sub-
sidentes relinquunt. Quibus de causis cir-
cuitus sanguinis tardus, & immunitus red-
ditur, ni misque quam par est lubricus, tum
calor vitalis debilis necessario producitur.
Quæ omnia satis evincunt hanc esse admo-
dum efficacem hujus affectus causam.

IV. De Somno & Vigiliis.

Concedimus *Somnum* tum *frequentiorem*
tum *productiorem* pueris quam viris deberi.
Si tamen is vel in pueritia modum excedat,
eodem res redit ac in defectu exercitii inno-
tus. Somnus enim quies quædam est & pri-
vatio vigilarum sive exercitii sensuum
est nis à vñr@ nis égenyag@ : Vigilæ quæquier-
Somnus
& vigilæ
codem se
modo ha-
bent ad
hunc ac-
secundum
prover-
biendum
autem

autem in ipso sensuum exercitio consistunt, teste Arist. de Somno & Vigil. Quare quæ ex defectu motus & exercitii oriri mala descripsimus, eadem quoque ex somno nimirum contingere necesse est. E contra *immoderate vigiliae* in tam tenella ætate valde quoque noxiæ sunt. Nam non modo alimentorum coctionem impediunt, ast insuper acrimoniati quandam sanguini iniurunt, dissipantque adeo principia constitutionis insitæ partium primo affectarum, & insitorum spirituum defectum invehunt.

V. De excretis & retentis præter naturam.

Causæ internæ morborum forte non incommode ad hunc titulum omnes reduci possent. Etenim quælibet contenta in corpore præternaturaliter alterata, quatenus sunt præternaturalia, suam ablationem indicant, & inter præternaturaliter retenta excernenda eatenus reputentur. An vero concedimus rectius omnes *causas internas* in duo genera distingui posse; quorum alterum continent *retenta & excreta præter naturam*, alterum contenta in corpore præter naturam alterata. Nam hæc posteriora non tantum per excretionem tolli, sed & per alterationem ad convenientiem naturæ modum reduci possunt. Ut ut sit, magna est affinitas inter humores

res alteratione vitiatis, & excrementios retentos. Etenim tot sunt in corpore, tamque variis excretionis modi, ut vix humor ullus per alterationem productus fangi possit, qui non facultatem secretricem & excretricem aliquius visceris, aliisque partis proprie respiciat, & ab ea secernendus & evacuandus destinetur. Ideoque, licet errores coctionis primae vix corriganter in secunda aut tertia per alterationem; per motum tamen localent, siue excretionem alicubi in corpore factam, separatis partibus inutilibus, iisque rejectis, emendari possunt. Similiter alterata aliquo modo praeter naturam massa sanguinis, aut humore quovis inquinata, materia peccans, quæ alias per alterationem domari non potest, excretione forte ab aliqua parte aut viscere facta (nisi una facultas ejus secretrix aut expultrix impedita fuerit) brevi extirminatur. Magni igitur momenti sit oportet medicum scire, qui humores in specie in quovis morbo dominentur, & per quas vias determinatas ex naturæ instituto proprie excernendi sint.

Etenim tot sunt forte excretorum species infimæ, quot sunt distincta Parenchymata alieque partes ad ejusmodi munus in corpore destinatae. Credibile namque est, aliud excernere *Hepar*, aliud *Renes*, aliud *Pancreas*, aliud *Lienem*, aliud *Ventriculum*, & *Intestina*.

Errores
primæ
coctionis
licet vix
corrigan-
te in se-
cunda
aut tertia
per alte-
rationem
possunt
tamen
per motū
localē
corrigi.

Plures
sunt spe-
cies ex-
cretorum
quām
vulgo
statui so-
let.

aliud Pulmones, aliud Cerebrum, aliud Testiculos, Uterum, Renes succenturiatos, Thymum, Glandulas Laryngis, Gutturis, & Facium, aliud Cuticulam, & Cutim. Siquidem vix admittendum videtur, naturam sibi fabricasse diversæ speciei organa, diversis sive uti ad unum idemque munus obeundum. Quando ergo contingit cujusvis dictarum partium excretionem cohiberi, peculiaris quædam impuritas inde in massam sanguinis redundabit; adeoque tot erunt præter naturam retentorum differentiæ, quot sunt genera partium excretioni speciali inservientium; & similiter tot erunt genera vitiosæ excretionis sive nimiaæ, sive imminutæ, sive depravatae, quot sunt diversæ viæ per quas excretio fiat.

Si quis quærat an singula excretorum genera nobis sint satis nota & perspecta; Respondemus, desiderari adhuc exactam notitiam specialis humoris per vas novum Pancreatis excernendi; delude quid excernant Renes succenturiati, quid Thymus, quid Glandulae Laryngis, imino forte vix dum sati consat quid rejiciat Lien. Ob hanc ergo causam, inter alias, visum est ab ulteriori aut accuratiori disquisitione de retentis & excretis sive in ordine ad partes viasque quas spectant, sive in ordine ad præsentem affectum, hic superfedere, potiusque insisteret;

stere quadripartitæ Galenum humorum divisioni in *bilem*, *pituitam*, *sanguinem* & *melandcholiam*, addita solummodo *transpiratione indebita* & *sudore*. Licet enim dubitemus, an hæc divisio deducat humores ad species infinitas, quod (ut supra notavimus) evidenter plures quam quatuor partes sint species distinctæ humorum excretioni dicatae; cum tamen hæc divisio humorum non modo omnibus medicis classicis arrideat, sed & in se omnino utilis sit, & saltem reducat humores ad certa capita seu genera (ut forte quodlibet genus plures sub se species complectatur) ei impræsentiarum insisteret decrevimus; eoque magis, quod optime sub generali notione conjungat & complectatur tum alterata præter naturam intus contenta, tum excernenda nondum excreta, eoque respectu levaverit ex parte onus nostrum, opusque contraxerit. Siquidem dum hoc modo procedimus, non opus erit aliud peculiare caput instituere de istis hujus morbi causis, videlicet de contentis præter naturam alteratis, quandoquidem sub hoc titulo, ut diximus, comprehendantur.

Causas ergo internas hujus morbi (sive *Cause* ^{internæ} *hujus* *morbii*) *sunt humorē excrementitii retenti*, sive alteratione vitiati). reducib⁹ vel ad *bilem*, vel *melandcholiam*, vel *pituitam* & *serosum humorē*, vel *indebitam transpirationem* & *sudorem*.

San-

Sanguis enim proprius dictus vix reus in hoc affectu deprehenditur.

Object.

Objicias Practicos in hoc affectu fere semper venæ sectionem in concha Aurium prescribere, eamque evacuationem utilem observare, quod vix admitteretur, nisi aliquo modo sanguis hic peccaret.

Resp.

Respondemus valere hoc remedium non ratione universalis plenitudinis sanguinis, sed ratione peculiaris plenitudinis ipsius capitis. Supra enim monstravimus in hoc affectu sanguinem inæqualiter partibus corporis dispensari, & quidem diminute partibus primo affectis, capiti vero nimis copiose. Licet ergo non adsit universalis sanguinis redundantia in hoc morbo, respectu tamen particularis plenitudinis ipsius capitis, utiliter forte sectis illis extimis & minutis aurium venis particularis ejusmodi depletio instituitur. Dicas nos hoc responso plethora in universalem quidem declinare, ast particularem capitis (quæ non minus causa morbifica censenda) plane concedere. Respondemus nos fuse supra explicuisse hoc vitium sanguinis, ubi egimus de inæquali distributione ejusdem, ad quem locum propriæ spectat, cum sit causa essentia secundariæ non primariæ hujus morbi; ideoque hic non exspectanda est inanis ejusdem rei repetitio. Pergendum ergo iam est in-

pro-

proposita disquisitione de prædictis humoribus, tum transpiratione.

I. Bilis (sive intelligas hoc nomine humorem excrementitium in vesicula & poro biliaro, sive calidiorum, sicciorum, acriorem, amaramque partem massa sanguinis; sive nondorosum illum humorum, qui oleum rancidum sapore suo refert, ex corruptio cibo præsertim pinguori, adusto, vel salso, in ventriculo genitum & fluitantem, sive ichores quosvis acres & corrosivos è sanguine corrupto in corpore productos) potest, si forte in corpore redundet aut ferociat ac dominetur, esse hujus morbi causa.

Etenim, licet videatur potius posse impugnare frigidam atque humidam intemperiem, quæ pars essentiæ primæ hujus morbi est; eo ipso tamen quod apta est nutritiōne partium sive irritando nimium excretricem, sive attenuando alimentum, non nihil impedire, & ipsam constitutionem insitam partium extenuare aut elquare, spiritusque adeo insitos absumere & dissipare, inter causas hujus affectus recte statuetur. Notum enim est biliosos, fere macros, & extenuati habitus esse ob rationes modo assignatas.

II. Melancholicus humor (sive intelligas terrestriorem sanguinis portionem; sive satinam illam & tartaream materiam in urina

*urina excretam, & in arenulas, ubi refricerit
urina, ut plurimum concrescentem; sive aci-
dum humor in ventriculum à Liene forsitan
(licet non per vas breve venosum, ut veter-
es crediderunt) refusum; sive terrestres illae
alimenti assumpti partes, quæ cum facibus alvi
per sedem deporvuntur) quevis horum in-
telligas, si redundet hic humor, neque de-
bito modo expurgetur, culpari potest ut
causa hujus affectus. Nam 1. humor ille qui*

*terrestrior pars sanguinis est, si excedat ju-
stam proportionem in massa sanguinis cum
minus aptum reddit ad nutriendas partes
præsertim primo affectas. Partes enim primo
affectæ nobiliores sunt texturæ quam paren-
chymata viscerum, aut osseum genus; ideo-
que supra invenimus parenchymata & ossa
facilem admirtere nutritionem, & per mo-
dum congestionis similem; verum illæ par-
tes priores longe accurationem secretionem
& operosiorem assimilationem postulant.
Atque hinc est quod carnes viscerum ani-
malium inter impuriora & crassiora alimen-
ta recte reputentur; nimis quod minus
selecto sanguine, minusque ante unionem
elaborato alantur. 2. *Salina* similiter, &
tartarea materia nimis accumulata nutri-
tioni inimica est, & potius dissipativa est
ac depascens quam augmentationi favens.
3. *Humor acidus ventriculi* totus edax est ac
fame-*

famelicus , & forte ubi redundat ipsi sanguini consimilem deprædantem qualitatem facile impertiat . 4. Et ultimo terrestriores alvi *feces* importune retentæ chylum inquinare possunt , eumque minus idoneum ad alendum reddere . Denique concedimus singula melancholiæ proposita genera superflue coacervata aut præternaturaliter retenta , non primo ac per se & directe ad hujus affectus productionem facere ; indirecte tamen modoque proposito ad ejus generationem nonnihil posse contribuere .

3. Pituita (sive sumatur pro *humidore* & frigidiore parte *massa sanguinis* ; sive pro serosa parte ejusdem ; sive pro lento humore ventriculi & intestinorum ; sive pro saliva & sputo ; sive pro muco narium aut fauciūm ; sive pro peculiarī humorē ; quem forte novum *Pancreatis vas expurgare solet*) quomodolibet sumatur , si retineatur ac in corpore redundet , magis directe hunc affectum respicit , ejusque causam magis proprie & per se dici meretur . Est enim hic humor frigidus , humidus , lentus , crassus , torpidus , parum spirituosus , mollis , & interna lubricitate affectus ; quæ omnia ad amissim quadrant cum essentia primaria & secundaria hujus morbi propositi . Quocirca humor hic superflue accumulatus , cum in hujus morbi productionem univoce conspiret , causu quo-

mo-
do Pituita
hujus
morbi
causa esse
possit.

propria & agens per se merito aestimanda est.

Præter hos humores etiam indebita transpiratio, ut & sudor sive nimius, sive deficiens inter causas hujus affectus nonnunquam recensi possunt.

Etenim sudor immoderatus, ut & nimia transpiratio, dissipat vires, & una aliquat partes, imprimis externas in hoc morbo primario affectas, atque discussis spiritibus insitis facile post se intemperie frigidam relinquit. Sed & transpiratio alio modo insuper, nimirum ubi nimis lubrica est, hunc affectum promovet. Requiritur enim ad iustum caloris partium excitationem & conservationem debita quædam lucta exhalationum inter transpirandum. Quæ si deficiat, calor actualis quoque qui ex parte in ipsa hac lucta consistit) valde debilis ac languidus evadit, partesque frigidæ intemperiei facile exponuntur. Sed de hac re superius plura. E contra sudor præter rationem prohibitus, ut & imminuta transpiratio, facile febrilem calorem accendit, adeoque vires insitas frangit partesque dissolvit, easque frigidæ intemperiei postmodum facile obnoxias reddit.

Denique, ut reliqua verbo complectantur, humor, quivis præter modum ac rationem excretus, colliguationem partium spi-

spirituumque insitorum dissipationem facile infert, adeoque corpus ad hunc affectum disponit. Atque haec dixisse sufficiat de rebus non naturalibus causisque morbi inde ortis.

C A P. XVII.

Morbi antecedanei, qui hujus morbi causæ esse possunt.

MOrbi hi, respectu essentiæ propriæ, solo morborum nomine nuncupandi veniunt: attamen respectu hujus morbi, quem ut effectum post se relinquunt, causarum morbificarum rationem vere subeunt, atque inter causas hujus affectus accenseri debent. Etsi vero plurimi horum (quod ad parentes, pertineant; adeoque nativam labem proli imprimant) superius memoren- tur ; suam nihilominus considerationem diverso tamen respectu & ordine hic jure mirentur. Morbos hos reducimus ad tria genera seu capita:

I. *Ad morbos huic. affines seu ex parte congeneres.*

II. *Ad morbos corporis extenuantes seu emaciantes.*

III. *Ad morbos ignoriam & torporem partibus primo affectis induentes.*

De I. Genere.

Qui morbi huic sunt affines & congeneres vocamus eos qui ex parte saltem consistunt in eadem natura cum essentia hujus morbi. Hujus generis sunt *intemperies quævis frigida*, *intemperies quævis humida*; item *quævis frigida & humida*. Nam pars primæ essentia hujus morbi includit intemperiem frigidam, ut & humidam, adeoque istæ intemperies cum hoc affectu ex parte conveniunt. Huc etiam spectant *cacochymia*, *pituitosa*, *melencholica* & *mixta*; *obstructio ab istiusmodi moribus facta*, *cachexia*, *hydrops*. Imo huc etiam referre possumus, propter affinitatem, *morbos illos in quibus spiritus insitum nonnihil absimuntur*; quippe pars essentia hujus morbi consistit in penuria eorundem spirituum; alias vero commodius referuntur ad genus secundum; similiter *morbi in quibus partes primo affectæ corpore afficiuntur*, ratione affinitatis suæ huc possunt pertinere, licet tertium genus morborum enumeratorum magis proprie spectent. Porro *morbi in quibus laxatur, & flaccidit tonus partium*, huc respiunt; quippe qui partem hujus morbi includunt, eam videlicet, quæ consistit in laxitate, flacciditate, interna lubricitate & molilitate toni supra descriptis. Afferunt Philosophi Elementa, quæ in symbolicis, ut

vocant, qualitatibus conveniunt, facile inter se transmutari; pari profecto ratione morbi, qui ex parte in eadem essentia conveniunt, facile reciprocum transitum ab uno ad alterum admittunt. Sic videmus Ephemeram, quae in praeternaturali calore cum putrida convenit, levi de causa in candori degenerare. Notandum hic tamen, graviores morbos non ita prompte in leviores, atque leviores in graviores commutari. Præterea neque omnes morbi qui forte pariter de eadem essentia participant, æque facile inter se permittantur. Alii enim morbi promptius in alios, cum quibus ex parte conveniunt, quam alii transcunt, idque propter alias rationes præter dictam convenientiam. Ut ut sit, si intemperies frigida & sicca puello accideret, facile ea in frigidam & humidam laberetur, tum ob congruentiam utrinque morbi in frigiditate, tum ob peculiarē tenellæ ætatis versus humiditatem inclinationem. Erenini ob frigiditatem coctiones imperfectæ fierent, hincque cruditates seu crudæ humiditates accumularentur, quas facile & proxime intam tenuera ætate sequeretur intemperies humida. Potro intemperies frigida & humida, ratione frigiditatis tardiori pulsum, ratione humiditatis magis lubricum minusque oblectantem efficeret, unde Im-

minuto vitali calore , paullatim spiritibus insitis torpor obreperet ; denique , ob labilem illam retentionem ortam ab interna partium lubricitate , & ob debilem coctionem , spiritus insiti partium primo affectarum sensim quoque minuerentur , adeoque gradatim hoc modo introducetur integra hujus morbi essentia . Sed de hoc genere haec dicta sufficiunt .

De II. Genere.

Morbi plurimi emaciantes & quovis modo corpus extenuantes , licet forte ipsi nullo modo de essentia hujus morbi (quemadmodum morbi primi generis) participant , corpus tamen ad hujus morbi invasionem disponere , eundemque post se relinquere queunt . Etenim omnes morbi graviores & diuturniores , tractu temporis , atterunt & extenuant habitum partium , spiritus insitos absumunt , tonumque partium solvunt ; atque haec attritio , & extenuatio partium potissimum respicit partes in hoc morbo primo affectas . Nam , ut supra asseruimus , parenchymata viscerum non ita facile subjiciuntur colliquationi aut dissipationi : Quin in cadaveribus eorum , qui à longis morbis extincti sunt , dissectis , viscera nihil ferme minora , immo forte majora frequenter

ter reperiuntur, quando externæ partes (quæ in hoc morbo solent esse primo affectæ) vi morbi plurimum emaciatae sunt. Ideoque cum morbi extenuantes vim suam maxime in partes primo affectas exerant, facile contingit, ut ii in pueris ad morbuni hunc invehendum faciant. Absumptis quippe magna ex parte spiritibus insitis partium primo affectarum, vix fieri potest, quin consequatur intemperies frigida, quam ob cruditatem excipit) ut supra monuimus) humida, simulque torpor; cum calor, actititas, & vigor partium maxime dependeant à spiritum insitorum copia. Atque ita exhibuimus modum, quo hic morbus insit vestigiis aliorum præcedentium hujus generjs; quod jam ultius in tres classes subdistinguimus.

Prima comprehendit morbos per insensiles vias habitum partium extenuantes & absumentes. Huc spectant febres fere omnes, præsertim *Hectica*, *Tabes*, *Vlcus Pulmonum* cum febre putrida: Item febris quilibet continua violentior, febris ardens, maligna, pestilentialis, *Pleuritis*, *Peripneumonia*; Item variola & morbilli, ubi gravius affixerint. Similiter febres, intermittentes diuturniores: Denique morbi omnes chronicæ graviterqne affligentes idem præstant. Secunda Classis continet morbos per vias manifestas colliquantes & sole-

Tria gen-
neta
morborū
corpus
catenu-
antium.

dam substantiam partium evacuantes. Huc referas immoderacā vomitionem, lienteriam, dysenteriam, diarrhoeam, fluxum hepaticum, diabetem, hæmorrhagiam quamlibet profusorem, sudorem nimium, ulcus in quavis parte magnum, profundum, multaque materiam indies excernens. Hi enim affectus omnes evidenter habitum partium extenuant, & ad hunc morbum introducendum faciunt.

Tertia tandem complectitur morbos, qui quidem non directe, ast ex consequentia quadam substantiam partium dicuntur extenuare; ut omnes morbi impedientes alimentorum vel coctionem vel distributionem. Siquidem hi partium à vitali calore continue depastarum reparationem prohibent. Hinc morbi varii Ventriculi, Intestinorum, Mesenterii, Pancreatis, Lienis, Hepatis immo morbi in ore, fauibus, vel gula impedientes tantum assumptionem aut deglutitionem cibi inter causas hujus morbi hoc respectu animumrentur. Ut intemperies, tumor, nausea appetitus dejectus ventriculi; item intemperies, tumor, obstructio & scirrus mesenterii, pancreatis, hepatis, lienis, similesve affectus alicujus dietarum partium, quibus debita alimentorum coctio vel distributio quovis modo frustratur, partesque inde defectu alimenti extenuantur.

De III. Genere.

Morbi torporem partibus primo affectis inducentes, peculiari quoque jure ad hujus affectus productionem conspirant. Etenim calor insitus istarum partium nonnihil ab illis sopitur, minusque efficax redditur; unde intemperies frigida sensim obrepit, quam & humida (ut modo dictum) facile consequitur, mollitiesque etiam, tum interna lubricitas. Adhac pulsus arteriarum ad istas partes delatarum paullatim enervatur, distributio sanguinis calorisque vitalis minuitur, partes ipsae parcus aluntur, tandemque penuria spirituum insitorum supervenit; ut ab hac etiam radice, aliquandiu permanente, essentia hujus morbi demum pullulare queat. *Apoplexia, Paralysis, Lethargus, Carus, similesque affectus* huc maxime spectare videntur. Rarissime tamen pueri his de causis in affectum hunc incident, atque adeo raro, ut nondum nobis observare contigerit hunc morbum ab istiusmodi affectibus originem duxisse. Siquis hujus raritatis rationem exigat, dicimus puerorum corpora, ob raritatem ac permeabilitatem, rarius illis affectibus subjici; ubi vero forte iis corripiuntur, morbus ipse non constitutionem naturalem aut vitalem, ast animalem primo impedit; adeoque animalis facultatis de-

Pueri rati-
sime à
soporosis
affecti-
bus in
hunc
mo-
rum
incident,
& cur.

privationem aliquamdiu invehit, priusquam naturalem vel vitalem interturbet. Torpor vero, de quo hic loquimur, ad constitutionem naturalem pertinet, in quam non statim transferri potest. Porro, ob transpirationis facilitatem in corporibus puerorum, si forte isti affectus mitius ea invadant, facile ac cito excutiuntur; sin saevius irruant, aequa ferme cito, ob constitutionis debilitatem, interimunt; quippe qui natura sua gravissimi sint affectus. Utrovis autem modo accidant, vix tamdiu protrahuntur, ut satis efficaciter torporem hunc insitae partium constitutioni impriment. Concedimus tamen hos affectus si forte diutius cum vita persistant, posse, tractu temporis, constitutionem insitam eo torpore afficere, ut motibus hic inde subsequatur, licet nondum id nostra observatione sit compertum.

Qui morbi torporem constitutioni insitae partium presenti frequentius invehunt, sunt illi ipsi, qui pueros quovis modo ab actionibus & exercitiis debitis, praesertim ab usu pedum impediunt; ut luxatio, aut fractura, vulnusve aliquod pedis, cruris, femoris, spina dorsi; item tumores aucti dolores, similesve affectus, sive ii affligant partes iam dictas, sive alias, modo id efficiant, ut pueri inde ambulare, aut pedibus insistentes ludere, masculisve exercitiis uti recusent.

Hinc

Hinc enim torpet paullatim vigor calorique
externarum partium quæ in hoc morbo pri-
mo sunt affectæ, atque inde catenatim suc-
cedunt cæteræ partes essentiaæ hujus affec-
tus, quemadmodum superius declaravimus.

Absolvimus iam enumerationem *causa-*
rum hujus affectus, & ad *differentias* ejusdem
proxime foret procedendum, nisi hic se in-
terponerent. Difficultates duæ, quæ proprie-
resultant ex causarum propositarum ulteriori
consideratione. Etenim causæ modo allatae
videntur omnes tum pueris, tum adultis
communes; unde jure quæri possit. Qui
fiat quod ætate grandiores non æque ac
pueri hoc modo infestentur? Deinde cum
causæ propositæ fere omnes communes sint
cum Anglia, tum multis aliis regionibus;
& earum nonnullæ omnibus terrarum pla-
gis. Hinc insuper quæri possit, cur in An-
gilla morbus hic frequenter quam in aliis
regionibus occurrat? Has quæstiones or-
dine examinabimus, nostrumque de his ju-
dicium in medium proferimus.

C A P. XVIII.

Quæstio prior.

Cur ætate grandiores non agit ac pueri huic morbo sint obnoxii? Quæstionis termini videntur insinuare affectum hunc posse quidem, licet admodum raro, adultis etiam accidere: sed hujus dubii solutionem in calcem præsentis determinationis reservamus. Inter ea primo opponendæ, & ex adverso pensis tandæ sunt constitutiones seu dispositiones tum puerorum huic morbo maxime obnoxiorum, tum grandiorum tarius ei obnoxiorum; necnon juvenum, virorum, & senum, idque in ordine & relatione ad hunc affectum. Quæstio enim ipsa non absoluta sed comparativa est, prima que ideo ratio determinationis ejusdem pertenda est ex mutua collatione diversarum dispositionum dictorum subjectorum, quantum eæ aut facilius aut difficilius impressiones propositarum causarum admittunt. Deinde etiam expendendæ veniunt accidentales quædam peculiaresque conditiones juniorum puerorum sub certa aliqua ætate, ob quas sub uua ætate magis, sub alia minus huic affectui redduntur obnoxii.

Quo priorem collationem felicius expe- Distin-
diamus , ex aduerso sistemus , hinc quidem-
stio ho-
pueros semestres , hornotinos bimulos , tri-
minum
mulos , quadrimulos ; illinc vero quinquen-
tatis in-
nes , & ultra aetate proiectos , iuvenes , vi-
juniiores
ros , tum senes ; illosque generali termino
& senio-
juniorum , hos seniorum seu aetate grandiorum
res .
complectemur , nisi forte res ultracri-
rein grandiorum distinctionem postulaver-
it . Hisce ergo præmissis collationem insti-
tutam aggredimur .

I. Juniores pueri frigidiori temperamen- Juniores
to prædicti sunt senioribus . Calor enim tem- pueri fri-
peramenti à primo ortu ad virilem usque gidioti
aetatem intenditur , quo tempore in statu tempera-
quodam consistit longe intensior illo pue- mento
rorum ; verum hinc sensim declinat ad ex- prædicti
tremam usque senectutem , paulloque ante sunt qua-
hunc extremum terminum ad gradum istum ,
quo in pueritia occipit , relabitur ; ante ve- seniores ,
ro hunc terminum supremæ senectutis , tem- & cur .
peramentum ipsorum senum calidius est illo
puerorum . Licet enim revera juniores puc-
ri uberiore calore insito , spirituque insito
abundent , non tamen propterea necesse est
calidiore temperamento fruantur . Siquidem ad Plura re-
constitutionem temperamenti ca- quiruntur ad
lidi , præter spiritus insitos & calorem insi- constitutionem
tum , plura requiruntur concurrentia , ver- tempora-
bi gratia , amplior portio humoris biliosi , tamen
una- calidi .

quam spiritus insiti, & calor in- unaque vel maxime vitalis facultatis val- dior nixus, nempe tum in pulsibus, tum in spiritibus vitalibus in circuitu suo. Cum er- sis.

go juniores pueri frigidiores sint, haud mirum, si morbis frigidis, qualis hic est, magis sint obnoxii. Quod ad senes attinet, præsertim in provectione senectute; concedimus illos quoque & frigidiores esse, & frigidis morbis levi de causa subjici. Quapropter, hinc, videlicet à frigideitate temperamenti, nullam differentiam inter pueros juniores & hosce senes, respectu aptitudinis ad hunc morbum incurendum, deducimus.

2. Juniores pueri humidiores sunt ætate grandioribus. Senoscere enim, si sano sensu sumatur, est successere. Quainvis enim senes suo modo etiam humidis affectibus, ut catarrhis, obstructionibus, cachexia, hydropi, paralysi, lethargo, laxitati nervorum tremorque & similibus malis obnoxii sint, re ipsa tamen nonnulla est differen-

Differ-
revera in
tempe-
ries hu-
mida
qua pue-
ris ab illa
qua seni-
bus con-
tingit &
quomo-
do.
tum
tur

tia inter intemperiem humidam, quæ pueris, & illam quæ senibus contingit. Nam in pueris adventitia humiditas intemperiem constituens, non tantum intimam solidarum partium substantiam perfundit, sed & eidem penitus incorporatur: ast in senibus solida partium substantia, veltum quando intemperie humida imbuitur, non vide-

gut exuere suam terrestreitatem, sed quo-dammodo componi ex natura sua terrestri, & succo quodam adventitio humido crudoque, aut etiam excrementitio, vel in poros, vel in substantiam partium imbi-bit, non tamen satis incorporato sive uni-to. Quemadmodum enim arena, multa aqua perfusa, totam terrestrem suam substantiam utcunque nonnihil madidam sibi retinet) ita & senum corpora, ut ut crudis vel ex-crementitiis humoribus madescant, non de-ponunt tamen terrenam illam substantiam, sive partem illam, quæ capitis mortui no-mine à chymicis designatur, quam sibi in dies à primo ortu accumularunt. Est ergo hæc senum intemperies spuria, non genui-na; cruda, non in substantiam partium plene digesta. Ideoque licet concedamus senes etiam posse suo modo, quo dictum est, la-borare intemperie humida; liquet tamen una ex iis quæ diximus, quantum discriminis intersit inter hanc senum & illam juniorum puerorum. Porto quod hæc humida senum iniemperies minus sit præsentimorbo con-formis, quam illa puerorum ex eo mani-festum esse potest, quod in senibus non eam mollitiem ac teneritudinem partium, quam in pueris deprehendimus, producat: ne-que eos æque disponat ad dissipationem aut colliquationem spirituum insitorum, aut

Lubricam permeationem sive sanguinis sive exhalationum, quae in hoc affectu supponuntur; quin potius obstructionibus certe risque malis supra recitatis, eos obnoxios reddit. Facta ergo collatione inter interperiem humidam, quae pueris junioribus, & illam quae senes afficere solet, non levis resultat ratiō; cur senes in hunc affectum saltem ægrius quam pueri incident.

3. Pueri juniores, licet spiritibus insitis naturaliter abundant, ob corporis tamen perspirabilitatem, ob laxitatem & tenuitudinem (ut dictum) minusque firmam partium cohærentiam, facilitus quam seniores dessipationi & colliquationis spirituum infitorum subjiciuntur; & per consequētiori de causa in eorundem inopiam incidunt.

4. Pueri juniores ob eandem infirmam partium consistentiam, corpori etiam redundunt magis obnoxii quam grandiores. Et enim ad vigorem & activitatem partium, præter justam spirituum copiam requiritur imprimis firmitas earum cohærentiae & consistentiae.

5. De Tono partium non opus est ut quidquam addamus; cum leuis debitatem in junioribus pueris præ grandioribus toties jam inservietimus, & cuivis licet, observare, ut tonus crescenti ætate magis magisque firmetur.

6. Quod

6. Quod ad diminutam distributionem sanguinis ad partes primo affectas attinet, (quam notabilem esse partem essentiæ hujus morbi secundariæ supra probavimus) dicimus, grandiores ætate pueros tum validioribus tum frequentioribus exercitiis uti, quam juniores; & propterea in illis fortius proritari pulsus externalium partium, nempe primo affectarum, caloremque maiorem in iis excitari & soveri, ideoque frigidam intemperiem potentius ab iis arceri.

7. Quod ad vitia organica, auctam niempe magnitudinem Capitis, Hepatis, vasorumque eorundem, similesque affectus attinet, notum est proportionem partium in grandioribus magis esse confirmatam, & stabilem in junioribus è contra facilius moveri atque alterari; cessante vero accretione, non nisi gravissimis de causis eam amplius immitari. Ut vel hinc etiam juniores pueri in hunc morbum maxime proni sint.

Concludamus ergo hanc partem quæstionis, juniores pueros, respectu peculiarium suarum, constitutionum & dispositiōnum naturalium esse magis huic malo obnoxios quam grandiores, eoque magis, quo juniores.

Verum non præterea iuncta, quæ hic occurrit, objectio, quæ opportune quoque occasionem subministrat transiundi ad alteram

Object.

ram collationem, videlicet juniorum puerorum inter se. Si enim juniores pueri (ut ex dictis liquet) magis sint ex naturali sua constitutione & dispositione proclives ad hunc morbum, & quo juniores, eo magis; qui fit, quod pueri rarius ante semestrem aetatem & paullo ultra in hunc affectum incidunt? Etenim, secundum sententiam dictam, pueri mox a partu viderentur huic morbo maxime obnoxii; quod tamen experientia non comprobatur, quin potius contra testatur, pueros nempe ante nonum aetatis mensum vix aut quam rarissime in hunc affectum incurrere. Hic ergo aggredi nobis opus est alteram collationem puerorum juniorum inter se. Siquidem fieri non potest, ut ita constanter in multis hic pueris ad eundem maxime dispositis parceret, minusque dispositos frequentissime invaderet; nisi aliquid interveniret discriminis, quod illas aetates deversimode respicit, quodque morbi invasionem ante completum ferme primum aetatis annum remoratur, non obstante propensitate naturali, & tamen postea, vel non omnino, vel non adeo potenter pueros ab hoc morbo tueatur. Hic ergo investiganda est ipsa ratio discriminis inter has aetates. Quam ut promptius assequamur, non erit forte abs re obiter annotare specialius, quae aetates frequen-

tius; quæ rarius, duce experientia hoc morbo affici observentur.

Afferimus ergo morbum hunc rarissime infantes mox à partu, aut ante semestrem ætatem (immo forte ante nonum mensem) corripere. Ab illo tempore vero paullatim incipere frequentius indies grislari usque nempe ad primum ætatis annum completum cum dimidio. Inde frequentiam, quasi & xwiv suam attingere, & in eadem quasi consistere ad finem usque secundi ætatis anni cum dimidio; ita ut tempus frequenter invasionis sit annus ille integer, qui mox primum sesquiannum à partu sequitur. Exacto secundo anno cum dimidio morbus indies minus frequenter invadere incipit, ob rationes scilicet supra allatas. Verum rationes, ob quas Infantes recens nati rarissime, & ob quas à nono mense ad sesquiannum frequentius, curque postea per integrum annum frequentissime afficiantur, hic ordine exigendæ sunt.

I. Rationes, ob quas pueri *recens nati* rariſſime afficiuntur, hæ possunt aſſignari.

Prima est, *quod fœtus in utero ab æquali calore & amplexu uteri strenue muniatur aduersus hunc morbum*, ut supra declaravimus, &, per consequens, idem in lucem recens editus aliquid munimenti contracti ab æquali illo uteri fotu aliquandiu retineat, ut statim à partu non ita facile in eum incidat.

Secunda est, quod obſtetrices & nutrictas arte recens natos trahent, ut eorum conditio quam proxime accedat ad illam quam nuper in utero habuerant. Uno enim continuo involucro totum corpus, excepto capite, undique involvunt: unde partes corporis exteriores & primo affectae in hoc morbo ab injuriis externi frigoris muniuntur, calidae exhalationes à quacunque parte corporis erumpentes isto involucro forte duplicito aut triplicato, fasciisque circumducto, ex æquo retinentur, omnibusque partibus corporis æqualiter communicantur, ut quasi in communi hypocausto æquali calore foveantur. Cum ergo prima pars efficiæ hujus morbi in inæquali frigida intemperie consistat, non mirum si munita hæc corporis eam ad tempus saltem avertant.

*Lac mulieris sa-
luberrimum in-
fantibus ali-
mentum*

Tertia ratio forte esse potest salubritas Diætae. Lac enim mulierbre tam tenellas attalitati saluberrimum alimentum est, præsertim è mammis exsuctum. Est quippe cibus simplicis & uniformis, multum alens, coctu facili, & constitutioni infantum amicus & familiaris. Quaïndiu ergo hoc alimento commode aluntur, pauciores diætae errores incurruunt, minusque huic morbo reduntur obnoxii. Notandum tamen, si lac nutritus non sit in se probum, vel alias nouis ca- re-

respondet constitutioni infantis; rationem hanc locum non habere. Quando igitur nutrix grayida est, aut immoderatus veneti dedita, quando ea cacoehymica, vitudinaria, aut alias ægra, quando ea temulentæ aut crapulæ aut insalubri diætæ dedita est, tunc est, nisi commodior nutrix in promptu sic, ablactare infantulum.

Quarta & ultima ratio est, *tarditas motus hujus morbi in sua prima invasione*. Adeo enim lente sensimque obrepit, ut ad plures menses vix sui manifesta vestigia prodat, nisi forte à vehementissimis causis ejus progressus promoteatur, ut à morbo violentiore aut colliquante, seu antecedente, seu superveniente. Cum ergo tam lente morbus hic natura sua primas radices agat, cumque pueri, ut prius monstravimus, nascantur fere ab eodem immunes: vix contingit eum ante sextum mensem, immo raro ante nonum, evidenter in actum prorumpere. Atque adeo rationes reddidimus, ob quas infantes modo nati, non obstante constitutio-
nis debilitate, ad plures inenses ab hoc affectu defendantur.

II. Causæ, cur pueri à nono mense ad sesquiannum etatis indies hoc morbo frequenter infestentur, sunt hæc.

I. *Quod causa prima, modo proposita, re-
gens-natis hunc affectum arcens indies reman-*

*Cur In-
fantes à
9 mense
ad sesqui-
annum
etatis in-
dies hoc
morbo
frequen-
ter infes-
tentur.*

tat & ante nonum mensem plane evanescat.

2. Similiter causa propulsiva secunda supra dicta ante hanc ætatem indies inefficacior redditur. Etenim infantum manus, post menses aliquot, si non prius, à communi involucro liberari solent; & forte ante semestrem ætatem pedes quoque interdiu, licet noctu iterum fascientur. Interdiu ergo saltem membra externa communi hoc fomentu destruuntur. Sæpe etiam ergant nutrices, dum infantes debiliores præmature vestibus induunt. Perperam quippe numero mensum tempus vesciendi definiunt, cum potius ex activitate ac robore motus pedum & manuum id æstimare deberent. Ubi enim motus & exercitium istarum partium plus conferat ad excitandum & fovendum earam cælorem, pulsusque proritandos, quam sotus fasciarum, proculdubio maturum tum tempus est pueros è fasciis liberandi.

Poro 3. Post nonum mensem pueri fere varias sorbitiones, præter lac mammarum, admittunt; ex varia diæta facilius in vicissim errores labuntur.

4. Tarditas motus hujus morbi non impedit quin post nonum mensem in actum prorumpat. Etenim motus, præ tarditate imperceptibilis, tractu aliquot mensum, manifesta sua vestigia profert. Ultimo dentitionis mala hic etiam non parum contribuunt. Incipit enim dentitio fere circa septimum

Error numerum, quæ debiliores infantes præmature vestibus induunt, notantur. Quando fascia infantibus sunt exuviantur.

mensem, variaque symptomata secum adfert, quæ facile tenella corpora ad hunc affectum disponant.

III. Causa cur morbus hic post sesquiannum etatis inter cunas frequentissime gravatur, sunt;

1. Quod recitatæ prius cause propellentes hunc affectum in junioribus, sub hac etate plane sublatæ sint, vel saltem inefficaciter admundum agant.

2. Dentitionis mala, licet, quo ad symptomata immediata quæ proferunt forte ante hoc tempus evanuerint; ut plurimum tam in partibus primo affectis dispositiōnem quandam post se relinquunt, quæ clavis in illis occultans, post aliquot menses hunc morbum proferat. Eruptio vero dentium caninorum sive ocularium dictiorum his maxime spectat; cum hi paullo ante sesquiannum etatis erumpant, corumque eruptio laboriosissima esse soleat.

3. Accidentia que eveniunt causa ablactationis hic etiam faciunt. Etenim tempus solemne ablactationis non longe antecedit sesquiannum etatis: atque isto tempore magna mutatio circa diætam, pueris contingit, quam ægre ferre solent. Quippe hinc irascuntur, plorant, cibum præ animali motu aversantur, haud facile placantur, neque sati placide dormiunt. Quæ omnia præviām

faltem dispositionem ad hunc morbum (si-
cet forte multum postea actuandam) parti-
bus primo affectis facile imprimunt.

Atque ita tandem percurrimus hanc se-
cundam etiam collationem , juniorum nem-
pe puerorum inter se , causasque breviter
explicuimus , cur isti pueri sub alia ætate
magis , sub alia minus , huic malo expo-
nuntur.

~~ætate grandiorum res un-~~ Restat adhuc tertia pars quæstionis , quam
~~hunc affectum incident~~ nos reservasse diximus in calceni hujus dis-
quæ in putationis examinandam . viz. *An forte
ætate grandiores aliquando (eis rarißime) in
hunc affectum incident?*

~~Affirma-
tiva af-
flictus sub
certis li-
mitatio-
nibus.~~ Dicimus primo , Quod ad illam partem
essentiæ hujus morbi attinet , quæ consistit
in intemperie humida , aliqualem differen-
tiā exspectandam esse inter illam intem-
periem in junioribus pueris , & grandioribus ,
juvenibus , viris , maxime senibus . Etenim
eadem differentia , quam supra posuimus
inter intemperiem humidam juniorum pue-
rorum & senum , secundum magis & minus
observari potest inter ætates intermédias ,
magisque ideo cocta ac genuina erit humili-
ditas juniorum , minus seniorum ; ut ex eo-
dem ratiocinio , mutatis mutandis , obylum
est colligere .

Dicimus 2. Quod ad vitia organica atti-
net , necessario vasta occurrit differentia in-

ter hujusmodi morbos pueris & grandioribus ætate forte incidentes. Ossium enim tumores in carpis & talis, ut & illa pectoris acuminatio, nec non capitis ac pectoris impropionate aucta moles, aut multo minus eminenter deprehendentur, vel plane aberunt, præfertim in adultis. Etenim crescente ætate partium figura & proportio indies confirmatior, stabilior & immobiliar redditur; neque facile contingit unam partem præ altera tam insigne petet veram augmentationem ex crescere.

Dicimus 3. Exceptis duabus conditionibus præmissis, idque eo modo, quo proponuntur, posse hunc affectum secundum coeteras ejus essentiae partes (licet admodum raro, & non nisi gravissimis de causis) grandioribus pueris, juvenibus, viris, & senibus accidere. Nam 1. Intemperies frigida procul omni dubio iis contingere potest, licet non æque facile ac puerulis. 2. Intemperies humida similiter, sed sub limitatione modo proposita. 3. Penuria spirituum insitorum, licet non nisi potentissimis de causis, iis etiam incidere potest. Etenim morbi longi simulque colliquantes habitum partium, aut cum in auras dissipantes, aut longiori inedia & atrophia confficientes, spirituum insitorum inopiam necessario post se reliquunt. Viderius partes

externas etiam in adultis ab ejusmodi causis extenuatas & absumptas enervari, languescere, flaccescere, & omnino sufficienti spirituositate destitui. Concedimus tamen in adultis evicto morbo emaciante, ob vigorem pulsuum cito reparari spiritus absumptos, hujusque morbi posita rudimenta intra unam vel alteram septimanam eradicari, & per consequens rarissime ea in adultis reperiri. Interim si forte contingat, ut absumptis spiritibus insitis impedimentum aliquod interveniat, quod retardet eorum reparationem, fieri potest, hunc morbum, modo quo dictum est, succrescere. Torpor vero spirituum inopiam necessario consequitur. 4. Partes essentiae secundariae cum multum à vitiis primariis dependeant, ubi hæc diutius perseverant (exceptis tantum vitiis organicis) suo ordine supervenire queunt. Adeo ut non dubitemus quin morbus hic datis restrictionibus modo propositis & gravissimis urgentibus causis usque diu persistentibus, cuivis ætati ultra pueritiam contingere possit.

Historia morbi adultis apud nos interdum contingens huic puerili morbi

Apud Anglos morbus quidam senibus aliisque extreme debilitatis nonnunquam accidit, qui huic morbo admodum similis est, si non ejusdem plane speciei, salvis tantummodo exceptionibus prædictis, vernacula lingua ita affectos hedridden, quasi dicas lecto

lecto affixos vocamus. Hi neque de dolore, bo mul-
neque alio alia alicuius momenti malo que-
runtur, nisi quod eorum partes motui inser-
vientes, illæ ipsæ nempe quas primo affe-
ctas in hoc morbo vocamus, extreme sint
debiles, molles, laxæ, flaccidæ, enervatae,
ita, ut vix sufficient corporis oneri sustinen-
do, cum interim eæ neque sint paralyticæ,
neque sensu aut motu penitus destituantur.
Dum hi in lecto recumbunt, alacriter quasi
sanii loquuntur, surgere autem vel incedere
neque possunt neque cupiunt. Non minus
enim aversantur motum, quam ad eum ob-
eundum inepti sunt. Edunt, bibunt, dor-
miunt, ferme instar sanorum. Videntur mor-
bus hic multum saltem affinitatis habere (si
non sit ejusdem familie) cum hoc affectu
puerorum.

Porro testatur aliquis nostrum se sub ma-
nibus habuisse curandum virum generosum
30 circiter annos natum, qui ex immoder-
ato vini & Tabaci usu quotidie fere per ali-
quot annos continuato, neglecta debita
cibi assumptione, in eam ventriculi de-
bilitatem incidit, ut quotidie mane vomue-
rit, omnemque plane cibum aversatus sit,
atque ubi eum invitus admitteret, vomitu
rejecerit. Coactus tandem est pro se-
danda ventriculi irritatione, ad quotidiana-
num aquæ vite vulgaris usum configere.

Observa-
tio Tri-
genarii
morbo
huic per-
quam si-
mili la-
borantis.

postea autem ex hac & cerevisia lupulata veteri; adjecto saccharo, confecit sibi potum, quo solo per tres ferme menses vitam sustinuit. Interim omnes partes quas in hoc morbo *iprimo* affectas vocamus, extrema macie conficiebantur, simulque molles, laxæ, flaccidæ & languidæ reddebantur, adeo ut neque se in lecto vertere, neque surgere, neque incedere, aut erectus stare potuerit; nullus tamen comitatus est dolor, neque ulla aut sensus aut motus privatio, non tuisis, non respiratio difficilis. Facies partesque circa caput floridæ, bene habitæ, neque coloratæ conspiciebantur, ut ex solo vultus intuitu vix suspicareris hominem agrotasse. In lecto decumbens sedate cum sociis fabulabatur, per vices peti sumum exsugens, potumque prædictum ebibens. Eventus morbi non quidem ad hunc locum pertinet; breviter tamen in eorum gratiam, qui eum scire exspectunt, anneximus. Medicus advocatus, interdicta intemperantia, & præter alia remedia, exhibito præcipue gr. *β.* *Laudani Londinensis*, compescuit nauseam, tum ventriculi tumultum, quam partem etiam internis tum externis roboravit; cibum probum facilisque coctionis præscripsit. Loco exercitii frictionibus matutinis calorem ad externas partes sollicitavit, porrecta prius exigua quantitate

elect. & ruborantis & aperientis cum tanilla
portione chalybis confecti, & propinatis sij
vini absynthio & mentha conditi, & cum
eroco in nodulo suspenso parum tinti, immix-
tis sij cerevisia tenuoris adjecto sacch. ad gra-
tiam. Porro purgatus est per intervalla be-
nignis medicamentis, & vesperi cordiali-
bus refectus. Intra 20 dies in tantum con-
valuit, ut foras prodire, per horæ spatium
obambulare, scalas cum ascendere, tum
descendere sine sustentaculo valuerit. Po-
stea vero à simili intemperantia recidivam
passus, absente medico defunctus est. Sed
è diverticulo redeamus in viam, & ad scò-
pum propositum sermonem nostrum diriga-
mus. Affectus ipse jam confirmatus, qualis
erat, cum medicus advocaretur, præter
ventriculi mala, visus est incladere maxi-
mam partem essentiæ hujus morbi, de quo
agimus. Etenim in partibus motui inser-
vientibus, iis nempe quæ in hoc morbo
primo affectæ sunt, intemperies frigida,
sive ob defectum motus, sive ob imminu-
turn vitalis sanguinis affluxum, tactu ma-
nifeste deprehendebatur. Deinde in iisdem
partibus intemperiem humidam ostendebat
earum mollities, lubricitas, laxitas, flacci-
ditas. In opiam spirituum insitorum satis
evincebat extrema istarum partium macies,
corporem ineptitudo ad motum, & affecti-

tio quietis. Inæqualem sanguinis distributionem arguebat habitus plenior & floridior partium circa caput, dum cæteræ partes essent extenuatæ. Peculiaris autem causa hujus inæqualitatis in hoc ægro potuerit fuisse frequens vomitio, qua uberior sanguinis affluxus ad partes circa caput concitatus fuit, cæteris eo propemodum destitutis.

Ex jam dictis facile est cuivis perspicere maximam saltem partem essentiæ hujus morbi in memorato affectu conclusam fuisse. Unde tandem probabiliter inferre scet, possibile esse hunc affectum adultis etiam sub propositis limitationibus accidere; licet is rariissime in illas occurrat, quod gravissimas causas per longum tempus superstite vita continuatas ad sui introductiōnem postulet. Atque ita deinceps disquisitioni super hac priori quæstione terminum imponimus.

C A P. XIX.

Quæstio posterior.

Cur in Anglia frequentius hic morbus occurrat, quam in aliis regionibus? & An sit Anglis vernaculus.

Dari morbos Endemios sive vernaculos & patrios, qui nempe certæ alicujus regionis incolas ab communem causam, frequentius, quam allorum locorum incolas infestent, communis medicorum consensu est. At cum relatio regionis ad morbos in ea frequentius gravantes diversimoda observari possit; & cum yiri etiam cordati morbis nonnullis denominationem à certis regionibus improprie adscripserint; denique cum illi, qui hactenus de morbis vernaculis tractarunt, omnes morbos in quavis regione frequentiores indiscriminatum (ac si de morbi vernaculi natura ex æquo participarent) vernaculos nuncuparint; operæ premium duximus nonnulla de horum morborum inter se differentiis præsenti disquisitione præmittere.

I. Ergo, morbi à regione denominantur vel proprie, vel minus proprie & abusive, vernaculi.

Morbi

Quatuor conditio-nes, ut morbi vernacu-
li proprias tiones, ut sic dicantur, postulant.

I. Conditio est, ut sit *morbus frequenter in illa regione*, cui attribuitur ut vernaculus, quam in ulla alia regione, cui non attribuitur ut talis. Etenim morbus vernaculus perpetuo supponitur diversas regiones inaequabiter respicere; unamque magis (illam nempe cui adscribitur) aliam vero minus infestare.

II. Est, ut dependeat *morbus ab aliquali loci inclemencia*. Morbus enim proprius vernaculus quoddam erimen & vitium ipsi loco imputat. Quando ergo locus ipse peculiarii cuiusdam vitii non reus est, impropriete certe, immo falso, atque injuste stigma tale ei imputatur.

III. Conditio, ut *regionis inclemensia tan-za sit, ut etiam cautores eosque qui debitum sa-nytatis regimen locoque appropriatum diligenter obseruant, afficiat*. Certis quippe regionibus peculiare quid in sanitatis regimine debetur. Ubi ergo populus, posthabita ejusmodi peculiari loci observatione, ex errore in solum non naturalium usu, in morbum aliquem epidemicum inciderit, non is pro Endemio seu vernaculo habendus est, sed errori, imprudentiae, aut incogitantiae & negligentiæ incolarum adscribendus est. Morbus enim hic, quem supponimus, præcaveri potest.

poterat, modo régimeri sanitatis loco appropriatum suisset rite observatum.

IV. Est, ut vitiosa ista regionis constitutio aliquandiu permanens & durabilis sit, aut ad minimum frequenter recurrens. Vitium enim loci, quod fugax est, neque diu durat, nec saepius recurrit, ut extraneum quid & merc adventitium respectu regionis habendum est, ut morbum patrium proprie non denominet. Exempli causa, Si perniciosa quædam & insolita aura ex aliis regionibus huc forte afflaretur, morbumque communem produceret, eaque non ultra menses aliquot vigeret; certe morbus ille non proprie vernaculus, at fortuitus casuque eveniens dicendus esset. Quapropter Febris Ungaria, tum sudor Anglicus, licet ab ipsis regionibus respective nomen sortiti sint, minus proprie jam saltem vernaculi nuncupantur, cum careant durabili somite in ipsis locis persistente, & cum vel plane cessarint, vel saltem non magis hic aut illuc, quam alibi impræsentiarum dominantur.

Morbi impropre vernaculi includunt ^{qui} quidem primam conditionem propositam ^{morbi} impro- proprie sic dictorum? scilicet, Quod frequentius in regione, cui adscribuntur, quam ^{ptia di-} in aliis occurunt: (alias enim ne impro- ^{cantur} vernaculi prius
merentur.) Carent tamen 2. 3. vel 4. Vel ^{enim}

enim carent fomite in regione radicata; vel fomes, quem habent, admodum debilis est, & inconsiderabilis, qui que ex regimine dietæ loco appropriato superari potest; vel denique fomes non permanens & databilis est, neque frequenter recurrit. Per fomitem autem hic intelligimus aliquid respectu sanitatis culpabile in ipsius regionis conditione fundatum. Quando ergo morbus aliquis communis & frequens oritur ex abuso alcujus commoditatis regionis, ut si gens aliqua propter uberiorem frugum vel fructuum proventum similem & fertilitatem regionis, vel propter diuturnam ac seram pacem intemperantiae, socordiae, aliisque vitiis se addiceret, indeque morbum aliquem communem incurreret, morbus is non proprie venaculus censendus est. Occasio enim istius morbi, quam suppeditavit patria, in se laudabile quid est, ideoque quodcumque ejas abuso accidit non patriæ, ast soll incolarum errori jure imputandum est. Similiter, si fomes morbi sit culpabilis, neque tamen is in ipsa constitutione regionis fundetur, verum in aliqua hominum actione, ut quando ex clade belli inhumera cadavera putredine sua aërem inquinant, indeque morbum Epidemicum producunt, non est hic morbus venaculus dicerendus cum ab arbitrio

etio hominum; non proprio loci vitio, dependeat.

Morbus etiam nonnunquam per calu-
niā & abusivē genti vel loco adscribitur,
ex prayo & malevolo animo alicujus gentis
vicinam defamare cupientis. In hunc mo-
dum Neapoliteni Lucim Venerem mor-
bum Gallicum vocant, quasi is Gallis esset
vernaculus; è contra Galli calumniarū illam
in Neapolitanos retorquent, & eum mor-
bum Neapolitanum nuncupant. Verum de
his satis.

Morbus proprie dictus vernaculus, vel originalis est. & antiquus, vel adventitius & novus. Originalis is est, qui, prima loci inhabitatione, incolas infestavit: hujus genitris forte est Bronchocele apud Alpinos: Febris illa ardens, quam Calenturam vo-
cant, sub Zona torrida; mortificatio sive sphacelus partium à frigore sub Zonis frigidis versus Polos.

Morbus vernaculus adventitius seu no-
vus is est, qui ob communem aliquam cau-
sā in novo regioni supervenit. Hic triplex
est. Nam, vel provenit ab originali aliquo vi-
tio regionis, tractu temporis, in incolarum sa-
nitatem prevalente; vel ab alteratione seu in-
novatione aliqua ipsi Regioni accidente, vel ab incongruitate loci cum complexione novorum in-
colarum.

Morbus
proprie
dictus
vernacu-
lus du-
plex est.

Verna-
culus ad-
ventitius
seu no-
vus rur-
sum tri-
plex est.

1. Morbus vernaculus novus regionis suae pervenit ab originali aliquo vitio, traxo temporis, prevalente. Fieri enim potest, ut firmiora corpora primorum incolarum alicujus loci influxui regionis valide insalubri resistant, & morbi vernaculi invasionem per multa secula repellant, licet postea progenies illorum, traxo temporis, paullatim immutata in ista peculiaritate complexionis, qua ante resistebant, in morbum aliquem vernaculum demum labantur. Etenim plica Polonica Sarmatis & Polonis, scorbutus incolis littoris maris Baltici morbi sunt vernaculi, si deinde morbi novi sunt, (ut omnes fatentur) veteribus plane incogniti. Jam vero nondum constat ullam notabilem aut insignem immunationem vel innovationem, istis regionibus accidisse ante illorum morborum eruptionem, cui possis novi morbi originem probabiliter adscribere. Quare dicendum potius videtur novos istos morbos ab antiquo & originali locorum vitio profluxisse, non tamen eos prius exortos ob peculiarem viam primorum incolarum iis resistendi. Nam & in hunc usque diem non nullas familias in praedictis locis ab istis morbis immunes, regionumque injuria nec dum cedentes, perseverare credibile est.

2. Morbus vernaculus novus provenire potest

potest ab immutata vel innovata regionis constitutione. Hujusmodi innovationes locorum accidunt, aut ab inundationibus aquarum, aut terræ motibus, aut eruptionibus vel novarum scaturiginum pernitosarum, vel novaruin exhalationum forte mineralium è cavernis terræ, à maligno aliquo siderum aspectu, similibusque causis.

3. Morbus novus vernaculus provenire potest ab incongruitate loci cum incolarum complexione. Hujusmodi morbi maxime accidunt gentibus, quando ab una regione in aliam migrant, præsertim ubi constitutiones regionum, in quas se conserunt, admodum diversæ sunt ab iis, à quibus recedunt. Sic Angli qui primum Virginiam inhabitarunt, tumore Abdominis & Hypochondriorum frequenter affligebantur; qui ubi in Angliam redierunt, haud difficulter curabantur: ast illic permanentes, non æque facile.

Porro morbi vernaculi inter se differunt, quod alii *ex toto* dependeant ab inclemetia regionis, alii *ex parte* tantum. Prioris generis videtur sphacelus membrorum à frigore in septentrionalibus tractibus Polo vicinioribus: integra quippe morbi essentia inclemetiae loci adscribi potest. Posterioris generis videtur Lues venerea apud Indos occidentales. Putatur enim illic *con-*

trahi partim ex impuro concubitu, partim ex peculiari insalubritate loci. Similiter in Hybernia dominatur dysenteria, quæ partim dependet à constitutione loci, partim ab erroribus diætæ. Atque hæc in genere de morborum vernaculorum differentijs dicta sint. Proxime jam inquirendum, *Cur in Anglia frequentius quam in aliis regionibus morbus hic occurrat?* & obiter notandum an, & quatenus idem sit *Anglia vernaculus*?

*Anglia
tempe-
ries frigida & hu-
mida.*

I. Sciendum est Angliam esse insulam, & nonnihil humiditatis à vicinia maris, tum frigiditatem à distantia ab æquatore mutare; deinde eam innumeris prope fontibus ubivis fere locorum scaturientibus abundare; denique multis pluviosis iisque frequentioribus quam plerasque alias regiones irrigati. Quæ omnia frigiditatem atque humiditatem loci satis attestantur. Cum ergo intemperies frigida & humida sit pars essentiaz hujus morbi, facile inferre licet corpora incolarum magis hic ad istas intemperies inclinari quam in aliis regionibus calidioribus & siccioribus.

*An, &
quatenus
hic mor-
bus dicit
possit
Anglis
vernacu-
lus.*

Si ergo quæras, an hic morbus, ex hac saltem sui parte recte dicatur *Anglis vernaculus*?

Respondemus; eum quodammodo sic dici posse (licet forte non proprio) etenim nimium, quatenus aliis regionibus pariter

humidis ac frigidis (etsi in iis forte nondum obseruetur) idem, ut vernaculus attribuitur. Siquidem illæ régiones etiam, æque dispositæ sunt ad frigidam & humidam intemperiem suis incolis imprimendam ac ipsa Anglia. Notandum autem est intemperiem frigidam & humidam esse partem essentiae hujus morbi communem, & per se solam eundem non specificare, neque omnem intemperiem frigidam & humidam hunc morbum infette. Quapropter licet concedamus excessum frigditatis, & humiditatis Angliæ virtus verti posse, negamus tamen inde recte inferri morbi integrum esse Anglis vernaculum.

Potro reperiuntur softe régiones, quæ respectu tum frigiditatis, tum humiditatis Angliæ longe excedant, ut *Sæofia*, *Hollandia*, *Zelandia*, *Hybernia*, *Dania*, similisque in quibus tamen notandum hic morbus frequenter grassari notatus est; si ergo hic morbus non recte imputetur his regionibus, in quibus viget communis illa causa, excessus nempe frigiditatis & humiditatis, certe neque Angliæ propter istam communem causam, quæ hic levior est, jure imputetur. Ad hæc, frigiditas & humiditas Angliæ non eo usque à mediocritate recedunt, quin extra admotis, intus assumptis, exercitis & similibus, recto nempe usu & refuti non-

naturalium satis superque corrigantur, quo minus haec imputatio ei altius inuratur. Quapropter si haec ita se habeant, si nimirum intemperies frigida & humida sint tantum communis pars morbi, si aliae regiones, in quibus nondum viget morbus, sint ad minimum æque obnoxiae frigiditati & humiditati, si denique istæ intemperies regimine diætæ loco appropriato præcaveri possint, certe ratio ab humiditate & frigiditate climatis desumpta, quam modo redidimus, cur Angli frequentius hoc morbo tententur præ aliis, valde manca & insufficiens erit, ut nobis in hac sola acquiescere minime liceat; ideoque nihil aliud illam assignando voluimus, quam Angliam hinc magis disponere incolarum corpora ad hunc affectum, quam calidiores ac sicciores regiones suorum incolarum corpora. Atque adeo ad alias hujus frequentiæ causas investigandas procedimus.

*Anglia
regio ad-
modum
prolifera.*

II. Loco annotare possumus Angliam esse *admodum proliferam*, & tum conceptioni-tum gestationi satis favere, neque abortibus ita obnoxiam. Hinc autem evenit, ut non tantum viri robustiores validioresque, & integra sanitate præditi, sed & languidores, debiliores, ac valetudinarii generent fœminæ que infirmæ, cachecticæ, caeochymicæ, immo & in Tabem pronæ con-

concipiant, ad nonum mensem gestent, legitimeque pariant. Minime autem mirandum est, si foetus è tali seminio genitus, quique soli fere clementiae loci vitalitatem suam debet, minus vegetus & vigens, innatusque nervosus, & in hunc affectum plane pronus in lucem edatur. Etenim ipsa benignitas regionis hoc respectu nonnullius infirmitatis in genere occasio esse potest. Quernadmodum enim barbari olim populi inhumaniter tractando recentes natos infantulos, eos nempe nudos præ gelidis lymphis sub dio immersando, infirmiores frigore ipso enecarunt, robustiores vero solos, qui injuriæ ejusmodi tractationis non succumbebant, educarunt, unde universa gens ab ista inhumanitate valida tandem ac robusta evasit; ita quoque è contra ipsa clementia loci infirmiores scutus promiscue una cum robustioribus præservando mixtam quandam gentem ex infirmis & validis conflata proferendi occasionem ministrat. Ne quis tamen erret, non volumus omnes in hac regione pueros in hunc affectum pronos ab infirmis parentibus & valetudinariis factos fuisse. Licet enim parens uterque vel alteruter infirmus ut plurimum similem problem edat, frequenter tamen videmus parentes satis validos etiam problem huic morbo facile obnoxiam generare. Quare nec-

dum in hac secunda caussa acquiescimus, sed alia adhuc adinvenienda est, à qua sufficiens ratio frequentiae hujus morbi apud nos denari vari possit.

Diuturna pax occasio est efficiens corporum incolarum.

III. Ergo loco dicimus frequentiam hujus morbi in Anglia multum fuisse promotam à diuturna ac secura pace regionis primaria ejus eruptionem præcedente. Per hanc enim ditiores familiae, quas primas hic morbus infestavit, & adhuc præ aliis infestat, otiose ac delicatori molliorique vita generi addixerant, indeque in constitucionem humidiorem, laxiorem, molliorem, effeminatam, & ab excrementiis humoribus minus perpurgataam inciderant, adeoque liberos huic morbo facile obnoxios procrearent. Dicas, Scotiam ac septentrionales partes Angliæ ipsius, licet pari pace & securitate potitæ fuerint, non pariter tamen, immo rarissime hoc affectu affligi observatas.

Respondeamus, revera Scotiam & septentrionales partes Angliæ quam australes & occidentales rarius ac mitius hoc morbo affici. Interim forte prima ejusdem vestigia & quasi rudimenta longe frequentiora sunt etiam in locis dictis, immo & nonnullis extensis regionibus, quibus vix dum morbus notus est, quam vulgo creditur. Et enim licet hic morbus australibus & occidentalibus

Angliae tractibus admodum familiaris sit,
vulgoque satis notus, saepe tamen videre
licet pueros eo leviter affectos, de quibus ne-
que parentes, neque alii eiusdem familie vel
conqueruntur, vel quid mali suspicantur;
immo multos novitius solo beneficio aucti
caloris sive incremento aetatis sive exercitiis
sanatos absque ope medica, quos nemo anni-
corum affectos putaverat. Quanto ergo fa-
cilius prima rudimenta hujus morbi illos la-
teant, quibus minis familiaris est, & apud
quos ratiissime ad eum gradum ascendit, ut
opem medicam opus habeat implorare. Su-
spicantur ergo hunc affectum frequentio-
rem esse quam credi solet, cum in Scotia
tum in septentrionalibus Angliae partibus,
immo & in nonnullis regionibus, in qui-
bus hactenus ignoratur; verum in iis lo-
cis inititis & remissiori gradu affligere, ut
in medicorum manus non facile deveniat.
Is enim mos vulgi est, medicum non ac-
cessere (præsertim ad infantes & pueru-
los) nisi morbus satis vehementer turgeat.
Utcunque se res habeat, nondum quidem
videatur satisfecisse propositæ objectioni,
cur Angli occidentales & australis gra-
vius & frequentius septentrionalibus &
Scotis cum hoc morbo conflictentur, et si
pax & securitas utrique regioni par fue-
rit. Concedimus ergo ulteriorem adhuc

Morbus
hicton-
gius la-
tiusque
extendi-
tur quam
vulgo
credi so-
let.

rationem hujus differentiæ succenturiandam esse.

Australes & occidentales Anglie IV. Itaque & ultimo dicimus hujus differentiæ causam esse affluentiam omnium bonorum in australibus hisce & occidentalibus Angliae partibus. Est enim hæc pars Angliae multo sacerdotes, multo florentissima opulentissima, feracissima, voluptatis omnimodæ illecebris instruenda opulentiores quam se- minum vivendi genus mollescere, vires la- bescere, corporis robur & tonus exsolvi cœperit. Versus septentrionem durius vi- vitur, frequentius exercitium corporis obli- tur, luxui & voluptatibus minus indulge- **Mollior** tur. Jam vero quod mollior ac delicior **vita** ratio, tractu temporis, familias ener- **temporis** vet, satis superque nobis historiæ testantur, **familias** ut alia probatione opus non sit. Observare **enervare** enim licet nobilissimas generosissimasque **solet.** familias ob hanc ipsam causam serius aut ci- tius degenerasse, aut etiam extinctas fuisse, eoque citius quo magis aversatæ fuerint la- bores & mascula exercitia, seque mollitiei, otio, lusibusque fœmininis addixerint. Ne- que unquam in majori periculo degenera- tionis familias versantur, quam ubi bonis omnibus affluunt, & ob copiam securitatemque parentes ad mollitem, otium, vitamque effeminatam, procul omni labore, cura, & sollicitudine, quam maxime invitantur.

Quis opulentior, securior, aut effemina-
tior Solomone? filium hic post se reliquit
Rehoboam degenerem. Henerici octavilin-
nea extincta fuisse est ob similem causam.
Innuinera prope exempla in hanc rem ac-
cumulare, si opus esset liceret. Ut ut sit,
videmus hunc morbum ditiones familias fre-
quentius & gravius affligere quam paupe-
res; quare neque mirandum eum ditiones
atque amoeniores quoque partes Angliae,
australes nempe & occidentales prius in-
vasisse quam septentrionales. Sed de hac re
haec dicta sufficiunt. Restat tantum inqui-
ramus an & quosque tres ultimo assignatae
causæ respiciant denominationem morbi
vernaculi, & an propter illas morbus hic
Angliae attribui possit ut vernaculus.

Sciendum igitur est tres hasce causas in
quantum à regione dependent, non esse
causas per se, neque ex natura sua mor-
bum hunc producere; verum esse tantum
occasions ob quas per accidens morbus hic
oriri possit. Per se enim laudabiles regio-
nis conditiones denotant, tantum quid
culpandum in ea inferant. Quis enim pa-
triam suam criminari possit, quod ea pro-
creationi liberorum faveat, multo minus id
improbare, quod longa securaque pace fru-
atur: denique minime omnium accusare
amoenitatem regionis, fertilitatem, bono-
rumque

sumque omnium affluentiam. Hæ enim
pinties ex se benedictiones sunt, conditio-
nesque patriæ exoptandæ. Cum ergo supra
monuerimus morbum propter vernaculum
notam aliquam constitutionis vitiosæ loco,
cui adscribitur, inurere; fieri non potest,
ut propter regionis commoditatem, ei mor-
bus aliquis, ut propriæ vernaculae, attri-
buatur. Quapropter (ut verbo, quæ dicta
sunt fuisse, complectamur) licet hic mor-
bus ex parte frigiditatis & humiditatis fomi-
tem in ipsa regionis constitutione habeat;
licet etiam tres alias occasiones irivadent
à regione mutuet, cum tamen, per debitam
observationem regiminis sanitatis, loco ap-
propriati, intemperies istæ præcavéri pos-
sint; & cum tres reliquæ occasionalis cau-
sæ per se minime culpabiles ast exoptabiles
sint, morbum hunc non esse propriæ An-
glæ vernaculum dicendum est. Atque ita
finem imposuimus disquisitioni nostræ de
causis hujus morbi.

C A P. X X.

Differentiae morbi Rachitidis.

PLures sunt hujus morbi *differentiae* ob variorum malorum concursum, quam quis facile putaret; quarum aliæ majoris, aliæ sunt minoris notæ. Præcipuas hic breviter proponere decrevitnus. Earum enim cognitio non modo ad signa prognostica definienda utilis est, quo varii morbi eventus distincte, secundum illas differentias, prædicentur; sed & insuper ea conducunt ad pæcautionem, quam ad curationem morbi, viz. ut ex earum consideratione apposita & proportionata præsidia elegantur.

Desumuntur autem hæ differentiae vel ab ipsa essentia morbi, vel ab ejus causis, vel denique ab aliis morbis cum eo complicatis. Morbi essentia diversimode variare potest. Viz. 1. Ratione partium essentiae secundaria præsentium vel absentium. 2. Ratione magnitudinis. 3. Ratione vehementiae. 4. Ratione virium. 5. Ratione temporum.

Concedimus equidem nonnullas differentias hisce titulis subjectas aliquo modo coincidere: cum tamen formales earum conceptus distincti sint, diuersas certe mereantur

tur considerationes. Licet enim morbus eo ipso etiam respectu dicatur major, quod plures essentiæ secundariæ partes in eodem ægroto complectatur; diversa tanten & distincta est hæc consideratio ab illa magnitudinis. Etenim magnitudo propriæ respicit gradum recessus à naturali statu, non naturam partis essentiæ præsentis vel absentes. Hinc quippe differentia plusquam gradualis resultat. Similiter nonnullæ reliquarum differentiarum idem forsitan concreto significant; at vero in abstracto & formaliter diversum quid & separatæ considerationis designant. Sed pergamus.

1. Diff.

1. Differentia hujus morbi illa est, quæ oritur à præsentia pluriū vel pauciorum partium essentiæ secundariæ ejusdem. Etenim licet omnes partes essentiæ primariæ perpetuo adsint præsente ipso morbo, non tamen necesse est omnes partes secundariæ essentiæ semper adesse. Siquidem hæ accessoriæ sunt essentiæ primæ, eique paullatim superveniunt: immo nonnullæ earum intervenientibus causis impedientibus ita plane intercipi possunt, ut omnino non appareant. Huc referas illam differentiam, quam in calce præcedentis disputationis proposuimus, quamque adultis possibile esse accidere, et si rariissime, demonstravimus. Verum cum nostrum institutum sit de morbo,

qua-

qua puerili, hic tantum tractare, sufficerit hanc differentiam sic obiter notatam præterire. Sed & in ipsis etiam pueris contingit aliquando nonnullas essentia secundariæ partes, quæ cum essentia primaria etiam conjunctissimæ sunt, saltem ordine naturæ succedere. Primaria enim essentia causæ vicem sustinet, quæ semper natura prior est causato. Veruntamen ordine temporis nonnullæ partes essentia secundariæ simul quasi cum essentia primaria invadunt, aliæ autem tractu temporis superveniunt. Quæ hoc loco veniunt distinguendæ. Illæ enim plane inseparabiles sunt hæ vero separabiles ab hoc morbo.

Partes essentia secundarie inseparabiles reduci possunt ad hæc capita. 1. *Ad Tonum partium primo affectarum vitiatum.* 2. *Ad in- aqualem & imperfectam distributionem vitalis influxus in partibus primo affectis.* 4. *Ad vitia secundaria constitutionis animalis.* Vitia hæc superius, ubi de essentia secundaria hujus morbi, egimus, satis explicantur; ubi quoque, propter arctam eorum connexionem cum essentia primaria, qui vis facile percipere potest ea simul tempore (licet non sine causalî dependentia ab essentia primaria) incipere.

Verum Organica vitia omnia supra quoque nimirata, separabiliæ & nonnunquam

actu separata ab hoc morbo deprehenduntur. Etenim magnitudo Capitis, macies at-
 tuum, incurvationes sive Tibiae sive ulnae,
 inflexiones articulorum, pectoris angustia;
 non statim ab initio hunc affectum necessa-
 rior concomitantur, sed tractu temporis
 paullatim morbo succrescunt. Et licet ~~αλο-~~
~~γορτοφία~~ partium, quæ quodammodo in
 jam dicta vitia influit, levissimo gradu dici
 possit adesse ab initio morbi; illa tamen
 ipsa ex se tantum symptomata est, & non
 morbus, neque mox à principio istos mor-
 bus magnitudinis, figuræ, & situs producere
 valet. Porro non necesse est, ut simul, &
 ex æquo vitia hæc organica Rachitide labo-
 rantem invadant. Concedimus quidem ex-
 tenuationem partium i. affectarum, ubi
 morbus aliquandiu durat, semper & neces-
 sario ei succedere, neque postmodum per-
 severante morbo amoveri posse; esse præ-
 terea partem principem inter partes essen-
 tiæ secundariæ separabiles; iunctio extenua-
 tionem sicutem immediate consequi immi-
 nutam nutritionem partium primo affecta-
 rum, haud aliter ac imminuta nutritio se-
 quitur immediate primam essentiam morbi
 in dictis partibus; Interim dicimus extenua-
 tionem factam, quæ secundaria morbi pars
 ipsa est, de qua loquimur, necessario præ-
 supponere morbi motum ac tempus, atque

in primo momento existentiae morbi existere non posse. Dicimus insuper medicos non agnoscere ullam mutationem factam in partibus sensui expositis; quae sensui nondum compareat, & per consequens neque extenuationem factam in partibus primo affectis, donec ea sensibus obvia fiat, quod certe durationem aliqualem morbi necessario præ requirit. Impropotionata vero Capitis magnitudo, simul fere incipit cum ista extenuatione partium primo affectarum; verum fieri potest, si Phthisis colliquativa cum hoc morbo forte compliceatur, ut ejusmodi magnitudo capitis ante obitum evanescat, quemadmodum supra in observationibus Anatomicis exemplo uno probavimus. Magnitudo ergo capitis magis separabilis est ab hoc affectu quam ex extenuatione partium primo affectarum: haec quippe amoveri non potest absque ipsius morbi curacione. Ossium protuberantiae nunc citius nunc seritis apparent, modoque magis, modo minus intra æquale tempus excrescent: dum vero perseverante morbo rarissime (si unquam) abesse cernuntur. Angustia pectoris non, nisi post longum tempus, confirmato iam morbo, supervenit, & Phthiseos fernie proadromus est. Tandem curvitas Tibiae & Ulnæ, ut & inflexio Articulorum, tum abesse potest per totum morbi de-

cursum, tum secundum magis & minus adesse, atque inter ea, quæ hunc morbum sequuntur, maxime est fortuitum. Concludimus ergo partes hasce organicas essentiae secundariae separabiles esse isto modo, quo jam diximus, & prout plures vel pauciores adsunt, morbi differentiam constitui, qua alius magis, aliis minus est compositus.

2. Diff. à magnitudine ejusdem. Magnitudo estimatur ex majori vel minori ejus recessu à naturali statu. Vasta quidem occurrit differentia morbi hujus respectu magnitudinis. Alii enim adeo leviter eo afficiuntur, ut vix diceres eos omnino ægrotare; deinde nubilare queruntur; edunt, bibunt, dominique sanctorum similes; tantum iudunt segnitus; & nonnulla alia leviora morbi stigmata gerunt. Et solo fere naturæ beneficio absque arte convalescunt, neque parentes, nutrices, aut adstantes facile sibi persuaderi patiuntur eos hoc morbo detentos fuisse. E contra, alii tam atrociter affliguntur, ut etiam optimis praesidiis ab imminentis mortis periculo vindicari non possint.

3. Differentia est à morbi vehementia. Hæc autem estimatur ex violentia motus morbi, & natura renitentia, tum ex magnitudine pugna harum inter se. Morbus licet alias

fatis

satis magnus sit, tardi tamen motus est, vixque, nisi febris aliisve morbus urgens conjugatur, naturam ad violentiorem pugnam proritat. Utcunque tamen motus ejus aliquando concitator, aliquando segnior est; unde morbus qualemcumque differentiam mutuatur.

4. Differentia est à viribus Infantis vel Pueri ægrotantis. Hæ æstimantur *ex majore vel minore praesentia eorum quæ sunt secundum naturam*. Huc spectat conditio temperamenti, spirituum insitorum copia, & activitas, firmitas toni, vigor constitutionis vitalis & animalis organorum structura. Nam prout hæc magis vel minus secundum naturam se habent, ita robustiores vel minus robustæ æstimandæ sunt vires, &c sec. eas morbus vel periculosior vel minus periculosus judicandus est. Juniores pueri ob hanc causam cæteris paribus periculosius laborant, quam seniores.

5. Differentia est à morbi temporibus. Atque hæc differentia quodammodo in concreto includit omnes præcedentes. Quicquid enim differentiæ cuivis morbo accidit, necesse est id in aliquo morbi tempore accidere. Quatuor morbi Tempora à Medicis numerari solent; *Principium, augmentum, status, & declinatio*. Sciendum vero est Medicos paullo crassius in temporibus rerum R 2 distin-

^{4.} Differ-
entia à
viribus,

Differ-
entia à
Tempo-
ribus.

distinguendis procedere , quam Philosophos. Non enim restringunt principium morbi ad id punctum temporis , quo morbus incipit ; sed extendunt id eo , quousque tanta alteratio morbi accidit , quanta certis ac sensui manifestis indicis dignoscatur. Etenim principium indivisible non est tempus , quo actio medica persiciatur. Et quorum utilis esset ea morbi temporum distinctione quæ in nulla ejus alteratione nobis nota fundaretur ?

Appro-
batio di-
visionis
Tempo-
rum
moib.
Galeni.

Eiusdem
defectus
notatus.

Recte ergo Galenus tempora febrium & inflammationum ex cognoscibili earum alteratione deduxit : principium nempe à cruditate materiae morbificæ ; augmentum à manifesta ejusdem coctione ; statum ab excretione ; declinationem à reductione reliquiarum ad naturalem statum computavit. Atque hæc quidem tempora à cruditate & coctione , &c. discriminata febribus & inflammationibus apprime quadrant. Verum distinctio hæc temporum in multis aliis morbis non æque feliciter succedit.

Natura enim in his non ita regulariter à cruditate ad coctionem , inde ad expulsiones , & demum ad reductionem progressit , neque ex his morbi progressum certo & tuto dignoscere possumus. Aliæ igitur morborum horum alterationes clariores ac cognitiu[m] faciliores attendendæ sunt. Concedimus

dimus tamen hosce etiam morbos, ubi ad salutem terminantur, quatuor ista tempora, principium, augmentum, statum & declinationem percurrere. Verum ubi ad interitum ægrotantium tendunt, vix ad statum perveniunt, sed indies ad extremum usque vitæ diem augentur. Quare in his augmentum maximam latitudinem admittit, atque ulteriore discriminationem seu subdivisionem meretur. Cum vero mediocris status morbi ejusdem generis sit quasi medius terminus inter principium & finem hujusmodi augmenti; commode inde distinguere possumus *augmentum in augmentum citra*, seu *infra*, vel *ultra* seu *supra statum*. Augmentum citra statum appellare possumus *augmentum citerius*, seu *inferius* vel *augmentum simpliciter*, cum non differat ad ipsa re isto nomine communiter recepta. Augmentum ultra seu supra statum, vocamus *augmentum excrescens*, *excedens*, vel *transcedens*, item *deploratum*.

Porro duos modos declinationis morbi observare licet. Prior *legitimus*, quando morbus simpliciter versus sanitatem declinat. Posterior *notus*, quando morbus remittens migrat in aliud diversi generis. Atque ita quamvis in convalescentibus 4 tantum sint morbi tempora, in aliis tamen duas alias differentias discerni possunt. Notan-

*Nova di-
visio au-
gmenti.*

dum tamen est hæc 6 tempora in eodem morbo & in eodem ægroto nunquam inventi; ast ubi idem specie morbus est, in diversis subjectis. Hæc jam ad præsentem affectum applicemus. Dicimus ergo 6 occurrētia hujus rere differentias hujus morbi respectu ejus temporum. Est enim in principio, & dicitur *incipiens*; in augmento, & dicitur *confirmatus*; in statu, & dicitur *consistens*, in augmento supra statum, & dicitur *deploratus*; in declinatione vera, & dicitur *declinans simpliciter vel remittens*; in declinatione notha, & dicitur *migrans in aliud membum*. De quibus ordine proposito dicemus.

1. Morbus Rachites vocatur *incipiens*, quando prima morbi rudimenta & quasi vestigia, licet ea obscura, & quasi adhuc latencia obseruentur, nondum tamen manifesta partium primo affectarum extenuatio facta est.

2. Morbus hic *confirmatus* dicitur, quando jam evidens & manifesta extenuatio partium primo affectarum facta sensibus occurrit. Atque hic videt lector nos non distinguere hæc duo tempora ex cruditate & coctione, ast ex alia alteratione corporis, vix extenuatione in partibus primo affectis facta. Etenim ex cruditate & coctione nullo modo discerni potest hujus morbi principium ab augmento. Alias autem, quantum natura

natura rei patitur, libenter exemplum Galeni sequimur, & quemadmodum ille ex manifesta coctione augmentum à principio distinguit, ita quoque & nos ex manifesta alteratione, nimirum extenuatione in partibus dictis facta, tempora hæc in hoc affectu discriminamus.

3. Morbus hic *in statu consistens*, seu *statum attingens*, is est, qui, ad summum suum vigorem proiectus, sistitur, & ad tempus neque sensibiliter augetur, neque imminuitur, sed sibi æqualis perinanet.

4. Morbus hic *excedens statum mediocrem*, sive *deploratus*, is dicitur, qui magnitudine & vehementia superat ipsum ejusdem morbi statum in alio ægroto mediocriter affecto, simulque continue augetur, neque spes est quin indies auctus sit futurus ad extremum usque vitæ terminum. Ob quam causam conditio hæc morbi deplorata etiam cognominatur.

5. Morbus hic dicitur *vere & legitime remittens* seu *declinans*, quando essentia ejus sensim imminuitur, & signa ejus ac symptomata indies mitiora fiunt.

6. Morbus hic *illegitime declinans*, seu *migrans in aliud morbum diversi generis* dicitur, quando ita essentia ejus, signaque & symptomata minuantur, ut in eorum locum nova & forte graviora diversi generis sub-

inde surrogentur. Hoc modo morbus hic migrare solet in Tabem, in febrem Hecticam, & forte in lentam putridam; ut pluri-
mum tamen idem morbus hos super-venien-
tes ad interitum ægri usque concomitatur.
Atque hæc dicta sunt de differentiis hujus
morbi ab essentia deductis.

diff. à
causis.

Morbus hic similiter respectu causarum in partes quasi dirimitur, scilicet in *morbum nativum*, & *adventitium*, seu *de novo contrahatum*. Porro morbus hic dici potest nativus duplicitate sensu: priori proprie, quando æger hoc morbo actu eo affectus nascitur; pos-teriori improprie, quando æger non actu eo affectus in lucem prodit, sed dispositus solummodo à nativis principiis ad eum fa-
cile incurrendum. Si libeat lectori in me-
moriari revocare ea quæ supra de causis
hujus morbi ex parte parentum dicta sunt,
differentiæ hujus fundamenta ac rationem
facile percipiet, ut ulteriori ejus explicatio-
ne opus non sit: solum addimus hanc dif-
ferentiam maximi esse usus in prophylaxi,
non tanti autem in therapeia. Morbus hic
similiter mere adventitius est, qui, nulla na-
tiva dispositione promotus, de integro,
seu *de novo* post partum contrahitur: at-
que hic quoque duplex est; vel enim ali-
lium morbum antecedentem consequitur, vel
ex errore in rerum non naturalium usu

imme-

immediate producitur. De utroque satis disseruimus, ubi de causis hujus morbi post partum egimus, quo lectorem remittimus.

Denique morbus hic nonnullas differentias admittit *ex parte aliorum morborum*, *cum quibus in eodem subjecto complicatur*. Non expectandum, ut omnes motbos, cum quibus possibile est hunc morbum complicari, impræsentiarum enumeremus? eos solos commemorabimus, qui frequentes hujus morbi comites solent deprehendi. Ex his *alii dependentiam quandam ab hoc morbo ejusve causis habent; alii nullam vel per quam exiguum, vixque separata consideratione dignam.*

Prioris generis sunt *Hydrocephalus, dentitionis vitia, asthma, phthisis, febris hectica, febris lenta, erratica, ascites.*

Hydrocephalus magnam obtinet affinitatem cum hoc affectu; cum hic etiam affectus molem capitis præternaturaliter auctam, affluxumque sanguinis debito uberiorum ad cerebrum ob arteriarum eo tendentium amplitudinem ut plurimum supponat. Atque hinc facile evenit, ut cerebrum sanguinis copia oppressum nonnunquam necesse habeat permittere serosiorem ejus partem (quippe maxime permeabilem) in ventriculos suos & cayitatem intra meninges

exsudare, adeoque cerebri hydropem producere. Verum non hoc perpetuo continet, ut supra monuimus.

Dentitionis etiam mala nonnunquam huius morbo antecedenti merito adscribuntur. Notum enim est hoc morbo affectis laboriosam dentitionem plerumque contingere, ipsosque dentes frustulatim excidere. Hoc autem vitium supra ad inaequalem partium nutritionem retulimus, ubi plura de eo videantur. Notandum interim est laboriosam dentitionem posse etiam hunc affectum praecedere, & ejusdem sequentis esse caulan, ut supra quoque ostendimus.

Asthma similiter huic morbo familiariter supervenit, quod sanguis in transitu suo per partes i. affectas nonnihil refrigeratus, crassior, viscidior, torpidiorque redditus, non semper perfecte corrigatur ante ejus reditum ad dextrum ventriculum cordis. Unde à dextro ventriculo per venam arteriosam in substantiam Pulmonum ineptior ad transitum refunditur, facileque eo nomine obstructions illic frequenter, durosque tumores, asthma, nonnunquam inflammations, abscessus, ulcera & phthisis, hydropem Pulmonum, febris Hecticam, aut etiam lentam erraticam infert.

Ascites etiam huic morbo interdum comes est. An ex copioso affluxu sanguinis

ad viscera abdominis, nondum audemus certo statuere. Certum tamen est afflum sanguinis ad hunc ventrem satis copiosum & concitatum esse in hoc morbo. Hepar enim magnum est, reliquaque viscera potius pleniora quam macilenta debito deprehenduntur. Unde fieri potest, ut serosa exsudatio e visceribus plenitudine oppressis in cavitatem abdominis excitetur; sed hoc minus confidenter asserimus, quippe qui nondum in hac re nobis ipsis satisficerimus.

Possunt tamen hi memorati morbi puerili ætati accidere absque Rachitide prædente, & causæ esse ejusdem supervenientis. Quin & insuper possunt huic morbo supervenire ab aliis cansis, puta erroribus regimini sanitatis; quamvis etiam in hoc casu affectus hic forte ex parte reus esse possit, si præcesserit. Atque hæc de morbis complicatis prioris generis.

Posteriores autem, qui nempe nihil aut parum saltem dependentiæ ab hoc affectu habent, sunt *febris maligna, lues venerea, scorbutus, struma*.

I. Certum est *febrim malignam* huic morbo supervenire posse, quod ea à contagio plerumque producatur, à quo affectus hic præsens infantes immunes non præstat. Tantum addimus febrim hanc raro, aut

nunquam originem suam huic morbo debere.

2. *Lues Venerea* si forte cum hoc affectu complicetur, vel à nutricibus per contagium, vel à parentibus hereditatio jure derivatur. Est enim morbus ab hoc plane distinctus, nihilque prope commercii cum eodem habet.

3. *Scorbutus* cum hoc affectu interdum conjungitur. Estque vel hereditarium, vel forte etiam in tam tenella constitutione per contagium contractus, vel denique de novo ex malo regimine infantis, & imprimis ex indumentia aëris & loci, ubi educatur, producitur. Vix enim majorem habet cum hoc affectu cognationem quam cum cæteris aliis morbis longioris durationis, in quibus similiter trætu temporis, sanguis hoc peculiare inquinamentum ut plurimum contrahit. Id tamen concedendum est, propter aversationem motus & exercitii, affectum hunc plusculum ad scorbutum disponere.

4. Et ultimo *strumosa affectio* aliquando huic associatur. Sed credibile est eam plus debere aliis causis sibi propriis, quam huic morbo præcedenti. Quamvis non diffiteamur hunc aliquam invadendi occasionem posse ei subministrare, quatenus hic crassiores ac viscidiores humores reddit.

Nonnulli forte alii morbi cum hoc interdum

dum complicantur; verum cum ii rarissimi sint, & vixdum in certam nostram observationem venerint, eos imprimis tantum praeterimus, & ad signa morbi, tum differentiarum proximo loco progredimur.

C A P. X X I.

*Signa morbi Rachitidis & primo
Diagnostica.*

Signa hujus morbi distinguimus in tria capita. Primum Continet ea signa, quæ ipsius affectus presentiam demonstrant. & appellantur *Algorwiskæ*. Secundum continet ea quæ distinguunt inter se morbi differentias, & vocantur *Agkeilicæ*, sive *discrepancia*. Tertium complectitur signa, quæ præagiunt morbi eventum, dicunturque *oregywiskæ*. Hoc capite de diagnosticis agendum.

Signa *Algorwiskæ* dividimus in *metabolismus* & *syndromia*. Atque hic videtur Autores medici paullo strictius, quam necessitas naturæ rei requirit, signum *metabolismus* definire. Volunt enim esse inseparabile & proprium quarto modo comprehendere, scilicet *omni*, *soli*, & *semper*. Equidem omnipo concedendum est, signum ita tendit;

signum
patho-
gnomo-
nicum la-
tius ex-
tendat.
insepa-

inseparabile, sive proprium quarto modo,
esse secundum maxime proprium sensum;
signum *pathognomonicum*. Nam sive praesens
id, sive absens sit, semper demonstrative
significat: praesens quidem praesentis mor-
bi speciem certo testatur, eam morbi spe-
ciem abesse demonstrat.

Verum, cum perpendimus quam raro
hujusmodi signa occurrant, & quam angu-
sti propterea usus sit futura eorum notio sic
restricta; de vocis usitata significatione
amplianda cogitare inducimur. Licet enim
veteres, ut huic defectui subvenirent, *αρ-
θροντικην παθογνωμονικην* in locum veri unius
pathognomonici stricte dicti substituerint,
atque nos in et ipsi eandem *αρθροντικην* luben-
tissime recipiamus & comprobemus; cum
tamen ea ipsa *αρθροντικη* raro ab ipso initio
morbi appareat, & per consequens raro sit
signum inseparabile, necessario sequitur eam
ipsam quoque raro officio signi, *quarto mo-
do proprii*, defungi posse, adeoque hanc
etiam notionem ad angustiorem usum esse
repaetam. Cogimur ergo ut huic incom-
modo plene subveniamus, non nihil exten-
dere significationem signi pathognomonici,
ita, tamen ut de valore & certitudine signi-
ficandi nihil remittamus.

Definiimus itaque signum Pathogno-
nicum esse *quid apparet in vel circa agrotinum,*
quod

quod certo & infallibiliter morbi speciem demonstrat. Atque in hoc extenso sensu dividi potest in inseparabile sive proprium quarto modo, & separabile sive proprium tantum secundo modo, nimirum quod soli uni morborum speciei competit, licet non semper. Similiter & syndrome pathognomonica in 2. species praedictis respective analogas dirimuntur. Aliquando enim hæc cum ipso morbo incipit, & eum inseparabiliter ad extrellum ejus terminum comitatur. Ita dolor lateris pectorius, febris acuta, respiratio difficultis & tussis, si collecti ve sumantur, syndrome quidem sunt, at quæ uni simplici pathognomonicō primi generis, proprio scilicet quarto modo æquivalent, & pleuritidem à principio ad finem usque inseparabiliter comitatur. Aliquando vero non statim ab initio morbi completa est syndrome, postea tamen aliis signis supervenientibus perfecta sit, morbique speciem infallibiliter denuntiat. Ex. gr. In variolis, incipiente jam morbo, syndrome ipsa adeo incompleta est, ut nondum morbi speciem certo determinet: postea vero erumpentibus sparsim in cute exanthematis ad maturationem tendentibus, consumimatur syndrome, speciesque morbi extra dubium posita est.

Quod autem signum uni soli morbo (licet non quarto modo) proprium, sive id solita-

solitarium & simplex sit, sive ex syndrome conflatum, sufficiat, quando adest, confidere signum vere pathognomonicum, ex eo liquet, quod, quando adest, aequo certo ac infallibiliter morbi speciem designet, ac ipsum signum quarto modo proprium. Quod enim uni tantum speciei convenit, quando adest, praesentiam illius quoque speciei necessario infert. Licet ergo signum secundo modo proprium inseparabile non sit, & ubi adest, non concludat de absentia morbi, quemadmodum signum quarto modo proprium, quando tamen adest, ejusdem est cum eo valoris ac certitudinis, ut diximus. Medici enim ex certitudine significandi aestimant dignitatem signi. In cum quippe fine in morbi signa querunt, ut in certa rebus notitiam deveniant. Cum ergo signa secundo modo propria aequivalent quoad certitudinem, quando adsunt, signis quarto modo propriis, ea sub extensa signorum pathognomonicorum significacione hic completemur.

Dicas hoc modo multa signa θηραιομενα ad παθογνωμονικα reduci, & cum iis confundi. Esto: modo infallibiliter morbi speciem designent. Digna enim sunt, quae hoc modo ab aliis epiphænomenis segregantur, neque ulla hic confusio in artis semioticæ methodo sequetur, sed potius valor

valor & dignitas signorum facilius & aperi-
tius inde notabitur.

De signis *Cuædēvēt;*, sive *asidentibus*,
nihil fere alicujus momenti habemus, quod
præmoncamus, quin recta ad signa, ipsa in
ordinem redigenda procedamus. Verum
non hic exspectanda est exacta aliqua me-
thodus, cum signa plerumque ē tam variis
fontibus permanent, ut vix in accuratum
ordinem sese cogi patientur. Quare, ut ea
quæ cognatae sunt naturæ juxta se invicem
constituantur, ad sequentem qualemcum-
que methodum signa hujus morbi reduxi-
mus. Proponemus ergo.

1. *Signa quæ ad actiones animales spectant.*
2. *Quæ spectant ad irregularē nutritionē.*
3. *Quæ respirationē respiciant.*
4. *Quæ ad vitalem influxum pertinent.*
5. *Vaga quadam & extra certas classes. Va-
lorem signorum singulis titulis subjungimus.*
1. *Signa diagnostica ad actiones anima-
les spectantia. Hæc sunt 1. laxitas & molli-
ties partium. 2. Debilitas & languor. 3. Igná-
via & corpor.*

*1. Laxitas quædam & mollieties, si non flaca-
ciditas, omnium partium primo affectarum
in hoc affectu observari solet. Cutis ta-
etu mollior, & ut plurimum lævior depre-
henditur, caro musculosa minus rigida &
firma; articuli facile flexiles sunt, sape-*

que corporis sustinendo impares ; unde erat corpore antrosum id , vel retrorsum , dextrorsum vel sinistrorsum nonnihil inflebitur.

2. *Debilis* quædam & *languor* sive *enervatione* omnibus partibus motui inservientibus accidit. *Debilis* hæc multum dependet à laxitate , mollitie , & flacciditate partium jam jam dictis ; quo nomine ea signa huic præmisimus , ut & hoc ignaviae act corpori proxime enumerandis ; quæ multum debent tum laxitati & mollitiei . Porro debilitas hæc incipit ab ipsis primis morbi momentis . Si enim intra primum ætatis annum , aut circiter , pueri hoc morbo infestentur , tardius solito pedibus insistunt præista debilitate , & plerumque prius loquuntur quam incedunt ; quod vulgo apud Anglos mali ominis haberi solet . Sin , postquam ambulare cœperunt pueri , hoc affectu corripiantur , paullatim infirmius pedibus insistunt , atque inter incedendum sæpius vacillant , levique de causa titubant , aut etiam cadunt ; neque æque diu se pedibus sine interposita sessione sustinent , aut æque alacriter se motitant . Demum multum aucto morbo destituuntur plane usu pedum , immo vix sedere possunt erecti , colsumque debile , ægre , aut non omnino onus capitis sustinet .

3. Ignavia quædam & torpor statim ab initio morbi artus invadit, sensimque augetur, ut magis magisque indies omnem motum aversentur. Juniores pueri qui adhuc ulnis nutricum gestantur, si quando lætentur, non æque profuse rident, neque tanto cum vigore excitant se, artusque vibrant ac si è tractantium manibus exsilire gestirent: irati etiam non ita ferociter calcitrant, neque tanta cum animositate plorant ac solent fani coætanei. Grandiores facti, jamque pedibus commissi minus alacriter huc illuc cursitant, citius defatigantur, potiusque sedentes quam pedibus insistentes ludere amant, neque sedentes quidem cum vigore corpus suum erigunt, sed id inclinantes modo antrorsum, modo retrorsum, modo ad alterutrum latus, quærunt sustentacula, quibus recumbentes ignaviæ suæ auxilium præbeant. Jactatione corporis ab aliis præstata motuque violentiore non perinde ac alii pueri oblectantur, immo prævalente morbo omnem jactationem aversantur; tum plorantes non vehementiore aliquo lusu, ast molli placidaque translatione & quiete placantur. Interim nisi alius aliquis morbus, symptoma, vel causa morbifica interveniunt, moderate tum dormiunt, tum vigilant, ingenosi sunt; non stupidi, immo præcocis solent esse ingenii,

nisi aliud quid obstat. Vultum videre est magis compositum & severum, quam ætas postularet, ac si in seū aliquam seriam meditabundi essent.

Signa hæc simul sumpta, nisi ab evidenti lassitudine prægressa, aut à primario aliquo cerebri affectu proveniant (quod certe rarissime in hac ætate contingit) sufficien-tem hujus morbi, Κυνθρομήν παθογενεῖς primi generis constituunt, & ubi simul adsunt, morbi præsentiam; ubi simul absunt, morbi absentiam certo attestantur. Si quando vero lassitudo sive febrilis, sive alia similia signa proferat, facile ab his distingui possunt, tum quod causæ lassitudinis præcesserint, tum quod signa inde orta subito effulgeant, citoque evanescant; in hoc affectu vero signa sensim ingruunt, permanentque, aut ulterius indies intenduntur. Primarii autem cerebri morbi suis signis innotescunt.

Atque hæc de signis, quæ ad actiones animales spectant.

Signa quæ spectant ad irregularem partium nutritionem.

Supra monstravi in quanti momenti sit αλογοτροφίæ, sive *inequalis nutritio partium* in hoc affectu; hic ergo signa ab eadem magna ex parte pendentia prosequemur,

eaque

eaque uno quasi intuitu conspicienda præbebimus.

1. Occurrit *caput justo majus, facies quoque plenior & floridior*, si conferatur cum cæteris corporis partibus. Licet autem signum hoc præsupponat aliqualem motum morbi antequam elucescat, adeo tamen obscurus est morbus ante ejus apparitionem, ut vix perceptibilis habeatur: à primo ergo fere principio signum hoc plus minus se ostendit, & ad exitum usque morbi continuatur, nisi forte aliunde illarum partium colliquatio superveniat, ut supra monuimus.

2. *Partes carnosæ, imprimis musculosæ infra caput*, quas inter primo affectas supra numeravimus, in progressu morbi magis magisque indies atteruntur, extenuantur, manieque consciuntur. Hoc signum non statim à morbi initio elucescit quod notabilem morbi motum priusquam evidenter apparet, prærequirat; certissime tamen, tractu temporis in conspectum venit, morbumque ad extremum terminum, seu ad vitam, sive ad mortem comitatur; optimeque motum ac gradum morbi ex incremento suo demonstrat. Porro hoc signum cum priori junctum constituit signum saltem pathognomonicum secundi generis, sive huic morbo soli proprium; &, ubi simul adfune,

fallibiliter denotant morbi præsentiam, licet non æque significant eundem abesse, quando absunt.

3. *Protuberantie quædam & nodi circa nonnullos articulos*, maximeque in carpis conspicue, paullo minus in talis observantur. *Similes quoque tumores videas in extremitatibus costarum*, quibus cum sterni cartilaginibus committuntur. Notavimus supra in observationibus anatomicis tumores hosce non in partibus, ast in ipsis ossibus sitos esse; licet hæc consideratio, cum ex se vix satis innoteſcant, eos ut signa vix tangat. Hoc signum quoque aliqualem motum morbi supponit, neque à principio principiante emergit; prius tamen se conspiendum præbet quam notabilis partium extenuatio. Ubi vero adest, pathognomicum secundi generis conficit, certoque morbi speciem significat.

4. *Ossa nonnulla incurvantur*, præcipue *ossa Tibia & Tibula*, hinc *ossa Ulnæ & Radii*, sed paullo minus & infrequentius; aliquando etiam *ossa femoris & humeri*. Porro nonnunquam decuratio quadam ossium deficiensque eorum accretio secundum longitudinem observatur. Supra, ubi vitiorum organicorum rationem reddidimus, hoc calus plane omissum fuit. Videtur autem hic affectus ab eadem irregulari nutritione dependere;

pendere; quatenus nemipe alimentum ins-
tus assumptum ossa sec. longitudinem adau-
get. Hinc nonnulli pueri affectu hoc diu-
tius afflicti pulmiones sunt. Huc sorte re-
ferri potest *plica illa in carpis*, quod cutis
forsitan sec. longitudinem magis nutriatur &
exrescat, quam ossa Ulnae & Radii; unde
necesse est eam sese in plicam quandam
& rugam in carpis contrahere. Demum ir-
regularis quadam ossium capitis protuberantia,
maxime ossis frontis antrorum, huc quoque
referri potest. Spectat enim ad commune
genus vitiatae figurae ossium eorumque $\alpha\lambda\omega\gamma\tau\epsilon\phi\lambda\omega$. Videtur autem haec in osse fron-
tis evidenter pendere a liberaliori nutritio-
ne istius ossis in ambitu suo, quo cum ossi-
bus sincipitis committitur, futuramque co-
ronalem constituit, quam in partibus ejus-
dem anterioribus. Hinc enim necesse habet
antrorum protrudi. Et faciliter quidem istic
liberalius nutritur, quod hoc os versus fu-
turam in pueris cartilagineum sit. Atque hoc
etiam, quod superiune tantum observavi-
mus, superius, ubi de vitiis organicis egimis,
prætermissum fuit.

5. Dentes tum tardius, tum molestius erun-
punt, levi occasione vacillant, aliquando ni-
gescunt, aut etiam frustulatim excidunt. In
horum locum plerumque novi tarde ac laboriose
succrescent. Hoc genus signi, ut & illud in-

priori articulo notatum, ad Cudg^ouovla re-
ferri potest, quod neutrum horum vel per-
petuo adsit, vel, ubi adest, certo morbi præ-
sentiam confirmet.

Conjectarunt aliqui ossa in hoc affectu
interdum esse flexibilia instar ceræ; sed
nos nusquam id vidimus, neque ab ocul-
ato teste fide digno relatum audiimus.
Quare ut fabulosum hoc signum planete-
jicimus.

6. *Pectus in ulteriori morbi progressu, à la-
teribus angustius redditur, anterius acuminat-
ur, ita, ut non incommodo comparetur h-
gutæ carinæ navis inversæ, aut pectorisca-
ponis.* In medio enim utrinque in cacumen
quasi compressis lateribus afflurgit. Si quis
querat an signum hoc sit huic morbi soli
proprium? Respondemus, fieri quidem
posse in atrophia aut phthisi ut pectus parum
augeatur, minusque quam aliæ corporis par-
tes, adeoque reddatur angustum: quoad
figuræ mutationem, absque αλογοτεφία,
ea ipsa vix. quæ huic affectui propria est,
vix contingere posse. Quare hoc quoque
signum quando adest, licet serius invadat,
pathognomonicum secundi generis reputa-
mus, quod scilicet, ubi adest, certo morbi
speciem ostendit, quamvis non ē contra.
Atque hæc de signis quæ spectant ad inæ-
qualem nutritionem,

Signa qua respiciunt Respirationem.

1. Huc referre potest *angustia pectoris* modo memorata, de qua tunc fusius egimus.]

2. *Subtumida quedam Abdominis repletio, & hypochondriorum tensio*; quæ liberum motum diaphragmatis deorsum, atque adeo respirationem nonnihil impedit. Notandum tamen est Abdomen & hypochondria quoad partes externas satis macra & extenuata apparere, ab intus vero, ab iis nimis tum quæ in Abdominis cavitate continentur, intumescent, unde plenitudo hæc atque tensio exsurgit. Tumor hic partium à flatulentia ventriculi & intestinorum, partim à magnitudine Hepatis aliorumque viscerum provenit. Aliquando etiam huc conspirat serosa exsudatio in cavitatem Abdominis, Ascitem invehens. Hoc signum perpetuo fere adest, neque tamen pro pathognomonic habendum, cum multis alijs morbis sit communis.

3. *Tussis frequenter in hoc affectu adest, tum respirationis difficultas, multaque alia pulmonum vicia, ut & eorum infarctus, tumores duri, abscessus, inflammations, eorum coalescentia cum pleura; & sūnilia:* Hæc tamen vix inter signa recenser debent, quod per se non satis evidenter in sensus (dum vivunt ægris) incurant.

4. Pueri hoc morbo afflicti s^epe latere
tem decubitus modo dextrum modo sinistrum
aversantur, aut saltim ægrius ferunt; nimi-
rum vel ob coalescentiam pulmonum cum
pleura, vel tumorem in adyerto latere; su-
pino vero decubitu ut plurimum delectan-
tur. Atque hæc signa etiam simul sumpta
pathognomonicum neutrius generis effi-
ciunt, sed C^uwedg^ov^læ tantum sunt, mor-
bisque aliis communia.

:Signa que spectant ad vitalem influxum.

1. Vene & arteria in partibus primo affecti
graciliores sunt debito, minusque conspicua quam
in emaciato corpore expectares. In facie vero
(habito respectu prædictæ gracilitatis in al-
liis partibus) excedunt proportionem debitam.
Hoc signum fortasse pathognomonicum
est, quamvis observatu difficile, necdum
nobis satis exploratum.

2. Pulsus in carpis, tum aliis partibus primo
affectis exilis est & debilis, alioquin forte
moderatus, nisi una febris adsuerit.

3. Ligatura moderata supra cubitum aut
genu injecta, non aequo cito partem infra seū
extra ligaturam sanguine turgidulam & colo-
rataam reddit, ac solet in aliis pueris sanis coe-
taneis.

Signa quadam vaga.

1. Appetitus cibi & potus vel moderatus, vel justo debilior est, nisi febris forte adfuerit.
2. Excrementsa tum alvi, tum vesicæ sanorum fere similia sunt, nisi aliis morbus prohibuerit.
3. Observatum est hoc morbo laborantes dulcia, ut syropos, tum bellaria, multoque sacch. aut melle condita (quæ aliis pueris in delitiis esse solent) aversari: forte hæc iis quoque noxia sunt, quemadmodum & scorbuticis, quod humores incrassent.
4. Observarunt aliqui se pueros nonnullos hoc morbo affectos ponderosiores comprehendisse, quam alios ætate & statura pares. Si hoc ita se habeat, tribuendum id est partim facilitati, partim inæqualitati nutritonis ossi generis in hoc affectu. Etenim cum auctum hoc pondus carnibus adscribi vix possit, quippe quæ hic extenuatae sunt vindetur id osleo generi attribuendum; cumque ossa in hoc morbo nondum observata sint sec. longitudinem præter modum excrescere, restat, ut id eorum crassitie superflue auctæ imputetur. Hæc etiam signa communia sunt, neque digniorem estimationem merentur. Atque hæc de dianosticis, sequuntur diacritica.

C A P. X X I I.

*Signa differentiarum Rachitidis;
sive ejus diacritica.*

EIdem methodo hic insistendum videtur, quam supra proposuimus, ubi de differentiis egimus, quarum signa hic quærimus. Supra 5 differentias ab ipsa morbi essentia diduximus. 1. Erat à partibus essentiæ secundariæ separabilis præsentibus vel absentibus. Verum hujus differentiæ signa nulla alia exspectanda sunt præter ipsas partes præsentes vel absentes, quæ ipsæ per se in sensu incurunt, & propterea inter signa diagnostica capite præcedenti classe secunda adnumerantur.

2. Differentia erat à magnitudine morbi. Hujus indicia sunt plura & graviora, vel pauciora & mitiora symptomata & signa præsentia, neinpe ex diagnosticis supra descriptis petita.

3. Differentia à vehementia desumpta erat; hæc distinguitur ex tardiore vel concitatiore incremento signorum diagnostico-rum.

4. Erat à viribus ægrotantis. Virtutem astimandarum rationem supra exhibuimus: morbi vero differentia hinc orta respicit periculum;

ticulum, ideoque ejus signa ad prognostica referimus.

5. Differentia ducebatur à morbi temporibus; quo respectu sex hujus morbi diversas phases supra enumeravimus; scil. *principium, augmentum, statum, augmentum supra statum, declinationem veram, declinationem notham si- per migrantem in aliud morbum.*

Sciendum est principium hujus morbi præter signa hoc tempus ab aumento distinguitantia, requirere etiam quædam peculiaria signa præsentia ipsius morbi: Est enim tempus maxime obscuritatis, quo morbus quasi delitescit, neque ex signis diagnosticis supra relatis ab inexperto vel parum attento medico facile deprehendi potest. Per hoc quippe tempus pluriua diagnostica prædicta nondum in apertum erumpunt; & quæ se produnt, obscuriora tantum adhuc sua vestigia observanda offerrunt. Postulat ergo hujus temporis indicium peculiarem collectionem signorum primo apparentium, eorumque accuratam considerationem; reliqua vero tempora, præter signa diagnostica supra data, sola indigent discriminatione inter se, quæ levi negotio perficitur. Quare primo loco signa præsentia hujus morbi adhuc incipientis hic exhibenda, indeque discriminationis ejus ab augmentatione.

*Signa præsentis morbi rachiti in principio
adhuc existentia.*

1. Diligentur attendendum est ad 3 signorum genera superius actionibus animalibus adscripta: laxitatem nempe & mollitatem partium, debilitatem & languorem, ignaviam & torporem. Hæc quippe subobscure & remissiori gradu statim à principio principiantे (ut loquuntur) advertenti observanda se præbent.

2. *Aspiciendus est color, tum habitus capitis & faciei in relatione ad artus.* Si enim color aut habitus illis floridior sit quam his, validam suspicionem hujus morbi radices iam agentis exhibet. Licet enim moles capitis evidenter aucta, partiumque affectarum manifesta extenuatio antequam apparent considerabilem morbi motum tempusque prærequirant; à principio tamen differentia quædam ratione coloris & habitus harum partium inter se collatarum ab accurato inspectore notari potest.

3. *Observandi sunt carpi & extremitates costarum.* In carpis quippe ante finem principii quædem nodorum rudimenta ut & plicæ se ostendere incipiunt, similiterque nodi in extremitatibus costarum.

4. *Subtumida quædam plenitudo & tensio ventris maxime circa hypochondria statim à principio.*

principio occurrit. Magnitudo enim ventris cum magnitudine pectoris collata justam proportionem excedere competitur.

Atque hæc quædam signa simul sumpta præsentia in morbi etiam in ipso principio, certo demonstrant. Si vero eodem tempore nulla notabilis seu manifesta partium 1. affectarum extenuatio appareat, eo ipso ab ejusdem augmento clare discriminatur. Hæc de principio.

Reliquorum temporum signa ex ipsorum temporum descriptionibus supra datis inter se nullo negotio distinguuntur; cum tamen ea huc spectent, verboque expediri possint, non gravabimur ea obiter annotare.

In aumento omnia signa quæ in principio apparuerant *intensiora & evidentera* se præbent, pluraque alia & graviora indies accumulantur. Distinguitur hoc tempus, ut dictum, à principio manifesta extenuatione partium primo affectarum jam facta; à statu vero continua aggravatione symptomarum & signorum dictorum.

In statu signa ac symptomata *gravissima & maxime obvia* adsunt; durante vero hoc tempore ab ulteriori manifesto seu incremento seu decremento cessat.

In aumento supra statum signa & symptomata *tum ratione magnitudinis ac vehementie, tum ratione dejectionis virium superant silans*

suam conditionem, quam in statu mediocribet, atque interim indies in deteriorius vergunt; quibus respectibus hoc tempus distinguitur tam ab augmento ordinario, quam à statu mediocri.

In declinatione vera simplex quedam remissio symptomatum ac signorum ad integrum sanitatem tendens affulget, nullis interim signis apparentibus alterius cujusdam morbi ingruentibus.

In declinatione notha è contra, cum remissione symptomatum & signorum hujus morbi involvuntur alia novi morbi successuri, quæ variantur pro varia ejus conditione, & ex suis fontibus petenda sunt, neque hic expectanda. Porro si quæ specialia signa cuiusvis horum temporum occurrant, quæ ad morbi eventum spectant, ad prognostica reservanda sunt. Atque hæc de signis differentiarum hujus morbi ab essentia deductis.

Differentiæ causarum, morbum in nativum & adventitium distinguunt, & nativum quidem in proprie & minus proprie dictum. Morbus proprie nativus dictus, cum ab ipso partu supponatur actu præsens, non alia requirit signa quam diagnostica superiori capite recitata. Siquidem illa statim à partu apparentia morbum proprie nativum adesse demonstrant.

Sin vero illa signa non statim à partu appa-

apparent, dispositio tamen nativa ad morbum facile incurendum ab ortu adsit, quæ postea in aetuni erumpit, morbus inde productus nativus quoque (licet minus proprie) nuncupari potest, propter illam à nativo vitio dependentiam. Morbus hoc sensu nativus alia signa quam quæ supra referuntur, postulat, quibus distinguitur ab eodem morbo plane adventitio, quæ jam damus.

Signa morbi nativi improprie sic dicti.

1. *Valetudinaria debilisque constitutio, & morbi parentis uiri usque vel alterutrius;* ut intemperies frigida & humida, cacochymia præsertim pituitosa, cachexia, hydrops, vel atrophia & phthisis, vel gonorrhæa, fluor albus, lues venerea, scorbutus, similesque affectus.

2. *Segnities & sedentaria parentum vita mollitiesque.*

3. *Errores matris tempore imprægnationis;* quæ omnia fusius supra de causis hujus morbi ad parentes spectantibus prosecuti sumus.

4. *Debilitas ipsius infantis recens nati quando ea à labore parturitionis non provenit.*

5. *Invasio morbi ante exactum primum aetatu annum.* Hæc enim arguit nativam aliquam ad eundem dispositionem.

6. Si fratres vel sorores seniores eodem morbo prius correpti fuerint. Tum quippe suspiciari licet labem à parentibus contractam esse.

7. Si nullus alicius nota error in tradatione infantis post partum, atque ante praesentis morbi invasionem commissus fuerit. De quo supra capite de causis post partum.

8. Si morbus hic non supervenerit alteri progresso qui aptus est hunc post se relinquere. De cujus generis morbis supra quoque disseruimus.

Signa morbi noviter & ex integro post partum contracti contraria propemodum sunt & levii idcirco pede percurrenda.

1. Si morbus nulli infirma seu morbose constitutioni parentum, aut eorum vita generis, aut erroribus, imputari possit.

2. Si nulla debilitas statim à partu appuerit.

3. Si morbus post sesquiannum etatis coepit.

4. Si fratres aut sorores à morbo immunes fuerint.

5. Si notabiles errores post partum in tradatione infantis commissi fuerint.

6. Si morbus aliquis praecesserit, cui suspicio est hunc insequentem adscribi posse. Hæc signa si vel omnia vel plura confluant, sistentur morbum hunc non habi alicui nativa, ast erroribus postea commissis attribuendum esse.

esse. Atque hæc de differentiis hujus morbi ex parte causarum.

Denique differentiæ quædam huic morbo accidunt propter alios morbos, cum quibus forte complicetur : in quo casu præter signa diagnostica supra enumerata, alia insuper desiderentur quæ morbo complicato in specie sunt propria. Non tamen accurata horum descriptio hic exspectanda est, cum eadem fere sint quæ à scriptoribus practicis passim istis morbis tributintur. Sed cum aliqui morbi frequentius quam alii hunc comitari soleant, eorum signa breviter innuenimus.

1. Ergo *Hydrocephalus* cum hoc affectu complicatus aliquando nullis signis, ut innotescat, opus habet; sed ex se satis superque manifestus est, nempe vel ex ipsa *enormi capitis magnitudine*, vel ex *aqua exterius sub Pericranio contenta* (quod tamen rarissime contingere putamus) vel *in signi futurorum hiatu aqua in capite conclusa duram matrem inter suturas attollente*, ita, ut tumor molles & aquosus in ossium intersticiis exterius tactu percipiatur. Aliquando hydrocephalus obscurior est, signaque, quibus indicetur, postulat.

1. Ergo *omnes sensus cum exteriores cum interioros habetiores sunt*, quam alias in hoc affectu esse solent. 2. *Moles capitis aliquanto major quoque est quam alias*. 3. *Suturae in locis con-*

suetis vel magis debiscunt , vel tardius sile
clauduntur. 4. Os frontis antrorsum magis pe-
minet , reliquaque ossa capitis quasdam inqua-
litates & protuberantias solito mayores pra-
ferunt.

2. Dentitionis mala conjuncta dignoscun-
tur , 1. Si solemne dentitionis tempus mister aut
jam adyenerit ; Hinc quippe suspicio aliqua
ingruit laboris alicujus inde provenientis.
Tempus hoc septimo à partu mense inci-
pere solet , & ad sesquiannum ætatis pro-
tendi , & ultra , ubi tardius dentitio proce-
dit ; quod in hoc affectu frequentissime ac-
cidit , terminatur antem ubi numerus den-
tium complectus apparet. 2. Pueri ad dolo-
rem mulcendum digitos frequenter in os in-
dunt , secundum illud quod communi ver-
bo dici solet , ubi dolor ibi digitus. 3. Albicant
gingiva ea parte qua dens erupturus est , & ad
tactum plusculum calent. 4. Dentes prodeun-
tes aliquando nigrescent , aut vacillant , aut etiam
frustulatim excidunt. 5. His adde vigilias ,
alvi profluvia , febres , convulsiones , quæ tamen
fortuita sunt symptomata.

3. Asthma ex ipsa spirandi difficultate , quan-
do ea non provenit à tensione & repletio-
ne insurni ventris , percipitur. Si vero una
ad sit rumor , abscessus , vel Empyema , idque in
altero latere pulmonum , agre ferunt decubitum
in adversum latus ; sin in utroque , supinum aut
erectum

erectum decubitum expetunt. Idem plerumque accidet in inflammatione cum coalescentia Pulmonum cum pleura, ut & in pleuride: sed additis tum febre acuta, tussi & sputo sanguineo in Pleuride insuper dolore latere pungente. Phthisis innoteſcit ex diurna tussi, ſputo globoſo & aliquando purulento (etſi Pueri rarius expuant, quod materiam tussi in os elevatam per Oesophagum deglutiant). item ex febre putrida coniuncta & ex festina partium eliquatione. Ascites deprehenditur ex mole Abdominis prater morem aucta.

4. Febris Hectica ſe prodit ex calore continuo, acriori paullo illo qui in Ephemera ſolet eſſe, præſertim circa arterias, & auctor i post assumptum cibum; item ex rapidiori partium conſumptione; putrida cognoscitur ex urina in principio cruda, deinde magis cocta, tum etiam ex calore ejus iusto intensiore. Ad hæc, ſi intermitteſs fuerit, ex inequalitate caloris, frigeniibus nempe extremis in principio, poſtea plus ſatis incalescentibus; item ex Paroxysmis ſive ſtatis, ſive erraticis; tandem ex Pulfū con- traktioni incipiente Paroxysmo, poſtmodum au- etiori debito. Continua Febris ex intenſo con- niuoque calore; tum ſiti, oris ſcabritie, linguaeque colore mutato, & ſimilibus.

5. Lues venerea coniuncta indicatur, ſi Parentum alteruter aut nutrix prius infecti fue- rint, ſi ulcera in Capite, Ore, ac Naribus, aut pul-

stulae eminentes vel crustosae exorta fuerint, praesertim que ordinariis remedii non cedunt: si tumores duri aut nodi ossa carie foedantes in digiti, tibiis, aut aliis partibus apparuerint; si dolores & inquietudo nocturno tempore acerbiores ægrum infestaverint? si bubones obliqui in inguine exorti fuerint.

6. *Scorbutus cum hoc affectu complicatus haec signa habet.* 1. *Utaque affectu laborantes ægrius purgationes ferunt, sola vero Rachite afflicti easdem facile tolerant.* 2. *Exercitiis violentioribus multum laceruntur, neque omnino efferre possunt.* Etsi autem in hoc affectu solo, ignavia quædam & aversatio exercitii adficit, non tamen ab exercitio manifeste aut saltem non æque manifeste laceruntur, nisi scorbutica affectio simul conjuncta sit. 3. *Ad motum quemlibet concitatiorem magna difficultate spirandi laborant, doloribus variis per artus discurrentibus vexantur, quod ploratu exprimunt, pulsus frequentior & inqualior fit, aliquando palpitatio cordis, aut etiam Lypothymia supervenit, & haec sere sola quiete, placi- do nempe decubitu, cito mitigantur, vel etiam plane sedantur.* 4. *Frequenter Gingivarum tumores adsunt.* 5. *Urina absente febre solito intensiores redduntur.*

7. *Strumosa affectio cum hac complicata si externa sit, tumoribus in sensus incurrentibus satis manifesta fit, immo ubi exterius fre-*

requentiores strumæ occurunt non levis suspicio est similes tumores in visceribus delitescere; alias vero si strumæ intus tantum generentur, vix certo indicio discerni possunt. Regula enim illa quam notarunt aliqui, viz. eos qui curto sunt collo, fronte brevi & angusta, temporibus compressis, & maxillis amplis prædicti, esse strumis obnoxios, nimis incerta est ac fallax; addunt alii purgantia medicamenta justa: alioquin dosi propinata strumosos parum movere; sed & hoc quoque aliquando tantum, non semper autem verum esse experti sumus. Hæc de signis differentiarum.

C A P. XXIII.

Signa prognostica in morbo Rachitide.

MOrbus hic specie sua lethalis non est, immo non unquam adeo levis mitisque est, ut pueri eo affecti solo ætatis beneficio, calore vitali aucto, coque, vi frequentiorum exercitiorum, ad partes externas evocato, absque medicamentis convalescent. Aliquando tamen adeo graviter affigit, ut optimis etiam adhibitis præsidiis, vix, immo ne vix quidem, imminens vita-

periculum præcaveatur. Quare ut medichi
varios eventus morbi prævideat aut prædi-
cat, signa ejus prognostica diligentius prius
contemplari necessum habet.

In genere vero ea quæ à partibus morbi
militant, ea nempe omnia, quæ contra na-
turam faciunt, ex adverso pensitanda sunt,
& quo hæc potentiora, illa infirmiora, eo
gravior & perniciösior morbus habendus
est. Verum cum non cuivis obvium sit ex
generali hoc monito singula satis accurate
contra aestimare, non erit abs re speciales
nonnullas regulas & observationes huic spe-
ctantes insuper subnectere.

1. *Morbus hic proprius nativus*, sive qui ante
partum invadit, periculosisimus est, & rarisime,
si unquam, ad salutem terminatur. Indicat
enim ipsa principia seminalia læsa, indeque
vires valde esse debiles: caussarum præterea
vehementiam significat.

2. *Quo cito a partu* (hoc est) quo juniorès
hic morbus invadit, eo cateris paribus pericu-
sior est; tanto quippe debiliores sunt vires.
Similiter atate grandiores junioribus, pedibus
incedentes non incidentibus facilius curantur.

3. *Morbus nativus improprius* sic dictus, qui
nempe ex parte dependet ab inclinatione
nativa, periculosior est eo, qui ex mero errore ira-
tantium contrahitur.

4. *Morbus hic ab aliis magnis morbis pra-*
ceden-

cedentibus proveniens, periculosior est eo quod solo regiminis errore contractus est. Arguit enim antecedaneam quandam virium dejectionem.

5. Observarunt aliqui, infantes, qui crino rubras nutrices fugunt, in hunc affectum magis esse proclives. Nos tamen regulam hanc fallacem esse suspicimur.

6. Alii dicunt puellas frequentius quam masculos hoc morbo laborare, faciliusque curari. Nondum equidem hoc nobis usque adeo compertum est. Concedimus tamen puellas plerumque frigidioris ac humidioris esse temperamenti, cui magis congener est hic morbus, ideoque non est à ratio ne alienum eum sexum leviori de causa hoc morbo affici posse, & ab eodem quoque faciliter liberari.

7. Morbus hic potissimum infestat generoforum cunas, præsertim eorum qui molliter vivunt; deinde eorum qui sedentariam & securam vitam agunt; hinc infime plebis, propter varios errores, quos necessitas tam in parentum dictata quam infantium regimine infert, tandem minime omnium cunas eorum qui mediocris sunt fortuna, & qui laboribus ferendis assueti sunt, nequa competenti victu & necessariis ad vitam sustentandam mediis destituantur.

8. Quo partes primo affecta magis extenuantur,

tur, eo morbus, ceteris paribus, difficilior est curationis.

9. *Quo enorrior est moles capitis, eo longior & difficilior curatio.* Itaque os frontis multum anterius protuberans longitudinem saltum morbi portendit; similiter etiam aliæ irregulares cæterorum ossium capitis prominentiæ.

10. *Quo debilior est spina dorsi, eo gravior & periculosior est morbus.* Quare qui vix libenter erecti sedent, multo magis qui ne erecti sedere valent, & maxime quibus debile collum non sustinet capitis onus de vita periclitantur. Quinetiam à diuturniori debilitate, & inflexione spinæ, pueri modo gibbosí, modo aliter incurvi redduntur, truncusque corporis postea haud facile de-nuo erigitur.

11. *Majores ossium in carpis & costarum extremis tumores morbi longitudinem presagiant.* Porro incurvations ossium Tibia & Fibula vel Ulnæ & Radii; item inflexiones articulorum quo majores, eo longiorem ac difficilorem curationem prænuntiant. Hæ enim non subito amoveri possunt, & masculis exercitiis ob-eundis impedimento sunt.

12. *Quibus ossa Crurum & Tibie multum & diu secundum latitudinem seu crassitatem potius augentur, quam secundum longitudinem, hi de-mum pumilioes plerumque evadunt.*

13. *Qui*

13. Qui crura sursum trahunt, neque ea lu-
benter extendi patiuntur, difficulter curantur.

14. Dentes nigrescere aut frustulatim excide-
re, periculo non vacat, atque id eo pejus est quo
tardius alii in eorum locum succrescent.

15. Qui statum morbi attingunt, quo nempe
is non amplius augetur, omnes si recte tracten-
tur, evadunt, nisi forte aliis morbus sit conjunc-
tus, aut casu aliquo superveniat, aegrumque in
augmentum ulterius deturbet. Declinatio sym-
ptomatum similiter, sed certius sanitatis resti-
tutionem pollicetur.

16. Hydrocephalus cum hoc morbo conjunctus
semper periculum non leve importat. Quod si eo
usque prævalcat, ut futurae cranii multum debi-
scant, atque in earum interstitiis aqua in capite
conclusæ duram matrem in mollem & aquosum
tumorem attollant, lethalis est.

17. Dentitio laboriosa, nonnunquam gravissi-
ma symptomata secum adserit, mortemque ipsam
minatur. Plerumque tamen minus ferocit, atque
intra paucos dies terminatur. Ut cunque, dum
conjugitur, multum morbi motum accelerat.
Dentes vero Canini, qui oculates vulgo nun-
cupantur, cæferis molestius erumpunt, plus-
que periculi portendunt.

18. Asthma (præsertim Orthopnoea, atque
ea spirandi difficultas in qua decubitus in neu-
trum latus admittitur) valde periculosum, Su-
spicio enim est tumoris aliquujus abscessus,

Empyematiis , Pleuritidis , Peripneumoniae
aut adnascentiae pulmonum cum pleura, qui
omnes affectus periculosi sunt.

19. Phthisis cum hoc affectu complicata le-
thalis ferme est , praesertim si unum idemque ul-
cus pulmonum ultra 40 dies perseveraverit.

20. Morbus hic diuturnior facile in Phthi-
sin vel Tabem migrat , vel saltem ante obium
Tabem sibi comitem perpetuo fere adscisit , nisi
forte alius morbus aut symptomata grave inter-
veniens accelerata morte Tabem adventantem
prævertat , ut convulsio , tussis clangosa di-
cta , intumescentia Pulmonum (quam An-
gli the rising of the Lights / vocant)
febris continua , pleuritis , &c.

21. Hydrops Pulmonum , ut & Ascites , si
forte huic morbo assidentur , eundem reddant
deploratum.

22. Febris Hæctica , Lenta , Putrida , maxi-
meque continua partes primo affectas depasen-
do , hujus morbi motum vehementer accelerant ,
cumque periculosum efficiunt.

23. Lues Venerea cum hoc morbo conjuncta
sive hereditaria , sive ex contagio contracta
difficilem admodum , si ullam , curationem ad-
mittit.

24. Scorbutus complicatus multum quoque
difficultatis in curatione secum adfert , licet mi-
nus quam Lues venerea .

25. Struma sive externa , sive minores in-
ternæ

terna non ex se tantopere obstant curationi, licet alias ipsa aliquando in hac estate difficillime percurentur. Externæ enim exulceratæ, aut inflamatæ simulque dolorificæ, vehementer naturam lacescant, viresque dissipant, multo autem magis internæ, præsertim si partes nobiles occupaverint, aut ipsa mole vicinis partibus molestæ fuerint.

26. Quicunque ante annum quintum etatis completum non perfecte sanantur, postea miseri ac valetudinarii ferme vivunt, & vel Asthmatici, vel Cathectici, vel Phthisici facti ante consistentem etatem moriuntur, vel saltem gibbosiani, curvi, aut aliter deformes postmodum superventur.

27. Scabies & pustula in cute, pruritusve, huic morbo supervenientes, ad curam ejusdem multum conferunt.

28. Qui facilius tolerant omnimodam jactationem corporis, ceteris paribus, facilius curantur.

Atque ita tandem absolvimus trium generum signorum, quæ hactenus in nostram observationem occurrerunt, historiam. Proximum est ut ad methodum præxeos, quæ præcautionem & curationem hujus morbi complectitur, deveniamus.

C A P. XXIV.

Methodus ad Praxin, tum Indicationis in genere.

Methodus ad praxin in ~~Gegeπδινη~~
 & ~~τεφυλακτικην~~, in partem Curatricem & Præservatricem dividitur. De priore nobis hoc capite agendum, quamvis forte hic quoque nonnulla in genere propo-
 nenda sint, quæ cum Prophylacticæ, tum
~~ὑγειενῆς~~ sint communia. Prophylacticen au-
 tem in specie ad calcem hujus tractatus re-
 servamus.

Pars Curatrix appellari solet *Methodus medendi*, cuius, ut cujuslibet aliis Artis, duo sunt generalia instrumenta, Ratio scilicet atque *Experientia*; quarum conjugium om-
 nem artificis peritiam exhaustum. Per expe-
 rienciam autem intelligimus non tantum hi-
 storiam morbi unius aut plurium, successusque
 medicamentorum; sed & observationem, hoc
 est, applicationem historiarum ad ea, qua in
 eodem affectu dictat ratio, idque per viam com-
 probationis vel improbationis. Similiter per Ra-
 tionem omnem mentis operationem volumus,
 ita, ut non tantum tertiam nempe ratioci-
 nationem seu demonstrativam, seu probabilem
 & analogismum, verum insuper & primam &
 secundam

*secundam, hoc est, simplicem apprehensionem
tum compositionem ac divisionem hoc instru-
mento complectamus.* Etenim, pars hæc
medicinæ præsupponit *Physiogiam*, *Patho-
logiam*, & *Semeioticem*, quæ certe uniuscu-
jusque operationis intellectus exercitium
multifariam exigunt. Deinde, nemo aliquam
propositionem intelligat, qui non prius
simplices ejusdem terminos apprehenderit;
neque syllogismum, qui ignarus fuerit pro-
positionum è quibus conflatur: ut manife-
stum jam sit omnem mentis operationem
hic exerceri.

Indicatio, ἐνδείξις, nobile illud methodi
medendi instrumentum, (cujus usu Dogma-
tici sectam suam ab Empiricis maxime dis-
criminari volunt) partibus Rationis etiam
venit accensenda. Quandoquidem autem
nonnulla cum difficultia tum obscura occur-
runt circa hoc instrumentum ab ipsis neote-
ricis vix dum enodata & illustrata, operæ-
premium duximus hic paucis examinare.

I. *Quid sit Indicatio?*

II. *Ad quam intellectus operationem per-
tineat?*

III. *In quæ genera & differentia distri-
buatur?*

Quod ad primum attinet, licet forte plu- Quid in-
res hujus nominis significationes apud Au- dicatio.
tores occurrant, illa tamen prima & maxi-
me

me propria est quam tradit Galenus Meth. Med. 7 "Ἐνδειξίς ἐστιν ἔμφασις τῆς αἰκαλυψίας. Indicatio est insinuatio seu declaratio consequentia, id est, rei agendae. In hoc sensu definiri & describi potest indicatio, Actio objectiva Indicantis relative considerati quæ representat intellectui Indicatum, hoc est, quid conferat, quid noceat, & per consequens, quid prosequendum, quid fugiendum sit. Ut definitio hæc seu descriptio clarius reddatur, expendantus ulterius quid sit Indicans & quid Indicatum? qualis sit actio Indicantis? quo spectet distinctio Indicati juvantis & nocentis, sive prosequendi & fugiendi?

I. Quamvis termini illi *Indicatio*, *Indicans*, & *Indicatum*, extendi forte ad alias artes & scientias possit; cum tamen hactenus industria medicorum (præsertim Galeni) soli methodo Præxeos approprientur, eorum definitiones, quæ hic exhibendæ, hanc solam methodum, omissione omni alieno eorum usu, respiciunt.

Quid Indicans. Generalis igitur Indicantis definitio à natura generalissima, quæ in nostra arte indicat, petenda est. Definiri ergo potest *Indicans* in genere, status corporis quæ fluxilis, vel mobilis, seu potius, qua actu est in fluxu vel motu, relative consideratus, prout insinuat quid sit agendum suæ causa.

Dicimus primo Indicans semper aliquem statum

statum vel conditionem corporis innueret; quare
quod extra corpus est, ac nondum id affi-
cit, cum non sit conditio seu status corpo-
ris, haud recte dicitur indicare. Causa er-
go externa, & nondum corpus afficiens,
non est Indicans, licet forte ejus aversio
possit esse Indicatum. Secundo status cor-
*poris *qua fluxilis*, vel *qua mobilis*, seu potius*
**qua actu est in motu*, ad essentiam Indicantis*
requiritur. Etenim ut luculentissime probat
Gal. I. ad Thrasyb. si corpus nostrum esset
immutabile & perpetuum, nullus locus Arti
medicæ relinqueretur: ast vero cum calor
continue humidum depascat, cumque sanita-
tas ipsa vel in statu perfectissimo fragilis sit
ac fluxilis, immo actu fluens, & ex aliqua
parte iam defluxit, patet subsidium Artis
medicæ officiumque medici practicum po-
stulari. Tertio ad Indicantis etiam naturam
*pertinet *relativa ejus consideratio*. Nam si sta-*
tus corporis ejusve mutatio absolute tantum
consideretur, nuda tantum speculatio inde
resultat; sin vero in ordine ad id quod a-
gendum est, quo medicus officio suo circa
illum statum recte fungatur consideretur,
statum instrumentum practicum evadit, at-
que Indicantis naturam induit. Indicat
*quippe ejusmodi status *qua fragilis & in**
**motu est*, omni modo sanitatis habendam*
esse rationem, eamque esse assequendam.

Adeoque quod generalis medici scopus quebat, hoc ipsum generale Indicans monstrat. Non autem exspectandum est, ut consideratio generalissimi Indicantis quidquam aliud repræsentet quam actionem generalissimam scopo generali respondentem. Si vero medicus particularem scopum ulterius prosequi voluerit, opottet ad Indicantia particularia magis descendat.

Quid Indicatum est? **II.** Indicatum est *Actio medica ex parte indicantum. Indicantis requisita.* Nam primo & formaliter Indicans denotat *actionem*, secundario vero & per consequentiam instrumentum, quo *actio perficitur*. Itaque appendicis loco addamus propositæ definitioni, quod secundario, ex consequenti atque in concreto, includat instrumentum, quo ista *actio exercetur*.

I. Dicimus Indicatum esse *actionem*. Eo enim sine Medicus utitur Indicatione, ut inde quid agendum sit, eliciat. Dicas, instante crisi aut ea legitime procedente, ipsum Indicatum esse abstinentiam ab actione, non autem actionem.

Respondemus, Abstinentiam hanc eo ipso quod consulto & secundum artem imperatur, sub aliquali notione actionis medicae evidenter contineri: atque idem dicendum est de quavis actionis in arte nostra prohibitione.

II. Dicimus Indicatum esse *actionem medicam*

dicām, hoc est, *actionem ad sanitatem facientem*. Etenim finis Medicinæ sanitas est; ideoque actio illa quæ ad sanitatem collimat, recte actio medica nuncupatur.

III. Dicimus Indicatum esse *actionem saltem respectu Indicantis requisitam*. Omnis enim actio Indicata non statim exequenda est, neque dici potest simpliciter, sed tantum ex parte Indicantis requisita; quocirca ea ulti-
teriori examini subjicienda est priusquam decernatur exercenda: & si neque vires prohibeant, neque aliud contra indicans potentius repugnet, tum demum simpliciter requisita est, suoque tempore, si qua fieri potest, exequenda. Atque hinc recte distinguitur Indicatum in *inutile & utile*. Redditur autem Indicatum *inutile* vel ex defectu in materiæ medicæ, quia id exequendum est vel ex præsentia validioris Prohibentis; aut contraria Indicantis. Indicatum *utile* adhuc recte subdividitur in *circumstantiatum & non circumstantiatum*. Indicatum *circumstantiatum* sive actio rite circumstantiata quamprimum absque mora exequenda est. Indicatum *non circumstantiatum* tam diu differendum est, donec debitas circumstantias perfecte natum fuerit. Dicimus quarto Indicatum *concrete & secundario includere quoque Instrumentum, quo actio Indicata perficitur*. Verbi gratia, status sanitatis indicat primo & for-

maliter actionem conservandi eam secundario vero & per consequens indicat simul instrumentum , quo eam conservemus , viz. similia . Hæc transitio Indicationis ab actione ad instrumentum non videtur pendere à sola virtute Indicantis , ast ex parte etiam generalibus quibusdam certisque & vulgo receptis principiis , *similia similibus conservari, contraria contrariis curari;* ideoque consulto diximus instrumentum ejusmodi esse secundarium Indicatum , & per consequentiam illatum , & quod simul actionem cum instrumento includat Indicatum esse concretum.

Cognitio officii medici cum actione Indicata.

Porro , quum officium medici practicum magnam habeat cognitionem cum *actione Indicata;* quousque hæc convenient , & ratione inter se differant , hic consideremus . Officium medici generale est , assequi , quantum fieri potest , finem artis suæ , nimirum sanitatem . Atque eadem assecutio sanitatis propemodum est generalissima actio Indicata . Hæc tamen co distinguitur à generali medici officio , quod assecutio sanitatis non perpetuo sit possibilis . Quamvis ergo assecutio sanitatis semper indicetur ; quando tamen ea impossibilis est , non obligat medicum , cuin neinō teneatur præstare impossibilia , adeoque nulla pars est ejus officii . Similiter actio indicata aliquando inutilis est

ob rationes modo allatas, in quo casu non pertinet ea ad officium medici. Ad hæc, actio Indicata, utilis licet suo loco sit exequenda, quādiū tamen incircumstantiata manet, non exhaustit officium medici. Etenim medici est non tantum utilia in specie, sed & habita ratione temporis ordinis, modi, cæterarumque conditionum justæ administrationis talia opem ejus implorantibus præscribere. Denique actio Indicata utilis, omnibus suis circumstantiis debitiss stipata vere exhaustit officium medici. Hujusmodi quippe, & solas hujusmodi actiones (saltem ubi eæ innotescunt) tenetur medicus exequi.

Præterea *scopi* sive *intensiones medicae*, cum *actiones Indicatas*, tuin officia medici diversimode respiciunt, & cum utrisque aliquid habent commercii, quo respectu hic quoque veniunt leviter consideranda. Verum in ipso hujus discursus limine videntur scopi distingui posse in *notionales* sive *formulas inquisitionis* circa quodvis officium medici, & *res ipsas quaerendas*. Formulæ inquisitionis nihil aliud sunt quam *aptae quaestiones*, vel *interrogationes*, quæ quodvis officium in tot partes resolvunt, quot distincte inquirendas & examinandas continent. Novem hujus generis formulas enumerat Argenterius, 1. *An?* 2. *Quid?* 3. *Quæ materia?* 4. *Quantum?* 5. *Quale?* 6. *Quo modo?*

7 *Quando?* 8 *ubi?* 9 *Quo ordine agendum?*
 Alii has ad pauciora capita contrahunt, de
 qua re consulantur Autores, Scopi reales
 sive res ipse quærendæ sunt *partes ipsæ*, in
quæs *quodvis officium medici apte distingui po-*
test, suntque idcirco totidem numero, quot
 in isto officio reperiuntur partes distinctæ
 inueniendæ aut examinandæ. Hi scopi jam
 inventi, non re, sed sola ratione ab iis quæ-
 rendis discriminantur, respectu nempe di-
 versæ relationis ad intellectum quærentem
 & actu intelligentem. Ex his patet, quam
 cognitionem habeant scopi cum officio medi-
 ci, & *actionibus Indicatis*. Etenim scopi no-
 tionales sive formulæ scoporum, & res ipsæ
 sub illis formulis quærendæ in eandem me-
 tam collimant, viz. distinctam omnijum par-
 tium cuiusvis officii medici inventionem:
 Verum res quærendæ sunt partes ipsæ offi-
 cii à se invicem facilioris inventionis aut
 examinationis gratia apte disjunctæ.

Porro illæ partes hujus officii, quatenus
 sunt vi indicationis inventæ, ipsæ sunt actio-
 nes Indicatæ; ita ut scopi ex Indicatione
 inventi, & actiones Indicatæ realiter idem
 significant. Dicimus *realiter*, quod scopi
 etiam inventi qua scopi ab illis ratione diffe-
 rent, quandoquidem præter actiones Indi-
 catas videntur connotare intentionem eas-
 dem actiones prosequendi, sicuti scopi non-

dum inventi innuunt intentionem in illas inquirendi. Atque haec de Indicatis.

III. *Actio Indicantis objectiva est, & Indicans, ut objectum prater se ipsum, Indicatum intellectui, quodammodo insinuat. Miretur forte quis, qui eveniat, ut objectum aliud quid praeter se ipsum representet.*

Resp. Eam esse naturam relativorum, ut (quatalia) concipi non possint absque implicatione suorum correlativorum. Etenim relativum aliquod in propria sua consideratione oblique saltem involvit naturam alterius, ideoque facile intellectum ducit ad alterius cognitionem. Dicat quis, si Indicationis vis in mera relatione Indicantis ad Indicatum fundetur, qui fiat quod ejus usus ad solam artem medicam restringatur?

Resp. Nos non negare, quin usus hujus instrumenti extendi possit ad alias artes & scientias, ut supra quoque monuimus. Etenim in morali philosophia licet dicere virtutem indicare sui protectionem, vitium sui suppressionem. Neque vero tantum consistit hujusmodi relatio inter status rerum, actionesque eosdem spectantes, sed & inter terminos mere speculativos: ut bis duo sunt quatuor; homo non est equus. At vero hic consideramus Indicationem & efficaciam Indicantis tantummodo in ordine ad methodum.

dum medicinæ, ut hic non opus sit hujus instrumenti suum ulterius extendere, quod neque fecit Galenus, cum id ad ejus scopum parum contribueret. Afferimus tamen non quamlibet relationem sufficiens esse fundatum Indicationis, sed oportet sit talis, quæ evidenter præ se ferat conformitatem & congruentiam inter indicans & Indicatum, unde in propositionem indubitate veritatis apte componantur; seu disparitatem & repugnantiam eorundem inter se; unde à se invicem apte dividantur, hoc est, in propositionem negativam æque certam disponantur. Quod autem propositiones hac Indicatione elicite sint certæ & evidentes, neque ulteriori probatione opus habeant, ex eo eluescit, quod quivis intellectus sui compos, nulloque præjudicio occæcatus, neque scepticis nugis ac fallaciis de Industria irretitus, necessum habeat iis mox assentiri ubi earum terminos intellexerit. Quinetiam ipsi sceptici, licet inter disputandum quamlibet veritatem, ut ut manifestam, sive que deque habeant, & certissima quæque principia rebus quam maxime dubiis æquiparare satagant: in vita tamen munis obeundis dum inediae succurrunt assumpto cibo, dum pecunias sibi annumerant, dum plagas fugiunt, atque hæc & similia constanter absque ulla mentis fluctuatione agunt,

gunt, satis testantur se ex prava quadam animi dispositione vel gloriolæ studio, vel victoriæ in contentione spe duci potius quam re ipsa de istiusmodi propositionum veritate dubitare. Interim hic notandum est, Indicationem ipsam necessario fallacem esse ac infidam, ubi absoluta natura vel Indicantis vel Indicati prius non exacte cognita fuerit. Etenim in hac Indicationum arte, presupponimus semper medicum antea dicuisse probeque nosse quid sint res illæ omnes, quas secundum naturam nuncupamus, ut & in quo consistant morbi essentia, omnesque ejus partes, nec non causas omnes morbi perspectas habere: immo necesse est etiam sciat cunctas medicas actiones, puta quid sit alteratio, quid calefactio, quid frigefactio, &c. quid evacuatio, purgatio, vene sectio, &c. quid conservatio, & similia. Non enim Indicatio manifestam reddit absolutam naturam vel Indicantis, vel Indicati; sed hæc prius nota presupponens, mutuam tantum relationem repræsentat, viz. aut arctam connexionem & conformitatem, quam inter se habent, vel disparitatem & oppositionem, unde in propositionem certainam formari possint. Verum certitudo propositionis indicatæ non potest superare certitudinem cognitionis Indicantis. Siquando igitur hesitamus de certa naturæ Indicantis notitia,

vix tutum est soli Indicationi fidere, donec
alio ratiocinio ut analogismo, vel experien-
tia ulterius ea confirmetur. Sed hæc dubita-
tio, non naturæ Indicationis, ast ignoran-
tiæ rei Indicantis tribuenda est.

Adhac, sciendum est relationem indican-
tis in methodo Praxeos, præter evidentiam,
connotare etiam *quid debiti aut requisiti offi-*
cii respectu actionis Indicatæ, propositionesque ex Indicatione formatas istud debi-
tum insinuare vel explicite, vel saltem im-
*plicite. Ut in hac propositione; *morbus in-**
dicat sui ablationem; decernitur ablato, ut
actio requisita ex parte Indicantis scilicet
morbi, ac si diceretur, morbus requirit seu
postulat sui ablationem; exprimitur autem
frequentius & forte elegantius hoc debi-
tum actionis officium per participium in-
dus, ut, *morbus est tollendus*: quæ propositio
manifeste significatione coincidit cum prio-
ribus.

Object. *Objectio, quadam circa actionem Indican-*
tis restat adhuc solvenda. Nimirum, si Indi-
catio sit ipsa Indicantis actio, quomodo vocari
possit operatio Intellectus? omnes enim Indica-
tionem ad aliquam intellectus operationem re-
.ferunt.

Resp. Indicationem esse quidem actio-
nem Indicantis, sed objectivam, eamque
uniri facultati Intellectivæ, arque in eadem
esse

esse quasi in subjecto : porro intellectum esse potentiam, & ab objecto suo actuari, & quasi informari. Quare actio Indicationis, licet *objective* tribuatur Indicanti, *subjective* tamen tribuitur Animæ ejusque præfertim intellectivæ parti, cuius actus & quasi forma est. Atque hinc facillimum est Galenum sibi ipsi conciliare ubi aliquando Indicationem θυφασιν, aliquando καλαηψιν definit:

IV. Examinandum est quo respiciat illa actionis Indicatæ distinctio in *actionem conferentem*, & *nocentem*, sive *prosequendam* & *fugiendam*. Urgeat enim aliquis Galenum perpetuo affirmare ab uno Indicante unum tantum insinuari Indicatum ; & in *I. Meth.* 11. asserere eos frustra Methodum curant tentare, qui unum ab uno Indicari ignorant: atque omnes qui de hac materia scripsierunt, videntur idem attestari.

Resp. Galenum intelligendum esse de tribus distinctis Indicantium generibus, quæ nullo modo sunt confundenda, ut neque eorum Indicata. Quod enim propriè indicat morbus, non tribuendum causis aut viribus; similiter quod indicant causæ, non applicandum id vel viribus, vel in morbo ipsis denique quod vires indicant, nec morbo neque causis jadscribendum. Hoc enim respectu uni Indicanti unum Indicatum respondet,

spondet, & qui hoc non observat, necessario omnia confundit, frustraque secundum Galeni mentem hoc instrumento in artis operibus utitur, veruntamen sciendum est, in quovis genere praedicto, Indicatum in duas partes dividi posse, quarum altera *actio conferens & prosequenda est*, altera *noxia & fugienda est*; utraque vero ad idem genus e tribis dictis pertinet, & quasi media pars est totius Indicati: Nam vires jubent eligere ea, quæ illas tueri queant; ea vero vitare, quæ illas amplius lædere apta sunt, & utraque actio concurrit ad completam conservationem præstandam. Similiter cum in curatione, tum in præservatione roperitur actio tam prosequenda, quam fugienda; neutra tamen excedit sui generis terminos, ut nulla inde confusio metuenda sit. Dum enim curamus, ea eligimus quæ morbum demoliuntur; ea fugimus, quæ illum fovent. Similiter dum præservamus, causas tollimus, & easimul cavemus quæ quovis modo ad earum continuationem aut repullulationem contribuunt. Atque ob hanc rationem in definitione Indicationis supra data, distinguimus actionem Indicatam in *prosequendam & fugiendam*: quod idem quoque in enumerandis particularibus hujus morbi indicationibus facturi sumus.

Ad quam Tempestivum jam est ut ad secundum quæ-

quæsum ab initio propositum, viz. ad intellegendus operationem Indicationis pertinet. Dicimus 1 Indicationem quodammodo includere simplicem apprehensionem utriusque termini, Indicantis & Indicati. Nemo enim propositionem intelligat ignoratis terminis ejus simplicibus. Verum hæc cognitio tantum præparatoria est, & præsupposita in arte Indicationum, ut supra quoque notavimus. Dicimus secundo compositionem & divisionem esse explicitam operationem intellectus in perceptione Indicationis. Et enim Indicans vi relationis suæ repræsentat Indicatum secum in propositionem relati-
 vam apte connectendum. Quod vero propositio sic conflata natura sua adeo sit mani-
 festa & evidens, ut de ejus veritate dubitari non possit, neque ulteriori egeat probatio-
 ne, expresse dicit Gal. — καλαλήψει ἀνευ τηρήσεως οὐ λογισμός, Item l. de opt. Sect. ad Tras. c. II. — ἀνευ ἀποδείξεως, καὶ οὐδέ τηρήσεως. Hic aliqui Galenum calumnian-
 tur, quasi artem extruxisset ab omni ratione & experientia alienam; cum tamen nil aliud voluerit Galenus quam propositiones Indicatione elicatas per se certas esse, neque comprobatione seu experientiæ seu ratio-
 nis indigere. Objicit quidem Sennertus Indicationem pertinere non posse ad secun-
 dam mentis operationem, quod Indicatum neque

neque affirmetur neque negetur de Indicante. Sed videtur vir doctissimus in hoc lapsus. Licet enim directe, & per nudum verbum substantivum sive copulam (*est*) forte neque affirmetur neque negetur Indicatum de Indicante; indirecte tamen & in casu obliquo manifeste de eodem praedicitur eo modo, quo fieri solet in propositionibus relationis; v. gr. *Indicans est Indicati Indicans*; *vel status sanus est sua conservationis Indicans*; *status morbosus est remedii Indicans*, &c. Et si quis velit exprimere Indicatum cum relatione sua ad Indicans per participium in *dus*, ejus praedicatio erit directa: Ut, *status sanus est conservandus*; *status morbosus est curandus*; *morbis est tollendus*, &c. Si negare possit doctissimus Sennertius has esse propositiones, pari facilitate negaverit Indicationem spectare ad hanc operationem Intellectus; sin necesse habeat illud confiteri, etiam hoc una agnoscere tenetur. Asseruimus vero Indicationem explicite spectare ad secundam mentis operationem, quod intellectus, quoad ordinem temporis, simul comprehendat mutuam relationem Indicantis & Indicati, indeque propositionem conficiat, quæ propositionis formatio ipsa est Indicatio, atque explicite secunda Intellectus operatio. Quod autem intellectus simul tempore Indicans & Indicatum

catum in Indicatione complectatur, eleganter exprimit Galenus ficta voce de composita, qua in ejus definitione utitur,
 — συμπερεπίλον πατάληψις. Item in alia definitione, — συμπερεπίλοις η συμφέρον.

Dicimus 3 Indicationem *implicite quoque referri posse ad tertiam Intellectus operationem:* quoniam ordine Naturæ videtur Intellectus prius evidentem relationem Indicantis ad Indicatum percipere, quam de certitudine propositionis inde resultantis concludat, licet ordine temporis hæc simul Intellectus complectatur, ut modo dictum, neque necesse sit explicitum syllogismum conficiat. Nam revera potest intellectus simul tempore comprehendere ea, quæ ordine naturæ successiva dicantur, ut solem & lucem, ignem & calorem, &c. Eo ipso vero quod hæc simultanea comprehensio Indicationis includit dependentiam quandam notiæ Indicati à relatione Indicantis percepta, supponit quoque relationem dictam saltem ordine naturæ prius percipi, Indicatum vero posterius & per illationem implicitam innescere. Nam transitio quædam, respectu ordinis naturæ, hic implicari videtur à relatione Indicantis, tanquam medio termino, ad propositionem ex Indicante & Indicato conflatam tanquam ad

con-

conclusionem ; quæ implicita quædam aug-
mentatio dici potest.

Dicimus 4. Posse per ambages Indicationem reduci ad explicitam augmentationem sive syllogismum , seu potius , idem quod Indicatione subsequimur posse etiam per viam syllogismi inventi & comprobari . Nam ratio evidentiæ propositionis Indicatae explicite applicari potest , ut medius terminus ad istam propositionem inferendam . Interim syllogismus sic confectus vel mere nugatorius , vel ad summum tantum explicatorius erit . Ut si quis vellet probare morbum esse tollendum , sic procederet . *Quod est contra naturam est tollendum ; morbus est contra naturam ; ergo morbus est tollendus :* medius terminus (*quod est contra naturam*) est ratio relationis morbi ad sui ablationem , sed tantum est expeditorius generalis naturæ morbi . Quisquis enim intelligit quid sit morbus , necessario simul concipit esse quid præter naturam Ideoque talis syllogismus tantum expeditorius est . Non tamen eum semper inutilem putamus , cum ad convictionem pertinacis , vel informationem ignorantis aliquando inserviat . Huc quoque referre possumus translationem Indicationis ab actione ad instrumenta virtute generalium regularium similia similibus conservantur , contraria contrariis curantur ; quæ supra quoque memorantur .

Dici-

Dicimus 5. Collationem Indicationum inter se, quo ex consensu & dissensu Iudicantium quid simpliciter & absolute agendum sit eliciamus, necessario involvere tertiam Intellectus operationem. Etenim limitatio cuiusvis Indicationis supponit medium terminum isti Indicationi extraneum, quo prius intellecto limitatio ut conclusio infertur. Qui enim necesse habet (quo de veritate propositionis aliquis statuat) terminum extraneum ut medium consulere, hic certe manifeste argumentatur. Cum ergo ad limitationem Indicationis praeter Indicans & Indicatum tertius terminus ejusque consensus vel dissensus requiratur, patet ad ejus inventionem tertiam operationem Intellectus postulari. Licet ergo simplices Indicationes prima rudimenta Methodi ad Praxin subministrent, ad complementum tamen artis ratiocinatio scia est adsciscenda.

Dicimus 6. Electionem materia medicae in specie, ejusque aptam administrationem non tantum omnem operationem intellectus, sed & insuper postulare experientiam. Etenim quis absque hac dosin scammonii alteriusve cuiusvis medicamenti purgantis, quosve humores in specie educat, satis intelliget? In alterantibus etiam lateat forte qualitas aliqua non explorata, ægrotanti noxia, quæ sola experientia percipi possit.

Statuimus ergo (Indicationum propriavi usque servatis) ad completam medicinæ methodum requiri quidquid ratio, quidquid experientia contribuere possint.

Differen-
tiae Indi-
cationū.

Procedendum tandem est ad tertium ti-
tulum ab initio propositum, in quæ scilicet
genera & differentias Indicatio distribuatur.
Differentiae quidem è supra dictis facile elici
possunt, quas hic propterea omittimus. Hic
autem distinguimus Indicationem in genera-
cam, subalternam, & specificam. Generica à
generali Indicante petitur, subalterna à ge-
neribus Indicantium intermediis, specifica
ab infima eorum specie. Supra notavimus
generale Indicans esse ipsum statum corpo-
ris in genere consideratum, qua fragilitè &
in motu: status hic indicat sanitatem esse
assequendam, quæ generalissima est actio
medica, & generalissimum Indicatum. Ve-
rum tamen hæc actio quodammodo con-
creta est, & duas æque generales actiones
in abstracto includit, scilicet Conservationem
& Correctionem. Quippe status generalis
prædictus etiam concretus est, duasque simi-
les considerationes in abstracto complecti-
tur, alteram nimirum partium secundū natu-
ram adhuc se habentium, quæ puram putam
conservationem postulant; alteram partium
de integritate sua nonnihil jam lapsarum,
quæ similiter puram putam correctionem
exigunt.

Duo In-
dicata
abstracta
genera-
lissima:

exigunt. Hæ duæ actiones in omni artis opera perpetuo conjunguntur. Qui enim conservat, simul corrigit, hoc est, vitia quædam emendat, & qui corrigit seu vitia emendat, simul Conservationi prospicit. Complicatio harum actionum adeo est, subtilis, ut videatur impossuisse ipsi acutissimo Argenterio qui *l. 1. de Off. med. c. 2.* affirmat Conservationem esse ipsam illam Correctionem, quæ in arte tuendæ sanitatis exercetur. Verum dupliciter errat. 1. Quod Correctionem & Conservationem in unam & eandem actionem esse putet, cum re ipsa duæ sint distinctæ, ut ut conjungantur in artis exercitio. Etenim à diversis considerationibus generalis Indicantis, ut modo dictum, indicantur, & Conservatio respicit ea quæ secundum naturam sunt; Correctio vitia Naturæ. Quinetiam per instrumenta formaliter distincta, immo opposita perficiuntur. Nam Correctio in ipsa etiam arte tuendæ sanitatis per contraria, Conservatio per similia peragitur: Ut, inanitioni in hac arte succurrimus assumpto cibo, inanitioni quidem contrario, ast partibus nutrientis simili; Quamvis ergo conjungantur hæ actiones in executione, re ipsa tamen formaliter distinctæ sunt, & distincte ab intellectu concipiendæ. Secundus error Argenterii, quod solum Correctio-

hem vitiorum generalem actionem totius Medicinæ esse contendat, cum Conservatio æque sit universalis pariterque in omni Medicinæ parte exerceatur.

Nemo dubitat quin in ὑγειανῇ conservemus: quod vero simul corrigamus, demonstrat Galenus L. ad Thrasyb. & lib. An res tuendæ sanitatis ad medicum pertineant. Dicas Gal. ibi probare omnem actionem medicam esse Correctionem, ipsamque Conservationem sub latitudine Correctionis comprehendi. Non tamen ita accipiendus est Galenus, quasi vellet Correctionem esse genus Conservationis, cum, ut modo monstravimus. Conservatio & Correctio vel in hac arte tuendæ sanitatis sint formaliter diversæ & contra distinctæ actiones: id vero tantum voluit Galenus omnem actionem Medicam, quando actu administratur, in se Correctionem includere, eo- que respectu Correctionem appellari posse, adeoque Correctionem esse generalem actionem totius Medicinæ: non tamen negat Gal. quin conservatio sit æque generalis. Quid enim prohibeat duas esse generalles actiones abstractas in Medicina? Non id destruit, si quis forte putet, unitatem Artis; quin potius eam confirmat. Unitas enim Artis in communitate aliqua, que omnibus ejusdem partibus tribui potest, consit?

stit; atque eo firmior unitas hæc censenda est, quo pluribus communitatibus omnes Artis partes inter se connectuntur. Si ergo duæ sint actiones generales, eæque omnibus partibus Medicinæ communes, eo firmius partes istæ in unam Artem coalescunt. Quare non repugnat ratiocinio Galeni, si quis dicat conservationem quoque esse generalim actionem totius Medicinæ; cunscopus Galeni tantum fuerit ostendere Medicæ Artis unitatem ex communitate istius generalis actionis, viz. Correctionis: potuisset autem id æque ostendisse, si natura rei postulasset, ex communitate Conservationis. Etenim in Τηερη nobilissima pars totius concretæ actionis est Conservatio: indeque tota actio à potiori parte Conservatio, & Ars ipsa Conservatrix denominatur, licet alias, ut dictum est, Correctionem quoque includat. In Prophylactica vero præcipua pars actionis Medicæ præservatio est, scilicet Correctio causæ morbi imminentis: ita tamen hæc perficitur, & per ea media, quæ vires præsentes permittant, nullo autem modo per ea quæ easdem destruant. Ideoque in Prophylaxi quoque ratio habetur virium, earumque conservatio indicatur. Verum à potiori similiiter parte tota actio concreta (etsi, ut dictum. Conservationem quoque includat) Præservatio &

Praeautio appellatur. Denique in Therapeuta, licet similiter tota actio concreta Curatio, & ipsa Ars Curatrix à principe actionis parte denominetur; re ipsa tamen tota hæc actio Curandi in tres partes abstractas beneque distinctas dirimi potest; in Curationem causæ, in Curationem morbi, & Conservationem virium. Vitalis quippe sive Conservatrix Indicatio ad hanc quoque Medicinæ partem evidenter & omnium consensu spectat, & in omni Curativa actione priusquam ea exequenda est, consuli debet. Unde patet hanc etiam partem Medicinæ perpetuo conservare, hoc est, in omni Curatione prospicere, ne vires à remedio prescribendo plus detriumenti capiant, quam emolumentum id est, quod per morbi ejus-
ve causæ à remedio impugnationem iisdem accidit. His omnibus igitur perpensis, concludimus generale Indicatum Concretum quid esse, apteque distingui in duas generales actiones abstractas, quæ in omni parte Medicinæ exercentur, idque in Artis opera unam actionem completam sive complexam perpetuo confidere.

Porro generale Indicans, viz. Status corporis, qua fragilis & in motu, præter partes sive considerationes abstractas iam propositas, dividit potest in tres species, seu potius tria genera subalterna pariter concreta:

scil.

scil. in statum sanum; in statum morbosum; & neutrūm. Hæ tres species ipsa sunt subiecta trium specierum Methodi ad praxin: nimirum status sanus, Τυπεινῆς; status morbosus, Θεραπεύεινῆς; status neuter, θεραπεύλαθινῆς. Tres hi status etiam concreta Indicantia sunt, & concrete quid sit agendum, vel quodnam sit officium Medici in singulis istis Artibus respective indicant: viz. status sanus, sanitatem esse conservandam; status morbosus, morbum esse tollendum; status neuter, morbi imminentis causam esse corrigendam, ne in morbum erumpat. Atque hæc tria Indicata similiter concreta sunt, eorumque quodlibet, ut supra probavimus, in abstracto tum Conservationem tum Correctionem includit.

Denique in statu morboſo actio Corrigendi in duas species resolvitur; in Correctionem causæ, & Correctionem morbi; atque adeo tria actionum abstractorum genera hic repertire est. Status enim morbosus in tres species abstractas finditur, in morbi essentiam, morbi causas, & vires, sive ea quæ supersunt in hoc statu secundum naturam. Ea enim quæ præter naturam sunt & correctionem in genere indicant, in duas species, ut dictum, hic abeunt, viz. in morbi essentiam, & morbi causas; ideoque tres sunt partes hujus status, quæ singulæ forma-

liter diversimode indicant. Tria ergo (ut negotio huic finem imponamus genera Indicationum in hoc statu veniunt consideranda; nempe ab essentia morbi, *Curativa*; à causis, *Præservativa*; à viribus, *vitalis*, seu *Conseruativa*. Ad causas referimus quælibet impedimenta curationis, ut & symptomata urgentia, quæque curationem ad se trahunt, hoc enim respectu naturam induunt causarum. Hæc in genere de Indicationibus dicta sufficient.

C A P. XXXV.

Curativa Indicationes.

AB essentia morbi deduci has Indicationes modo asservimus. Hic ergo omnes essentiæ hujus morbi partes leviter percurrentæ sunt, ut, quid quælibet agendum insinuet, percipi possit.

Indicatione. 1. Ergo, morbi hujus essentia ex parte con-
 prima. sistit in intemperie frigida & humida: indicat ergo morbus hic, respectu hujus partis essentiæ suæ, non tantum ea omnia vitanda esse, quæ quovis modo istam intemperiem aut fovere aut intendere apta nata sunt; sed & in subsidium advocanda esse ea, quæ candem infringant, viz. calefacentia & siccantia.

2. Con-

2. Consistit hic morbus etiam ex parte secunda, in inopia spirituum insitorum: non modo ergo ea omnia fugienda sunt, quæ quovis modo spiritus ulterius dissipare, eliquare, vel in auras dissolvere queant; sed & ea insuper eligenda sunt, quæ eosdem instaurare, fovere, ac multiplicare possint. Respuendaigitur hic validiora discussiva, quod spiritus una discutiant; item impense calida, quod eosdem in auras resolvant: multo magis, quæ vim eliquandi partes habent, ut violentiora purgantia. Eligenda vero alimenta optimæ, & coctu facilia medicamenta, quantum fieri potest, spiritibus insitis amica & benigna.

3. Morbi hujus essentia ex parte in torpore spirituum consistit: Insinuat hic torpor vitanda esse ea omnia, quæ nimimum sanguine ac densant spiritus, aut aliter eos stupefaciunt; qualia sunt narcotica, multaque mineralia, quæ de plumbi natura participant, qualia sunt *Minium, Cerussa, Lithargyrus, &c.* Vocanda autem in usum esse *exercitia, motus, frictiones*, eaque omnia quæ spiritus insitos excitare, eorumque torporem excutere, atque eos agiles reddere valeant.

4. Tonus, quojusto mollier, laxior, flacidior, indicat vitanda esse ea, quæ emollire, laxare, aut enervare partes solent, eaque applicanda aut intus exhibenda, quæ eas-

dem firmiores , solidiores , magisque tensas præstent. Idem Tonus , qua nimis interne lubricus , suspecta reddit ea omnia quæ interna lubricitate multum abundant , videtur que nonnihil asperitatis aut etiam adstrictio- nis in iis quæ vel aslumuntur , vel applican- tur , desiderare.

5. Vitalis constitutio læsa ex parte ge- nerationis vitalium spirituum non adeo mul- tum refert : verum ex parte distributionis vitalium spirituum inæqualitas ejusdem ma- gni momenti est , atque indicat ea esse ca- venda , quæ sanguinis affluxum versus ca- put promoteant , ut & ea quæ ejusdem af- fluxum ad partes primo affectas remoren- tur. Eligenda vero esse ea , quæ arteriarum pulsus in partibus primo affectis protitare , in capite vero potius sedare valeant. Idem propemodum indicat diminutior & tardior decursus sanguinis per partes primo affectas , nimirum pulsus ad istas partes evocatio- nem. Transitus vero sanguinis per habitum partium nimis lubricus & facilis , indica- tione sua coincidit cum lubricitate Toni modo notata. Defectus constitutionis vi- talis ex parte unionis satis vigorosæ & ju- cundæ inter spiritus vitales & insitos , indi- cat ea quæ utruinque spiritum tum nutritre ac fovere ; tum excitare ad majorem acti- vitatem possunt , contraria autem esse fu- gienda.

gienda. Calor vitalis, qua deficiens idem sere indicat quod intemperies frigida, modo simul habeatur respectus tum roboris cordis & arteriarum, tum vigoris vitalium spirituum.

6. Inæqualis nutritio ea indicat, quæ æqualem distributionem alimenti & caloris, aut certe eam liberaliorem ad partes minus debito nutritas promoteant. Partium extenuatio pleniorem nutritionem postulat: Irregularis capitis magnitudo, extenuantia potius, quæque fluxum ab illa parte avertant, exigit. Idem indicant tumores ossium. Ossa iucuryata indicant ea quæ alimentum attrahunt ad latus cavum, ut frictiones moderatas; at vero reprimentia potius secundum latus gibbum, ut ligaturas comprimentes. Articulorum inflexio, artificiosam eorundem erectionem, quoad fieri potest, insinuat. Pectoris angustia, pectoralia, & quæ pectus dilatare apta nata sunt, innuit; ejusdem acuminatio vero ea, quæ ad æqualem nutritionem faciant.

7. Imperfecta animalium spirituum distributione, & nonnihil in partibus primo affectis iniuncta, indicat cephalica, eaque quæ istam distributionem facilitent, ut exercitia, frictiones, & similia. Defectus debitæ tensitatis nervorum partiumque nervosarum sive fibrosarum, indicat ea, quæ

Sexta.

Septima.

nervos

nervos roborant partesque firmant. Hac de Indicationibus Curativis. Sequuntur Præservativæ.

C A P. X X V I.

Indicationes Præservativæ.

Eam
divisio.

Indicationes hæ à causis morbi vel antecedentibus, vel præsentibus deducuntur. Quæ à priori causarum genere fluunt ad Prophylacticam spectant: hic autem eas tantum proponimus, quæ à causis præsentibus & in corpore contentis, nempe vel communibus, vel huic morbo propriis proveniunt.

Quamvis autem causæ communes non videantur productionem essentia morbi immediate attingere; vel eo ipso tamen quod impedimenti vicem subeant, curamque removentur, suam ablationem indicant.

Sunt vero hæ causæ, vel impuritates, aut excrementitii humores in primis viis congesti & retenti, qui, nisi tollerentur, non modo alimenta assumpta contaminarent, sed & appropriata medicamenta nonnihil retinuerent, aliterve impedirent. Indicant ergo sibi evacuationem sive per blandiorem vomitum, sive per lenitivam purgationem, prout occasio hanç

hanc vel illam viam magis suaserit: vel sunt causæ communes altius à partibus corporis inbibitæ: & hæ quoque suam eyacuationem postulant. Verum quandoquidem secundum hoc causarum communium genus iisdem propemodum medicamentis simulque exigitur, quibus causæ huic morbo propriæ utrumque hoc genus in præsenti consideratione conjugemus.

Causæ igitur huic morbo propriæ, ut & communes istæ quæ altius in corpus penetrant, dividi possunt in *sanguinem* & *humores cacoehymicos*. Sanguis quidem, etsi in partibus primo affectis deficiat potius quam redundet, in capite tamen plerumque particularem sui evacuationem postulet, quæ *scarificatione venarum in Aurium concha* peragi solet. Huc quoque ex parte fonticulos inter primam & secundam vertebrain colli excitatos referre possumus, licet hi forte respiciant insuper ex parte humores Cacoehymicos.

Humores Cacoehymici dividuntur in eos, qui adhuc in venoso genere fluitant; & in eos, qui certis corporis partibus impacti sunt. Causæ seu humores in venoso genere fluitantes indicant (primo & quoad intentionem) sui evacuationem, verum si ad motum inepti sint, (quoad executionem) præviam præparationem. Quoniam autem plen-

rumque evenit , ut non omnes humores
æque sint inepti , sed alii satis , alii minus ,
quam par est , fluxiles , & medicamento ob-
sequentes , in hoc casu primo indicant eva-
cuationem minorativam , & deinde præ-
parationem.

Porro hi humores in venoso genere sub-
dividi possunt in *febriles* (nimirum si adsit
febris putrida) & *non febriles*. Humores fe-
briles vel sunt *turgentes* , vel *non turgentes*.
Turgentes , hoc est , inquieti seu impetuose
commoti , indicant quamprimum evacuationem ,
saltem minorativam , nisi forte na-
tura sua ferantur ad partes externas & igno-
biles , puta cutaneas , quemadmodum ac-
cidit in variolis & morbillis , similibusque
morbis. Sin vero adsit febris , eaque acuta ,
neque humores turgeant , indicant primo
illam peculiarem præparationem , quam
cōctionem vocant , ut reddantur pharmaco
propinando obedientes , dein evacuationem.
At si febris non acuta sed lenta sit , & etiam
si materia non turgeat , ejusdem tamen
pars aliqua satis sit fluxilis ; in hoc casu ,
quovis tempore morbi indicatur evacua-
tio minorativa primo , & postea reliquia-
rum cōctio , ut illæ quoque suo tempore
evacuentur .

Humores in venoso genere contenti non
febriles , si fluxiles sint , indicant primo eva-
curā-

cuationem: cum autem in hoc affectu perpetuo fere adsint humores lenti & crassi patrumque sequaces, præparatio (saltem ubi jam præmissa est evacuatio minorativa) primo indicatur: & quidem viscidi humores incidentia, crassi attenuantia indicant. Adhæc cum morbus sit admodum chronicus & ad plures menses, immo forte ad annum & ultra extendatur, non existimandum est totam materiam morbificam posse simul præparari aut evacuari; quare hoc respectu indicat, ut, per vices, modo præparantibus, modo evacuantibus insistamus. Præterea sciendum est aliam præparationem & evaucationem exigere humores biliosos, aliam melancholicos, aliam pituitosos & serosos: & pro diversitate humorum sanguini commixtorum variam indicari tum præparacionem, tum purgationem.

Humores certis corporis partibus impæcti multo magis requirunt præparationem antequam evacuentur; juxta illud Hippocr. *Corpora quum quis purgare volet, ea fluxilia faciat oportet.* Neque vero humoribus his generalis quædam præparatio sufficit, sed talis requiritur præparatio, quæ peculiari, jure ipsam partem, in qua hærent, respiciat; adeoque aliam præparationem humores in Pulmone, aliam in Hepate, aut Liene, &c postulant.

Denique quum omnium humorum genera proposita, postquam evacuata sunt, deinde possint succrescere, indicant ea esse vitanda, quæ ad similes humores facile generandos faciant. Atque haec de Indicationibus Præservativis, restat nunc vitalis sive conservativa consideranda.

C A P. X X V I I.

Indicatio conservativa, sive vitalis.

ORitur haec Indicatio ab iis rebus quæ sunt secundum naturam. Ipsa enim vita in his consistit: in triplici nimurum corporis constitutione, Naturali, Vitali, & Animali, supra memoratu.

Naturalis sub se continet

1. Temperamentum.
2. Spiritus insitos, eorumque copiam & vigorem.
3. Tonum partium.
4. Organorum structuram.
5. Continuitatem.

Vitalis continet

1. Generationem &
2. Distributionem } vitalium spirituum.
3. Participationem corandem ab iis partibus,

*tibus, quibus distribuantur, scilicet,
ex unione eorum cum dictis partibus &
calore communicato.*

Animalis similiter continet

*1. Generationem & } animalium spirituum
2. Distributionem } .*

*Debitam Tensionem partium à cerebri in-
fluxu pendentium.*

Hæc omnia, quod in iis vita consistat, vocantur *indicantia vitalia*: apud Autores vero ut pluriūm communi nomine *virium* veniunt, sed paullo crassior est hæc nomenclatio, cum, si propriè loquamur, vires in dictis constitutionibus radicentur, earumque facultates sint. Non autem in animo habemus usum loquendi innovare, modo res ipsa, ubi est, intelligatur.

Indicantia hæc, quamvis sana atque integra inaniēt, generalem tantum ac ordinariam conservationem per rectum sex rerum non naturalium usum postulant. Ubi vero ea omnia ex æquo vel læsa vel imminenti læsioni obnoxia sunt, non tantum generalem conservationem, sed & curationi, aut præservationi coimixtam requirunt. Porro, ubi una aliqua constitutio, vel quædam ejus pars præ cæteris læsa fuerit, vel læsioni obnoxia, præter generalem conservationem, specialem quoque postulat similiter peculiari curationi aut præservationi asso-

ciandam : Denique ubi constitutio lœsa, vel lœsioni obnoxia certæ parti est affixa, ulterius eam conservationem specificat, ut nimisimum habeatur simul respectus partis sic præ cæteris laborantis.

vitalem
Indica-
tionem
esse in
plures
species
divisibi-
lem.

Quod autem aliqui dicunt Indicationem vitalem esse unicam & Conservationem esse simplicem finem, neque ulterius subdividi posse, cum omnia quæ sec. naturam sunt uno virium nomine comprehendantur, unamque actionem viz. sui tutelam indicent. Nos quidem concedimus vires, si (ut supra monimus) improprie pro causis suis, nempe constitutionibus tribus predictis sumuntur, uno nomine complecti posse omnia quæ sec. naturam sunt ; sed nomen hoc tunc genericum erit, atque in tres species, tres nempe constitutiones divisibile, in *vires, naturales, vitales, & animales*. Concedimus porro finem sive actionem indicatam, viz. Conservationem, esse unam, sed unitate generis, non ultimi speciei. Nam ea ipsa, quæ sunt sec. naturam, ut ut genere conveniant, specie tamen inter se differre possunt, & diversimodam conservationem exigere: iunctio fieri potest, ut quæ vires ex una parte conservant, ex alijs eas impugnant : Ex. gr. Vinum exhibitum vires vitales seu potius constitutionem vitalem erigit & roborat; interim vero vires animales, seu con-

stitutiohem animalem impedit & debilitat. Similiter aliam conservationem requirit temperamentum, aliam organorum struc-tura, aliam continuitas: Quin & partium diversa constitutio variam conservationem indicat, neque eodem modo aut iisdem actionibus conservationi speciali Hepatis, Pulmonum, Cerebri, &c. prospicimus. Quare una aliqua constitutio praे cæteris debilis, seu una pars aliis infirmior, speciali sibi quæ propriam conservationem indicat, adeoque dividi possunt tum conservatio tum conservantia in species suas. Etenim Conservatio & Conservantia, animali constitutioni appropriata, differunt ab iis, quæ vitali aut naturali destinantur; atque hinc primæ tres species conservationis petendæ sunt; viz. *Conservatio constitutionis animalis*, *conservatio constitutionis vitalis*, & *conservatio constitutionis naturalis*; similiter Conservatio Hepatis, Hepaticorum, Lie-nis, Spleneticorum, Pulmonum, pectoralium usu perficitur: immo omnes partes insigniter diversæ conservationem ulterius in species dirimunt. Hæc de divisione con-servationis in suas species.

Porro eadem Conservatio videtur ulte-
rius dividi posse in suas paates. Etenim Con- que divi-
servatio hæc quodammodo complexa est,
& non tantum similia respicit, sed & suo
modo

modo *contraria*, nimirum indicatio tumcula-
rativa tum præservativa, eaque cum vir-
bus æstimata, vel *permittit*, vel *prohibet*: Vi-
detur ergo in tres partes absundi: in *Electio-*
nem similiūm; in *Permissionem contrariorūm* sub
certa conditione; in *Prohibitionem egrundem*
sub diversa conditione.

Electio similiūm maxime propria conser-
vationis actio est, videturque adhuc duo
genera similiūm respicere, viz. Similia quæ
facile assimilari possunt, & proprie alimen-
ta sunt, & similia, quæ licet quoad substan-
tiā forte haud assimilari queant, conti-
nent tamen in se qualitates quasdam debi-
tæ constitutioni certarum partium similes,
quarum respectu naturæ familiaria & ami-
ca reputantur, certasque partes fovent ac
roborant.

Object. Dicas, hæc revera esse alterantia & ad genus
contrariorūm spectare.

Resp. Respondemus, ad utrumque genus di-
verso respectu referri posse; quatenus autem
obtinent qualitates debitæ naturæ par-
tium similes, licet alias tantillūm alterent,
ad genus similiūm referenda esse. Nam &
ipsa alimenta tantundem quoque alterant,
& inanitioni directe sunt contraria, ipsa-
que conservatio implicitè includit quandam
correctionem, ut supra probavimus. Vocan-
tur autem hæc, ob medianam naturam inter
similia

similia & alterantia, medicamenta quide[m], sed *Conservantia*, *Corroborantia*, & *Cordialia*: indicantur vero hæc à peculiari virium debilitate ut conservantia, & ut eligenda, non vero tantum ut Permittenda, & in libris Practicorum communiter sic recensentur.

Permissio *remedii* *naturæ* *nonnihil* *contrarii* etiam ad hauc Indicationem spectat. Ea enim est hujus Indicationis dignitas & valor, ut indicata tum eurativa tum præservativa ad examen priusquam exequenda sint, revocat, & non tantum remedii qualitatem quantitatemque, sed & tempus repetendi, immo quicquid ad ejusdem usum aut utendi modum pertinet, eo usque moderetur ac limitet, ne ullen[t]er vires patientis excédat, iisve injuriam inferat: neque vero hic se slistit, ast amplius exigit, ut plus emolumenti ex morbi impugnatione, quam detrimenti ex vi naturæ illata, rebus secundum naturam accrescat. Et sub hac lege & conditione vitalis Indicatio multa permittit fieri, quæ viribus per se sunt adversa, semper tamen in favorem sanitatis, nunquam in uitæ præjudicium.

Prohibitio *contrarii* *imperialis* plane hujus Indicationis actus est, & imperio quodam dictat hoc vel illud (licet alioquin indicatum fuerit) non esse exequendum, quod-

ipſi vitæ forte periculum minetur, aut quod non plus emolumenti partibus sanitatis conferat, quam certi detrimenti. Atque haec tertia & ultima hujus Indicationis vis & ipsis est. Namc jam verbo unq ad morbum praesentem applicanda sunt.

Constitutiones omnes in hoc affectu esse admodum debiles & infirmas, vel ex ipfa teneræ aetatis consideratione facile elucescit. Naturalis vero insuper vi primæ essentiae morbi ulterius impetratur; hinc etiam vitalis nonnihil patitur; sed neque animalis impune evadit, ut supra monstravimus. Quare tum generalis harum constitutionum, tum specialis habenda ratio est, tam in electione similium, quam in permissione vel prohibitione contrariorum.

1. Igitur Eligenda sunt in hoc affectu alimenta optima, coctu facilita, consuetudini, aetati, antique tempori, quantum fieri potest, congrua. Respuenda contraria, quæ nempe parum nutriunt, quæ difficulter coquuntur, insueta, aetati temporique incongrua.

2. Eligenda sunt ea, quæ constitutiones debiliores partesque præ cæteris affectas sovent & corroborant, eaque vel separationem exhibenda, vel alimentis aut medicamentis admiscenda; ea vero quæ neque ad hunc scopum faciunt, neque a-

lias indicantur , in totum sunt fugientia.

3. Permittenda sunt evacuantia benigna & mitiora aut alias satis correcta , quantitate moderata , & interpositis justis intervallis . Contraria vero neimpè evacuantia violentiora & sera , præsertim quæ partes clivare apta sunt , item in nimia quantitate , vel frequentius justo exhibita prohibentur .

4. Permittenda quoque sunt alterantia , sive humores præparantia , sive thorbum ipsum corridentia , talia quidem quæ simul sint naturæ familiaria & amica , vel talium admixtione satis correcta . Prohibenda sunt alterantia violentiora , valde discutientia , impense calida , aut quovis modo partes eliquantia vel dissipantia .

C A P . X X V I I I .

Uſus rectaque administratio Indicationum prædictarum.

Propositis juri tribus simplicium Indicationum generibus ; hisque in infinitas species deductis , earum usus rectaque administratio proximo loco venit consideranda : cuius exacta cognitio videtur absque ratione & experientia obtineri non posse . Descendit enim ad individus , & non modo

Quæ selectionem inter tot Indicata rei simpliciter
compre- agendæ in specie, sed & inventionem quam-
hendun- tate, loci, formæ, temporis, ordinis, materiaque
tus sub usi Indi- remedii adhibendi complectitur.
cationum

Consen- Consensus & Dissensus Indicationum mul-
sus Indi- tum ad hanc inventionem contribuunt,
cationum **Consenus** autem duplex esse potest: Co-
species.

indicationis, & Permissionis. Permissio vel
luero esse potest permittenti, vel *danno*, vel
horum *nentri*. Permissio *danno* sa semper
cum circumspectione adimitenda est, eoque
tanto majori, quanto majus *damnum* per-
mittenti inde adveniat. Permittens enim et si
in bonum publicum de suo privato jure non-
nihil cedat, semper tamen respectu *totius*
lucrari supponitur.

Dissensus *Dissensus Indicantium* duplex est; nimi-
eaturum vel *Contradictorius* vel *Contrarius*. Con-
dem spe- tradictorius apud Autores *Prohibitio* vocatur
cias. & *Interdictio*, & viribus ut plurimum appro-
priari solet, cui hoc respectu semper obse-
quendum. *Dissensus Contrarius* *Contraindi-
cationis* dicitur, iisque non simpliciter prohibet,
nisi quatenus subit rationem impedimenti,
aut urgentioris Indicantis.

Quid a- I. Ubi consentiunt Indicantia, sive Co-
gendum indicando sive Permittendo, omnibus In-
tibi con- dicatis simul (si fieri possit) satisfaciendum:
sen- **Indican-** Sin hoc forte perfici nequeat, medicamenta
tia. ejusmodi cœteris præferenda, quæ pluribus,
aut

aut saltem urgentioribus scopis simul respondeant. Quod si autem hujusmodi simplicia non reperiantur, apta diversorum simplicium inter se compositio instituenda est.

Partes essentiae hujus morbi, licet admodum variae sint, haud multum tamen inter se dissentiant, nihilque obstat quin magna ex parte simul possint respici. Medicamenta enim temperate calida & sicca possunt una spiritus insitos fovere, & forte ad excutiendum eorum torporem conducere, simulque tonum partium nonnihil firmare, tum ad æqualem sanguinis distributionem, adeoque ad nutritionis æqualitatem facere: Item spiritibus vitalibus atque animalibus vigore in conciliare, arterias in partibus primo affectis proritare, nervos roborare: ad quæ capita non inepte omnia Indicata essentiae morbi fere reduci possunt. Porro vires quoque, licet impense calida, aliaque omnia violentia prohibeant, hæc tamen ut moderata, satisque naturæ familiaria permittunt. Causæ similiter his Indicatis in specie parum repugnant, licet quoad tempus & exequendi ordine in nonnullis notetur dissensus, quemadmodum infra suo loco videbimus.

Quare quatenus & quo usque hæc inter se consentiant, dum curationi operam damus, una opera respicimus simul non tan-

Non
in aliis
inter se
dissentiant
Partes
essentiaz
hujus
morbi.

tutri vires, sed & nonnihil earundem causas, eligendo ea remedia curatoria, vel iis illa admiscendo, quæ una possint crassa attenuare, viscida incidere, obstructa aperi-
re, & similia. Similiter, dum in præser-
tione aut eradicatione causarum maxime oc-
cupati sumus, talia eligimus evacuantia
aut talia pharmacis admisceimus, quæ simul
ex parte morbo sint contraria. Atque hæc
omnia eo consilio agimus, ut quamplurimis
intentionibus (uti dicendum) simul subser-
viamus.

Circum-
stantiarū
actionium
Indicata-
rum in-
ventio.

Quanti-
tate.

Inventis autem actionibus in specie sim-
pliciter requisitis, proximo loco earum debi-
te Circumstantiae exquirendæ sunt.

i. Ergo, cum morbus hic magnus sit,
magnum remedii Quantitatem ex parte sui
exigit. Nam remedium morbo impar eum
excirpare nequit. Oportet igitur ut medica-
menti dosis morbi magnitudini adæquata sit.
Atqui vires in hoc affectu tantum remedio-
rum molem simul adhiberi non permittunt.
Quare quantitatem istam partiri & per vi-
ces administrare oportet. Morbus enim hic
chronicus est, tardique motus, neque præ-
cipitem curationem necessario exigit, &
quamvis vires neque fortiora remedia, ne-
que maioris quantitate exhibita facile ferant,
per ~~remediorum~~ tamen evacuationi remedio-
rum usum permittunt. Quare, per vices,

modo præparantibus, modo evacuantibus,
modo alterantibus, aut corroborantibus insi-
stendum est.

2. Quod ad locum administrandi attinet, 1. Loci, generalis regula est, Remedium ad morbi ejusve causæ sedem pertingere debere. Si ergo in vasa penetrare debeat, per os assumendum; sin sufficiat crassa tantum intestina attigisse, per anum injiciendum. Si naturæ propensione humores facilius ad superiora ferantur, vomitu exigantur; sin contra, per secessum. Similiter pro Naturæ inclinatione, per salivationem, per mictum, per sudationem exterminentur. Particulares evacuationes in ipsis partibus affectis vel vicinis instituendæ. Ita enim vis remedii ad morbi causæque sedem certius pervenit; atque ob eandem rationem externa & topica loco proximo convenienti applicanda. Sciendum tamen est, inter nonnullas par- tes sympathiam quandam observari, in quo casu frequenter parti, cum qua consensus intercedit, non autem affectæ parti, vel vi- cinæ adinoventur remedia.

3. Forma medicamenti ex parte quoque à regula modo proposita dependet. Si enim scopus sit lenire fauces, aut asperam arte- riam, linctus formam eligimus, ut reme- dium sensim partes affectas perlabatur, easque diutius tangat. Similiter, laborante ven- triculo,

triculo, saepe Pilulas, Pulveres, aut ele-
ctuaria praescribimus, quo diutius in eo
commoretur; Renibus liquida potius de-
signamus, quo facilius ad eos cum sero de-
ferantur. Formæ insuper nonnihil etiam ab
ipsa morbi natura pendent: ut in febribus
ardentibus liquida sere tantum conveniunt,
sicca vix admittuntur; contra in morbis
humidis, alvoque nimium fluente, formæ
solidiores præferuntur. Denique formæ me-
dicamentorum nonnihil quoque à materia
medica dependent; sic Cassia, forma Boli,
Cornu cervi, Corallium, & similia, forma
pulveris; alia infusa felicius operantur. Si-
militer amara, nauseam moventia, scetida,
Pilarum forma celantur, interdum quo-
que deaurantur, aut etiam boli forma ne-
bulis involuta exhibentur.

Notandum hic est non tanti momenti ut
plurimum esse remedii formam, quin ea ce-
dat faciliori aut commodiori administratio-
ni, respectu admissionis vel receptionis æ-
grotantis. Multi enim Pilulas nequeunt de-
glutire, alii potionis vomitu statim rejiciunt,
alii alias forte formas aversantur. In
hoc affectu, cum pueri ferme omnes medi-
camenta respuant, ea præ cæteris præferen-
da est forma, quæ iis minus molesta minus
que nauseam creare deprehendetur.

^{4.}
Tempo. 4. Quod ad tempus agendi attinet, danda
opera

opera est, ut ita administrentur medicamen-
ta, ut quam minimum tempora cibandi, exer-
cendi, dormiendi, interturbentur. Per hanc
enim ætatem vires vix integræ conservan-
tur, absque his per justa interyalla interpo-
sitis.

Evacuantia, aperientia, attenuantia, in-
cidentia, primo mane & jejuno ventricu-
lo propinanda; & si repetenda eodem die,
hora quarta pomeridiana, similiter jejuno
ventriculo. Roborantia, adstringentia, par-
tes firmantia, quietem procurantia, vespe-
ri potius sumenda vel admovenda, non
nulla autem ex his post cibum etiam forte
conveniant.

Quæ cibo adiniscentur medicamenta,
palato grata esse debent, ne ventriculo
nauseam moveant, & coctionem impe-
diant, aut cibi fastidium pariant, viresque
dejiciant.

5. Quod ad *Ordinem procedendi* attinet, §.
duæ occurruunt generales regulæ. Prior est, Ordinis
Id agendum esse prius, quod præmissum proce-
viam sternet ad sequentia remedia, ideoque
id prius esse removendum, quod ratione in
impedimenti habet respectu deinceps agen-
dorum. Posterior est, Urgentiori Indicanti
semper prius esse subveniendum, nisi ali-
quod obstat impedimentum.

Si ergo quæstio sit, utrum morbus ^{An-}
_{morbi} an mor-
bus vel

ejus cau-
sa prius à
medico
invadī
debeat;

morbi causa prius operam medicam exigat, facilis erit secundum priorem regulam responsio: Causas nempe habere rationem impedimenti respectu curationis morbi; Eam quippe fovent, vimque medicamentorum infringunt. Quare priusquam morbum ipsam pressius impugnamus, causæ, quantum fieri potest, averruncandæ, aut falsemi ita minuendar, cicurandæque, ut quam iniunium morbi expugnationi obstent. Intervim tamen, dum in amovendis causis fatalibus, non plane negligenda est morbi essentia, ut supra monuimus. Immo ita dormita non nihil morbi causa, ut ad tempus curationem non insigniter impediat, licet (non dum penitus evictis ejectisque causis) essentiae morbi impugnationem paucis pressus aggredi; ea tamen lege, ut, insurgentibus iterum & de novo rationem impeditimenti induentibus causis, ad earum subversionem, evacuationemque protinus revertendum sit; adeoque in Chronico hoc affectu, per vices, modo causæ, modo morbus ipse impugnandus venit: atque hanc actionem vicissitudinem vires facilius tolerant, quam si solis causis expugnandis, donec penitus exterminentur, continue insistemus.

Porro quum causæ morbificæ in hoc affectu ob visciditatem, crassitatem, & forte im-

impactionem, ineptæ sint ad motum; libera-
randæ sunt, priusquam evanescantur, ab hoc
impedimento & præparandæ: Siquidem
qua movenda sunt fluida: prius facere oportet,
ut dictat senex. Similiter crassities ista, vis-
cidas, & impæctio materiae, si adsit, indi-
cant attenuantia, incidentia, & deobstruen-
tia; sed hæc non tuto propinuantur impu-
ritatibus adhuc circa primas vias restagnan-
tibus, quæ cum medicamentis in venas for-
te rapiantur, sanguinemque ulterius int-
quinent, vel faltem efficaciam medicamen-
torum retundant. Habent hæ ergo ratio-
nem impedimenti, & omnino primo sunt
amovendæ.

Denique universalia evacuantia particu-
laribus & topicis sunt ptæmittenda, præ-
sertim ubi utrique intentioni simul incuma-
bere non licet. Nam causæ universales in
corpore fluitantes facile in locum particula-
rium evacuatutem surrogantur, affluxum-
que ad partem prius affectam renovant: causa
sarum vero particularium tenuior & ad mo-
tum aptior pars evacuatur, crassior vero
forte magis impingitur. Quare universales
causæ adhuc in corpore scarentes rationem
impedimenti habent respectu evacuationis
particularis, & per consequens prius sunt
exigendæ.

Posterior regula erat, Indicanti urgen-
tiori,

tiori, si nullum interveniat impedimentum, primo succurendum esse. Urgentius Indicans id dicitur, *quod maius periculum minatur*. Omne autem Indicans urgens supponitur graviter corpus affligere, viresque cum periculo atterere. Hoc itaque respetu, aliquando morbo est opitulandum primo, neglecta causa; aliquando etiam graviori symptomati, neglectis tum morbo tum ejus causa; ut in concitatori alvi fluore, duiturnis vigiliis, profusiori sudore, & similibus. Sed vel in hisce casibus habenda simul ratio est, quo usque fas est, tum morbi tum causae, & ubi tantummodo correspondum est urgentius symptoma, impetusve morbi repressus; ad regularem procedendi methodum redeundum est. Haec enim regula non ad ordinarium legitimumque curandi ordinem, sed methodum necessitatis pertinet.

Adhæc, ad rectam Indicationum administrationem absolvendam, accurrata materia medice cognitio requiritur: de qua in sequentibus agendum.

C A P. X X I X.

Materia modica propositis Indicationibus respondens. Et Primo χειρογενή.

Materia medica *experientia* potissimum & *analogismo* adinvenienda est, quamvis neque aliud qualecunque ratiocinium plane excludendum putemus. In tria genera vulgo, neque inepte, distribuitur; in præsidia $\chi\epsilon\pi\varrho\gamma\eta\kappa\alpha$, $\Phi\alpha\mu\alpha\eta\delta\eta\kappa\alpha$, & $\Delta\lambda\gamma\tau\eta\kappa\alpha$, quæ hic suo ordine prosequemur.

Chirurgica in hoc affectu communiter recepta ac probata, & præ cæteris famosa, duo præsertim sese offerunt: *scarificatio Aurium*, & *Fonticulus*. De pluribus vero aliis (ut infra videbimus) inquisitio instituetur; viz. de *Cucurbitulis*, de *sanguisugis*, de *vesicantibus*, de *Ligaturis*, & *Fasciis*. *Venæ sectionem* vero ipsam vires non tollerant, ut cuivis facile innotescit, qui ad ætatis fragilitatem, habitus partium extenuationem, venarumque gracilitatem attendere velit.

Aginen ducet *scarificatio Aurium*. Empirici nostrates, qui hunc affectum tractant, eam pluris faciunt quam quis facile putaret. Solemniter quippe in sua praxi eam

celebrant, absque ea vix felicem curationem sperant. Nos vero, licet hoc remedii genus non improbemus, vidimus tamen absque ejus usu nonnullos pueros feliciter sanatos. Et illi ipsi, qui ei plurimum tribuunt, maxima ex parte vix notabilem quantitatem sanguinis elicunt. Aliqui tamen testantur se vidisse satis largam sanguinis copiam cum euphoria hac operatione eductum. Ut ut sit, credibile est eos pueros facilius hoc remedium ferre, plusque emolumenti ex ejus usu obtainere, qui sanguinci sunt & habitiores, quiue alogotrophia potius quam atrophia, aut tabe, aliave magna partium extenuatione detinentur. Practici nostri plerumque bis vel ter, interpositis septem circiter dierum intervallis, hanc operationem repetunt. Rarius lanceola, aut acutiori scalpello, frequenter ordinario obtusiorique cultello id perficiunt, nihil dolorem ejulatumque Infantis morantes. Porro, in concha Auris ut plurimum hanc scarificationem instituunt; aliqui vero eam ad interiorem & exteriores Alæ sive Pinnæ Aurium circumferentiam, immo ad Helicem usque extendunt. Nemo haec tenus, quod scimus, posterioris lateris Auriculae scarificationem tentavit: quamvis revera haud obvium sit rationem reddere, cut illic administrata

minus

inclusus conduceret quam in ipsa Auris Concha.

Adferre tamen libet conjecturam saltem nostram, cur concha Auris præ cæteris ejus partibus ad hanc operationem eligatur, quam tamen nondum confidenter adstruimus; et si probabiliter ad minimum sustinere posse putemus, modo verum sit id, quod diligentissimus *Fabricius Hildanus*, (*Observ. 4. Centur. I.*) de nervo quinti paris retulit: huic enim observationi conjectura hæc funditus innititur, eaque forte vacillante una corruit. Conjectura ipsa hæc est. Suppositis distributione & usu nervi quinti paris loco citato memoratis, scarificatio in Concha Auris commode cum liberare istum nervum à qualicunque oppressione, tuim torporem ejusdem excutere, eique vigorem præstare potest. Est enim Concha Auris locus ei proximus, quam ferro licet attingere. Quare evacuatio hic facta materiam prementem fere originem illius nervi immediate derivare, simulque dolorem inferendo caloremque augendo, qualemque torporem ejusdem excutere, vigoremque ei addere poterit. Si ergo nervus hic (ut ibidem asserit celeberrimus ille Chirurgus,) aut pars ejus ad spinalem medullam distribuatur, neque spinalem medullam unquam deferat, sed continue ramos cum nervis

Conje-
ctura cur
concha
Auris
præ cæte-
ris eius
partibus
in hoc
affectu
scarifice-
tur?

spinalis medullæ ad crurum & pedum extrema emittat; facile concedi potest, nervum hunc ab obstructione sic liberatum, excitatum, ac vigorem nactum, ipsam spinalē quoque medullam, omnesque inde ortos nervos, quos ex ista sententia ad extrema concomitatur, nonnihil excitare, iisque vigorem aliquem imprimere. Quare necesse est scarificationem hoc loco factam, in concha nempe Auris, longe majoris esse efficaciam, quam si in ulla parte ejusdem Auris à nervo quinti paris remotoire administraretur. Idem fere dici potest de vulnusculo hic facto per obtusiorē cultellum. Et enim affirmant nonnulli Practici præstantiam hujus operationis non tam quantitatem sanguinis extrahendi, quam doloris in ista parte excitationem respicere: quod ad excitationem vigorisque conciliationem nervo quinti paris facile quis reducat.

Vilitas
Scarifica-
tionis
Aurium
in hoc
affectu.

Sed, missa hac conjectura, alias proponamus considerationes, quarum respectu Scarificatio hæc ex usu esse possit in hoc affectu.
 1. Hinc obtainimus particularem quandam capitis evacuationem: quæ pars, si quæ alia, in hoc morbo particulari plenitudine gravatur. 2. Ipsa sanguinis evacuatione ejusdem crassitatem & visciditatem nonnihil corrigitus, adeoque æqualiorem ejus distributionem, æqualiore inque partium nutritionem

tionem promovemus. 3. Hinc non nihil excutimus partium torporem.

Notandum, hanc operationem, quam evacuationem particularem & topicalam præstet, non simpliciter primum locum in methodo curandi mereri, sed, præmissis universalibus, suo loco subsequi debere.

Denique ridiculum quid, & superstitionis sapit, quod aliqui in hujus scarificationis administratione factitant; dum dextræ Auris sanguinem lana exceptum sinistro hypochondrio, sinistræ dextro alligant. Hæc de Aurium scarificatione.

Fonticulus in hoc affectu inultum probatur, atque hoc solo fere præsidio nonnullos puellos liberatos fuisse novimus. Etenim non tantum ea omnia præstat, quæ scarificationi Aurium modo adscriptimus; sed & specialiter Hydrocephali potens cum curativum, tum præservativum remedium est, & ad enorinem capitis magnitudinem paulatim imminuendam, ejusque superfluam serositatem evacuandam, tum inordinatum ossium augmentum reprimendum multum conducit. Manifeste quoque ni nimiam spinalis medullæ humiditatem exsiccat, calorem suscitat, nervos roborat, eorumque torporem excutit.

Quum vero hoc remedii genus per se ulcus quoddam sit, & nonnihil doloris puel-

Fonticuli utilitas.

*Ad hoc
rem e-
diū non*

adscen- lo gestanti inferat, nutricique insuper ali-
dendum, quid molestiae indies creet, non id præscri-
nisi ne- bendum, nisi ea morbi magnitudo sit, ut
cetas *urgeat.* eam aliis remedii absque hoc satis domari
posse vix speremus.

Excitandus est Fonticulus inter secun-
 dam & tertiam Colli vertebraim. Aliqui
 eum *cauterio actuali* inurunt, sed hunc mo-
 dum ob doloris vehementiam minus proba-
 mus: alii cauterio potentiali; sed neque
 hic arridet, quod caustica infantuli natu-
 ræ nimis sunt aduersa, & nescio quid vene-
 nosi insinuent, spiritu que saltē nimio-
 pere dissipent, partesque debilitent. Pro-
 bamus ergo potius Fonticuli excitationem
 per *simplicem incisionem* acuto scalpello fa-
 etam

Modus
commo-
dus Fon-
ticulam
ad nuchā
excitandi

Aliqui utuntur *forcipe ferreō* in hunc usum
 concinnato, quo cutem, loco incisionis
 prius atramento notato, comprehendunt,
 moderataque compressione sensum partis
 obtundunt, dein per forcipis medium quod
 oblongo foramine pertusum est, scalpellum
 adigunt, incisionemque perficiunt. Facto
 vulnere pisum seu artificiale, seu naturale
 intrudunt, super-imposito Emplastro dige-
 stivo; huic chartam vel linteum multoties
 complicatum imponunt, eique scutum par-
 vulum ex materia aliqua solida factum ad-
 hibent, cui fasciæ quatuor affluuntur, qua-
 rum

rum due superiores fronti circumductæ aciculis capitis integumentis annexantur; quæ inferiores involucris pectoris similiter aciculis affigantur, atque hoc modo deligato vulnere pisum non excidit, sed fonticulum format. Aliqui loco Fonticuli *setaceum* surrogant, quod non plane improbamus, nisi quod nimis molestum ac dolorificum videatur, solasque Fonticulus ut plurimum sufficiat. Hæc de Fonticulis. Sequuntur jam aliæ nonnullæ Chirurgicæ operationes examinandæ.

Primo loco *Hirudines* se offerunt. Harum certe applicatio quid in hoc morbo curando præstet vix dum satis experti sumus. Si rationem solam consulamus, suspicamur plus damni quam emolumenti ab hoc remedio exspectandum esse. Etenim, si aliqui capitis parti admoverentur, ob continuam suctionem facile affluxum sanguinis eo versus concitatiorem efficerent. Sin aliis partibus applicarentur, sanguinem à partibus ejus inopia prius laborantibus detraherent.

II. *Cucurbitulas* non tam noxias quam inutiles existimamus. Evidem eas quæ cum scarificatione adhibentur plane rejicimus, non tantum argumentis modo allatis de sanguis ducti, sed & metu dejectionis virium ob dolorem, & administrationis molestiam,

Hirudinum usus plus nocere quam prodesse videatur.

Cucurbitulae cum scarificatione improban- tur ut noxiae; sine scarifica- tione, ut inutiles.

moti. Cucurbitulas *sine scarificatione*, ut dicere cœperamus, neque vires, neque morbus, ejusve causæ videntur respire. Verumtamen parum hæ efficaces sunt, & pendendum relinquimus, an utilitas, qualis qualis, ex eorum usu emergens, applicationis molestiam satis compenset.

Nisi alter-
terras
et flagieet
alias ali-
quis co-
piatus
aff.ctus,

Nihilominus fieri potest, ut respectu alterius morbi conjuncti carum usus alicujus sit momenti; ut in Pleuritide, Phrenitide, atque ubi imminet periculosus aliquis suxus in partem quandam principem. In quo casu, forsitan istæ, quæ cum scarificatione adhibentur, in grandioribus & robustioribus puellis admitti possunt. Applicentur autem vertebris Colli, Humeris, Natibus, interribus Femoris partibus, plantis Pedum, aliisque locis, prout peculiaris affectus complicatus postulaverit.

Notandum interim in tam tenera ætate multo minores eligendas esse Cucurbitulas, easque minori cum flamma admovendas, quam alias in adultis soleut, scarificationemque, si omnino admittatur, leviori manu infligendam esse.

Vesicato-
ria inter-
dum uti-
liser hic
adhiben-
tur.

III. Quod ad vesicatoria attinet, licet eorum etiam usum nondum satis experti simus, & licet tum *ovulizat*, quod partes cliquent; tum *xanthizat*, quod altius penetrant, crustamque inducant ab hoc affectu arceamus:

mus: illa tamen *mugilina*, quæ vesicas tan-
tum in cute excitant, utiliter interdum ad-
mitti posse conjectamus.

Dicas, *Cantharides* è quibus fere conficiuntur? impense esse calidas, & præterea venenosæ
cujusdam qualitatis suspectas.

Respondemus, Ne quid de Catharidum *resp.*
qualitatibus hic interferamus, concedi-
mus id quod afferitur. Verum cum externæ
tantum cuticulæ, & particulæ ejus non adeo
extensæ adhibeantur, & cum statim ex-
citata vesica amoveantur, earum caloris ex-
cessus, virusque, vix ultra cuticulam altius
in corpus penetrat, adeoque sine notabili
detrimento remedium hoc adhiberi po-
test. Sed quæras, quid hinc commodi ex-
spectare liceat? Dicimus, efficaciter in-
temperiem frigidam & humidam corrigere;
torpore inque spinalis medullæ, cerebri,
nervorum, partiumque nervosarum excu-
tere, simulque omnes partes firmiores ac
rigidiores præstare, pulsus inque fortiorum
in externis partibus proritare: quæ omnia
in hujus affectus curatione non parvi sunt
momenti.

Aliquis nostrum testatur se bienni puello, qui hoc morbo affectus in febrim quo-
que continuam & malignam inciderat, qui-
que jam prope phreneticus factus fuerat,
præscipisse inter alia vesicatorium verte-

*Eorum
utilitas
notatur.*

bris colli adhibendum. Manifestum hinclevamen puellus mox sentire visus est, & post aliquot dies à febre liberatus est. Postea bis vel ter infusione *Rhubarbæ*, &c, purgatus, præter omnium exspectationem, fere absque aliis remedii, hunc affectionem quoq' e' excusit. Verum euimvero, ut vix reperias commodium, quod nulla secum incommoda trahat, ita neque hoc remedium ab omni parte culpa sua vacat.

~~Tum et iam in-
e commo-
tas.~~ Molestum quippe & dolorificum atque ingratum pueris est: eorum porro lusus & exercitia ad tempus interturbat; cuius rei respectu, nisi forte alius morbus complicatus exercitia una interdixerit, vix plus utilitatis, quam danni præstare poterit. Adhæc, vis ejus subito exeritur, & mox paulatim exhausta est, quod non usquequaque chronico morbo quadrat. Denique Fonticulus, qui chronicis morbis proprius est, in hoc affectu ejus vicem supplere posse videtur. Quocirca, vix medicamenti vesicatorii applicationem in hoc curando morbo admittimus, nisi acutus una compliceretur morbas, qui sui causa hoc remedii genus exigat; ut in casu modo proposito evenit.

*Locus
commo-
dissimus
applica-
tionis ve-
sicatorii*

Ubi autem res postulat; ut applicetur vesicatorium, commodissime id fieri posse videtur super vertebrae Colli, nisi forte Fonticulus illic excitatus locum præaccupaverit;

paverit; in quo casu, vel posse Aures, vel ^{in hoc af-}
 4 digitos infra Fonticulum admoveatur. ^{fectu.}
 Non negamus, illud, respectu aliorum
 morborum complicatorum, aliis atque aliis
 locis adaptari posse: hic vero designamus
 locum, qui maxime respiciat præsentem
 morbum.

IV. *Ligatura* quoque ad hunc titulum re- *Ligaturæ*
hic ex
usu esse
possunt.
 ferri posse videntur, & quidem concedimus
 eas aliquando in hoc affectu non plane esse
 inutiles, nimirum, si eæ valde moderatæ, si
 per justa intervalla, si locis convenientibus
 adhibeantur; verum cavendum, ne incre-
 mento partis, cui applicantur, obstent;
 quod fit, si satis laxæ sunt, si ex lana molliori
 confectæ, si interdiu aut aliqua diei parte,
 leviterque constrictæ, noctu vero solutæ, si
 cruribus supra genu, brachiis supra cubi-
 tum, adaptentur.

Videntur autem *Ligaturæ* hic conducere Ad quid
eæ confe-
rant.
 ad sanguinis affluxum à capite revellendum,
 eundemque versus partes extenuatas exter-
 nasque & extremas promovendum; præ-
 terea ad nimis lubricum sanguinis regres-
 sum in illis partibus, quibus adhibentur, re-
 tardandum.

V. Huc quoque spectat certarum par- *Fascianū*
usus &
modus
eas con-
cinnandi
 tium *Fasciatio*, quippe quæ cum *Ligatu-*
ris affinitatem habet. Solent enim aliqui
 ad firmandas partes earumque calorem fo-
 vendum

vendum fasciis laneis eas involvere; pedes nimirum, tibias, genu, & vicinas femoris partes. Cavendum vero, ne ex nimis strictæ liberam partium accretionem impedian.

Alii loco Fasciarum Ocreas fibulatas panno laneo succinetas consiliunt; has vero non sola firmitatis, aut caloris gratia effingunt, sed etiam ad curvitudinem ossium reducendam, vel ad inflexos Articulos erigendos. Aliqui Fernulas addunt, aut particulas fissi ossis Ceti.

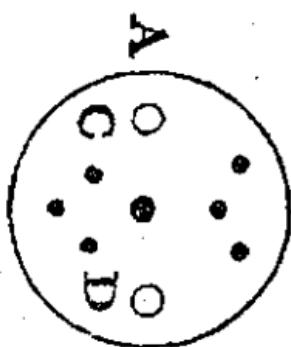
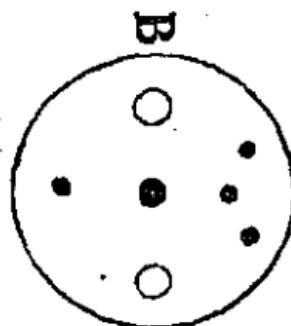
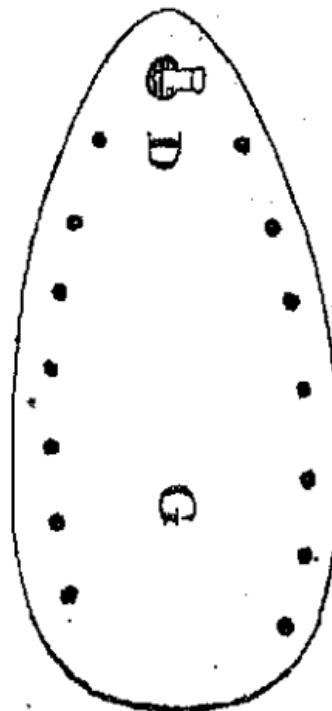
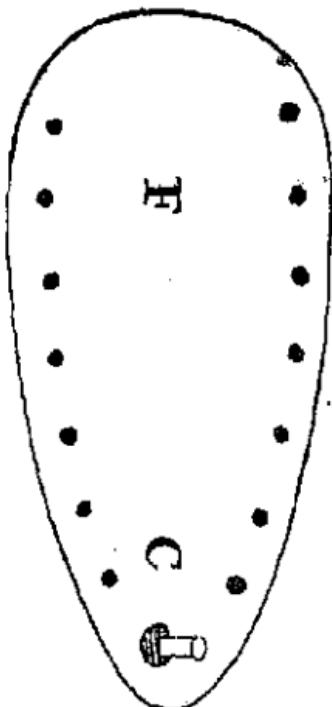
Verum tria potissimum in harum structura sunt notanda.

1. Ut premant aliquantulum extantem & convexam ossis partem.

2. Ut cavam vix tangant, quin potius à compressione defendant.

3. Ut parti sint bene adaptatae, & articulorum motum quam minimum impedian.

In hunc finem istæ ocreæ anteriori parti, qua genu spestant, transversim tecari possunt. Similiter, si opus sit ut Ferulæ supra genu extendantur, ad sustinendam & erigendam ejusdem deflexio-

nem, requiritur, ut cum dupli articulo formentur in loco flexionis, in hunc modum.

Forma articulationis Ferularum:

A B Rotula bina ferrea.

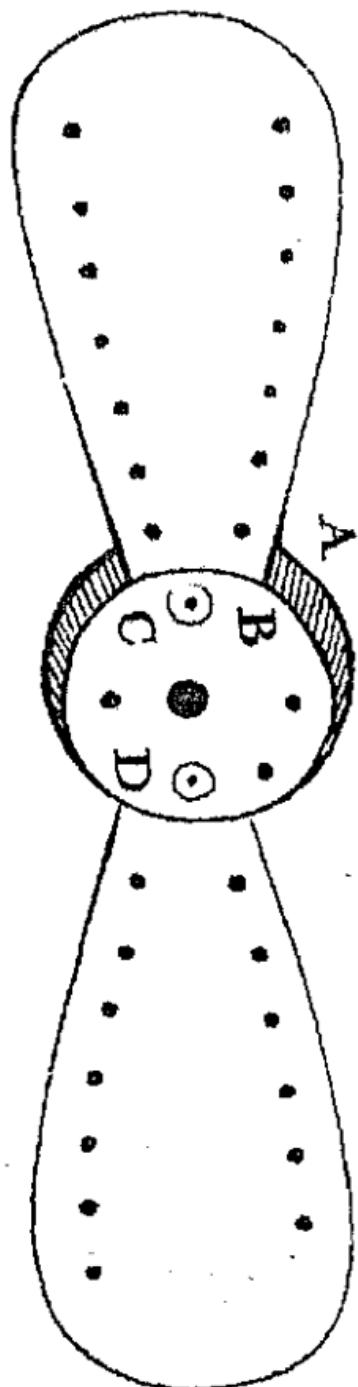
C D Axes articulorum ferni-

- • rum. Clavi quibus
- • Rotulae firmiter jun-
- • guntur.

- F G Aserculi, siue
- ferulae binae.

Loco Ferularum commodiū substitui possent tenuissimae laminæ ferri, totumque instrumentum ex ferro fabricari posset.

Axes bini C D, super quos reflectuntur asserculisive ferulae F G, duobus orbiculis dictis insiguntur. Orbiculi vero ipsi A B C ex laminis ferri quam tenuissimis (modo firmis) ne nimis graves sint, fabricantur; simulque admodum politis, ne asserculorum motum impedianter. Equalis sunt diametri, seu latitudinis, hi Orbiculi, puta duorum circiter digitorum transversorum, atque ita inter se coaptantur, ut ab omni parte paralleli sint. Intervitium vero inter illos tantum

tum sit, ut aſſerculorum capita apposite ex-
cipiat. Porro orbiculi hi, non modo dupli-
axe C & D, ſed & quinque clavis ferreis,
in ſchemate punctulis minoribus notatis,
transfigendi, firmiterque copulandi ſunt.
Denique tota instrumenti compositio ita
comparanda eſt ut commode alligari
poſſit ad prominens latus genu inflexi, ſi-
mulque tam extenſioni quam ordinariae e-
juſdem flexioni interviat, deflexionem vero
eius ad alterutrum latus, praesertim ad pro-
minens, coercent: quæ cauſa eſt cur du-
plici orbiculo axes infigantur, ſcilicet ne
qua juncturæ vacillent, & deflexioni genu
cedant.

Similiter torsio pedum fasciis quoque fre-
quentur emendatur. Si dīgiſi pēdum ex-
trorsum diſtorquentur, nocte fasciis collig-
andi ſunt, interpoſito inter calcaneos ta-
loſque pulvinari. Si nō introrſum dīgiſi pē-
dum torqueantur, colligandi ſunt tali, im-
mitendumque pulvinar inter majores pē-
dum dīgiſos.

Denique ad truncum corporis erigen-
dum, aut erectum servandum, ſolent tho-
races ex dupli panno conſutos conficerē, in-
terpoſitis exiguis aſſerculis oſſiſ ceti, quos ita
corporibus infantium adaptant, ut spinam
erectam ſiſtant, oſſa prominentia repre-
mant, incurva ab ulteriori compressione
de-

defendant; curandum quoque nescint, aut
saltem quam minimum, puellis gestanti-
bus molestæ, atque ut super spinam dorsi
funiculo in hunc usum accommodato fibu-
lentur.

C A P. XXX.

*Materia Φαρμακῶν. Et I.E.
luentia primas vias.*

MATERIA hæc multiplicis ac nobilissimi
usus est, plurimisque Indicationibus
satisfacit. Omnia quippe medicamenta, quæ
vel morbi causas, vel morbum ipsum, vel
symptomata primo respiciunt, exceptis so-
lis Chirurgicis, complectitur.

Dividitur in remedia Interna & Externa;
& utraque in Simplicia & Composita. Inter-
na demum subdividi possunt in Eluentia pri-
mas vias, in Preparantia, in elective Evacuan-
tia, in Alterantia specifica, & Roborantia, de-
nique in Corrigentia symptomata.

Primum locum inter hæc merentur In-
terna, atque ex illis Eluentia impuritates
primarum viarum: cum hæc, ut supra mon-
nuimus, habeant rationem impedimenti re-
spectu remediorum sequentium, & simpli-
ter primo sint amovendæ. In singulis autem
titulis,

titulis, quantum rei natura fert, simplicia compositis præmittemus.

Eluentia hæc tria genera adhuc comprehendunt, viz. *Enemata*, *Emetica*, & *Cathartica lenitiva*.

Enematum usus, eorumque formulae quedam.

Enematum injectio, priusquam pressius curationem aggredimur, tunc potissimum prærequisitur, cuin alvus adstricta est, sacerdote induratae; aut cum status intestina torquent, aut quævis intestinorum termina ægrum affligunt. In quibus casibus non modo ante quamvis præparationem, sed & ante vomitionem, immo ipsam lenitivam purgationem nonnunquam utiliter præmitti possunt. Nunquam hæc è violentioribus purgantibus, frequenter vero è lenitivis & benignis, aliquando etiam è solis lubricantibus & status discutientibus constant. Longius à pastu injicienda sunt tepide. Formulas aliquot subnectemus.

R. Lactis vacc. rec. calfact. ʒij. iiiij. vel v. semin. anis. pulv. gr. x. sacch. commun. ʒj. ʒj. β. vel ʒij. vitellum unius ovi. M. F. Enema. Addi insuper potest butyr. recent. ʒβ.

R. Decociti emoll. q. s. elest. lenit. ʒβ. syr. ros. solut. viol. an. ʒvj. ol. chamæm. ʒj. M. F. Enema. Injic. tepide.

R. Rad. alth. contus. ℥. vel ejus loco
fol. malv. vel flor. ejusdem M. ℥. fl. chamom.
p. j. semin. carminant. ʒij. Coq. in s. q. seri
luctis cerevisiati. Colatura ʒiiij. vel v. adde
diacassia vel Elect. passulati ℥. syr. rosat. so-
lut. simpl. sacch. culinaris an. ʒj. butyr. recent.
3vj. Addi potest, si visum fuerit, vicellum
unius ovi.

R. Fenni equi non castrati recentis ʒj. ℥.
se-
min. anis. foenic. malvae contus. an. ʒj. ℥. fl.
chamom. p. j. Coq. in s. q. ferilactis cerevi-
siati. In colatura ʒiiij. vel v. solve syr. viol.
ʒx. sacch. communis, ol. rosat. an. ʒj. M. F.
Enema.

Emeticorum usus, & quedam eorum Exempla.

Emeti-
comm-
utilias.

Emetica, seu vomitoria, tria potissimum
præstant. 1. Humores sive crudos, sive cor-
ruptos, & quascunque impuritates in ven-
triculo contentas evacuant, idque per viam
breviorem & expeditiorem, quam si per
ambages & anfractus Intestinorum circum-
ducerentur. 2. Agitando omnes partes, im-
primis viscera, humores crassos viscidosque
iis adhaerentes, aut iisdem impactos magis
fluxiles reddunt, & frequenter excutiunt,
præsertim in ventriculo & Intestinis colle-
tos: quo nomine Colicis doloribus sub-
veniunt,

veniunt, & ad obstruktiones referandas multum conferunt. 3. Omnia partium corporis, & maxime viscerum, excreticem facultatem efficaciter stimulant, hincque latentes morborum, imprimis febrium intermittentium, fomites & causas saepe unica vice exhibita eliciunt. Enimvero inter vomendum Intestina quoque ad exertionem per secundum stimulantur; Hepar per Porum Biliarum bilem; Pancreas peculiare suum excrementum per novum ejusdem vas profusius in intestina effundit; Lien quoque forte suum excrementum in ventriculam per vasa nondum satis nota uberior exonerat; Renes serum per ureteres; Pulmones efficaciori tussi concitata pus mucumve per trachaeam arteriam; Cerebrum, pituitam, & falsum serum per palatum, per nares, oculosque copiosius solito excernit. Denique totum corpus ad diaphoresin, sive manifestam per sudorem, sive occultam per insensibilem transpirationem, prouidus plerumque redditur. Notandum interim est, non leviora quaque vomitoria, neque etiam ipsa fortiora, si immixta dosi exhibeantur, statim haec omnia plene perficere; attamen sua operatione plus minusve pro viribus & quantitate medicamenti eo collimare, & fortiora quidem, plena dosi data, tres metas propositas efficaciter attingere.

Circumspetio adhibenda in eorum usu. Ex prædictis facile cuivis innotescit fortiora Emetica, pleniori quantitate præscripta, puellis hoc morbo correptis competere non posse; neque teneras eorum vires tantos in corpore tumultus, & tam universalem evacuationem subitoque factam perferre posse. Quapropter circumspete admodum hoc remedii genus puellis præscribendum est, tum etiam atque etiam vires & medicamenti efficacia ac quantitas contra sunt pensitandæ. In hunc ergo finem aliquot cautiones juniorum gratia hic subnecere non erit inutile.

1. Vomitus in hoc affectu concitandus non est, nisi humores sponte sua non nihil sursum vergant, iisque per superiora non difficulter exigi possint.

2. Nisi puelli per se ad vomendum sint proclives, vomitumque facile ferant.

3. In sputo sanguinis, Phthisi seu Tabe, Hæmorrhagia Narium in quavis interna venarum apertione, similibusque casibus ab hoc remedio abstinentur.

4. Potentiora Emetica liberaliori dosi exhibita hic interdicuntur. Etenim metus est, ne insitos spiritus nimium depopulentur, ipsasque partes solidas plus æquo prius extenuatas ulterius cliquent.

Oportet ergo, ut vomitoria, hic in usum vocanda, vel natura sua leniora sint, vel saltem

Qualia vomitoria hic conveniant.

tem fortiora satis correcta & parca dosi administrata.

Obje^ct. Dicas si leniora sint aut diminuta quantitate exhibita, vix efficaciter posse humores evacuandos educere.

Resp. Revera, ubi naturam, aut non omnino, aut parum adminiculanter habemus, ita rem se habere; in quo casu negamus vomitoria omnino esse exhibenda: supposita vero aptitudine tum humorum tum corporis ad hanc evacuationem (ut in prima & secunda cautione requiritur) etiam leniora vomitoria humores in primis viis stabulantes evacuare queunt: quod idem dicendum quoque est de fortioribus probe correctis parcaque manu exhibitis. Etenim ob correctionem & diminutam quantitatem haud multum corpus exagitant, aut naturam lacescant, atque interim ob ventriculi humorumque proclivitatem huic scopo satisfacere valent. Paradigmata jam aliquot subjungamus.

R^e. Summitat. Erigeri M. §. passul. Corinth. 3j. Coq. in 1b. cerevisia non lupulata ad medietatis assumptionem. Colatura 3ij. adde syr. acetos. simpl. 3§. M. & exhib. tepide.

Vel

R^e. Infusionis croci metallor. in vino Hispan. loco frigido factae & per subsid. optimè

A a 3 depurat.

depurat. 3j. $\frac{1}{2}$ j. $\frac{1}{2}$ ij. (pro ratione aetatis ac roboris) *syr. acetos.* *simpl.* $\frac{1}{2}$ j. *seri lactis cerevisiati* $\frac{1}{2}$ j. *aq. cinnam.* *gutt. x.* vel ejus loco, si convulsiones metuantur, *aq. antepi.* *lept.* *Lang.* $\frac{1}{2}$ j. M. & ebibat tepide mane cum regimine.

Rx. *Succ. sol. Asari* $\frac{1}{2}$ j. $\frac{1}{2}$ ij. vel $\frac{1}{2}$ j. *syr. acetosi simpl.* 3ij. *seri lactis cerevisiati* q. s. M.

Rx. *Salis vitrioli præp.* à gr. v. ad gr. x. Exhibe similiter in *fero lactis cerevisiato.*

Cathartica Lenitiva.

Cautio-
nes circa
utrum Le-
nientium
obser-
vandæ.

Hæc evacuantia cum effectus suos plācide sine tumultu exequantur, non illam Medici circumspectionem quam Emetica aut elective Purgantia postulant. Tria tamen circa illorum usum cavenda sunt. 1. Ne ingrato sapore eam ventriculonauseam inferamus, ut postmodum omnia medicamenta aversetur & abhorreat. 2. Ne nimia pharmaci quantitate ventriculum graveamus. 3. Ne assumptum pharmacum vomitu statim rejiciatur. In hunc ultimum scopum solent aliqui os puelli grato aliquo liquore statim colluere; alii tantum in os ejusdem ingerunt, vel *cerasa condita*, vel *pruna Brigniolensia*, vel *conservam Berberorum*, vel *succum Aurantiorum* saccharo admixtum, aut *similia.*

Dividi hæc Lenitiva possunt in Simplicia Lenientia & Composita ; & hæc iterum in ea quæ in Pharmacopoliis extare solent , & ea, que pro re nata de novo parantur.

Simplicia , quæ huic scopo per se satis faciunt , admodum pauca reperiuntur ; ut *Manna* , *Cassia fistularis* , *Aloe socotrana* , *Tamarindi* , *Polypodium quercentum* . At vero minus efficacia , quæque (nisi purgantibus aliis fortioribus acuantur) lenitivam indolem non induunt , plura occurunt ; ut *Uva passa* *majores* , tum *Corinthiaca* , *Fuzuba* , *Sebestena* , *Pruna dulcia* & *damascena* , *Ficus* , *Dactyli* , *Pulpa Pomorum effectorum* , *Flores Malvae* , *Violarum* , *Herbea Parietaria* , *Mercurialis* , *Rad. Altheæ* , *Glycyrrh. semina* 4. frig. maj. semina *Malvae* , *Amygdalæ dulces* , *Ova sorbitia* , *Pinguiculae* , *Butyrum* , *Oleum olivar. ol. amygd. dulc. serum Lactis* , & similia . Hæc licet per se parum efficacia sint , aliorum tamen purgantium admixtione non contemnendam vim lenitivam acquirunt.

Composita lenitiva hæc in Officinis prostant , *Cassia extracta* cum vel sine *Senna* , *Diacassia* , *Elect. Lenitivum* , *Diaprunum lenitivum* , *Elect. passulatum* , *Decoctum commune pro Medicina* , *Decoctum fl. & fruct. syr. & mel Violarum* , *syr. rosar. sol. mel Mercuriale* , *mel Passulatum* , *Conservæ Rosarum pallidarum* , *Florum Malyæ* , *Violarum* , *Forinulas nonnullas*

tas extemporaneas his subiungere possumus;
Ut

v. *Manna Calabrina* opt. 3vj. *cremor.*
tartari gr. viij. *seri lactis cerevisiati* (*Possent
Alle dicti*) in quo parum sem. *anis.* *ferbue-*
rit 3j. *Misce,* & exhib. mane. Loco *seri*
ejusmodi substitui potest *juscum aliquod*, vel
Decoct. commun. pro *Medicina*, vel *Decoct. fl.*
& fruct.

ii. *Elett. Lenitiv.* 3j. *vel*, 3ij. *syr.* *ro-*
sar. *solut.* 3ij. *viol.* 3j. *cremor.* *tart.* gr. x.
seri lactis cerevisiati 3j. M. & capiat in au-
rora. Aliqui parant *syr. lenitivum* in hunc
modum.

vi. *Polypod. querc.* 3ij. *tart.* alb. *ptapar.*
3ij. *Poma dulc.* N. xij. *Uvar.* *passif.* *exaci-*
nat. 3j. *Coq.* in f. q. *aq.* *font.* ad ibj. In *Cola-*
zura *infunde per noct.* *solut.* *senn.* *elett.* 3j. *rhab.*
3ij. *pulpæ Cusiae* *recenter extract.* 3j. *tama-*
rind. 3j. *glyc.* *semin.* *anis.* *coriand.* an. 3j. *ma-*
ne *per pannum laneum densum exprimantur.*
vii. *Expresionis* 3viii. *sacch.* alb. 3vj. *Coq.* *pa-*
rum, tum adde *manna opt.* *syr.* *ros.* *solut.* an.
3ij. *viol.* 3j. F. *syr. Lenitivus.* Capiat *Puel-*
lus 3j. *aq.* *cichor.* *vel* *parietar.* 3j. & *succi li-*
mon. 3j. *dilutam.*

viii. *Aloes lotæ*, *vel* *Pil.* *Aloephang.* gr. viij.
F. *Pilulæ* 2. cum *syr.* *ros.* *solut.* *limittan-*
tur in 2. *cerasa condita* *exemptis officulis*, que
integra deglutiuntur, ne sapor offendat hora
somni

somni vesperi. Mane superbibat *syr. ros. solut.* ʒj. in sero lactis cerevisiato.

Vel

R. Syr. ros. solut. ʒvj. violar. ʒ B. succi limon. ʒj. elect. passulat. ʒj. aq. cichor. vel parietar. ʒj. M. F. Haustus, quem capiat mane jejonus. Atque hæc de Eluentibus primas vias: sequuntur Præparantia.

C A P. XXXI.

Præparantia, eorumque Uſus.

REmedia hæc partim humores præparandos, partim vias, per quas ii educendi, partim ipsas partes in quibus stabulantur, respiciunt: Sciendum autem evacuationem illam, quæ Emeticis perficitur, minime omnium præparationem prærequirere; illam vero quæ Catharticis aut Expectorantibus, maxime.

Præparandum generum.
Quæ evacuatio magis, quæ minus præparacionem exigat.

I. *Humores præparandi in genere sunt, vel Pituitosi, nimirum frigidi, qui calidis attemperandi, crassi attenuandi, viscidi incidenti; vel Bilioſi, viz. acres, amari, urentes, corrosivi, qui lenientibus & compescientibus cicurandi; vel Melancholici, scil. terrestres, fæculenti, tartarei, qui benigniori*

Præparatio quibus humoribus debeatur.

materiæ commiscendi & fluxilę reddendi; vel denique serosi, qui disponendi & quasi manu dirigendi sunt, vel ad vias urinarias, ut per mictum; vel ad alvum, ut per secessum; vel ad partes cutaneas, ut per sudationem facilius exigantur.

Vias per quas Evacuatio decernitur, immuniendae quoque sunt ac adapteandae, & non tantum communes, sed & ipsæ speciales, per quas materia peccans in specie ad communes vias dederatur. Alia enim præparatio est vasorum Renum, (quæ scilicet lubricantibus & laxantibus maxime perficitur) alia vasorum Hepatis, quæ fit aperientibus, abstergentibus, & nonnihil simul adstringentibus; alia vasorum Pulmonum, quæ potius lenientibus & maturantibus peragitur, admixtis forte pro ratione materiæ vel incidentibus & attenuantibus, vel contra incrassantibus & fluxione in avertentibus.

*Præparatio respec-
tu par-
tium.* III. *Partes ipsæ, in quibus præ ceteris humo-
res vitiosi impinguntur vel fluitant, medica-
menta sibi appropriata admiscenda postu-
lant; & prout hoc vel illud viscus plus mi-
nusque afficitur, modo cephalica, modo he-
patica, modo pulmones respicientia, &c. do-
minum in præparantibus obtinent, & libe-
ralius sunt admisceenda.*

Porro (ut simul omnes prope qualitates præparantium in hoc affectu requisitas com- plectamur)

plectamur) dicimus hæc remedia ex Arte ratiūna
præscripta ut plurimum esse moderate calida, ^{in hoc affectu.}
(nisi scilicet febris adfuerit) esse attenuantia,
incidentia, & deobstruentia, simulque peculiari
jure nonnihil Hepar, Pulmones, & Caput re-
spicere, quæ partes plerumque humorum
copia in hoc morbo gravari solent; Esse ad-
huc *huic affectui in specie nonnihil appropriata*:
si vero non occurrant talia, quæ simul sub
censu præparantium cadant, morboque
approprientur, saltem alia tunc specifica
præparantibus admiscenda.

Tandem in memoriam revocandum est, ^{Per epizootias in hu-}
morbum hunc esse Chronicum, materia- ^{mores in}
que ejusdem esse tardi motus, totamque si- ^{hoc affectu exi-}
mul vix præparari, aut non continue insi- ^{gendi.}
stendum esse præparantibus, donec tota
materia fuerit præparata; ita quippe pars
præparata, & jam fluxilis reddita, vel alios
affectus, vel etiam gravia forte symptomata,
facile concitet. Quare per vices modo
præparandum, modo materia jam præpa-
rata pharaco exigenda. Quia sane alterna
remediorum administratione, tum viribus
prospiciemus, tum causæ morbificæ tuto (ut
ut sensim) occurremus. Notandum quoque
hic, quod & supra monuitus, ubi causæ
morbificæ eousque diminutæ ac edomitæ
fuerint, ut ad tempus non impedianc speci-
ficam curationem; huic quamprimum pro-
priis

priis alterantibus esse incumbendum , & in eadem persistendum esse , donec causæ de- nro processum interturbaverint.

Hilce jam prænissis , *Præparantia Simpli- cias* , ut & *Composita* illa , quæ in Pharmacopolis affervari solent , nec non exempla qua- dam *Decompositorum* , ordine subjungere ul- terius vîsum est : Monemus tamen haud expestantum esse , ut singula simplicia , (aut forte eorum aliquod) omnes qualitates , quas modo exquisitis illis & appropriatis præpa- rantibus attribuimus , complestantur ; (ita enim nulla compositione foret opus) sed tot & talia è simplicibus à nobis enumeratis à prudenti Medico seligenda , ac inter se con- temperanda sunt , quæ simul juncta reme- dium omnibus illis qualitatibus donatum concinnent .

Simplicia , & *Composita* in Officinis af- servata sunt sequentia . *Herba omnes capi- lares* , imprimis *Trichomanes* ; *Ruta muraria* ; *Spica radicis Osmunde regalis* ; *Gemma pîx- dum erumpentes Filicis maris* ; *Polypodium mu- rale* ; *Phyllitis* , seu *Lingua Cervina* , *Ceterach* , *Hepatica* , *Agrimonie* , *Cuscuta* , *Scabiosa* , *Be- tonica* , *Veronica mas* ; *folia & cortex Tama- risci* ; *cortex radicum Capparum* ; *rad. Cichor.* *Endiv.* *Graini. Asparag.* *Myrrhis* ; *Glycyrr.* *Tartarum* ; (quanquam forte ejus lubricitas minus congruit) *Passula* , imprimis *Corin- thia-*

thiacæ; Pruna Damascena; semin. Anis. Fœnic. dulc. Coriandr. Carui; Anethi; Syr. Capill. Vener. de Beton. simpl. & compos. Byzantum. Cichor. de Eupator. de 5 radic. de Scolopend. de Stach.

Ex his ulterius Decomposita pro re nata formari possunt; Ut,

R. Spicas, vel Gemmas Rad. Filicis maris N. v. Coq. in fff. lactis ad 3ij. Colataram bibat mane, jejuno stomacho. Convenerit maxime junioribus & laeti assuetis.

Vel

R. Gemmarum Felicis maris tenellarum è terra modo erumpentium M j. Veron. maris, Ling. Cervin. Hepat. an. M B fl. Tamarisci p. j. Passul. minor, 3j B. Macis 3j. Pullum unum extenteratum, &c. & cum farina avenacea, q. f. F. Jusculum, ut artis est. Capiat Puel-lus 3ij. vel iiij. mane, & hora quarta pome-ridiana; addendo, si lubet. Crem. Tart. gr.x.

Vel

R. Capill. Vener. Hepat. Agrimon. Cuscuta, an. M B. Radic. Filic. maris, gramin. Asparag. an. 3j. fl. Tamarisc. p. j. Passul. Corinth. 3j. Tartar. alb. præp. 3j. Glycyrrh. 3j. Macis 3j. Coq. in fibij. aq. font. Colatura fibj. addc vini alb. vel Rhenan. 3ij. syr. de Scolopendr. 3j B. M. F. Apozema; de quo bibat Puel-lus haustum, mane, & hora quarta pome-ridiana. Valet potissimum, ubi pertinaces ob-structio-

structiones, in Mesenterio, Hepato, &c. adsum.
Vel

R. *Tusilag.* *Capill.* *Vener.* *Ling.* *Cervin.*
Hepat. an. M. *B.* *Radic.* *Myrrhid.* *Asparag.* an.
Z. *Glyc.* *Hisspan.* z. *j.* *Macis* *Dj.* *Passul.* *exaci-*
nat. Z. *j.* *Iujub.* N. v. *Sebesten.* N. viij. *Fic.*
incis. N. ij. *Coq.* in s. q. aq. *Hord.* *Colatura*
claræ tb. *adde syr.* *Capill.* *Vener.* Z. *B.* M.
Hujus Apozematis usus precipuus est, in sarcitis
simil aut obstructis Pulmonibus.

R. *Musti Cerevis.* thij. *Hepatica,* *Capill.*
Vener. *Phyllit.* *Scabios.* *Tusilag.* *Matricar.* *Ar-*
temis. an. M. *j.* *Fic.* *incis.* *Passul.* *exacinat.* an.
tb. *Glyc.* *sem.* *Anis.* an. z. *j.* *Coq.* lento igne
per horas 6. *Colatura* servetur in usum. Ineo-
dem prope casu conveniens est.

Vel

R. *Sarsaparill.* *incis.* Z. *ij.* *Radic.* *Chin.* *ras.*
Cornu cervi, Ebor. an. Z. *j.* *fol.* Veron. maru.
Phyblit. *Hepat.* *Scabios.* an. M. *ij.* *spic.* *rad.*
Osmund. *regal.* *Filic.* an. Z. *j.* *Coq.* in 4. Con-
giis musti cerevisiae non lupulatae (Alle dicta)
lento igne per horas 4, vel 5. Dein post aliquot
horas coletur liquor per setaceum 5 tum adde
succii Cochlear. Recabung. an. H. *B.* fermenti ce-
revis. q. s. Fermentetur more solito, & in dolio-
lum reponatur, & quo ad usum pro Potu ordi-
nario de promatur. Conducit præcipue, ubi ad-
est suspicio Luis Venereo, vel Scorbuti complicati.

C A P . X X X I .

Evacuantia elective.

PRæparata materia morbi , apertisque viis , per quas evacuatio instituitur, proximum est , ut consideremus quæ pharmaceutica humores in specie peccantes elective edificant. Hæc autem medicamenta partim *humores* . partim *partes in quibus stabulantur* , respiciunt : in singulis vero iusta virium habenda est ratio.

Violentiora vel plane abdicanda , vel optime correcta & parca dosi circumspecte que adhibenda sunt : & junioribus quidem pueris ac infirmioribus vel mitiora , vel minori dosi , magisque correcta ; majoribus & robustioribus fortiora pleniorique dosi (modo non transcendant vires) permittenda. In utroque casu tutius est paulo infra vires subsistere , quam easdem vel tantillum excedere ; & omnino in hoc affectu satius est *per epicrasin* procedere , quam simul & semel plenarium humorum peccantium eyacuationem tentare.

Humores porro in corpore dominantes sibi appropriata pharmaca desiderant ; ut *Bilia Cholagogæ* , *Pituita Phlegmægogæ* , *Melan-cholia Melanogogæ* , *serum Humorque aquosus Hydragogæ* .

Ad-

Adhæc, si Hepar præ aliis partibus humoribus graveretur, talia sunt eligenda purgantia, quæ peculiari jure Hepar respiciunt. Similiter, obfessis multum Pulmonibus, aut Cerebro, aliisve visceribus, ejusmodi sunt eligenda purgantia, (quantum quidem fieri potest) quæ hisce partibus respective sunt appropriata. Sin vero non occurrant simplicia purgantia nonnullis partibus satis speciatim dicata, apta aliorum ingredientium istis partibus familiarium admixtione eorum defectus supplendus est.

Rhabarbari in hoc affectu usus. Denique (quoad fieri poterit) purgantibus directe morbi essentiae oppositis insistere conandum est. Hoc nomine *Rharbarbarum* præ aliis simplicibus commendamus. Est enim medicamentum moderate calidum & siccum, spiritibus infatis omnium partium satis familiare, & amicum, corporeum spirituum benigne excutit, molliitatemque partium firmat, internam lubricitatem nonnihil corrigit, pulsum ad artus evocat, calorem externalium partium anget, internarum & imprimis carum, que nutritioni inserviunt, rigorem & activitatem sovet. Adde quod rarissime (modo justa dosi exhibeat) super purgationem invchat, medicamentum profecto omni etati & complexioni satis tutum.

Hisce jam præmissis, nonnulla simplicia purgantia, quæ huc spectant, nec non paradigmata

radiginata quædam compositorum propo-
nenda sunt. Neque etiam quidquam prohi-
bet, quin multa ex lenitivis supra citatis,
huc quoque, diverso tamen respectu, refe-
ratur: Illic enim respiciuntur, ut accidunt le-
nitiva alias ignaviora; hic vero potius, ut
temperant purgantia fortiora.

Purgantia Simplicia, tum Composita Offi- cialia.

Manna, Caſſia fistularis, Tamarindi, Myroba-
lanorum genera, Rhabarbarum, Aloë, Syr. Ros.
ſolut. de Cichor. cum Rhab. dupl. Auguſtan.
Scammonium, Agaricus; ſem. Carthami, Me-
choacana, Jalappa, Turpethum, mercur. dulcis;
Syr. Ros. ſolut. cum Agar Epithymum Polypod.
quercin. Senna; Syr. Magifralis ad Melanchol.
de pomis Reg. Sapor. Diabazemer, Elect. lenit.
de Prunis. Solut. Elect. paſſulatum, Diacathol.
Conſectio Hamech. Bened. laxativa, &c.

Extemporaneorum Compositorum exempla quædam.

R. Syr. Auguſtan. 3ij. Ros. ſolut. 3ij. aq.
Cichor. 3ʒ. pro dilutione. F. Potio, exhibenda
mane jejuno ſtomacho

R. Rhab. opt. pulverat. gr. xvij. Syr. de
Cichor. cum dupl. Rheo 3vj. Rosat. ſolut. 3ij. aq.
fol. Filicis 3vj. M. F. Haustus, Bilioſis, ut
Hepaticis, maxime conuenit.

R. Folior. Sennae, Polypod. querc. Epithym. an. ʒj. Rhab. opt. Əj. Chrystall. Tartar. semin, Fenic. dul. an. Əj. F. Infusio in f. q. aq. fumar. s. a. pro ʒj. Colatura expressæ adde Syr. M. gistrat. ad Melanchol. ʒv. aq. Cinnam. gut. vii. vel Antepilept. Lang. Əj. M. F. Haustus. Melancholicis maxime designatur.

R. Fol. Sennæ ʒij. pulp. Tamarind. ʒv. semin. Anis. an. Əj. Cremor. Tart. Əj. F. Infusio in f. q. aq. soman. per noct. Cum express. ʒij. F. sec. art. Emulsio ex Amygd. dulc. decorat. Əj. semin. q. frig. maij. an. Əij. pro 2. dosibus; addendo singulis Syr. de Cichor. cum quadruplic. Rheo. Manna opt. an. ʒij. Humores acres, & adustos, evacuat, & contemperat.

R. Elest. lenit. ʒij. Rhab. Əj. Crem. Tart. semin. Anis an. Əj. fl. Borrag. Amb. an. p. Ə. aq. fumar. q. f. F. Infusio per aliquot horas. Colatura, per pannum laneum densum facta, Əj. adde Syr. de ponis Regis Saporis Əj. M. F. H.

R. Folior. Sennæ ʒj. vel ʒij. Agar. trochise. Əj. sem. Fenic. dulc. ʒ. Ə. fl. Chamæm. N. x. Coq. in f. q. aq. font. s. a. Express. ʒx, vel ʒj. adde Syr. Ros. solut. cum Agar. ʒv. Manna opt. ʒij. M. F. Haustus. Humoribus crassis, & putiosis, potissimum dicatur.

R. Fl. Sambuci p. j. Rhab. Əij. Jalapp. Mechoacan, an. Əj. Crem. Tart. Ə. Ə. Nucis Moschat. gr. xv. F. Infusio & levis ebullitio in

aq. fl. Sambuci, & vini Rhen. an. q. f. Colatura $\frac{3}{4}$ g. adde Syr. Ros. solut. $\frac{3}{4}$ g, vel $\frac{3}{4}$ j. F. Potio, Pituitosis, Cachecticis, & Hydropicis convenit.

Rx. Fol. Sennæ $\frac{3}{4}$ g. Rhab. $\frac{3}{4}$ ij. Agar. troch. $\frac{3}{4}$ j. pulpa Tamarind. $\frac{3}{4}$ ij. semin. Anis. Crem. Tartari, an. $\frac{3}{4}$ j. fl. Anth. p. g. F. Infusio in f. q. aq. font. & levis ebullitio. Expressionis $\frac{3}{4}$ g. adde Syr. Ros. solut. cum Agar. Magistral. ad Melanchol. an. $\frac{3}{4}$ jj. M. F. Haustus. Mixtos humores evacuat.

Rx. Mercurii dulc. gr. xv. conserv. Viol. $\frac{3}{4}$ j. pulv. Tragac. gr. j. M. F. Bolus cum Syr. Viol. quem capiat mane, superbibendo mox $\frac{3}{4}$ j. Syr. Ros. solut. in haustulo seri lactis cerevisiati solutam. Commendari potest Pueris, qui vermisbus simul cum hoc affectu laborant, usi & Lue Venerea una infectis: item Strumosis.

Rx. Mercur. dulc. gr. xij. Jalapp. gr. xij. nucis myrist. gr. $\frac{3}{4}$ pulpa passul. $\frac{3}{4}$ j. M. F. Bolus cum syr. viol. sumendum in Aurora. Loco Jalapp. substitui possunt scammon. prep. vel resin. jalapp. gr. iiij. vel $\frac{3}{4}$ jj. Convenit Pueris simul strumosis; ut & iis, qui Lue venerea suspecti sunt laborare, iisque qui difficulter purgantur, & ingrata plane respuunt.

Rx. Mercur. dulc. $\frac{3}{4}$ j. resin. Jalapp. $\frac{3}{4}$ g. sacch. puriss. in aq. beton. vel simili dissolut. $\frac{3}{4}$ jj. vel $\frac{3}{4}$ g. F. sec. art. Tabella pond. $\frac{3}{4}$ jj. vel $\frac{3}{4}$ j. Capiat unam pro dosi.

R. Aloës socotrin. opt. gr. viij. rhab. pulv.
gr. xij. syr. ros. solut. q. l. F. Pilula, quas ca-
piat Puellus in cerasis conditis abditas exemplis
osseculis. Possunt & deaurari Pilula commode-
ris exhibitionis ergo.

R. Rhab. opt. 3j. urar. passar. exacinal.
M. j. cerevis. commun. lib. Infund. per 12 ho-
ras, de colatura hujusmodi bibant Puelli, qui
noctu avide potum expetunt.

C A P. XXXIII.

Alterantia Specifica.

PREPARATIS iam atque ex parte eva-
cuatis morbi causis, vel saltem ita edomi-
tis, ut ad tempus ulteriorem curationem
non impedian, statim ad hæc *alterantia spe-
cifica* procedendum est; quæ quidem jugu-
lum quasi ipsius morbi petunt, & quorum
gratia ista cum præparantia tum evacuantia
præmissa fuerunt.

Eorum
definizio, Definiri autem possunt hæc specifica, Re-
media, quæ ipsi *essentia* morbi è diametro contra-
ria sunt, adeoque eam direkte impugnant.

**& Divi-
fio.** Sunt autem ea vel Simplicia vel Compo-
sita; & simplicia quidem quæ nobis ha-
ctenus innoverunt sunt sequentia. Radix
Osmundæ regalis, seu potius spica radicis
eius-

ejusdem abjecta media parte; Radix Filicis maris, item Turiones vel potius Gemmae ejusdem vixdum è terra prorumpentes; Radices Graminis, Cichor. Asparag. Rub. tint. Eryng. Herba capillares, Ceterach, Lingua Serrina, Hepatica, Veronica mas, flores & folia Lamii, Borrug. salviae, Rotis mar. Tamarisci, Abrotanum, Absinth. pontic. Chelidon. maj. Crocus, Radic. curcumæ, Sarsa parvill. Saffasr. Chinæ, Tria samala, Lignum Guajaci ejusque cortex & flor. Sulph. Chalybs prepar. Crocus Martis, Sal Chalyb. vinum Chalybeatum, syr. Chalyb. vinum album Gallicum & Rhenanum, sperma ceti, Moschus, Ambra Grisea, Castoreum, vernes terrestres, Iecora Ranarum & Pullorum Corvi, Millepedes vino albo lotæ & in cibano siccata ac pulverata, & similia.

Si quis autem quærat quo modo quave ^{Opposi-}
actione medicamenta hæc affectus hujus es- ^{tio inter}
sentiam specialiter imperant: ^{morbum}
& hæc

Respondemus forte non necesse esse, ut specifica ad Asylum istud ignorantiae, occultas qualitates, statim configiamus; sed in memoria revocandas esse partes essentiae hujus morbi cum primariæ, tum secundariæ supra descriptas: Siquidem facta collatione inter illas partes & hæc medicamenta, haud obscuram contrarietatem ac repugnantiam erga illa invicem deprehendemus. Morbus enim hic consistit in intemperie frigida & hu-

*mida, in spirituum insitorum inopia ac torpore,
in toni partium enervatione: E contra reme-
dia hæc calefaciunt & siccant, spiritus insitos
fovent, torporem eorum excutinent, tonumque
firmant.*

Porro, quandoquidem cum caliditate ac
siccitate remedia hæc insignem obtinent
friabilitatem ac tenuitatem partium, fit, ut
non tantum viscida incident, crassa atte-
nuent, sed & æquationem quandam om-
nium succorum in massa sanguinea fluitan-
tium concilient, æqualemque (habita ra-
tione distantiae à fonte caloris) distributio-
nem tum caloris tum sanguinis procurent.
Hinc partes externæ prius extenuatae libe-
raliori alimento caloreque fruuntur; paren-
chymata viscerum, mole nimium aucta, à
crassioribus & viscidioribus succis alimenta-
riis liberantur, & nonnihil inde imminuantur:
hinc irrationalis illa partium nutritio,
seu ἀλογοτεοφία, à qua tanta vitiorum or-
ganicorum series dependet, emendatur. De-
nique remedia hæc partes nervosas quoque
ipsamque spinam dorsi nimis debilem robo-
rant, ac fovent.

Dicas, omnia simplicia à nobis supra ci-
tata non hæc omnia plene perficere. Con-
cedimus. Nam *Santalorum* genera, licet sua
siccitate, friabilitate ac tenuitate partium,
fortiter hunc affectum impugnant, sua ta-
men

meti frigiditate videntur potius ad morbi partes accedere. Dicimus ergo hujusmodi Simplicia per se sola non esse administranda, sed aliis duntaxat admixta, quæ qualitatem noxiā satis corrigant. Similiter nonnulla Simplicia impense calida, ut *Crocus*, *Castoreum*, *flores Sulphuris*, &c. huic morbo multum repugnant: sed in usum non sunt vocanda, nisi prius contemperata. Porro *Sarsa parilla*; *Sassafras*, *Osmunda regalis*, *Filicis genera*, *Herba capillaris*, *Centerach*, *Lingua cervina*, & similia, (caliditate ac siccitate simul junctis cum insigni friabilitate ac tenuitate partium) plurimum ad æquationem sanguinis, tum ad multas alias morbi partes subigendas contribuunt. Verum partes nervosas ac fibrosas vix satis roborant firmantque, quare Cephalicorum admixtionem desiderare videntur. Adhæc, *Lignum Vitæ*, suo calore, siccitate, friabilitate resinoſa ac Balsamica substantia, rotundum partium multum firmat, nonnullisque aliis morbi partibus contrariatur: cum tamen parum conferat ad æquationem succorum in massa sanguinea contentorum, quin potius eam forte impediat; non sine summa cautione, correctumque, & exigua quantitate est præscribendum. Denique ex simplicibus hic recitatis nonnulla, magis ad vires omnes corroborandas, quam ad

morbi essentiam debellandam, recipiuntur; ut *Salvia*, *Moschis*, *Ambra Grysea*, & similia: quæ non nisi aliis efficacioribus magisque appropriatis admixtum in usum veniunt.

Quæ ex speciebus similiis nobiliore. Quod si quis ulterius quæsiverit quænam Simplicia è proposiis efficaciora ac nobiliora sunt æstimanda: huic regulis tequentibus respondemus.

1. Illa sunt nobiliora medicamenta, quæ simul pluribus essentiæ morbi partibus opponuntur.

2. Illa, ceteris partibus, nobiliora habenda, quæ primarias essentiæ morbi partes directe impetunt, præscritim si simul faciant ad e qualē distributionem sanguinis & calorū, qua tota vicia organica corrigantur.

3. Quæ ceteris morbi essentiæ partibus eminentiori gradu, ita tamen ut vires ea ferant, contrariantur.

4. Quæ una & morbo adversantur & naturæ similia ac familiaria sunt, eique quam minimam vim inferunt.

5. Quæ magis grata puello laboranti sunt, minoreque cum molestia atque aversatione admittuntur.

His jam præmissis Paradigmata quædam medicamentorum compositorum subjicienda sunt:

Apozemata & Cerevisia Medicata.

R. Rad. Osmundæ regal. spicas N vj. Herb. veronic. maris. ling. cerv. ceterach. Capill. Vener. Hepatic. an. Mj. salvia. anthus. an. Mj. passul. minor 3ij. glyc. Hispan. 3ij. macis 3ij. coq. in tb vj. aq. fontan. s. a. R. Colatura 1biij. Adde syr. capill. vener. 3ij. M. F. Apozema. Capiat puellus haustulum hujus quotidie mane, hora quarta pomeridiana, tum etiam noctu, si potum tunc petierit. Immo si voluerit, utatur eo pro potu ordinario. Tu si & obstructione Pulmonum simul cum hoc affectu graviter afflitis maxime convenit.

R. Fol. Osmundæ regal. ling. Cervin. Hepat. Ceterach, fl. tamarisc radic. filic. maris. an. Mj. passul. minor. 3ij. santali albi & rubr. ligni sassafras. an. 3ij. semin. Coriandr. 3j. Macis 3j. fol. Salviæ Mj. Coq. in s. q. aq. font. sec. art. ad 1biij. Colatura edulcoretur Sacch. vel melle, pro Potu ordinario. Hepaticis hoc affectu laborantibus succurrit.

R. Sarsæ parill. incis. & optime contus. 3ij. radic. Chinæ in taleol. concis. 3j. Infund. & coq. s. art. in tbvij. aq. font. ad 1biij. tum adderadic. Sassafras 3ij. Osmund. regal. Ling. Cervin. Ceterach, Capilli Vener. Lamii, an. Mj. Glyc. Hispan. 3j. Macis 3j. Coq. ad 1biij. Colatura adde Mell. vel Sacch. 3ij. M. pro Potu ordinario. Conducit præ-

cipue iis, qui Luc venerea laborare suspecti sunt,
ut & strumosis.

Rx. Flor. Tamarisci recent. Mj. Veronic.
maris Mj. Leviter contund. & infund. frigide
per 6 horas in libij. Cerevisia commun. in lage-
na lapidea vel vitrea, subere optimè clausa ; pro
Potu ordinario.

Rx. Radic. Sarsaparill. 3vij. radic. Chine
3ij. ligni Sassafras 3fl. Eboris 3j. Osmund. re-
gal. Veron. maris, Lingua Cervin. Ceterach
Capill. Vener. Hepat. summitat. Lamii, an.
Mij. Concisa & contusa sec. art. coq. in Cong.
ijij. cerevisia recentis, ad unius assumptionem;
sublatis ab igne addo Cong. j. ejusmodi Cere-
visia ; agitemur simul baculo, & deinde colen-
tur. Ingredientia eadem sacculo ex tela rara
includantur cum frusto ferri in ejus fundo repo-
sito, & suspendantur in cerevisia ; tum, ad-
dito fermento, F. fermentatio Cerevisia ad per-
fectam usque depurationem. Liquor limpidus
post aliquot dies deppromatur pro Potu ordi-
nario. Deinde, ubi ad iudiciorum exhaustio-
nem deventum fuerit, excipiatur reliquum
Lagenis lapideis, vel vitreis ; que, subere
optime clausa, reponantur in loco frigido ad
usum.

Rx. Vini Chalyb. 3fl. syr. de Cichor. cum
Rhab. 3ij. Bibat ager quotidie mane, per v. vel
vij dies, aut plures ; nisi fluor alvi, aut ven-
triculi debilitas prohibuerint. In quo casu, Jo-

co syr. de Cichor. cum Rhab. addatur syr. de Rosis siccis.

Juscula, & Panatellæ.

R. Scolopendr. Ceterach. Hepat. Capill. Vener. Salvia, an. M. β . cort. Tamarisci, Santal. rubr. an. 3ij. Indantur ventri Pulli jusculi, aut Gallinae, vel Galli veteris, & , consuto ventre, coq. cum 3ij. Passul. minor. in f. q. aq. font. additaque suff. quant farinæ avenacea purioris. F. Juscum perfecte coctum.

R. Radic. Chinæ in taleol. concis. 3ij. Sarsa parill. alb. & medullosa. incis. & optime con- tuis. 3ij Infunde per noct. in lbox. aq. font. Mane, post levem ebullitionem, inde colatura Ling. Cervin. Veron. maris, an. M. j. Macis 3 β . Pas- sul. Corinth. 3j: & cum carne vervecina, vitulina, vel capon. addita farina avenacea, F. f. a. Juscum.

Quod si tenuiora juscula desiderentur, loco farinæ crusta panis incoqui ; sin vero crassiores , mica panis cum vitellis ovorum admisceri poterit. Porro ob debilem Puelli coctionem nonnunquam cochlearia aliquot vini addantur.

Panatellæ ex ejusmodi jusculis colatis, ite- rumque cum mica panis coctis , additis tan- dem, ubi ab igne sublatæ fuerint, butyro & saccharo q. s. confiantur. Eadem quoque

è decoctis modo præscriptis, nisi forte quid amarum aut aliter ingratum contineant, concinnentur. Præterea Panatelle, Pulticulaque communes, uti & Juscula ordinaria, pulveribus modo scribendis alterari, adeoque huic morbo curando appropriati queunt. Sin vero ex lacte Pulticula parentur, & farina tritici incrassentur, præter istos pulveres tantillum Croci inter coquendum addi convenit. Quod si quid in Pulveribus minus gratum, aut quod nauseam moveat, deprehendatur, id omittatur, aliudque, (si res ita exigat) quod gratius est, in ejus locum substituendum.

Pulveres & Electuaria.

R. Radic. Felicis maris (vel, potius, Gemmarum ejusdem vixdum è terra prorumpentium, & in umbra siccatarum) spicar. Osmund. regal. an. 5ij. Macis, semin. Anis. an. 3j. Croci gr. 3. F. Pulvis. Dosis à 3j. ad 3ij. in lacte, sero lactis cerevisiato, Apozemate aliquo, Juscule, Panatellis, &c.

R. Medullosepart. radic. Sarsæ p. 5ij. radic. Chinæ 3j. radic. Sassafras 3j. semiv. Carvi & Coriandr. an. 3j. radic. Filic. mar. Osmund. reg. an. 3ij. M. F. Pulvis; qui usurpandus, ut prior.

R. Milleped. aqua priue, deinde vino alb. lot. in

in cibano post extract. panem siccata. q. v. F.
Pulvis. Dosis similiter 3 B. ad 3 j. in jusculis,
&c. ut supra. Eodem modo præparata jecina
nora Ranarum, & Pullulorum corvi pulve
ris, præscribuntur.

Rx. Flor. sulph. 3 ij. spec. diarrhod. Abbat.
diatr. Santal. an. 3 B. croci gr. 3. Sacch. Chry
stallini 3 ij. Pulverata subtilissime cum aq. Ros.
rubr. q. s. F. Pasta lento calore siccanda, que
denuo, ubi usus fert, in pulverem redacta exhi
beatur ad 3 j.

Rx. Conserv. Rosar. rubr. 3 j. B. fl. Borrag.
Lamii, Salvia, Anthus, an. 3 B. Chalyb. præp.
3 j. Cinnam. Glyc. Hispan. an. 3 B. Croci 3 B.
Santal. rubr. 3 j. Pulverat. pulverand. F. s. art.
Elect. cum syr. de Cich. cum Rhab. q. s. Capiat
ager 3 B. 3 ij. vel 3 j. quotidie manu, vel per se,
vel in cochl. seri lactis cerevisiati, vel decocti ali
cujus appropriati, vel etiam vini.

Rx. Conserv. fl. Lamii 3 j. fl. Borrag. Salvia,
Caryoph. rubr. Anthus, cortic. Myrobalan. in
Ind. condit. cortic. Citr. an. 3 B. Santal. rubr.
Cinnam. Glyc. Hispan. an. 3 B. Salis Chalyb.
vel, ejus loco. Croci 3 B. syr. de Absinth. q. s.
F. Elect. Dosis & modus utendi, ut prioris.

C A P . X X X I V .

Corrigentia symptomata.

SYmpotmata nonnulla, huic affectui supervenientia, aliquando legitimam curandi rationem anticipant, peculiaremque tractandi rationem exposcunt. Hujus generis sunt *Fluxus Alvi*, ut *Diarrhoea*, cui frequenter aliquid *Lienteria* est admixtum; *sudores profusi*; *Dentitio laboriosa*, dolorque *Dentium*.

*Fluxus
Alvi.*

Fluxus alvi hunc affectum frequenter sequitur; quicum ubi diutius perseverat, aut paullo violentior est, facile vires dejiciat, ipsasque solidas partes eliquet & absument, manifeste naturam causæ induit, & ut causa suam indicat correctionem. *Dysenteria rarius* huic morbo accedit, *Diarrhoea* vero cum *intestinorum terminibus*, vel cum *Lienteria complicata* satis frequens. Etenim ob partium coctioni inservientium debilitatem, cum *Diarrhoea*, tum *Lienteria* facile, non item *Dysenteria*, supervenire possunt. Concurrunt tamen frequenter & aliæ causæ, ut *ingesti cibi* vel *quantitate nimii*, vel *qualitate vitiosi*, *febris aliqua*, *vigilia*, *dentitio laboriosa*, *lumbrici*, &c. Quæ omnia quoque *Diarrhoeam* vel *Lienteriam*, potius quam *Dysenteriam*

senteriam, facile pariunt. Ad cutam quod attinet, perficitur ea partim *purgantibus*, partim *sedantibus* & *adstringentibus*, partim *aperientibus* simulque partes *roborantibus*.

Purgantia hic convenient ea quæ evidenter adstrictionem post evacuationem relinquunt; ut, *Rhabarbarum*, *Senna*, *Tamarindi*, Eius cu-
tatio. *Myrobalani*, &c. Ex quibus, pro re nata, ut plurimum, vel *Bolos* vel *Potiones concinnamus*; quod sub illis formulis facilius deglutiuntur; Ut,

R. Conserv. Rosar. rubr. 3*ʒ. Rhab. opt. pulv.*
gr. xij. Syr. de Corall. q. f. F. Bolus deglutien-
dus mane.

Vel

R. Pulp. Tamarind. 3j. Rhab. pulv. gr. viij.
*Sacch. Ros. 3*ʒ.* Syr. Cydon. q. f. ut F. Bo-*
lus. Loco hujus syrapi substicui possunt syr.
Myrtill. Granat. de Corall. Mentha.

Vel

*R. Fol. Senna elect. 3*ʒ. Rhab. 3j. pulpa**
*Tamarind. 3*ʒ. semin. Anis. contus. gr. x. F.**
Infusio in f. q. aq. fontan. levisque ebullitio.
*R. Colatura 3*ʒ. Syr. de Rosis siccis 3*ʒ.* Misce,**
F. Haustus.

Vel

R. Aq. Plantag. vel aq. Cichor. vel Sani-
frag. 3j. Rhab. pulv. gr. x. Syr. de Rhab Au-
*gustan. Syr. de Rosis sicc. an. 3*ʒ. ʒ. F. Potio.**

Notandum, aliquando parvo pleniore in evacuationem requiri posse; nam etiam ubi fluxus ipse parcus processerit, vel non diu

perfe-

perseveraverit, & interim materia peccans copiosa in corpore collecta fuerit. In quo casu, loco *Syrapi Rosis siccis*, drachmæ aliquot *Syrapi Rosarum solut.* *Syr. August.* vel *de Cichor.* cum *Rhab.* vel *Manne*, substituantur: totius vero plerumque est dosin *Rhabarbari*, aut etiam *Senna* augere; non omissio *syrupo de Rosis siccis*.

Vesperi, post purgationem, grana x, *Diascordii in vino cum Caryophyllis*, & tantillo *Cinnamomi cocto*, & tertia parte aq. *Papav.* *Rhead.* diluto, *syrupoque aliquo cordiali*, (*ut Caryophyllorum*) edulcorato, virium instaurandarum, fluxusque sedandi gratia, concedantur: vel, si fluxus pertinacior sit, *zij.* *Diacodii* pro vice, loco *syrupi prædicti*, admisceantur.

Vel

Bz. *Poffeti*, è lacte & vino albo parati, detracto coagulo, quod aromatizetur tantillo croci in nodulo ligati, in id immersi, leviterque expressi, donec pallide flavedinis tinteturam acquisiverit, *zij* *B.* *confect.* *Alcherm.* *Đj.* *cortic.* *Granator pulv.* gr. vii. *Diacodii* *zij.* *M.* *F.* *Patio*, hora somni propinanda.

Vel

Bz. *Laudani dispensatorii Londinens.* gr. *B.* *Magister.* *Corall.* gr. xij. *conserv.* *Caryoph.* vel *Rosar.* *rubr.* *Đj.* *Syr.* *Cydon.* q. f. ut *F.* *Bulus*, deglutiendus vesperi, hora somni.

Quod

Quod si obstruktiones adfuerint, *Crocus Martis*, vel *Sal Chalybis*, mane præscribantur: Ut,

R. Conserv. Ros ʒj. radic, Cichor. condit. cortic. Myrobolan in India condit. an. ʒj. Salus Chalybis ʒj. vel Croci Martis ʒj. Cinnam. Glycyrrh. Coral. rubr. an. gr. xvij Croci gr. j. ʒj. Syr. de Cichor. sine Rhab q. s. F. sec. art. Elect. de quo Capiat quoridie mane ʒj. In hunc etiam utrum ferrum candens extingui potest in potu ordinario.

In Fluxu pertinaci aliquid conserva, vel syrupi, *Prunellorum sylvestrium* eduliis admisci potest; ita tamen, ne ea reddantur ingrata.

Sudor profusus, modumque excedens, peculiare aliquando Medico negotium in hoc affectu facevit: quippe qui vires multum dissipat, morbique curationem remoratur.

Cavendum tamen est, si forte febris adfuerit, aut Paroxysmus aliquis febrilis calor ve immodicus præcesserit, ne temere coercentur. In his enim casibus criticus esse possit, vel saltem plus utilitatis corpori ex mitigatione febris calorisve quam damni ex virium jactura adferat. Nescimus enim an quidquam potentius, aut etiam suavius febrilem calorem solvat, quam ipse sudor.

Interim, quando in ordinate fluit, &

præter causam, (quam scilicet amovere queat) arguit corpus obstruktionibus, crudis inutilibusque succis & superfluitatibus gravari, quos dum regere ac domare satagit natura, ex ipso labore (concurrente una laxitate partium cutanearum) in sudorem profunditur, & quidem inutilem ac laboriosum viresque depopulantem, qui idcirco quam primum corrigeundus est. Huc respernisse videtur Hippocrates, ubi dicit, *sudorem illum, qui præter causam fluit, purgationem postulare.* Quid enim commodius has superfluitates minuat & eliminet? Deinde motus hic sudore contrarius est. Unde inter remedia huic symptomati opposita primum locum meretur, & cum viam sternat aperientibus cutemque firmantibus & coctionem promoventibus (quæ ultimam partem curæ absolvunt) iis jure præmittendum est.

Purgantia huic spectantia sunt; illa quæ naturæ amica & familiaria observantur, quæque simul obstructa aperiunt, visceraque roborant ac firmant: quæ omnia an ex simplicibus quidquam efficacius quam ipsum Rhabarbarum præstet, dubitamus. Omnia tamen, cum simplicia, tum composita supra cap. De elective evacuantibus proposita, pro varia ægrotantis conditione, huc à prudenti medico transferantur. Aliqui Cerevi-

siam Rhabarbaro medicatam hic multum commendant; Ut,

R. Rhabarb. in taleol. incisi 3 ij. uvar. paf-
sar. exacinatar. & incis. 3 j. cerevisiae tenuioris
ibij. Indantur lagenæ lapidea vel vitrea subere
optime clausæ, quæ in loco frigido reponatur,
sæpius agitata: ante usum vero iterum subsidane
per diem unum, deinde depromatur liquor pro
potu ordinario. Exhausto liquore Lagenæ
denuo repleatur cerevisia, sed absque novo
Rhabarbaro.

Porro nobiliora aperientia, quæ simul
coctionem promovent, inutilem sudorem
reprimunt; ut *vinum Gallicum & Rhenanum*.
Quod si horum calor in tam tenera ætate
metuatur, temperari possunt pomis assatis,
aq. Ros. rub. *Borrag.* addito saccharo & tan-
tillo nucis moschat. rasa; propincentur etiam
in minori quantitate, & tantum tempore
pastus.

Sunt & aperientia efficacissima; quæ
non tantum coctionem juvant, sed & simul
omnium partium tonum, præcipue viscer-
rum, firmant ac roborant. Inter quæ, præ
cæteris *Chalybeata* commendamus; ut *vi-
num Chalybeatum*, *Eleæt. Chalybeatum supra
descriptum*, & similia. Verum licet *Chalybs*
re ipsa ea efficaciter præstet, quæ diximus;
cum tamen is nonnullis aliis scopis magni in
hoc affectu momenti non usquequaque re-

spondeat, quin potius non nunquam ex una parte plus noceat, quam ex altera proficit, *Cautiones* sequentes circa ejus usum hic proponere visum est.

Cautio-nes circa *bals* inimicus est, facileque sœvum pituito-
Chalybis *usum in* sae materiæ fluxum in tenellis corporibus hoc affe- concitat; ubi Catarrhus, Tussis, Infarctus &c.
Pulmonum, multoque magis Inflammatio quævis, Pleuritis, Sputum sanguinis, aut dispositio ad quemvis horum affectuum adest, ab ejus usu plane abstinen- dum est.

2. Cum Chalybs parum aut nihil ad æquationem sanguinis contribuat, quin potius contra (ut ut attenuet caseosam & pituitosam sanguinis partem) ad ejus tamen separationem à reliqua massa sanguinis ob vitriolatam aciditatem simul faciat, omnino circumspetce admittendus est; præsertim vigente illa massæ sanguineæ inæqualitate.

3. Cum vis attenuandi, incidendi & apriendi in Chalybe cum insigni siccitate & adstrictione conjuncta sit, illosque idcirco humores, quos forte non dissolvat & discutiat, magis adhuc impingat; in alogotrophia ossium notabili ejus usus est suspectus. Etenim metus est ne curtas ossium partes minusque debito nutritas nimium constringat.

gat & consolidet; unde postea minus prompte secundum longitudinem accrescant: partes autem protuberantes (ut & convexa osium latera) liberalius nutritas cum dissolvere non valeat, amplius confirmet & continuaciones reddat; eas nimirum plusculum condensando & indurando.

4. In omnibus acutis febribus Chalybis usus noxius est; quod nimium partes desiccat & constringat: immo eo ipso, quod sudores reprimat, humoresque acriores ac ferociores praestet.

Hisce Cautionibus rite observatis, *Chalybis usum* in hoc affectu admittimus: verum cum Medicastræ, Empiricique nequeant usum ejus ab abuso distinguere, non suaderemus tam nobilis medicamenti usum sine consilio exercitati prudentisque Medici: quoniam nisi circumspecte prescribatur, tanto cum periculo adhibetur. Alia minoris notæ aperientia huic scopo etiam inservire possunt; Ut, radic. Cichor. Borrag. vel Conserv. flor. eorundem; radic. gram. Asparagi, Filic. Rubiae tinctor. fol. Ceterach, Asplen. Capill. Vener. &c. Inter composita species, Diatr. Santal. Diarrhod. Abbat. &c.

Vel

Eg. Sacch. opt. 3ij. Solvantur in aq. Ros. & coq. paullum ultra Syrupi consistentiam: Deinde adde Conserv. Berberorum 3j. specier.

Diatr. Santal. Diarrhod. Abbat. an. 3j. Cruci-
pulv. gr j. M. F. Elec*t.*

Dentiti-
oms la-
b riosse
& den-
tium do-
loris cu-
ratio.

Dentitio laboriosa, dolorque dentium, fami-
liaria Rachitidis symptomata, cum febres,
inquietudinem, vigilias, aliaque mala pro-
ducant, peculiarem quoque uercentur mi-
tigationem. Itaque si dens gingivam per-
tusurus insignem molestiam puello creet,
statim ab initio *universalis* aliqua evacuatio,
nisi ea paullo ante facta fuerit, instituenda
est; Ut, *vomitus*, qui dolori dentium po-
tenter subvenire creditur. Proritari autem
is potest, vel sola gutturis titillatione, immissa
penna, vel dígito nutricis in fauces pueri, vel
etiam frictione dentis erupturi cum folio Tabaci
circa nutricis digitum obvoluto, & cerevisia pa-
rum madefacto; vel denique propinato hau-
stu aliquo *Emeticō* supra descrip*to*. Non est
autem remedium hoc frequentius iteran-
dum, ne ventriculum nimium debilitet. Se-
quenti die (dolore persistente vel recurren-
te) potio aliqua chatarctica, bolusve ex supra
præscriptis aut similibus exhibenda. Facta
hoc modo universalis evacuatione, ad *Topica*
deveniendum. Solent nutrices dentem eru-
pturum frusto *Corallii* in hunc usum polito
perfricare. Medici potius commendant *ra-*
dices Altheæ, quæ emolliunt & laxant gin-
givas, quo facilius pertundi possint. Aliqui
pro secreto habent frictionem dentis dolen-
tis

tis cum radice lapathì acuti. Alii plurimum coquimendant frictionem gingivæ, è qua erupturus est dens, cum crista galli recenter absessa, aut sanguine calido ex isto vulnera extillante. Quæ in aures instillari solent, in hac ætate non experti sumus; suniliter neque emplastra Mastichis, Olibani, vel de minio, quæ in adultis fluxionem fistulæ observantur. Aliqui parva Empl. Epispastica pone aures applicant, quæ forte materiam dentibus doloreni inferentem revellunt. Sed neque de his judicium nostrum interponimus. Tandem non proficientibus universalibus solemus ad hypnotica configere; quæ quidem extra applicata parum efficiunt; intro vero assumpcta, ubi rite præparata, & correcta fuerint, plurimum juvant. Urgente ergo inquietudine, & vigiliis, hæc, vel similia, præscotibimus.

R. *Diascordii* gr. viij. *Syrupi de Meconio* ʒj. ʒj. vel ʒij. Posseti ex latte & vino albo parati, paucoque *Groco tintilli* ʒj. vel ʒx. Misce, & capiat hora somni, nocte ista, quæ purgationem proxime subsequitur.

R. *Laudani dispensatorii Londintensis* gr. ʒ. pulv. Cord. è *Chelis Cancror.* gr. x. *Conserv.* *Caryophyll.* ʒj. *Syr.* *Meliss.* q; f. *F.* *Bolus*, deglutiendus vesperi, hora somni. Atque hæc de corrigentibus symptomata.

C A P. XXXV.

Remedia externa.

ABsoluta tandem disquisitione de materia & speciebus *internorum* medicamentorum, ad *externa remedia* sermo noster dirigendus est. Quæ quidem ad ultimum locum reservavimus: non, quod ea perpetuo ultimo sint exequenda, sed quod diversi plane generis sint ab internis: administranda vero immediate post evacuantia universalia, aut saltem post elective purgantia, simulque cum alterantibus specificis, ad quorum genus pertinent, licet quatenus externa sunt, ab iis, ut dictum est, differant. Monendum hic autem Externi remedii nomen paulo latius hic à nobis accipi, adeo ut *omne medicamenti genus*, quod proprie neque ad Chirurgica, neque ad intus assumpta referatur (modo in hujus affectus curatione usum habeat) sub se complectatur.

Dividiuntur ergo id in duo genera, viz. *Exercitii modos*, & *Extrinsicus applicanda*.

Exercitii modi, seu genera.

Exercitii modi, seu genera, Exercitii modi, seu genera omnia pueris consueta, suo loco & tempore in usum

venire possint. Quandoquidem autem Pueli Rachitide laborantes motum nonnihil aversantur, atque ob virium languorem & exercendi desuetudinem, statim à curationis principio, vix, aut ne vix quidem violentiores motus perferunt; à mitioribus exercitiis perpetuo ordiendum, & dein paulatim gradatimque ad fortiora progrediendum: similiter breviori tempore ab initio, postea autem longiori absque intermissione sunt continuanda.

Distinguiunt ergo Exercitia in *leniora*, & *fortiora*, seu *mascula*. Leniora referimus, 1. ad morem Decubitus: 2. ad Agitationem in Cunis: 3. ad Gestationem, vel Tractationem in ulnis, vel manibus Nutricum: 4. ad Lusus sedentarios.

I. *Decubitus supinus* inter omnes corporis positiones maxime ab exercitio recedit, & in extrema virium debilitate fere solus convenit; ut in febribus acutis, exhaustis iam viribus. Solus etiam in multis Thoracis & Hypochondriorum casibus convenit; ut frequenter in Inflammatione Hepatis, Lievis, Pulmonum in Pleuritide, in Adnascientia Pulmonum cum Pleura, in Empyemate, &c.

Decubitus lateralis versus *supinum*, sive *dexter*, sive *sinister*, quam proxime ad hunc decubitum accedit, & tantillum de natura

exercitii participat. Quare convenit etiam in magna virium debilitate, faltem positio- nis corporis mutandæ causa, ut & qualiter profundior somnus non expectatur. Porro & proficinus est satis robustis, tempore pri- mi, vel secundi somni, imitatis post justa intervalla lateribys. Sed non æque forsitan iis posteri convenit, praesertim corpore somno satis refecto. Tunc enim decubitus, qui proprius accedit ad exercitii naturam, potior est.

Decubitus simpliciter lateralis plurimum exercitii continet, & debilibus ac insuetis tempore profundioris somni vix quadrat; alias autem familiaris iis reddi poterit, si paulatim ei assuçyerint. Robustis omni tem- pore, modo justa ratio debitæ variationis habeatur, competit.

Decubitus lateralis versus primum laborio- sus admodum est ac molestus, vixque ipsis robustis insuetis diu continuandus. Attamen paulatim per consuetudinem superata molestia, facilius toleratur; & cum dolores capitis sedet, concoctionem ventriculi proinoveat. Colicos dolores mitiget, al- viuque adstrictam lubricet, peracto somno naturæ debito, in usum non pupillam vocari, & in hoc affectu exercitii vice n supplere potest. Accidit enim interdum in hoc morbo, ut rueri ad tempus aliquod

vix citra dampnum pedibus committantur, exercitis
immo ut plus emolumenti ex ipso decubi-
tu, quam ex deambulatione percipient.
Etenim inflexos articulos deambulatio con-
firmat potius, quam curat; decubitus au-
tem, ubi partes debito modo fasciis munitæ
sunt, non parum ad eorum erectionem con-
ducit. Deinde ad curtas partes proceriores
reddendas, multum ipsa decubitus positio
confert, quemadmodum cernere licet ex
partium secundum longitudinem per mor-
bos accretionem. Tertio, Decubitus, ratione
communium totius corporis involucrum,
facit ad caloris in omnibus partibus æqua-
tioneum. Ultimo, Decubitus, si justa ratio
sternendi lectum observetur, multum con-
tribuere potest ad spinæ trunci que corporis
incurvationem erigendam. Etenim ubi in-
latus gibbosum decumbunt, parvus pulvili-
lus, in hunc usum apte formatus, sub exten-
tibus partibus immitti potest, atque ita
adaptari, ut partes gibbae magna ex parte
totius corporis onus sustineant, adeoque
ad rectitudinem repellantur. Quando au-
tem Puelli in alterum latus devolvuntur,
ita lectum sterni oportet, ut detracto pul-
vinari pars cava lectum vix tangat, nisi se
ad rectam lineam conformet, quo pondere
suo ad rectitudinem deprimatur. Atque haec
de Decubitu.

*Cunarium
agitatio.*

II. Decubitus proxime æmulator exercendi illud genus, quod Cunaru*m agitatione perficitur*. Cunæ binis arcibus, seu portionibus rotæ, seu circuli, sustentantur: quo autem majoris circuli portiones sunt hi arcus; eo efficacius exercitium Puello præstant. Motus hic profundioris somni tempore intermittendus, aut saltem remittendus est; tempore vero vigiliarum, per vires modo intendendus, modo remittendus est. Convenit maxime debilioribus, vix dum pedibus insistentibus, aut aliter ab incessu impeditis.

*Gestatio
in Ulnis,
&c.*

III. Gestatio in Nutricum obambulantum ulnis, iisdem prope Puellis, & sub iisdem conditionibus competit. Similiter Gesticulatio Puelli ad rhythmum cantus, sive dum Nutricia genibus insidet, sive dum ejus manibus sustentatur, ut & ejusdem horsum illorum jactatio, frequensque elevatio & demissio, leniter apprehensis manibus, si puerus fortior sit, aut axillis, si debilior, ita quidem, ut crura & trunci inter movendum dependeant. Præterea tractio & retractio Puelli super lectum vel mensam inter binas nutrices; altera manus, altera pedes apprehendente. Duo ultimi motus aliquid videntur contribuere ad spinæ curvæ seu inflexæ erectionem, præfertim si manus, quæ humero depresso, & pes, qui coxendici elevato inarticulatur.

paulo fortius quam altera manus vel per trahantur. In eundem prope scopum collimare videtur elevatio puelli, apprehensis solis pedibus, ita ut truncus & caput puelli inverso situ aliquandiu dependeant; licet hæc actio videatur quoque nonnihil respicere Hepatis adnascentiam, si qua adfuerit: ut & convolutio illa corporis, qua demissso capite attolluntur pedes, iterumque elevato capite corpus totum invertitur. Huc quoque referatur rotatio illa Puelli, à nonnullis usurpata, super lectum vel mensam corpore lateraliter reclinato: quam magis probamus, si non integre circumvolvatur: sed tantum volvatur ac revolvatur corpus: supposito duriusculo pulvinari, cui pars gibba incumbat, onusque corporis sustineat. Hoc exercitium recte administratum inultum ad corporis deflexi erectionem confert.

V. *Lusus sedentarii minimum inter omnia* Lusus sedentarii.
exercitia emolumentum pueris Rachitide detentis adferunt, iisque placandi causa potissimum permittuntur. Utiliores vero erunt,
quo magis eos ad movendos pedes provocant, ut, verbi gratia, si à nutrice, erecto vel projecto coram pedibus corpusculo aliquo, irritentur ad id calcitrando evertendum, vel abigendum. Quod si Puelli corpus incurvum sit, ilusus adinveniendi sunt,
qui-

quibus Puellus ad corpus in partem contraria-
riam movendum alliciatur. Ubi ergo alter
humerus altero est depresso, allicantur ab
isto latere, ostensis superne pupis vel crepu-
diis, manum humerumque simul elevare &
extendere, quo oblatum obiectum arripiant.
Innumera prope ejusmodi particularia exer-
citia singi possunt, quæ Nutricum industriae
relinquimus.

Exercitia Mascula exercitiae majoris nota ad tres
mascula titulos reducimus.

1. Ad Incessum; 2. ad Artificialē corporis suspensionem; 3. ad Frictionem, & Hypochondriorum atque Abdominis contrectationem.

Gressus. I. Incessus, Gressus, sive Obambulatio inter
inter nobiliora exercitiae numerari potest.
Etenim puelli ætate grandiores, ut & robu-
stiores, qui que huc illuc quotidie discurrere
solent, hoc ipso, cæteris paribus, facilius af-
fектum hunc excutiunt. Verum hoc exer-
cendi genus iis non temere permittendum;
quorum articuli genuum, talorum, aut ver-
tebrarum dorsi, nondum eo usque confirma-
ti sunt, ut oneri corporis sustinendo sint pa-
res. Ubi enim Pueri ex incuria Nutricum
(ut supra monuimus) præmature pedibus
committuntur, facile fit, ut articulos istos
vel introrsum, vel extrosum, antrorsum,
vel retrorsum, deflecti sinant, adeoque de-
formitati illi in debita corporis eratione oc-
casio-

casionem præbent. Porro illi puelli, qui vel ex nativa debilitate & laxitate ligamentorum, vel ex incuria Nutricum, malo usu, articulorum deflexionem jam contraxerunt, non sunt pedibus exercendi, donec ferulæ aliave munimenta, quæ articulos deflexos erigere erectosque servare valeant, iis adaptentur: acque aliis interim proficuis exercitiis, saltem non nocivis, partim superius, partim inferius descriptis, assuefaciendi sunt. *Discursus Puerorum in suis curriculis*, ita constructis ut eos à titubatione & casu inter incedendum defendant, in eundem scopum collimat, iisque legibus subjicitur.

II. *Artificialis corporis suspensio* perficitur Artificialis corporis suspensio. ope instrumenti cuiusdam pensilis ex fasciis ea arte formati, ut pectus sub axillis complectatur, caputque sub mento alia fascia circumdet, manusque binis ansis excipiat, unde corporis onus partim à pueri manibus, partim à capite, partim ab axillis in aëre pendulum sustineatur ita, ut ab adstantibus non sine voluptate huc illuc impellatur. Hoc exercendi genus multis modis in hoc affectu conducere creditur. Etenim ad ossa curva restituenda, ad articulos deflexos erigendos, ad curtam corporis staturam elongandam, conductit, Quintiam, quod & alia præstant exercitia, calorem vitalem excitat, unaque uberiorem alimenti ad partes exter-

has primoque affectas distributionem promovet: atque interim puellis huic exercitio affuetis voluptatem potius, quam molestiam creat. Aliqui, ut magis distendantur partes, calceos plumbeos pedibus adaptant, & contractiori corporis lateri pondus adjiciunt, quo facilius partes ad æqualem longitudinem extendantur. Hoc autem exercitium solis robustioribus competit.

Frigio.

III. *Frigio* quoque ad mascula exercitia suo modo referri potest: non quidem respectu activi alicujus motus in Puello ad ejus administrationem requisiti (siquidem Nutrices potius actione quam Pueri perficitur) sed ob consimilem vim & efficaciam, quam habet in morbi hujus curatione. Videtur autem Frigio dubii esse generis, & partim ad exercitii, partim ad exterius applicandorum genitus pertinere, quo respectu ad hunc locum eam reservavimus, ut simul exercitorum agimen claudat, & extrinsecus applicanda immediate præcedat. Administranda hæc est (hyberno saltem tempore) coram luculento igne, puello undique bene munito, ne afflatus frigidi aëris lædatur. Perficiunt hanc frictionem Nutrices, aliæ manu calida, aliæ linteis siccis & calefactis, aliæ pannis laneis, aliæ verriculo. Et quidem aliquæ plurimum laudant verriculum, exterisque modis præferunt: verum cum tantillum interesse videantur

tur quo ex his modis peragatur, singulos probantis, electionemque penes Nutrices sagaces perinittiimus. Cæterum ordiantur hanc frictionem à spina dorsi corpore puelli prono collocato, & manum modo sursum, modo deorsum, modo lateraliter promoveant, deinde illinc ad clunes, femora, suras, talos, plantas Pedum descendant; postea resupinato corpore, pectus, ventrem, hypochondria, & latera, nec non anteriora crurum, tibiarum, pedum, moderate fricent, abstinentendo tamen à frictione, qua parte ossa prominent, & liberalius fricando partes eorum cavas. Non continuanda est hæc actio ultra levem ruborem in partibus excitatam, ne magis dissipetur, quam suscitetur nativus calor. Hoc exercitii genus maxime infirmitioribus puellis convenit; qui que alias statione aut gressu vix satis valeant sese exercere. Supplet enim vicem hujusmodi exercitii, & calorem insitum excitat, vitalem evocat, alimentum ad partes affectas attrahit. Concedimus tamen frictionem paulo minus ad muscularum carnes, licet forte magis ad partes cutaneas, nutrimentum ad calorem allucere, quam exercitium proprius dictum, adeoque eam veris exercitiis dignitate ac præstantia cedere. Ad Frictionem quam proxime accedit illa nonnullis usitata Contrariatio ventris, seu Hypochondriorum &

Abdominis; qua viscera modo sursum, modo deorsum, modo dextrorsum, modo sinistrorsum pre-
munt intrudendo nonnunquam digitorum apices
sub costis nothis. Et sperant Practici, neque
 præter rationem, sc̄e hac actione Hepar à
 præternaturali quavis Adnascientia cum Pe-
 ritonæo liberare, si qua forte talis adfuerit.

Atque hic obiter notamus, talem Hepatis
 Frequen- *Adnascientiam* in hoc affectu facile ob tensita-
 tem Hypochondriorum & magnitudinem
 sc̄entia Hepatis accidere posse, unde pressæ admo-
 in hoc cas- dum arcteque lerictonæum & Hepatis mem-
 feta brana conjungantur, conjunctaque diu in
 Caussa. eadem positione maneant, adeoque tractu
 temporis prompte coalecant. Coalescen-
 tia hæc quatenus ab Hypochondriorum ten-
 sitate, & mole Hepatis, ut diximus, depen-
 det, non incongrue ad cibentiam hujus mor-
 bi secundariam referri potest, viz. ad vitia
 Organica, inter quæ recenseri ineretur,
 quamvis supra suo loco casu à nobis fuerit
 omissa, ideoque hic visum est ejus mentio-
 nem facere. Hæc de Exercitiis, sequuntur
 Extrinsecus applicanda.

C A P . X X X V I .

Extrinsecus applicanda.

REmedia hæc non tantum, ut diximus, frictionem prærequirunt, sed & plerumque cum ipsa frictione, at leviori, administrantur. Sunt autem vel *generalia*, seu Eorum *universalia*, omnes partes ex æquo respicien-
tia; vel *particularia* certisque regionibus cor-
poris dicata. Generalium materia eadem fe-
re est, quam supra proposuimus cap. Genera- *De alte-*
rantibus specificis: particularium vero varia,
pro varietate regionum corporis, quibus ap-
plicanda sunt. Formulæ utriusque generis
prope omnes communes videntur, & quin-
que numero occurruunt; *Liquores*, *Olea*, Formulæ *Linimenta*, *Unguenta*, *Emplastræ*: quanquam
Emplastræ certis potius partibus dicata, nun-
quam universo corpori simul applicanda
veniunt.

Liquores in hoc affectu longo usu probati, *Liquores*
sunt *omnia prope vini genera*; imprimis vero
vimum Moscatellinum. Aliqui vero potius
commendent vinisque præferunt *Cerevisiam*
Gedanensem, seu *Prussiacam*: quæ quidem ad
consolidandas & firmandas partes plurimi-
num, ad sanguinis autem æquationem e-
jusdemque æqualem distributionem parum
aut

aut nihil potest. Idem quoque judicium esto de *vino Alicantico*, ut & de *vino rubro*. Aliqui loco vini utuntur *aqua vita vulgari*, quæ nihil inferior vino creditur. Decocta quoque in eundem usum parari queunt.

Ut,

R. Radic. Osmunda regalis, fol. Salvia, fl. Calend. fol. Lauri, Scolopendr. Veron. maris, an. M. I. Roris mar. Ros. rubr. siccata. an. p. j. Coq in aq. fontan. & aq. vita vulgari, an. Ibj. ad tertiae partis assumptionem. Colatura servetur ad usum.

Vel

R. Radic. Filic. maris 3j. fol. Osmunda regal. Hormini, Lauri, Salvia, Veronica mar. an. M. I. F. Infusio in vino aliquo, & Liquor colatus servetur in usum.

Cæterum liquores hi raro, aut nunquam, soli adhibentur, sed *Oleis, Linimentis, vel Unguentis*, æquis fere partibus admixti: & quidem coram luculento igne tepidi usurpandi, calida nutricis manu donec exsiccentur afficti.

Olea composita, & probata in hoc affectu, pauca admodum, eaque vix satis efficacia, in Officinis parata servantur. Simplicia vero paulo plura; ut, Oleum vermium terrestrium, Chamæmili, florum Calendularum, Veronica maris, è pedibus Bovinis: quibus etiam addere possumus Oleum Vulpinum, Catellorum,

Hirson.

Osmundum; modo hæc ultima simpliciora, & saltem absque impense calidis parentur.

Oleum *Excestrense* (sic et eo nonnulli Præstici utantur) videtur calidius, quam ut per se solum in tam tenera ætate facile probeamus. Idem judicium esto de Oleo *Castorei* *Jacobi de Manliis*; ut & de plurimis Unguentis anti-Paralyticis, *Unguento Nervino*, *Martiano*, *Aregon*, & similibus. Torpor enim in hoc affectu non Paralyticus est; neque, perinde ac in vera Paralysi, impense calida expertit; neque etiam conjuncta partium flacciditas talia, absque spirituum insitorum dissipatione, facile admitteret. Quare, cum hic morbus novus sit, si velimus Olea, Unguenta, vel Linimenta ei appropriata, ad manum habere oportet recta methodo compositionem instituamus; nimisrum specifica alterantia, supra usicata, Oleis, vel Pinguedinibus, debito modo admiscendo:

Ut;

Prima. R. Fol. *Salvia rubra*, Veron. maris, *Anagallid. fl. Calend. an. M iij. radic. Osmund. regal. Zvj. Butyri Majal. lbvij. Vini albi tib. Concisa herba, & contusa radices coq sec. art. ad vini assumptionem: Dein F. Expressio, dum adhuc calent, cui adde Oleum Nucis Myrist. per express Zj. Misceantur diligenter, & post subsidentiam abjectis facibus, F. Ung. purum*

rum; quod in olla virreata reponatur ad usum.
Vel,

Secunda. & Fol. Chamam. Bocabung. Nasturt. aquar. Cochlear. hortens. Veron. maris, Cardiacæ, Capill. Vener. Ling. Cervin. Cetrach, Lauri, summit Menth. rubr. Salvia rubr. Roris-mar. baccar. Hederæ, an. M. fol. radic. Osmund. regal. 3ij. Vini Moscatellin. 15. Butyr. Majal. 18ij. Incidenda incisa, & co-tundenda confusa, coq. omnia ad vini absumpt. Exprimatur dum calet, & separato impuro sedimento, F. s. a. Vnguentum.

Vel,

Tertia, & Fol. Salviæ rubræ, Veron. maris, Lingue Cervin. Xiris, an. Mij. radic. Osmund. regal. 3vj. summat. Lavend. Roris-mar. fol. Laur. an. M. fol. Aq. Vitæ vulg. 18j. Ol. è pendib. Bovin. Ol. Vulpin. an. 18. Sevi Cervin. vel Vervein. vel Medullæ Bovin. Ol. Lumbri-cor. an. 18j. Coq. ad consumpt. Aq. Vit. Exprimatur Vnguentum dum calet, & separatis facibus reservetur in usum.

Quarta. & Fol. Osmund. regalis virentis Mvj. Anagallid. fl. Calend. fol. Salvia rubr. Hormin. Cardiacæ, Bocabungæ, Nasturt. aq. an. Mj. fol. Roris-mar. Laur. an. M. fol. Con-cisa omnia minutim contundantur optime in mortario marmoreo, vel ligneo, cum 18vj bu-ryri non saliti; dein macerentur per dies 14. rum paullatim liquefcant in Balneo Ma-

riae,

rie, & simul ac seruescere incipiunt, F. Expressio, iterumque addantur Herbae, ut prius. Tandem Vnguentum expressum, & depuratum, recondatur in vasibus idoneis, ad usum.

Hicce generalibus externis remediis nonnulla particularia, certas corporis regiones spectantia, subjungi possunt; Ut,

Si regio Abdominis, præcipue Hypochondriorum tensa, dura, tumidaque fuerit; neque durities, tensitas, tumorve, purgationi debito modo administratae cesserit, ad hujusmodi Topica deveniendum est: Ut,

R. Olei de Capparibus, Absynthio, Sambucini, an. ʒij. Vnguenti generalis primi supradicti ʒij. M. F. Linimentum.

Vel,

R. Vnguenti è succis aperit. Foesii ʒij. Vnguenti primi generalis ʒij. M. F. Vnguentum. Commendatur, etiam Oleum. Saxifragia ex multiplici infusione & coctione herba concisa & contusa fact. In Oleo vulgari.

Tempore usus hæc, similiaque Vnguenta, vel Linimenta, cum aliquo appropriato Liquore, facilioris penetrationis causa, misceri possunt. Ut,

R. Florum Sambuci, foliorum Salvia rubra contusorum, baccarum Lauri contusarum, Santali albi crassiuscula pulverati, an. ʒij. Vini albi ʒij. Macerentur per tres dies in loco frigido, in ampulla pitrea, subere accurvate clausa, bis

Remedia
externa
particu-
laria.

i. Hypo-
chondriis
appro-
priata.

in die concutienda. Tempore usus porro liquari, que pro una vice sufficerit, effundatur collata; denuoque clausum vas reponatur in usum. Vel, (si fortiori in maliis,)

R. Radicum Bryoniae albae siccatarum & infusatum, baccarum Lauri, stercoris Anferm. an. ziiij. seminis Cynimi 3j. foliorum Salviae rubrae, florum Sambuci, an. p. j. Coq in Id R. viii Rhenani, ad ibi. Colatura servetur in vase clauso, loco frigido

Liquores hi, similesve, Unguento commixti, & ad ignem calefacti, calida Nutricia manu, Abdomini. & præcipue Hypochondriis, ad siccitatem usque affricentur: simulque Nutrix istas partes molliter conrectet; viscera modo sursum, modo deorsum, dextrorum, vel sinistrorum premendo, ut supra dirigitur.

Egregie etiam hic confert Balsamum de Tolu, Unguentis, vel Emplastris admixtum. Potest & ex eo fieri Emplastrum, quod spinæ debili utiliter applicatur.

Emplastra quoque huc nonnihil contributæ posse videntur: Ut,

R. Cerati Santalini 3ij. Gummi Ammoniaci in Vino Rhenano, vel Vino aliquo Medicato modo descripto, soluti, & purati, & ad spissitudinem iterum cocti 3j. F. s. a. Emplastrum. Hujus porro sufficiens extendatur super alutam, & dextro Hypochondrio coaptetur; vel etiam

etiam sinistro, si durities (quod raro accide-
re putamus) illic magis urgeat.

Vel,

R. Succorum Beccabunga, *Nasturtii aqua-
tici*, *Cochlearis hortensis*, *Absynthii*, *corticium
Sambuci*, *radicum Filicis maris*, an. ʒj. *Succi*,
depurati lento Calore, ad crassitatem ferme *Ex-
tracti redigantur*; tunc adde in pulverem subti-
lissimum comminuta *Santali Citrini* ʒij. *Macis*
3j. R. *Mixtura* *hujus* ʒj. Gummi Ammo-
niaci in *Vino* soluti, & ad spissitudinem cocti,
ʒiii. *Misceantur* calide, & continue agitentur,
donec incipiunt frigescere & indurari: & F.
Emplastrum, applicandum, ut prius.

Porro, *Pulmonum* male affectorum gratia, z. *Pul-
monibus* frequenter quoque peculiare *Unguentum pe-
ctorale* ex usu est. In quo casu.

R. *Olei Violarum*, *Liliorum alborum*, *Un-
guenti* è floribus *Arantiacis*, an. ʒj. M. F. *Li-
nimentum*, calida manu pectori affricandum,
superimposta charta, mollique lana intersuta,
vel panno laneo. Addi huic *Linimento* potest
exigua quantitas *Balsami Peruyiani*.

Vel,

R. *Unguenti pectoralis* ʒij. *Unguenti Gly-
cyrrhiza simplicis* ʒj. *Olei Violarum* ʒj. M. F.
Linimentum, eodem modo adhibendum.

Cæterum *Unguentum Glycyrrhiza simplex*
sic conficitur;

R. *Glycyrrhiza recentis* & *succulenta* ʒiii.
Dd 5 Butyni

Butyri recentis, non saliti, in aqua Rosacealorū, lib. Glycyrrhiza incisa coniundatur optime cum Butyro in mortario lapideo; postea simul frigantur in sartagine: tunc F. Colatura cum Expressione; idemque labor ter iteretur, cum pari quantitate nova Glycyrrhiza.

^{a. Spine} *remedia* ^{externa.} *Venique propter summam Spinæ dorſi debilitatem, quæ in hoc affectu frequens esse solet, Emplaſtra quædam, illi appropriata, parati possunt. In Pharmacopœis exstant Emplaſtrum de Retonica, & Diacalcitheos; cui tamen, tempore uſūs, addenda est Mastiches, Olibani pulv. an. ʒj. Emplaſtrum quoque, Flos Unguentorum dictum, huc referri potest, modo Caphura omittatur; Similiter & Emplaſtrum Nervinum.*

Vel,

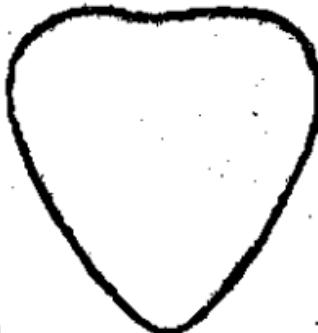
R. Unguenti primi generalis ʒij. Herbarum ejusdem compositionem ingredientium, minutum concisarum ʒv. Cera Citrina ʒiiij. Resina purissimæ ʒvij. Unguento, Resina, & Cera liquatis, adde Herbas, &c. a. F. Emplaſtrum,

Vel,

R. Unguenti generalis tertii ʒxv. Lithargyri auri triti & cibrati ʒix. Coque, simul spathula agitando ad Emplaſtri consistentiam. Tum adde Cera, Picis Burgundiaca, an. ʒiiij. Olei Nucis Myristicae expressi ʒiiij. Mastiches, Olibani, myrræ, an. ʒj. Castorei ʒ. Vitrioli albi pulverizati ʒ. F. Emplaſtrum secundum artem.

Discre-

Discrepant autem Practici in figura, & applicatione horum Emplastrorum. Aliqui oblongam & angustam figuram eligunt, & secundum longitudinem Spine applicant. Alii potius figuram latiusculam, & prope triangularem problem nempe à lumbis deo *Sacrum ad Co* extendunt. existimamus, partes Spine, Tibiae, partes illæ nimirum, quæ ab inferiori Spine parte nervos suos mutuant, (præ superioribus infirmæ sunt, formam posteriorem convenire posse: ubi vero potius superiores Spine partes videntur debiliores, priorem & oblongam formam magis quadrare.

Similiter à nonnullis pro Spine debilitate Linimentum commendatur, quod constat ex Gelatina Cornu Cervini, facta cum Nervinis, & radicibus Sigilli Maria, floribus Salvia, & Consolida. Tempore Inunctionis admiscendum est aliquid Olei Nucis Myristica per expressionem, vel Olei Lumbricorum terrestrium, aut Adipis humani. Atque hæc de Medicamentis externis.

Placet nobis; ut Tractatus de
PRACHITIDE sive Mor-
bo Puerili, qui vulgo *The Rickets*
dicitur, imprimatur.

Joh. Clerck, Præses.

*Mauritius Williams, Eq. Aur.
Censor.*

Georgius Ent, Censor.

Joannes Mickletbwait, Censor.

Ahasuerus Regemorter, Censor.

